

THE LIBRARY OF CONGRESS

BIJDRAGE

TOT

DE KENNIS VAN HET

JAPANSCHE RIJK.

BIJDRAGE

TOT

DE KENNIS VAN

HET

JAPANSCHE RIJK,

DOOR

J. F. VAN OVERMEER FISSCHER,

Ambtenaar van Neêrlandsch Indië,

LAATST TE JAPAN.

MET PLATEN.

TE AMSTERDAM,

BIJ J. MÜLLER & COMP.

MDCCCXXXIII.

GEDRUKT BIJ C. A. SPIN.

VOORBERIGT.

Een afwisselend verblijf van negen jaren op *Decima*, de Faktorij der Nederlanders in Japan, welk volk, bij uitsluiting van alle andere, de éénige Europesche natie is, die aldaar wordt toegelaten, heeft mij in de gelegenheid gesteld, nopens het Japansche Rijk eenige bijzonderheden te vergaderen, welke, hoe onvolledig ook, echter voor den vreemdeling belangrijk mogen geacht worden. Eene reis naar de Keizerlijke Hoofdstad, in het jaar 1822, en de betrekkingen van vriendschap, welke het mij gelukt is, met welwillende en kundige Japanners aan te knoopen, hebben mij de gelegenheid verschaft, eenen schat van voorwerpen bijeen te brengen, welke, voor den ijverigen beminnaar van Volkenkunde en andere Wetenschappen, een ruim veld van ontdekkingen en nasporingen kan openen.

Behalve aan het overwinnen der moeijelijkheden en hinderpalen, die met zulk eene onderneming in Japan, uit den aard der zaak, verbonden zijn, ben ik het aan de hulpvaardige zorg van eenige belang-

stellende vrienden verschuldigd, dat mijne verzameling, in het bovenvermelde tijdperk bijeengebragt, en alhier achtervolgens bewaard, bij mijne terugkomst, in dien ongeschonden' en nieuwen glans is bevonden, als ik dezelve in 's Konings Kabinet te 's Hage heb mogen overbrengen.

De aandacht op deze Verzamelingen te vestigen, en het bezigtigen van dezelve te veraangenamen, is het doel, waartoe ik mij eenvoudig bepaal; ik wensch dus, in een kort verslag, eenige duidelijke denkbeelden mede te deelen aangaande een merkwaardig volk, hetwelk in eene zoo ruime mate de belangstelling van elk, maar vooral van ons, hunne éénige Europesche bondgenooten, verdient.

Behalve de kunst en den glans, welke aan eene Japansche verzameling waarde bijzet, is de moeijelijkheid, om dusdanige voorwerpen bijeen te brengen, grooter dan elders. De wetten der Japanners zijn naauwgezet, geenszins door bekrompenheid van hunne zijde, maar als een gevolg hunner algemeene wetgeving, van welke noch de Monarch, noch de geringste onderdaan afwijken mag. Alle bemoeijing met hetgeen hun Land en hunne regering betreft is ons, zoo min als het gebruik der Japansche taal, de kennis hunner verdedigingsmiddelen en godsdienstoefening geoorloofd, en het is den Japanneren op zware straffe verboden, ons iets te leveren, hetwelk eene dezer zaken betreft, zoodat in allen opzigte hierin het belang of de genegenheid, ter bereiking van het voorgestelde doel, moeten worden gewonnen.

Er is bereids veel over Japan in het licht verschenen, en dikmaals met herhaling van hetgeen reeds voorlang gezegd was; welligt zal men ook aan dit mijn Werk hetzelfde verwijt doen; doch ik moet bekennen, dat tot eene volledige beschrijving in de eerste plaats vereischt wordt de kennis der landtaal zoowel als die der Chinezen, en daarenboven zulk eene voorbereidende en langdurige studie, als welke ik niet bezit.

Hetgeen ik ter neder stel is de waarheid, waarvan ik mij zelven overtuigd heb, of die ik genoegzaam met mijne berigten strookende heb bevonden, om van goede schrijvers overgenomen te kunnen worden, terwijl ik in de verdeeling der hoofdstukken die volgorde heb gehouden, welke bij de rangschikking mijner verzameling was aangenomen, en welke ik de vrijheid neme aan mijne landgenooten en verdere lezers als eene Bijdrage tot de kennis van het Japansche Rijk aan te bieden.

Van Overmeer Fisscher.

AMSTERDAM, 1833.

INHOUD

DER

HOOFDSTUKKEN OF AFDEELINGEN.

BIJDRAGE

TOT DE KENNIS VAN HET

JAPANSCHE RIJK.

BIJDRAGE

TOT DE KENNIS

VAN HET

JAPANSCHE RIJK.

Hoe vele letterkundige mededeelingen tot verkrijging der kennis nopens alle uitheemsche gewesten en volken ook tot ons zijn overgebragt, zoo blijft er in dit opzigt betrekkelijk het Rijk van Japan, zoowel als onze Hollandsche bezittingen of Etablissementen in Oost-Indiën, nog veel te wenschen over. Werd de onderzoekingsgeest, de handelzucht, de nooddruft, de winzucht, ja zelfs soms ijdele nieuwsgierigheid in allen opzigte bevredigd, door zich met alle bekende Landen en volkeren dezes aardbodems gemeenschap te verschaffen; nog vindt men een onafmetelijk veld geopend, zoo dikwijls men die onbekende tusschenruimten beschouwt, welke steeds op de kaarten eene ledige plek zijn gebleven. De Europesche Mogendheden hebben vele dier tot hiertoe onbekende Landen als hunnen eigendom aangemerkt, in de hoop van eenmaal den toegang daartoe te zullen verkrijgen, de voordeelen daarvan te genieten, en de hinderpalen tegen derzelver in bezitneming uit den weg te ruimen.

Het Chinesche Rijk, zoo onafhankelijk in deszelfs bestaan, tegen alle buitenlandsche verkeering vooringenomen, en dit als een systema vasthoudende, heeft, uit ijdele winzucht en wellustige behoeften, bereids eene inbreuk op dit stelsel gemaakt. Het is overbodig hier gewag te maken van de menigvuldige gezantschappen, missionarissen en reizigers, die dat Land hebben doen kennen, en hoe uitgebreid de handel is, welke tusschen de Chinezen en de vreemdelingen te Canton wordt gedreven. Eerst konden de Chinezen den glans van het goud en zilver, welke hun zoo rijkelijk ter betaling van de thee werden toegevoerd, niet weêrstaan; doch thans heeft een voorwerp van weelde reeds eene hoogere waarde dan het geld verkregen, en zij verkiezen den Amfioen of het Opium, (1) hetwelk, hoezeer alleen door sluikhandel te bekomen, echter een gereed middel ter afrekening is geworden. Zij zijn hieraan reeds zoodanig verslaafd, dat de aanvoer voor hen onontbeerlijk is geworden: derhalve is de omgang met den Europeaan of Vreemdeling onvermijdelijk, en het Chineesche Rijk kan dus reeds niet meer als een Land, dat geheel op zich zelf bestaat, beschouwd worden. Evenwel, het naburig Japan, niet minder aanmerkelijk, ofschoon niet zoo magtig en uitgestrekt als China, maar toch voortreffelijk door ligging, klimaat en rijkdom, doet zich door elk bewonderen en is een doorn in het oog bij die Natiën, welke gewoon zijn, door het regt des sterksten, overal hun gezag te doen gelden, en de verst afgelegene Landen aan het Europeesch gezag te onderwerpen. Japan is en blijft eene wereld op zich zelve, die na de ontdekking van Amerika,

---

(1) De Amfioen of het Opium, een product, dat grootendeels uit Turkije en Bengalen wordt getrokken, is een verdoovend en slaapwekkend middel, hetwelk de Chinezen, en in het algemeen de Oosterlingen, in hunnen tabak mengen, doch hetgeen niet zelden met de nadeelige uitwerking van het gebruik der sterke dranken is gelijk te stellen. De Japanners maken van het Opium geen ander dan een geneeskundig gebruik.

in het laatst der 16de en het begin der 17de eeuw, op het punt stond eene vrije markt aan den Europeschen handel open te stellen, en werkelijk eenen grooten handel dreef, doch eensklaps den val van zijne vrijheid verhoedde, de havens voor allen vreemden handel sloot, en zelfs den toegang van alle vreemdelingen hoegenaamd verbood en onmogelijk maakte. Alleen den Hollander werd het voorregt verleend, om handel en vriendschapsbetrekkingen, onder zekere bepalingen, voort te zetten en te onderhouden, en hoezeer die later vrij wat verminderd zijn, en het voordeel van dien handel thans niet zeer aanmerkelijk is, blijft echter de vlag onzer natie op het ons toegewezen Etablissement altijd wapperen, en door alle tijden heen, zelfs toen een vreemd veroveraar den naam van Holland in de Geschiedenis poogde uit te wisschen, en alles aangewend werd, om dat volk te doen vergeten en verbasteren, ontrolde die vlag op Japan hare trotsche plooijen, en bleef zij steeds in de oogen des edeldenkenden Japanners met den glans van eer en deugd prijken. De gesteldheid van dat Land meer bekend te maken is dus eene taak, welke eigenaardig aan de Hollandsche Natie zelve behoort, en ook ten deele is vervuld geworden door eenige beambten, die in dienst der Oostindische Compagnie aldaar zijn geplaatst geweest. Onder anderen is het in 1733 uitgegeven Werk van E. Kaempfer, die zich in 1690 en 1691 als Geneesheer bij de Faktorij te Japan bevond, als het voornaamste aan te merken. Zijne beschrijving, hoofdzakelijk geput uit de authentieke verzameling en aanteekeningen van Kamphuis, die destijds het Nederlandsche Opperhoofd in Japan was, is de volledigste, en de getrouwheid van dit Werk laat zich, door de onveranderde zeden en gebruiken der Japanners, nog heden bevestigen. De latere Werken, als *Voyage de C. P. Thunberg au Japon en* 1776, is niet minder belangrijk, en Titsingh's *Cérémonies, usitées au Japon pour les mariages, funérailles etc.*, in 1822 in het licht verschenen, alsmede de *Schetsen over Japan, van het laatste Opperhoofd, nu wijlen* G. F. Meylan, door

Mr. J. H. Tobias in den jare 1831 uitgegeven, mogen als belangrijke bijdragen worden geacht.

Het is overbodig gewag te maken van het Werk van Montanus: *Gedenkwaardige gezantschappen der Nederlanders aan den Keizer van Japan;* van de vertalingen uit de verzamelingen van Jan Huygen van Linschooten, en die der aanteekeningen en uitgaven van Frans Caron, om de ongepastheid te bewijzen van de aantijging door Breton, Vol. 1, pag. 42, alsof er door de Hollanders omtrent Japan niets wereldkundig gemaakt ware. Ik zal zelfs eenen stap verder gaan, en beweren, dat er tot dus verre in Europa, sedert den jare 1641, niets over Japan is geschreven, dan hetgeen door de Hollanders oorspronkelijk is opgesteld, met uitsluiting evenwel van het Werk, getiteld: *Histoire du Japon par le père de Charlevoix*, in 1754 te Parijs uitgegeven, dat in het bijzonder handelt over de vorderingen, die de Jezuïten, door de verkondiging der Christelijke leer, hadden gemaakt, en over hetgeen er in dat tijdvak in het Japansche Rijk is voorgevallen; als ook van de Geschriften der *Société Asiatique* te Parijs en die van geleerde Genootschappen te Londen, welke vertalingen uit het oorspronkelijke hebben geleverd van Japansche stukken, hun uit vriendschap der Hollanders toebetrouwd, waaraan de nalatenschap van het Hollandsch Opperhoofd Titsingh niet weinig heeft toegebragt.

Indien het nuttig wierd geoordeeld, de beoefening der Japansche taal op onze hoogescholen in te voeren, zoude dezelve aldaar met geen' minderen luister dan andere wetenschappen bloeijen. Vooreerst echter kunnen wij ons vergenoegen, met de vreemdelingen te onthalen op eenen schat, dien zij niet kunnen bezitten, hen van tijd tot tijd in de gelegenheid te stellen, om uit de rijke bouwstoffen, welke wij hun kunnen aanbieden, te putten, en hun voorts ook de eer over te laten, om datgene wereldkundig te maken, dat voor onze wetenschappelijke inrigtingen, in eene zoo bepaalde bevolking, onmogelijk is.

Dat iedereen in zijne ondernemingen niet even gelukkig slaagt, en dat,

in dien zin genomen, welligt vele ontdekkingen en aanteekeningen niet wereldkundig zijn geworden, en de Hollanders zich op oneindig vele nog niet uitgegevene Werken kunnen beroemen, zal ik nader aantoonen. Ik bepaal mij alleen, om, als bijdrage tot de uitmuntende verzamelingen van Japansche zeldzaamheden, welke in 's Konings Museum te 's Gravenhage bestaan, en eenen schat uitmaken, die geheel éénig in Europa is, eene schets te geven van hunne zeden en gebruiken, welke in dat Kabinet met eene ontelbare menigte van voorwerpen in alle takken der Japansche nijverheid wordt voorgesteld, en mijne landgenooten of vreemdelingen, die deze verzameling bewonderen, een juister begrip te doen vormen van een Land, hetwelk inderdaad, hoe vreemd ook, en geheel afwijkende van onze gebruiken, niettemin in zeden, godsdienst en regering, alle regelen en wetten bezit, welke met het verlicht Europa mogen wedijveren, en welker grootste waarde dáárin bestaat, dat zij het vredelievend geluk der onderdanen waarborgen en handhaven.

De afkomst der Japanners is, zoowel als de eerste bevolking van hun Land, in hunne aloude geschriften fabelachtig. — Zij stellen zonder tijdsbepaling het eerste bestaan van hun Rijk onder de regering van de zoogenaamde TENZIN SITSIDAY of de opvolging van zeven Hemelsche Goden, van welke de eerste drie vrij gekend worden van alle aardsche vermenging, en dus ook zonder vrouwen bestonden. Aan de vier laatste geven zij vrouwen; zij moeten gevolgelijk van een ander bestaan zijn geweest, hoezeer zij het in de Geschiedenis niet wagen hen met de menschen gelijk te stellen, maar hun alleen door droomverhalen al dat bovennatuurlijke heil en aanzien toekennen, welke de mensch zich als het hoogste goed zoude kunnen verbeelden. De Japansche Kronijk haalt aan, dat, gedurende de regering der Hemelsche Goden, in China drie Keizers, in de Geschiedenis

onder den naam van SANKO bekend, hebben geregeerd, van welke de eerste heette TAYKO FOEKJI SI, die uit het spoor van den valk een Alphabet ontwierp; de tweede was JENTEN SIENNO SI, die zeer ervaren was in de geneeskunde; en de derde KOTE OEJU SI, die bijzonder den landbouw was toegedaan, hetgeen aan kenners der Chinesche Geschiedenis welligt omtrent het tijdperk der zeven Hemelsche Goden eenige opheldering zal kunnen geven.

De opvolgers der TENZIN SITSIDAY waren DSIZIN GODAY of de vijf Aardsche Goden, van welke de eerste genoemd wordt TENSIO DAISIN, wien alleen de glans en de onbesmetheid der Hemelsche Goden, doch geenszins hunne magt, wordt toegekend. Als eerstgeborene uit het geslacht der Hemelsche Goden, wordt hij door het gansche Land in de tempels vereerd, en de plaats zijns verblijfs, die men voorgeeft *Isie* geweest te zijn, wordt jaarlijks door bedevaartgangers van alle standen bezocht. De thans nog regerende Geestelijke Keizers, die voorgeven van het geslacht van TENSIO DAISIN af te stammen, vermeerderen daardoor de achting en de zekerheid van hun Rijk, waarin zij ongemoeid elkander geregeld opvolgen. De Japanners dragen grooten roem op hunne zoogenaamde Gewijde Geschiedenis, welke een onnoemelijk aantal jaren vóór ZINMOE TENNO (die de eigenlijke grondlegger van het Japansche Rijk en der éénhoofdige regering is) bevat. Het is niet onwaarschijnlijk, dat de Chinezen, wier Kronijk tot bijna 2200 jaren met echtheid vóór onze tijdrekening opklimt, aan de Japanners het nut en de doelmatigheid daarvan hebben aangeprezen, en het is met dat Rijk zeker wel het éénigste op den aardbodem, dat die opvolging zoo voortdurend heeft blijven aankleven en heiligen.

ZINMOE TENNO was de grondlegger der Japansche beschaving (1). Hij leerde het volk de tijdsverdeeling in jaren, maanden, enz., en stelde eene tijd-

---

(1) Volgens Charlevoix vond het tijdperk van ZINMOE TENNO plaats in het 58e jaar van den 35en Chineschen cykel of tijdkring, het 16e jaar der regering van Keizer TAIMWO.

rekening in, bekend onder den naam van *Nenno*, die, even als onze jaartelling, onafgebroken voorttelt. Volgens den Heer Meylan zoude de aanvang van het tijdperk van ZINMOE TENNO 687 jaren vóór Christus geboorte hebben plaats gehad, en in het jaar 1828 onzer jaartelling de Japansche *Nenno* het jaar van 2515 hebben uitgemaakt; doch volgens Kaempfer, als ook volgens de Japansche Kronijk, mij door Japanners uitgelegd en voorgerekend, heeft de geboorte van onzen Heiland 660 jaren na ZINMOE TENNO plaats gehad, en zoude welligt, door de Japansche wijze van rekenen, een enkel jaar daarin gemist kunnen zijn, zoodat het twijfelachtig is, of het 660, dan wel 661 jaren moet gerekend worden. In dit tijdperk van 660 jaren zijn elf geestelijke Keizers in Japan elkander opgevolgd, en heeft de geboorte van Christus, ten tijde der regering van den geestelijken Monarch SOEINIEN TENNO, in de *Nengo Genzju* plaats gehad.

Alvorens verder gewag te maken van de Japansche regering, zal het niet ondoelmatig zijn, ook de overige wijze van tijdrekening der Japanners mede te deelen. Met instandhouding der doorgaande jaartelling sedert ZINMOE TENNO, hiervoren *Nenno* genaamd, geschiedde de invoering van de *Nengos* door Keizer KOTOKF, die in het 644ste jaar onzer tijdrekening op den troon kwam, en in het 6de zijner regering de eerste *Nengo*, onder de benaming van *Hakoetsi*, invoerde. De tijdrekening van *Nengo's* is periodiek; zij worden afgebroken en onder eene andere benaming weder ingevoerd door den geestelijken Keizer, naarmate de verandering in troonsopvolging of eenige andere ongelukkige of gelukkige gebeurtenis daartoe aanleiding geeft.

De Chronologie van Japan is zeer naauwkeurig, en levert vele bijzonderheden op, betreffende den oorsprong van vele hunner wetten en gebruiken, welke nog heden tot rigtsnoer dienen. Onder anderen deed men in het 8ste jaar der *Nengo Tenmoe* de ontdekking van de kinderpokken; in het 13de jaar dier zelfde *Nengo* werden de zedelessen van CONFUTSEE uit

het Chineesch vertaald. In het 9de jaar der regering van MONMOE TENNO, (circa Anno 700 onzer tijdrekening) bepaalde hij de kubiekmaat; weinige jaren later, werd er goud en zilver gemunt. De invoering der kleederdragten, de verdeelingen van het Land, overwinningen, buitengewone natuurverschijnselen enz., zijn ten naauwkeurigste aangeteekend, en zullen thans, door de vertaling uit het oorspronkelijk Japansch van den geleerden Klaproth te Parijs, weldra worden uitgegeven onder den titel van: *Annales des Empereurs du Japon*, hoezeer bij Kaempfer ook reeds die volgorde vrij uitvoerig voorkomt. De 3de jaartelling is eene astronomische tijdrekening, of een cyclus of tijdkring, die zestig jaren bevat, voortkomende uit de vermenigvuldiging der twaalf teekenen van den Dierenriem met de vijf hoofdstoffen. Elk jaar van dezen tijdkring heeft eene afzonderlijke benaming, zamengesteld uit de namen der hoofdstoffen en hemelteekenen; en na afloop der zestig jaren, vangt een nieuwe tijdkring of cyclus, onder eene afzonderlijke benaming, weder aan. De twaalf Hemelteekenen worden genoemd: de Muis, de Os, de Tijger, de Haas, de Draak, de Slang, het Paard, het Schaap, de Aap, het Hoen, de Hond en de Beer, en de namen der elementen zijn: het Hout, het Vuur, de Aarde, de Mineralen en het Water. Het is niet twijfelachtig, dat deze wijze van jaartelling door hen van de Chinezen is ontleend, en de Japanners bezigen die ook slechts alleen voor hunne astronomische stellingen en berekeningen, ten gevolge waarvan hun jaar verdeeld is in twaalf *maan*-maanden of omtrent drie honderd vier en vijftig dagen, zoodat zij den eersten dag der maand met nieuwe maan beginnen. Om echter door deze berekeningen de opvolging der saizoenen niet te veranderen, voegen zij om de vier jaren bij het jaar eene dertiende maand, onder den naam van *Hoeroguats* of Schrikkelmaand, en, aan het einde van iederen cyclus of tijdkring van 60 jaren éénen dag, om met den zonneloop in overeenstemming te komen. Daar ik hierna gelegenheid zal vinden, om op de onderverdeeling van den tijd terug

te komen, zullen wij weder overgaan tot de afkomst der Japanners, die naar alle waarschijnlijkheid van een' Tartaarschen oorsprong zijn, doch een groot aantal jaren geheel op zich zelve moeten hebben bestaan, gelijk hunne zeden en hunne taal aantoonen, welke geene de minste overeenkomst met die der Chinezen of andere naburen hebben. De Japanners meenen ook, dat hun Alphabet, hetwelk uit zes en veertig letters bestaat, door hen zelve is uitgevonden; het is echter waarschijnlijk, gelijk de Heer Klaproth in zijne »*Mémoire sur l'introduction et l'usage des caractères Chinois*, *Paris* 1829," zegt, dat dezelve van de Chinesche karakters, en zulks niet vóór de derde eeuw, zijn ontleend. De trotschheid der Japansche Natie en de zorg voor hunne onafhankelijkheid kenmerken zich reeds in de Kronijk omtrent honderd jaren vóór Christus geboorte, door de benoeming van eenen *Siogoen* of algemeenen krijgsbevelhebber, een ambt, hetwelk door den Keizer, behoudens de heiligheid van zijn' persoon, niet vervuld konde worden. Ook werd er toen reeds aan den aanbouw van oorlogsvaartuigen gedacht, hetgeen hun, in het begin der derde eeuw, gedurende den oorlog met de Coreërs, die in den jare 201 onzer tijdrekening door de Keizerin SINGOE KOGOE in persoon (1) overwonnen werden, zeer te stade kwam. Het tweede belangrijke tijdperk in de Japansche Geschiedenis komt voor met de geboorte van den beroemden JURITOMO, in het 10de jaar der regering van Keizer KONJEI (Anno 1154 onzer tijdrekening) die, tot de waardigheid van *Siogoen* of Kroongeneraal verheven, in het laatst der 12[de] eeuw met eene

(1) SINGOE KOGOE was zwanger, toen zij den veldtogt naar *Corea* maakte; zij regeerde van het jaar 201 tot 270 onzer tijdrekening en werd in den rang der Godinnen, onder den naam van KASSINO DAY MIOSIN, geplaatst; haar zoon en opvolger OOSIN TENNOO is na zijnen dood als de God des oorlogs onder den naam van FATZMAN vereerd. Het is in navolging van genoemde Keizerin nog tegenwoordig in gebruik, dat de zwangere vrouwen haar ligehaam sterk met eene sjerp binden.

groote magt te velde trok, om, in naam van den *Mikaddo* (1), de twisten, welke tusschen de verschillende Provinciën plaats grepen, te beslissen.

De instelling omtrent de verdeeling van het Rijk in 68 Provinciën, waardoor hetzelve sedert het jaar 672 onzer jaartelling door even zoo vele vorsten was geregeerd, die echter alleen als Leenheeren van de Kroon hun gezag uitoefenden, moest tweedragt en geschillen te weeg brengen, welke door de zachte middelen van den *Mikaddo* niet konden voorgekomen worden; zij beoogden vooral hunne onafhankelijkheid en voerden eenen onderlingen oorlog, om hunne magt te vergrooten en welligt het oppergezag van den *Mikaddo* omverre te werpen. In het laatst der 12[de] eeuw bragt JURITOMO, die tot een zeker geslacht, de GENDSI's genaamd, behoorde, alle middelen bijeen, om den oorlog en bijzonder een langdurig geschil, dat hij tegen het geslacht van HEYKE voerde, te beslechten, waarin hij niet alleen slaagde, maar het vertrouwen en de genegenheid van alle die partijen verwierf. Hij maakte van deze magt gebruik, om de wereldlijke regering van de geestelijke waardigheid, die de *Mikaddo* bekleedde, te scheiden, en nam de teugels der regering in handen, zonder het oppergezag van den *Mikaddo* te kwetsen, die alzoo zijne Souvereiniteit met JURITOMO moest deelen, en zich de wetten laten voorschrijven. Hoezeer de *Siogoens* of Kroongeneraals elkander in dat gezag hebben opgevolgd en zich tot het laatst der 16[de] eeuw hebben staande gehouden, zoo vereischten nieuwe onlusten ook nieuwe middelen,

---

(1) In vele Werken is de geestelijke Keizer onder den naam van *Dayrie* bekend, waarmede de Japanners in algemeene termen het Hof van den Grooten Heer bedoelen. *Mikaddo*, afkomstig van het woord *Mikotto*, is de eigenlijke titel, en beteekent zoon des Hemels, terwijl het woord *Geestelijke Keizer* een aangenomen woord is, om hem van den Monarch te onderscheiden, hoezeer deze laatste ook wel het meest in de kerkelijke betrekkingen regeert, maar den *Dayrie*, als het gewijde Hoofd der Kerk, en uit den Stam der aardsche Goden gesproten, alle eer laat genieten; doch overigens deszelfs gezag beperkt heeft, even als Napoleon de wetten aan den Paus heeft voorgeschreven.

en er moesten alle krachten worden ingespannen, om dezelve te bevredigen, welke alzoo ten gevolge hadden, dat de wettige opvolging der *Siogoens*, waarover de geschillen hoofdzakelijk plaats vonden, werd afgebroken, en die waardigheid in de handen van een eenvoudig onderdaan overging.

De *Siogoen* NOBUNANGA, die in het jaar 1582 regeerde, was in een' gedurigen oorlog tegen den Vorst van het Landschap *Nagato*, alwaar hij een observatieleger hield, onder het bevel van zekeren HAXIBA, die van eene geringe afkomst was, eerst bij een' der Officieren in dienst trad, voorts zelf dien stand bekleedde, en later het bevel over de afdeeling van NOBUNANGA verwierf. Deze stelde den *Siogoen* voor, om hem een hulpleger te zenden, ten einde dezen strijd in weinig tijds in eene luisterrijke overwinning te doen eindigen, hetwelk hem dan ook in allen spoed, onder het geleide van zekeren bevelhebber AQUECHI, werd toegezonden. Met de grootste bevreemding zag men den volgenden dag AQUECHI weder de hoofdstad binnentrekken, en dit raadsel was spoedig opgelost, daar hij middel had gevonden, om zijn leger over te halen zijnen Meester te onttroonen, hetgeen, zoowel als het plunderen zijner schatten, het werk van weinige oogenblikken was, vermits evenmin de bevolking als de bezetting op zulk een' aanval bedacht konden wezen. NOBUNANGA was ook bereids met zijn' oudsten zoon in dezen aanval gesneuveld, en liet, behalve zijn' tweeden zoon, die onbedreven, en zoo men zegt krankzinnig was, een' derden zoon na, die in het Landschap *Ava* regeerde, en kort te voren eene geduchte magt van zijn' vader had ontvangen. Hij vereenigde zijn leger met dat van HAXIBA, die het generaal commando voerde, in korten tijd het leger van AQUECHI overwon, en even gelukkig in de overige veldslagen was, zoodat de Koning van *Ava* zich van zijn Rijk verzekerd hield. HAXIBA ligtte eindelijk het masker af, verklaarde zich Regent, en stond alleen het Eiland *Saikokf* aan den zoon van NOBUNANGA af.

HAXIBA, die eerst den naam van TOKIXIRO gevoerd had, en nu dien van

FIDEJOS (1) aannam, was een man van geringe afkomst, maar werd door moed en beleid tot de waardigheid van *Kwanbakf* of eersten Minister aan het Hof van den *Dayrie* verheven. Hij wierp zich niet alleen op in het gezag, zoo als de *Siogoens*, maar zelfs als *Koebo* of Keizer, stelde den *Mikaddo* ten eenemale buiten allen invloed in de Regering, en liet hem alleen deszelfs geestelijke waardigheid en gezag over, zoo als nog hedendaags het Hof der *Dayries* in *Miaco* bestaat. Het tijdperk, waarin FIDEJOS deze onderneming deed, bragt eene allermoeijelijkste taak mede, die alleen door eenen man vol moed en beleid als TAYKO, gelijk hij zich naderhand noemde, konde worden vervuld. De verschillende partijen te beoorlogen en te bevredigen, was wel het eerst, waaraan gewerkt moest worden, en om aldus die menigte kwalijkgezinde Vorsten in hunne magt te beteugelen, en eene ondergeschikte en vredelievende neiging jegens zijnen Troon te doen aannemen, was eene zaak, die niet geheel zonder geweld, of ten minste niet zonder de grootste staatslist, ten uitvoer gebragt konde worden. Om de eerzucht zijner onderdanen te streelen, en eene afleiding aan zoo vele verwarde en hollende geesten te geven, hervatte hij het ontwerp, om het Rijk van *Corea* weder onder zijn beheer te brengen, zoo als hem van regtswege toekwam. De voornaamste tegenstanders van TAYKO bekwamen het grootste aandeel in deze onderneming. Hij noodigde de vrouwen en de kinderen der uitgewekene Vorsten binnen de muren van zijn paleis, kwanswijs om eene vrije wijk te hebben, en liet hun aldaar paleizen bouwen, om de familiën geheel aan zich te verbinden. Hoezeer de kans van den oorlog hem op den togt naar *Corea* niet zeer voordeelig was, had TAYKO

---

(1) De Geschiedenis meldt van FIDEJOS, die eindelijk TAYKO SAMA is genoemd geworden, dat hij in zijne jeugd met zijne handen den kost moest winnen, en een afschuwelijk leelijk mensch was; hij had zes vingers aan de regterhand, uitpuilende oogen, en een misvormd hoofd.

SAMA (1) zijn doel bereikt, omdat de Legerhoofden, in krachten en geldmiddelen uitgeput, naar hunne terugkomst verlangden. In Japan teruggekomen, werden zij in hunne heerschappijen hersteld, onder voorwaarde, van onderscheidene pligten jegens het Hof en de Kroon te vervullen, waaronder deze staatslist voorkwan, dat de Residentie der Landsheeren geacht werd in de hoofdstad te zijn, en hunne vrouwen gestadig aldaar moesten verblijven, hoezeer de regering van hunne Staten dikwijls de tegenwoordigheid aldaar vereischte, waardoor de Keizer te allen tijde eenen waarborg voor hunne getrouwheid behield. Eenmaal de Hoofden van den Staat bevredigd hebbende, viel het TAYKO niet moeijelijk, eene nieuwe Wetgeving voor de gansche bevolking daar te stellen, die wel streng, doch allezins billijk was. Nu hij eenmaal de overhand in den Staat voor zich verzekerd had, wist hij de regten, zoowel van de Landsheeren jegens de onderdanen en zich zelve, als omgekeerd jegens elkander, te regelen. Hij bragt de verdeeling van het Rijk op eenen bepaalden voet, ingevolge waarvan het Land sedert dien tijd door 68 Landsheeren wordt geregeerd; hij vaardigde ook de wet uit, om de welvaart in het Gebied van Japan alleen te mogen zoeken, en verbood aan een iegelijk, om hetzelve te verlaten.

Het is bekend, hoe de Portugezen en Spanjaards, na de ontdekking van Amerika, eenen doortogt naar Oost-Indië vonden. Onder de eerstgemelden was zekere Ferdinand Mendez Pinto de eerste, die in 1542 bij toeval op de Japansche Eilanden aanlandde. De ontdekking van zulk een rijk en welvarend Land moet van zelve de uitbreiding der gemeenschap met de Japanners ten gevolge hebben, en een' nieuwen tak voor de Europesche handel en scheepvaart opleveren. Hoezeer het tot de bestem-

---

(1) Men geeft in het algemeen eenen Keizer of ander groot Heer achter zijnen naam den titel *Sama;* die van een' minderen rang wordt door het woord *Sang* gevolgd, hetwelk beiden, in eenen hoogeren of minderen stand, de beteekenis van *Mijnheer* heeft.

ming der Zendelingen niet behoort, waren zij destijds de hoofdzakelijke werktuigen der politieke inzigten van vele Staten; en gaf de opening van Japan ook aanleiding tot de zending van Missionarissen, van welke de eerste en voornaamste is geweest zekere Franciscus Xaverius, een voornaam Priester, tot de orde der Jezuïten behoorende, die naar Japan ging, om de Christelijke Leer te prediken; waarin hij zoo wèl slaagde, dat de aanzienlijkste standen en leden der Regering de Christelijke leer omhelsden. Uit den aard een zedelijk volk zijnde, omhelsden de Japanners met geestdrift de zedeleer des Evangeliums; doch de stellingen, welke men hun te zelfden tijde inboezemde, dat de kerkelijke wetten boven die van den Staat verheven waren, en bij voorkeur moesten nageleefd worden, konden niet anders dan eenen nadeeligen invloed op het Staatswezen hebben. Het was geheel strijdig met hunne begrippen, dat een offer aan den Priester aflaat van zonden konde aanbrengen: dit was eene magt, die de Japanners zelve aan hunne aardsche Goden, of aan de heiligheid van den *Dayrie*, niet toekenden. Niettemin werden er inmiddels geene geringe schatten uit het Land vervoerd, door de belooning, welke de Priesters van hen wisten te verwerven; en de Japansche Geschiedenis vermeldt, dat trots en heerschzucht aan het ambt dier Geestelijken verbonden waren, en zij zich niet zelden ontzagen, om, onder den naam van bekeering, de vrouwen te verleiden: eene genoegzame reden alzoo voor de strenge Regering, om het gedrag dier Priesters voortaan met naauwkeurigheid na te gaan; en in weerwil van de heilrijke leer, welke zij verkondigden, werd de Keizer overtuigd, dat de leer en de wandel dier Geestelijken geenszins overeenstemden, en dat hun voorbeeld op het karakter der zachtaardige Japanners den allernadeeligsten invloed zoude uitoefenen. Dien ten gevolge werd reeds in het jaar 1586 door Keizer TAYKO SAMA eene wet uitgevaardigd, om deze Geestelijken uit het Land te weren, en alle middelen aangewend, om de bekeerde Japanners tot de geloofsbelijdenis hunner voorouders terug te brengen, het-

geen, gelijk alle Japansche regtsgedingen, eerst met zachtheid werd ondernomen, ook bij het leven van TAYKO SAMA niet die beslissende gevolgen had, en ter uitvoering nog een ruim tijdvak vereischte, gelijk naderhand blijken zal. Keizer TAYKO SAMA overleed den 16[en] September van het jaar 1598, in den ouderdom van 64 jaren, en liet eenen onmondigen zoon na, met name FIDE JORI, over wien hij de voogdij aan zijnen Staatsminister IJEJAS, tevens Vorst van het Landschap *Mikawa* zijnde, opdroeg, die de teugels van het bewind, als *Siogoen*, tot de meerderjarigheid van FIDE JORI zoude in handen hebben, tot welker zekerheid bereids de dochter van IJEJAS, bij het sterfbed van TAYKO SAMA, aan den jongen Keizer was verloofd. De jeugdige Vorst ontving zijne opvoeding in het kasteel van *Osacca*, doch werd weldra gestoord door de listen en lagen, waarmede men zijn gedrag eene verkeerde rigting poogde te geven, en die zijn verderf ten doel hadden. Er werd een ontwerp door den waarnemenden *Siogoen* gesmeed, om voor zich zelven die waardigheid te behouden, en de Geschiedenis verhaalt, dat de eigene moeder, de vrouw van TAYKO, JODODONO genaamd, hierin het listige medewerktuig was, welke ook in den omgang met de Christenen eene valsche rol gespeeld moet hebben. De jonge TAYKO, tot jaren van ontwikkeling komende, nam het besluit, om zijne regten tot de Kroon door middelen van geweld te doen gelden, waartoe hij ook bijzonder door de partij, die in Japan de Christenen was toegedaan, zoowel als door de Missionarissen, werd aangemoedigd en ondersteund. Dit gaf aan IJEJAS of ONGOSCIO de gewenschte gelegenheid, om zijne heerschappij te vestigen, en hij trok met een magtig leger tot vóór de vesting van *Osacca*, alwaar hij eenen geduchten tegenstand vond, zoodat de kans op eenen gunstigen uitslag voor een' oogenblik zeer te zijnen nadeele begon te wankelen, en niet dan door de list, die hij wist te gebruiken, om den brand door verraad in de stad en het kasteel te doen ontstaan, te zijnen voordeele uitliep, zoodat hij eindelijk eene volkomene overwinning

behaalde, nadat zich de aanhang van FIDE JORI genoegzaam tot den laatsten man had verdedigd.

Men wil beweren, dat de jonge Vorst bij dien staatsstorm werkelijk niet zoude omgekomen zijn, maar zich naar China zoude hebben verwijderd; anderen willen, dat hij door eenige aanzienlijken uit den stam van *Sadsuma* is gered, en dat nog heden zijne nazaten zouden bestaan; zóó veel is zeker, dat de Sadsumaërs in Japan met veel onderscheiding door hunnen moed en hunne krijgsbedrijven worden genoemd, en de Kroon hun boven de andere Provinciën eenig voorregt, gelijk de vaart en de handel op *Lieoukieou*, laat wedervaren, en dat de Sadsumasche soldaten in het ceremoniëel ten aanzien der Keizerlijke wachten en openbare diensten, als tollen enz., niet die stipte voorschriften in acht nemen, als anders wel vereischt wordt, hetgeen oogluikend wordt toegelaten, daar men te zeer overtuigd is, dat eene verklaring deswege van groote gevolgen kon zijn. De tegenwoordige Keizer heeft insgelijks eene dochter van den Prins van *Sadsuma* tot huisvrouw gekozen, hetgeen met de staatkundige begrippen zeer goed is overeen te brengen. De gehechtheid der Missionarissen aan den jongen TAYKO, in den laatst gevoerden oorlog, maakte hen tot onherroepelijke vijanden van IJEJAS, en de vervolging van hunne personen en van hun bedrijf werd met alle kracht meer dan immer, sedert dit tijdstip, in het werk gesteld.

Het eerste Hollandsche schip, dat in Japan kwam, was de *Erasmus*, een der vijf zeilen uit de vloot van Jaques Mahu, die in 1598 van Rotterdam naar de Zuidzee was uitgerust, en op de kust van Chili tot op twee schepen was verminderd, alwaar zij om verscheidene redenen van het verdere plan der reis afzagen, en op aanraden van Dirk Gerritsz, een Hollander, geboortig van Enkhuizen, (die in 1585 met de Portugezen eene reis van Macao naar Japan gedaan had,) besloten, naar die eilanden te zeilen; denkende aldaar hunne lading om te kunnen zetten, en het scheepsvolk, dat door ziekte bijna hulpeloos was geworden, te genezen.

In dien staat, in het begin van 1599, in Japan willende landen, maakten de Japanners zich van schip en lading meester, ingevolge de beschuldiging der Portugesche Jezuïten, dat zij zeeroovers waren, zoodat zij, behalve de gevangenis, zich in het grootste gevaar bevonden, van de smertelijkste doodstraf te ondergaan. De *Siogoen* IJEJAS, die zich ONGOSCHIO noemde, en naauwelijks als voogd van den minderjarigen Keizer was opgetreden, verlangde een' dezer vreemdelingen te zien, waarop men hem den stuurman William Adams, een' Engelschman, die op het schip *Erasmus*, onder bevel van Kapitein Quakernaak, de Hollandsche Oost-Indische Compagnie diende, toezond, die door zijne vorderingen in de Portugesche taal, welke de *Siogoen* eenigzins kende, zich wist te doen verstaan. De vooringenomenheid tegen de Portugesche Geestelijken gaf den Keizer aanleiding, om vele strikvragen, aangaande de Spanjaarden en Portugezen, te doen, en hoezeer wij niet gelooven willen, dat de gevoelens van Adams te dien opzigte gunstig waren, zijnde hij een dienaar hunner vijanden, verzachtte zulks het lot der gevangene Hollanders niet; het schip werd verbeurd verklaard, het scheepsvolk mogt een goed heenkomen zoeken, doch Adams moest met eenigen zijner makkers in Japan blijven, na eerst eene gevangenis in het kasteel van *Osacca* doorgestaan te hebben. De Keizer maakte vervolgens van hem en zijne lotgenooten gebruik tot den scheepsbouw, en de Jezuïten, die tot dus verre de éénige vreemdelingen van eenigen invloed waren geweest, deden al het mogelijke, om die ongelukkigen strafschuldig te doen verklaren, waarin zij, ondanks al het andere kwaad, dat zij pleegden, niet konden slagen. De Nederlanders, ondertusschen, hadden van Kapitein Quakernaak, die naar de Indiën was teruggekeerd, genoegzaam verstaan, welk voordeel de handel op Japan voor onze Oost-Indische bezittingen moest opleveren, zoodat de Compagnie in het jaar 1609 goedvond, om uit de zeemagt, aan Kapitein Matelief toebetrouwd, die in 1599 in Oost-Indië was gekomen, twee schepen, *de Griffioen* en *de Roode Leeuw*

met pijlen, naar Japan te zenden, welke aldaar, als opperhoofd en gezaghebber, zekeren Jacques Speckx achterlieten, nadat door den Keizer ONGOSCHIO aan de onzen een pas verleend was, om in zijn Rijk handel te drijven. Het werd voor de Portugezen en Spanjaarden, die tot dus verre groote voordeelen uit Japan getrokken hadden, hoogst moeijelijk, gelijke vrijheden te verkrijgen, eerstelijk uit den aard van hun bedrijf zelf, en ten anderen door hunnen aanhang aan den jongen TAYKO, gedurende den oorlog met zijnen voogd verleend; doch geenszins door den invloed der Hollanders, die reeds te zeer met de denkwijze der Japanners bekend waren, om niet te weten, dat, door hunne eigene oogmerken en belangen anders dan met hulpvaardigheid en opregtheid voor te staan, dit doel ten eenemale verijdeld konde worden. Het jaar 1611 was dat der opening van den handel onzer Oost-Indische Compagnie met Japan; de pas, in 1609 voor de eerste maal verleend, werd hernieuwd met het voorregt, om op het eiland *Firando* een vast kantoor op te rigten. De voordeelen van dien handel waren voor de Compagnie allerbelangrijkst: men dreef denzelven aanvankelijk met vijftien tot zestien schepen jaarlijks, en de ladingen werden meestendeels voor zuiver zilver, zelfs tot eene waarde van vijf millioenen gulden, omgezet. Middelerwijl werd de overledene Keizer in 1618 door zijnen zoon FIDETADA, naderhand TAYTOKFIEN genoemd, opgevolgd, die onzen pas vernieuwde, en, in de beginselen van zijnen vader, de Roomsch-Katholijken en de priesters in Japan bleef vervolgen, doch altijd met zekere oogluiking de belijdenis van de Christelijke godsdienst gedoogde, tot in het jaar 1637, toen er verraad tegen den Keizer ontdekt werd, hetwelk door de Portugezen en de Japansche Christenen was gesmeed, om den troon omver te werpen en den Keizer te vermoorden. Hoezeer de Japansche Keizer van dit snoode ontwerp onderrigt werd door eenen brief, dien de Hollanders in een door hen genomen schip van het opperhoofd der Portugezen op Japan gevonden hadden, en welke brief aan het Portugesche Hof geschre-

ven was, zoo was echter dit berigt slechts de bevestiging van eene vroeger door de Japanners zelve te *Macao* gedane ontdekking, en in alle geval eene verdiende wederwraak voor de schandelijke aantijgingen en listen, die de Portugezen onophoudelijk tot den val der Hollanders in Japan hadden in het werk gesteld. Het jaar 1637 maakte een einde aan de oorzaken, die het Land sinds zoo vele jaren hadden beroerd; bij een Keizerlijk plakkaat werd het Land ten eenemale voor vreemdelingen gesloten, den inwoneren ontzegd om het Land te verlaten, en de Christelijke godsdienst op straffe des doods verboden, waaraan zóó gestreng de hand werd gehouden, dat in 1640, het jaar, nadat de Portugezen het Land ontruimd hadden, en door het zenden van een gezantschap naar het Japansche Hof nog eene proef namen, om hunnen verlorenen toegang te herwinnen, de geheele equipage, uitgezonderd eenige weinigen, die teruggezonden werden om den afloop hunner zending te berigten, zonder vorm van proces, onthoofd werd. Het schijnt, dat de Landsheeren der Provinciën, die aan de uitvoering van 's Keizers bevelen tot de uitroeijing der Christenen de hand geleend hadden, op hunne beurt in hunne Staten allerhande misdrijven pleegden, en van hunne onderhoorigen onmogelijke opbrengsten en andere leendiensten vergden, totdat eene menigte van misnoegden, onder welke ook vele ongelukkige Christenen, zich tegen hunne Heeren verzetteden, en eene wijkplaats zochten in de Provincie *Simabara*, alwaar men hun een leger te gemoet zond. De Hollanders waren genoodzaakt hierbij een schip ter dienste van den Keizer te stellen, om de muiters te beoorlogen, hetwelk echter kort daarna werd teruggezonden, terwijl de belegering in eene blokkade veranderd werd, waardoor de ingeslotenen eindelijk, door den honger gedreven, besloten, zich liever dood te vechten, dan zich op genade over te geven; dit hielden zij ook tot den laatsten man vol, en het kostte, volgens de Geschiedenis, aan meer dan veertig duizend menschen van weerszijden het leven.

Hoezeer men ons tot dus verre van de algemeene wet op de vreemdelingen had uitgesloten, duurde het niet lang, of men beperkte ons in alle vrijheden en voordeelen, en in het jaar 1641 deed men ons, om een beuzelachtig voorwendsel, van het kantoor te *Firando* naar *Desima* verhuizen, hetwelk slechts een opgeworpen steenhoop is van vier honderd schreden lang en honderd en tachtig breed, in den vorm van het blad van een' waaijer. Deze omtrek gronds, in de baai voor de stad *Nagasakki* gelegen, was, als eene laatste vergunning, voor het verblijf der Portugezen bebouwd, en is sedert dien tijd altijd de Faktorij der Hollanders te Japan gebleven. Hoe hard het ook ware zich aan zoodanige vermindering in allen opzigte te moeten onderwerpen, was het niet geraden, zich tegen de Keizerlijke wetten te verzetten, waardoor de Compagnie, als Handelsligchaam, van groote voordeelen zoude verstoken zijn geworden. Men vleide zich daarenboven, dat deze proef slechts tijdelijk zijn zoude; doch de gevolgen hebben doen zien, dat men het mag toeschrijven aan den eerbied en de heiligheid, die de Japanners aan hun eenmaal gegeven woord en zegel hechten, dat wij aldaar nog worden toegelaten, en dat de verleende pas niet zonder eene krenking der staatswet kan worden te niet gedaan, zonder welke omstandigheid misschien ook de Hollanders geene uitzondering op den regel gemaakt zouden hebben. Nadat in 1609 door Keizer GONGIN of ONGOSCHIO SAMA een pas verleend was, is het zeer onvoorzigtig geweest, daarvan, bij de opvolging van zijn' zoon, eene vernieuwing te vragen; hiermede was de Japansche eerzucht beleedigd en gekrenkt, als ware het, of men geen genoegzaam vertrouwen aan het zegel van den Keizer hechtte. Men heeft ook naderhand werkelijk daarvan het nadeel ondervonden, alzoo de termen, in den vernieuwden pas voorkomende, minder in eenen algemeen voordeeligen zin zijn genomen, en ook niet dien vriendschappelijken toon bevatten, genoegzaam aantoonende, dat men, van achteren gezien, alle reden had te wenschen, van nimmer aan die vernieuwing gedacht te hebben. Niettemin is die handel en verstandhouding met de

Japanners onafgebroken en met alle toegevendheid door het Indisch Bestuur in stand gehouden, doch de handel, op zich zelven genomen, is aan zoo vele nadeelige wijzigingen onderworpen, dat de voorheen zoo rijke winsten thans tot geringe voordeelen zijn verminderd.

Doordien het geslacht van TAYKO SAMA met den dood van FIDE JORI ten eenemale uitgestorven was, viel het IJEJAS, of ONGOSCHIO, niet moeijelijk, om de Kroon voor zich en zijne nazaten te verzekeren, gelijk dezelve tot heden onafgebroken in dien stam is gebleven. IJEJAS, na zijnen dood GONGEN genaamd, is door den *Dayrie* onder het getal der Heiligen geplaatst, onder de benaming van *Tosjo Goenday Gongen*, hetwelk beteekent: » *de groote Gongen uit het Oosten verlicht*," en in de keizerlijke graven te *Nico*, zes en dertig mijlen van *Jedo* gelegen, begraven. In vroeger tijden is de zetel van den *Siogoen*, gelijk men den regerenden vorst betitelde, meermalen verplaatst geworden, waardoor ook de voorname koopstad *Osacca* nog hedendaags dat fraaije kasteel bezit; doch sedert de inrigtingen van TAYKO, is de stad *Jedo* tot die ontzaggelijke grootte en sterkte gebragt, en onafgebroken de residentieplaats der *Koebo's* gebleven; ook hebben de Keizers welligt in dat tijdvak zelden of nimmer de stad verlaten, tenzij bij gelegenheid van eene wandeling *incognito*, omdat de staatsie en de kosten van zijnen trein van zulk een' grooten omvang zijn, dat de schatten der Kroon en zijn gevolg daardoor uitgeput zouden worden. Men ziet uit deze wetten en bepalingen, die ongetwijfeld door den Keizer zelven daargesteld zijn, welk eene opoffering zij zich getroost hebben, in tegenoverstelling van het verbod, den inwoner voorgeschreven, van het Land niet te verlaten; en het laat zich tevens verklaren, hoe de muren van het keizerlijk paleis eene uitgestrektheid van drie uren gaans in den omtrek bevatten. Deze sterkte, in het midden der stad *Jedo* gelegen, wordt gerekend, met de overige bevolking van de stad, een getal van twee millioen inwoners uit te maken. De thans regerende Keizer, een man van zeer hooge

jaren, voert de namen en den titel van ZJOENA SJOGAKF, ROZJIEN NO BITTO, GINZO NO TJOZA, GINMOEZASI NO KAMI, TOKFOEGAWA SADAYZIEN, MINAMOTTO NO IJENARIE, en is van het geslacht der IJEJA's of GONGENS (1). Hij wordt opgevolgd door den oudsten zoon, die den titel van *Nisnomar* of Kroonprins voert, en, bij gebrek aan afstammelingen van het mannelijk geslacht in de nederdalende linie, door den oudsten van het mannelijk geslacht in de naaste linie, waaromtrent in Japan altoos voorloopige beschikkingen, niet alleen voor de opvolging der Keizers, maar in alle standen der maatschappij, gemaakt zijn.

Van het oogenblik, dat aan de Hollanders de keizerlijke pas verleend was, moesten zij, even als alle Grooten van het Land, jaarlijks hunne bewijzen van eerbied ten Hove afleggen, en deze pligtpleging, naar Oostersch gebruik, met geschenken in goudstoffen, lakens en andere stoffen, vreemde vogels, dieren, kostbare geneesmiddelen en andere zeldzame voorwerpen doen vergezeld gaan; hetgeen op die wijze is vervolgd tot op den jare 1790, toen de kopertax ten vervoer, door den invloed van zekeren Rijksbestierder, JETJO NO CAMI genaamd, werd verminderd, die, naar de getuigenis der Japanners, onzen handel zoodanig zocht te fnuiken, dat de Compagnie uit zich zelve het kantoor zoude moeten opbreken. Sinds dien tijd heeft de Hofreis der Hollanders naar de hoofdstad *Jedo* slechts om de vier jaren plaats. Ik had het genoegen deze reis in het jaar 1822 als Secretaris van het Gezantschap mede te doen, waarvan ik, aan het einde van dit stuk, eene korte schets zal geven.

Hoezeer de Keizer geacht wordt Souverein en Alleenheerscher te zijn, bestaat die magt slechts in naam en niet in de daad. Zijne hoofdzakelijke bezigheid en uitspanning zijn pligtplegingen en eerbewijzingen, die hem door zijn talrijk Hof worden opgedragen, en die zoo veel *étiquette* naar zich

---

(1) IJENARIE is de Stamnaam, en *Sadayzien* een geestelijke rang, hem in 1823 door den *Mikaddo* verleend.

slepen, dat er nog wel drie hoofden mede zouden kunnen worden bezig gehouden. De bemoeijenis van de bijzonderheden der regering zoude vernederend voor den Keizer zijn, en om toch vooral niet de ontwikkeling dier kortzigtige denkwijze bij hem te doen ontstaan, is er zorg gedragen, dat hij steeds omringd is van eerewachten en ceremoniemeesters, die tevens het ambt van *Mitski*, (Dwarskijker) of contrôleur bekleeden, hetwelk eene bewaking is, waaraan alle openbare beambten, van welken rang ook, zich moeten onderwerpen. De mede-Regering, of liever de eigenlijke Regering van het Rijk, bestaat uit zeven eerste en zes tweede Rijksraden, benevens twee Tempelheeren (1), of Ministers van eeredienst, die voorgezeten zijn door eenen Rijksbestierder, uit het getal der eerste Rijksraden gekozen, wier gezag en invloed met die van een' Engelsch Minister zijn gelijk te stellen. Wanneer de zaken in hunnen raad zijn afgehandeld, worden ze aan den Keizer ter bekrachtiging voorgelegd, en in het zeldzame geval, dat deze zijne goedkeuring mogt weigeren, wordt de beslissing der drie scheidsmannen of *Arbiters* ingeroepen, zijnde de drie naaste verwanten, en, bij gebrek aan afstammelingen, de vermoedelijke erfgenamen der Kroon; de tegenwoordige naaste verwanten van den Keizer zijn de Landsheeren van *Caga*, *Mito* en *Owari*. Wanneer in die uitspraak de Keizer of *Koebo* wordt in het ongelijk gesteld, schiet hem niet anders over, dan zich aan het gezag te onttrekken, hetwelk de Japanners *inkioe* noemen, en zijnen zoon te laten opvolgen; maar indien zulks het Ministerie treft, is daarmede het leven van hem gemoeid, die de zaak het sterkst doorgezet heeft. Men zoude ook de twee Commissarissen der vreemdelingen of Ministers

(1) De Tempelheeren mag men met den naam van Inquisiteurs bestempelen, omdat zij evenzeer, als deze, het Catholicismus bestreden, en alle andere Secten vervolgden, enkel en alleen de *Sinto*- en *Boedsdo*-leer dulden, en zich van alle wapenen kunnen bedienen, om, bij de minste ontwikkeling der Christelijke Godsdienst, alle belijders te vervolgen en te straffen.

voor Buitenlandsche zaken, tot het algemeen Bestuur kunnen rekenen, die met honderde andere voorname beambten grootendeels binnen de muren van het kasteel wonen, en voor hunne verrigtingen te allen tijde verantwoordelijk blijven. De Keizer heeft ééne Gemalin, en zoo vele vrouwen van minderen rang als hij verkiest, welke laatste ook meestal uit de voornaamste familiën worden gekozen, en bij haren omgang aan het Hof groote rangen en voordeelen genieten. Het onderhoud van den Keizer en zijn Hof wordt gevonden uit de inkomsten der keizerlijke Domeinen, die, bij de verdeeling van het Land, aan de Kroon zijn voorbehouden, welke worden opgegeven te zijn de vijf Provinciën, genaamd *Jamasyro*, *Jamato*, *Kawatsi*, *Idsoemi* en *Setsoe*. Dezelve worden, even als de stad en het gebied van *Nagasakki*, door eenen keizerlijken Gouverneur of *Boegio* geregeerd, die jaarlijks uit *Jedo* wordt vervangen; de Rentmeesters, *Oedaikwan* genaamd, zijn de eerste administratieve beambten in de districten. Tot zijne inkomsten behooren ook rijke goud-, zilver- en kopermijnen, en de opbrengst van eenige belastingen, welke door sommige Provinciën in rijst en andere producten moeten worden gedragen, al hetwelk men te zamen wel op eene waarde van twintig millioen Cobangs of twee honderd zestig millioen Hollandsche gulden schatten kan; hetgeen mij niet overdreven voorkomt, als men nagaat, dat hieruit zoo vele keizerlijke beambten, Collegiën, Ministeriën, Eerewachten, pensioenen en het defensiewezen moet worden onderhouden, met dien verstande, dat het laatste genoegzaam alleen de keizerlijke steden betreft; want het is in de Provinciën aan de verschillende Onderkoningen opgedragen, voor de zekerheid van het Rijk, naar gelang van hare ligging, de bewaking der grenzen te bekostigen, gelijk onder anderen het geval is met de keizerlijke wachten in de Baai van *Nagasakki*, die beurtelings door de Landsheeren van *Fiseeng* en *Tsikfoeseeng* moeten worden bezet, welke niets van het voordeel trekken, dat deze haven door de vaart der vreemdelingen te beurt valt, maar integendeel aldaar eene zware wacht moeten bekostigen, omdat de

Baai een paar mijlen tusschen door en langs hun grondgebied loopt. Met de genoemde Provinciën, die den eigendom van den Keizer uitmaken, is het Rijk verdeeld in 68 Prinsdommen, die elk door eenen afzonderlijken Landsheer of Onderkoning geregeerd worden. Deze Vorsten zijn echter geenszins allen van gelijken rang of magt, als hebbende bij voorbeeld de Provinciën van *Kaga*, *Sadsuma*, *Osju* en *Owari*, elk wel eene bevolking van twee à drie millioenen zielen, waardoor die Vorsten, eenigzins hunne magt beseffende, niet altoos aan de Keizerlijke bevelen gehoor geven; die van den tweeden rang zijn niettemin meester in hunne Staten, en behouden evenzeer het regt van erfelijkheid voor hunne nazaten, doch zijn geheel slaafsch aan het Hof, alwaar hun boven de gewone pligtplegingen soms ook de rang van Rijksraad of andere groote titel wordt opgedragen, en waardoor zij dikwijls in drie jaren tijds geene drie maanden hunne eigene regering genieten. Deze Landsheeren of Vorsten hebben den rang van *Saimio*, en die van den eersten rang van *Daimio*, hetwelk men in het Hollandsch zoude uitdrukken door *Zeer geachte* en *Hooggeachte*. Met het bestuur der Landsheeren is het even als met dat van den Keizer en met de vervulling van alle andere Staatsbetrekkingen gelegen, want het ambt op zich zelf wordt door den persoon niet verder waargenomen, dan voor zoo veel de eerblijken betreft, en de bekrachtiging vereischt wordt van hetgene door hunne Raden of Secretarissen voorloopig is afgedaan. Iedere Landsheer heeft twee *Gokaro's* of Secretarissen, doch die men in hunne magt meer gelijk mag stellen met hetgene men bij ons Adjuncten noemt. Een hunner is bepaaldelijk voor de zaken in de Provincie, alwaar hij, in naam van zijnen Koning, het hoogste gezag uitoefent; de andere vergezelt zijnen meester steeds in de hoofdstad en aan het Hof. Deze Ambtenaren worden aan de Landsheeren van wege den Keizer toegevoegd, en oefenen hunne dienst ingevolge de orders uit, die hun van het Hof gegeven worden, zoodat hierdoor het gezag in de Provinciën onmiddellijk

aan de Kroon is onderworpen, en de Landsheeren hunne Staten eigenlijk slechts in naam regeren. De dubbele hofhouding, die zij noodwendig te voeren hebben, en welke vooral uiterlijk van groote praal moet zijn, vereischt de grootste verteringen, waardoor men niet zelden in Japan hoort zeggen, dat de Landsheer met schulden beladen is en dikwijls minder crediet geniet dan een onderdaan; hieruit blijkt, dat hunne inkomsten ook werkelijk beperkt zijn, en dat zulk een Landsheer geen meester is van zich door middelen van gezag of anderen invloed, krachtens zijne betrekking, te verrijken, of middelen te verzamelen, zoo min als eenige andere inbreuk op zijne verpligtingen te maken. Zijne inkomsten zijn bepaald in rijst, welke hem van den algemeenen oogst betaald moet worden, en ik meen, dat dit een vijfde bedraagt. Naar gelang van de duurte of opbrengst van dit gewas verschillen de inkomsten der Landsheeren van het eene jaar met het andere, en op dezelfde wijze worden ook hoofdzakelijk de betalingen der overige bedienden geregeld.

Hoezeer het Rijk van Japan in een' te langdurigen staat van vrede is, om de verschillende Prinsdommen met eene staande armee te bezwaren, is er niettemin in het geval voorzien, dat zulks kon worden vereischt, en ieder Landschap een maximum opgelegd, dat onafgebroken als een waarborg in klinkende speciën is opgelegd, om in geval van nood de oorlogskosten te kunnen bestrijden.

Eerzucht is een hoofdtrek in het karakter der Japanners, waarvoor alle andere belangen moeten zwichten. Gelijk de Landsheer er den grootsten prijs op stelt, om door den Keizer in zijnen adellijken rang verhoogd, of met eenen eeretitel, die hem tot eenig onderscheidingsteeken geregtigd maakt, en wederom aan zijn gevolg een luisterrijker aanzien geeft, begiftigd te worden, zoo heeft hetzelfde plaats met de trapswijze afdaling van den Landsheer tot zijnen minsten onderdaan. Elk een wenscht, in evenredigheid van den stand, welken hij in de maatschappij bekleedt, zijne dienst aan het Land te leenen, hetgeen men

alléén mag toeschrijven aan de onderscheiding, die elke post, hoe gering ook, medebrengt. Een Landsheer, die in staatsie met zijnen trein optrekt, levert den heerlijksten optogt, welken men zich kan voorstellen, zoowel om de orde, die daarbij heerscht, als de schitterende pracht van vlaggen, van meer of minderen zwier en grootte, met gouden wapens, op velden van allerlei kleur geborduurd, pieken, hellebaarden, geweren, pistolen, met zijden of andere overtrekken, bedekt; vederbossen, en afhangende witte paardenstaarten, die op lange stokken, op vergulde knoppen, met zijden kwasten versierd, pronken; bogen en pijlen in heerlijk verlakte kokers, gezadelde rijpaarden, jagthonden en jagtgereedschap, waartoe ook de jagt met de valken behoort; muzijkinstrumenten, prachtige *norimonds* of palankijns en harnaskasten, maken het statig gevolg uit, dat op eene trotsche en eerbiedige wijze wordt medegevoerd. Elke Vorst, ja zelfs, mag men zeggen, de minste persoon, heeft zijn aangenomen wapen, dat een der voornaamste sieraden uitmaakt der verlakte kasten, der vaandels en overtrekselen van het opgenoemde materiëel, en ook dragen zij dezelfde wapens, in hunne overkleederen geweven, op de borst. Het is niet alleen de Meester, zoo als wij hier den Landsheer betitelen, maar ook zijn adjunct, zijne raden, stadsvoogden, lijfartsen, ja zelfs lijfbedienden, die een meer of minder talrijk gevolg houden; en hoezeer de onderscheidingsteekenen, hiervoren vermeld, slechts ten deele in aanmerking kunnen komen in het gevolg der eerste beambten van het Prinsdom, zoo strekken zich die, ten aanzien der mindere, tot geheel andere voorschriften uit, welke niettemin even stipt worden in acht genomen. Daartoe behooren de voorregten, om in een palankijn gedragen te mogen worden, of wel in een' draagstoel van geringer zamenstel, dien men *Cango* noemt, mede te reizen; een' *hassambakko*, zijnde twee kasten, waarin kleederen gedragen worden, met zich te voeren; een geheel of gedeelte van een treinpaard te mogen beladen; een' klerk of wel een' dienaar als lijfbediende bij zich te hebben, en één', die,

naar de Japansche wijze, de schrijfdoos, en een paar *geta's* of klompen draagt; terwijl de onderscheidingen, aan den persoon zelven op te merken, bestaan in het dragen van ééne of twee sabels, en daarbij in het *Asa Kamisimo* of complimentgewaad, of wel met den zwarten zijden mantel en de zijden *Hakama* (of soort van wijde broek) gekleed te zijn; of daarentegen in den eenvoudigen zijden mantel en den langen *Kimono* of *Kabaay* zonder de *Hakama* gekleed te gaan; ook wel het een en ander van linnen stof te mogen dragen; met verlakte klompen, platten hoed en fijn vernisten regenmantel onder een *Ame-casa* of regenscherm te mogen gaan; of wel op stroomuilen, die aan den voet zijn vastgebonden, te moeten loopen; en zich voor den regen onder eenen eenvoudig gewasten papieren of strooijen mantel te bedekken; voor een' voornaam' persoon eene halve, geheele, of diepe buiging te maken, of wel op de hurken te blijven zitten, of zelfs in die stelling met de handen op den grond te rusten en het hoofd diep naar de aarde te bukken, en vele andere bijzonderheden, welke zich zelfs tot in de houding uitstrekken, en waarvoor men een Japanner zijn moet, om die alle te kunnen weten. Hoe gering ook somwijlen de dienst of betrekking is, waarin menig een onder het gevolg verschijnt, vermeenen zij allen, op hunne beurt, hunnen Heer en Meester voor te stellen; hetgeen hun eene trotschheid inboezemt, welke de getrouwste vervulling van ieders pligten medebrengt, en elk naar zijn vermogen noopt, om van de geringe bezoldiging nog bedienden of handlangers te huren, ten einde het grove werk van hunne dienst gemakkelijk te maken, en zich zoo hoog mogelijk in hunnen stand te plaatsen. Om al deze menschen werkzaam te houden, bestaat er een groote omslag in alle wijzen van handelen, hoezeer zich in een Land, dat aan geene wisselvalligheden van buiten is blootgesteld, alles van zelf wijst, hetgeen alleen de groote en naauwgezette *étiquette*, welke een groot gedeelte van het leven, vooral der aanzienlijke Japanners, verslindt, te weeg brengt. Het heeft daarentegen in

dit Land het onvermijdelijk nut, dat er onder die groote bevolking werkzaamheid en volkomene orde heerschen. Hoezeer de Prinsen en Edelen van het Rijk den eersten rang in de maatschappij uitmaken, en daarop door de openbare bedienden worden gevolgd, wordt de nevenrang toegekend aan geleerden en wetenschappelijke bedrijven, als de priesters, geneesheeren, apothekers enz., en alsdan volgt de kunstenaar en nijvere handwerksman, die in Japan met regt op hoogen prijs gesteld worden, en ook werkelijk vele verdiensten hebben, als men de volmaaktheid van hunnen arbeid in aanmerking neemt. Het is op grond van deze stelling, dat zij nog hedendaags uit den aanvoer van honderde voorwerpen, dien wij jaarlijks doen, altijd de voorkeur geven aan oude fabrikaten en aan hetgene met de hand is zamengesteld, boven datgene, waarin de volmaaktheid van de machinerie doorstraalt, en beschouwen dit als eene verdienste, welke aan den uitvinder van het machine alleen toekomt, die daarmede ook van de menschen machines formeert, terwijl het doel, dat bij hen bestaat, om elk mensch voor zich zelven in zijn bedrijf volmaakter te maken, daardoor met de kunst verloren gaat, en een aantal menschen buiten werk geraken, hetgeen hen nieuwe behoeften doet uitvinden, welke vooral in Japan, even gelijk alle buitensporige weelde, als een groot kwaad geweerd worden. Thans kom ik tot de klasse van kooplieden en neringdrijvende beroepen, die in Japan, even als overal, en men mag zeggen meer zelfs dan in andere Landen, de welvarendste zijn, omdat de ligging van Japan en de nijverheid der bevolking een meer dan evenredig vertier medebrengen, waarvan het voordeel onder een minder evenredig getal van menschen verdeeld wordt. Dit komt voort, omdat de stand van koopman in Japan niet geacht is, daar het trotsche hart des Japanners zich geenszins met de ijdele zucht ter verkrijging van geld en middelen kan vereenigen. Men mag bijna stellen, dat de kooplieden in Japan de éénige menschen van fortuin zijn; doch met dat al laat zich daardoor geen aanzien koopen zoo als in Europa, alwaar, over

het algemeen genomen, ieder' man, met middelen bedeeld, achting en aanzien bewezen wordt, en zoeken deze kooplieden dikwerf, om bij sommige gelegenheden ook met eene sabel en in zijden kleederen te mogen gaan, door het bewijzen van geldelijke diensten aan hunnen Landsheer of stadsvoogd, enz., de eene of andere plaats in het gevolg te bekomen, welke hen tot het dragen dier onderscheidingsteekenen geregtigd maakt.

De daarop volgende klasse is die der winkeliers en ambachtslieden, de daglooners, en eindelijk de boeren, welke laatste de armste klasse uitmaken. Zelden zijn zij eigenaars van het land, hetwelk zij bebouwen, en zij pachten meestal de akkers voor het genot van drie vijfde van het gewas, zoodat de eigenaar, meestal de Kroon of het Land zelf, twee vijfde van de zuivere opbrengst geniet. De boeren bewonen meestal armoedige hutten, door hen zelve opgeslagen en van meer of mindere gemakken voorzien, naardat de pacht zulks lijden kan. Het eene gebied maakt deswege een groot onderscheid met het andere, hetgeen veel van de weldadige Natuur en voortbrengst afhangt. Bedelaars zijn in Japan, om zoo te zeggen, niet bekend; de gemeenste klasse maken de vilders uit, die ook het ambacht der leertouwers en muilenmakers uitoefenen, alsmede den post van beul moeten waarnemen, als oppassers in de gevangenissen moeten dienen, enz. Aan dezen stand, die op zich zelven in iedere Provincie en Stad eene soort van maatschappij op zich zelve uitmaakt, is het geoorloofd, in de laatste maand van het jaar, en de daarop volgende, dus de eerste maand van het nieuwe jaar, zekere bepaalde dagen bij iederen ingezetene rond te bedelen, en zij mogen van den vreemdeling voortdurend onderstand vragen, hetgeen zelden geweigerd wordt. Zoo zijn, bij voorbeeld, wanneer de Hollanders in *Nagasakki* komen, eene menigte dezer lieden aan het huis verzameld, waar wij onzen intrek of onze verpoozing nemen, die luidkeels den kreet van *Kapteinsang geebsje na hari!* of *Hollanda Samma ozitski no garmasi!* aanheffen,

hetgeen »Opperhoofd of Hollanders! gelieft wat te geven" beteekent, en zóó lang schreeuwen, tot wij hen met de gewone tax van een' daalder het minste, of ook wel drie gulden, hebben tevreden gesteld. Ondanks de orde, welke anders overal in heerscht, laat de Policie zulks toe, en betalen wij, om zoo te zeggen, insgelijks eene schatting aan dien verachtelijken hoop. Even min als de beuls bij ons te Lande vroeger in geene openbare gezelschappen werden toegelaten, mogen de Japansche vilders in geen huis hoegenaamd, zonder toestemming, binnentreden. Zelfs aan de herbergen of pleisterplaatsen langs de wegen wordt hun het vuur om de pijp aan te steken niet dan in eene oude scherf vergund, en bij hooge gunst geeft men hun een kommetje met *sakki*, dat de eigenaar hem liever schenkt, dan weder terugneemt. In de volkstelling van Japan wordt dit ras van menschen niet eens begrepen, en de streken, welke zij ten platten lande bewonen, buiten de rekening gesteld. Het is belangrijk, de verschillende klassen der maatschappij, gelijk ik die hier opgenoemd heb, zoo evenredig aan hunnen stand, de achting voor hunne meerderheid, zoowel als de wellevendheid en zachtheid jegens hunne minderen, te zien in acht nemen; hetgeen eene groote orde in alle verrigtingen medebrengt, doch tevens niet wegneemt, dat er te meer heimelijke afgunst en naijver in de harten is opgesloten, die zich door de onveranderlijke wetten en gebruiken minder dan elders laten bevredigen, doch zich ook niet kunnen openbaren, zonder aan zeer nadeelige gevolgen blootgesteld te wezen; en in deze punten van overtreding of alle andere misdaden zijn de wetten hoogst gestreng. Het vereischt overtuigende bewijzen, om de uitspraak van den Regter over eenig geschil in te roepen; dan dit wordt ook zelden vereischt, alzoo de Policie zeer waakzaam is, en op de volmaaktste wijze werkt, beter dan men die welligt ergens heeft, of zou kunnen invoeren. De regtsoefening in Japan is gestreng, en menigmaal wreed, gelijk in Europa ook in vroeger tijden het geval was; doch zij is éénvormig voor alle standen in de maatschappij, en men mag met grond

stellen, dat in het Justitiewezen de striktste zuiverheid en regtvaardigheid plaats heeft. Bij het ontdekken van eene of andere misdaad, of bij eene aanklagte, wordt de zaak eerstelijk door den *Ottona*, of plaatselijken Burgemeester, of ten platten lande door den Schout, die tevens het ambt van Vrederegter bekleedt, onderzocht, en des mogelijk voor de inleiding bij de regterlijke Authoriteiten bevrijd. Hij heeft het regt, om de partijen te bevredigen, en eene burgerlijke straf op te leggen, als huisarrest, geldboeten, schorsing in zijne betrekking, of eene andere ligte straf, welke hem, die dezelve ondergaat, in het oog zijner medeburgeren schande aandoet. De magt van dergelijk een' ambtenaar is echter, zoo als wij hiervoren hebben aangetoond, door de algemeene instelling van contrôle op alle mogelijke beambten, niet aan hem alléén overgelaten. De *Mitskie's* of dwarskijkers geven dus ook hun advijs, en in vele gevallen wordt de onderhandsche volmagt van den openbaren regter ingeroepen, die zich echter niet met de zaak inlaat, tenzij het feit van eenen gewigtigen aard moge wezen, of hem daartoe openbare aanwijzingen noodzaken. Op deze wijze worden vele kleine misdaden, welke niet uit opzettelijk slechte grondbeginselen voortspruiten, bij den eersten aanleg oogluikend doorgelaten; maar niettemin blijft zulks een geduchte wenk voor den persoon, die door eenig misdrijf voor zijnen *Ottona* of stadsvoogd moet verschijnen. De Japanners hebben eenen algemeenen term voor alles, wat geheim of bedekt geschiedt, hetwelk zij *Nayboen* noemen, waarvoor in het Hollandsch het woord *binnenkant* is aangenomen. Dit is ten aanzien der regtspleging wel een groot vereischte, omdat de wetten te gestreng zijn, om naar de letter uit te voeren. Het tegenovergestelde van *Nayboen* of *binnenkant* is *Omité-moeki* of *buitenkant*, en wanneer eene zaak als zoodanig wordt verklaard, moet het regtsgeding openlijk zijnen loop volgen, en kan er geene verzachting van straf plaats vinden. In de Keizerlijke domeinen, waar Gouverneurs zijn, zoo als te *Nagasakki*, wordt onder zijne voorzitting

eene Commissie benoemd, die verantwoordelijk is en blijft voor de getrouwheid zijner uitspraak, en niet rust, voordat de overtuigendste bewijzen der daadzaken verkregen zijn, waartoe hem, krachtens de Japansche wet, elk een de behulpzame hand moet leenen. Het is zeer zeldzaam, dat de waarheid niet met de grootste helderheid aan den dag komt, en daartoe brengt de ontzagwekkende houding van den Regter veel toe, terwijl alles in de verhooren op de plegtigste wijze wordt behandeld. De Regter is gezeten in eene zaal, achter het Gouvernements- of Raadhuis uitkomende, waar geene andere voorwerpen tot afleiding gevonden worden, dan wapenen, plakkaten en andere onderscheidingsteekenen, welke nog den indruk op den misdadiger moeten vermeerderen. Een dusdanig ruim vertrek is altoos gelegen aan eene ingeslotene binnenplaats, met hooge muren omgeven, en met blaauwe éénvormige keisteenen, ter grootte van eene vuist, belegd, waarop de misdadigers met een dun stroomatje zijn gezeten. Indien de zaak minder crimineel is, krijgen zij nog de plaats op de planken galerij, die zich tusschen het vertrek en de binnenplaats bevindt, hetwelk bij die gelegenheid geheel open is, en anders, door houten of papieren schermen afgedeeld, eenen gang uitmaakt. Behalve de menigte getuigen, die in een regtsgeding geroepen worden, moet de beschuldigde zijne eigene zaak verdedigen, en is het middel, om dit door eenen Advocaat te laten doen, ten eenemale ongeoorloofd, en het appelleren naar een hooger gezag onbekend; hoezeer er wel een hooger Hof bestaat, waarvoor de hooge ambtenaren, en zaken, den Staat betreffende, worden verwezen, hetwelk alsdan door eenen Rijksraad wordt voorgezeten. De gevangenissen voor misdadigers van eenen ligten graad zijn zeer dragelijk ingerigt en verzorgd; doch die voor crimineele gevangenen, *Roo* genaamd, zijn allerrampzaligste verblijven, en, volgens proefondervindelijke berigten, mij deswege medegedeeld, zoo pijnlijk en ondragelijk, dat de ongelukkigen alle reden hebben, om naar het oogenblik van hunne teregtstelling te verlangen. Een hecht en

sterk vierkant gebouw, dat door verschillende kruislagen van hout zwaar bemuurd is, wordt gewoonlijk binnen de muren van het Gouvernementshuis gevonden. Zonder aanzien van persoon wordt het lokaal aangevuld, totdat er dikwijls vijftien à twintig gevangenen bijeen zijn. Deze ontvangen geen ander daglicht, dan hetgeen een klein vensterraam, met ijzeren traliën voorzien, hun boven aan het dak schenkt. De deur wordt nimmer open gemaakt, dan om er iemand in of uit te voeren, en dezelve blijft overigens zwaar gesloten, en met het groote zegel voorzien. Veelal wordt hun zelfs geweigerd, in deze gevangenis hun beddegoed mede te mogen nemen, en de gordel van zijden of linnen stof, waarmede de kleederen vast aan het ligchaam zitten, voor een touw van stroo verwisseld, hetwelk bij den Japanner uiterst vernederend is. Pijpen en tabak, boeken en alles, wat hun lafenis of tijdkorting zou kunnen geven, wordt hun ten striktste onthouden. Door eene kleine opening onder aan den muur ontvangen zij het voedsel, dat zeer slecht is, en op dezelfde wijze wordt het vuil weggesleept. De gevangenissen worden wel door Policie-dienaren bewaakt, maar de vilders, van welke hiervoren melding is gemaakt, bedienen dezelve, welke zich nog wel eens laten omkoopen, om den gevangene eenige spijs te bezorgen; doch in dat geval heeft die ongelukkige met den aanval van alle zijne makkers te kampen, die nu het regt van den sterksten op de prooi uitoefenen, zoodat men eene genoegzame hoeveelheid voor de geheele gevangenis dient aan te brengen, als men éénen van hen iets wil toevoegen. Op dezelfde wijze gaat het met de kleederen, die de een den anderen, naar welgevallen, ontneemt, als hij zich door geweld daartegen niet kan verzetten. Hoe groot is verder het gemis van reiniging, vooral voor den Japanner, die zich dagelijks in warm water baadt, en het hoofd en den baard scheert, waarvan zij insgelijks verstoken zijn! Het is maar al te waar, dat dáár, waar de Regter aan de bekentenis twijfelt, de pijnbank tot een dwangmiddel wordt aangewend; deze

pijniging geschiedt somwijlen in de gevangenis zelve, en hoezeer ik voor de echtheid dezer snoode handelwijze niet kan instaan, heeft men mij verzekerd, dat er ook soms doodregt vóór de gevangenis uitgeoefend wordt; hetgeen men als eene zekere gunst voor de naastbestaanden of bloedverwanten beschouwt, die daardoor in de eerste plaats de schande der openbare regtspleging ontgaan, en ten andere de vrijheid hebben, om het lijk op eene stille wijze ter aarde te bestellen; terwijl anders de gevonnisde, op eene statige wijze op een paard gebonden, onder een groot geleide naar de geregtsplaats gevoerd wordt. Een vaandel, dat door twee beuls gedragen wordt, houdt de beschrijving in zijner misdaad, welke op sommige plaatsen luidkeels wordt uitgeroepen, en de Regters volgen den trein, die uit gewapende geregtsdienaars en beuls vrij talrijk is. Onder deze wandeling mag hij gebruik maken van tabak of andere verkwikking, die hem door de gunst van een' of ander voorbijganger wordt aangeboden, hetgeen echter uit ontzag voor de Justitie maar zeer zelden geschiedt. Op de geregtsplaats, die in het open veld buiten de stad bepaald blijft, gekomen zijnde, neemt de Regter-Commissaris met zijne ambtgenooten en assistenten plaats, die van hunne teekenen van gezag, en van hunne wapenen, welke bij die gelegenheid, en alleen in oorlog, ontbloot worden, omringd zijn. De scherpregter biedt voor het laatst den ongelukkige den beker, of wel het sakkiebakje, met de gewone toespijs aan, hetwelk hem ook vergund is met zijne nabestaanden te gebruiken. Eindelijk zet zich het slagtoffer op eene stroomat tusschen twee hoopen zand, ontvangt eenen doek voor de oogen, en op een gegeven sein den slag met het zwaard, die in één het hoofd van den romp scheidt, terwijl het bloed eenige ellen uit de halspijpen omhoog spuit. Het hoofd blijft op eenen staak, waaraan eene plank gehecht is, op welke de misdaad is uitgedrukt, nog drie dagen te pronk staan, gedurende welken tijd er eene wacht bij is geplaatst, tot eindelijk eene of andere betrekking zich het lijk aantrekt, of de vilders

hetzelve onder de aarde dekken, wanneer reeds de roofvogels daarvan een deel verslonden hebben.

De Keizerlijke Gouverneurs, wien het bestuur van de respectieve Domeinen of Kroonlanden is opgedragen, mogen geene doodstraf ten uitvoer doen brengen, zonder het vonnis van wege het Hof bekrachtigd te zien. De Landsheeren zijn in dit opzigt minder afhankelijk, maar nog te meer omzigtig en schroomvallig, zoowel omdat zulks als eene schande voor hun Land wordt aangemerkt, als ook omdat men daaruit zou kunnen afleiden een gebrek van toezigt en waakzaamheid tegen de misdaad, welke men in den eersten aanleg had moeten stuiten, hetgeen een verwijt voor hunne Regering bij het Hof kan berokkenen. Hoezeer de Japanners allen onder ééne Wetgeving leven, maakt het een groot verschil, of zij in de Keizerlijke Staten dan wel onder de bijzondere Vorsten wonen; de eer van tot de eersten te behooren en Keizerlijke ambten te bekleeden, weegt in het algemeen niet op tegen het voorregt der zachte regering en gemeenzamer huishouding in de kleine Staten. De afgevaardigden van den Keizer oefenen eene strenge heerschappij uit, en worden meest alle jaren vervangen, hetgeen den onderdanen een gedwongen ontzag en zelfs vrees inboezemt, en men legt den gemeenen man diensten op, die wel goedwillig uitgevoerd, doch niet overeenkomstig de verdiensten beloond worden; daarentegen brengt het belang van den Landsheer mede, dat hij zich aan zijne ingezetenen verbinde, en dat onderlinge gemeenzaamheid zijn gezag onderschrage, waardoor een gulle omgang en een minder ondergeschikt bestaan worden geboren, dan de Keizerlijke Staten opleveren.

Tot hiertoe de strafoefening in het kort hebbende afgehandeld, behooren wij ook iets te zeggen van het zoogenaamde *Buiksnijden*, hetwelk geene straf is, welke door de Overheid kan worden opgelegd, maar waarvan de edellieden zich als het laatste middel bedienen, om zich voor de

schande eener openbare teregtstelling of ander ongeluk te bevrijden. Zoo lang hij zijnen persoon op vrije voeten ziet, is er gereedelijk middel, om zich het leven te benemen; doch in de Japansche gevangenissen bewaard zijnde en alle wapens, enz. ontberende, wordt het als eene weldaad aangemerkt voor den gevangene, die zijn onherroepelijk vonnis kan vooruit zien, dat men hem door het toevoegen van wapenen de gelegenheid geve, om zich, door het opensnijden van den buik, het leven te benemen. Op deze wijze ontgaat hij de straf en schande, om van zijnen post ontzet te worden, en het regt tot opvolging voor zijne kinderen te verliezen. Hij heet niet te zijn gestorven, vóórdat de zoon of een ander nabestaande in de opvolging van zijnen post is aangesteld, en is, volgens de Japansche wijze van zeggen, tot zóó lang *aan den binnenkant dood;* alsdan eerst neemt de familie den rouw aan, en blijft in alle eer voortleven. Het is echter niet onwaarschijnlijk, dat de verstrekking van dergelijke wapenen of werktuigen in de gevangenis niet dan met toestemming van hooger hand geschieden kan, zonder dat echter, gelijk sommige schrijvers willen, de Keizer als het ware hem, door de toezending van een' sabel of dolk, de straf oplegt, om zich den buik open te snijden. Ofschoon dit nu juist niet dagelijks gebeurt, is het echter niet zelden, dat zulke gevallen plaats vinden, vooral bij edellieden of staatsmannen, die hunnen pligt verzaakt hebben, of wel over eenig verkeerd gedrag vermeenen zich niet te kunnen verantwoorden, gelijk het allernoodlottigst voorval aanduidt, dat in de maand October 1808 door toedoen van het Engelsch oorlogsschip *The Phaeton* plaats had.

Deze bodem stevende geheel onverwachts de Baai van *Nagasakki* binnen, niet langs het gewone vaarwater, maar door een gat, hetwelk door rotsen en droogten allergevaarlijkst is, en daarom zelfs door de groote Japansche barken vermeden wordt. Het schijnt, dat ook zijne aankomst door de Japanners niet ontdekt was, zoodat alle de toebereidselen om een schip te ontvangen

ontbraken, en hetzelve aan den *Takabokko* of *Papenberg* (1) ten anker lag, vóórdat de Gouverneur van *Nagasakki* het minste van het opzeilen wist. Geen kwaad vermoedende, en denkende, dat het een Hollandsch schip ware, zoo zond men op de gewone wijze de Gecommitteerden van de Hollandsche Factorij met de Japansche *Bangjo's* en Tolken naar de buitenreede, en toen de eerstgenoemden aan boord waren, werd eerst de Engelsche vlag geheschen. Zij eischten ververschingen, waaronder levend vee, enz., onder bedreiging van geweld te zullen gebruiken, en de Hollanders als krijgsgevangenen te zullen medevoeren. De Japanners mogten niet overkomen; de geschutpoorten werden geopend en de gewapende wacht, die zich op het dek vertoonde, was voor hen alles behalve teekenen van vredelievende gezindheid of oogmerken. Zonder de twee Hollanders aan boord te hebben, zoude de Engelschman niet geslaagd wezen; maar de uitlevering van deze deed den Gouverneur eindelijk besluiten de verversching af te geven, en zelfs de Japansche wet te kwetsen, door hun koebeesten te zenden, welke in *Japan* niet gedood mogen worden. Het tij was den Engelschman gunstig, nadat hij van den 4den October 's middags tot den 6den 's morgens in die stelling gelegen had, en geenszins het gevaar schijnt ingezien te hebben, om toen buiten het gat te geraken, dat evenzeer een loodsmans vaarwater was; dit mogt hij als een gelukkig oogenblik rekenen, daar reeds den volgenden morgen elf duizend gewapende mannen op de been waren, en honderden van vaartuigen aan den mond van de Baai gereed lagen, om dezelve op die plaats te doen zinken, en daardoor het schip den uitgang te beletten, hetgeen ongetwijfeld de gru-

---

(1) *Takabokko* of *Papenberg* is een klein Eilandje in de Baai, op eene mijl afstands, in het gezigt van *Nagasakki* gelegen, waarbij de Hollandsche schepen, op de buitenreede zijnde, ten anker liggen. Deze berg vertoont zich ook bij het inkomen, wanneer men tusschen de twee *Cavallos* komt opzeilen.

welijkste wederwraak ten gevolge zoude gehad hebben. Naar de Europesche wetten zoude er zekerlijk voor dit ongeval geene straf op den Gouverneur van *Nagasakki*, die in geen geval deze gebeurtenis had kunnen verhoeden, hebben kunnen worden toegepast; doch volgens de Japansche wet kon hij zich aan zijn Hof niet verantwoorden, en besloot dit onheil door eenen eerlijken dood af te wenden. Nadat hij zeer beraden met den *Gokaro*, zijnen eersten adjunct, alle bestellingen gemaakt had, begaf hij zich, om het Gouvernementshuis van den Keizer niet te ontheiligen, in zijn *Tjaya* of tuinhuis, alwaar hij, na den laatsten beker op de Japansche wijze geledigd te hebben, zich door eene snede met de sabel dwars in den buik het leven benam, en waarin zijn vriend hem behulpzaam was, door hem met een smal lemmet, hetwelk op zijde van de sabelscheede insluit, mede in den nek eene snelle en onfeilbare doodwond toe te brengen. Daar, zoo als ik reeds aangemerkt heb, de Baai van *Nagasakki* door de Landsheeren van *Fiseeng* en *Tsikfoeseeng* bezet wordt, waren deze ook aan pligtverzuim schuldig; doch wijl er nu reeds een offer was gevallen, die als ware het voor de groote fout geboet had, onderging de Landsheer de verligte straf van honderd dagen arrest, en zijn paleis met planken gedurende dien tijd digtgespijkerd te houden, benevens de boete van een jaarlijksch pensioen van duizend *Kobangs* of dertien duizend gulden ten behoeve van de vrouw en de kinderen des overledenen Gouverneurs, die MATSDAYRA DSOESJO NO CAMIE heette; en volgens de berigten zouden, behalve deze, zich nog vijf bevelhebbers, die op de verschillende posten in de Baai, namens hunnen Landsheer, commandeerden, door het buiksnijden eene schandelijke straf hebben voorgekomen. Dit voorval heeft eene scherpe waakzaamheid op de Japansche kusten ten gevolge gehad, en strekke tot eene waarschuwing voor alle vreemdelingen, die op eene of andere wijze dezelve mogten aandoen, om alle zachtzinnigheid te gebruiken. Hierbij echter moet ik aanmerken, dat de vreemdelingen, die geene vijandelijke

oogmerken aan den dag leggen, wèl behandeld worden, blijkens de heusche wijze, waarmede de zoo langdurige als strenge behandeling in de gevangenschap van den Russischen Kapitein Golownin bij de Japanners eindigde.

Of het aan de waakzaamheid der Regering, dan wel aan de geringe behoeften der Japanners moet worden toegeschreven, dat er weinig misdaden worden gepleegd, is mij onbekend; zeker is het, dat de geschillen, hetzij crimineele of pecuniëele, niet, zoo als in Europa, aan de orde van den dag zijn, en daartoe draagt ook, zonder twijfel, de stedelijke Policie veel bij, die, behalve aan de suppoosten van den *Ottona* en andere stedelijke beambten, ook aan Hoofden van huisgezinnen is opgedragen. Eene wijk bestaat gewoonlijk uit twee straten of *Matsi*, en elke straat, zestig *Ikjes* of drie honderd negentig voet lang, wordt 's avonds afgesloten met een hek, waarbij een wachthuis geplaatst is met eene groote lantaarn, op welke de naam van de wijk geschreven staat. Gewoonlijk na tien ure des avonds wordt het groote hek gesloten, en moeten de voorbijgangers door het nevendeurtje gaan, waarbij ook wachters geplaatst zijn, die de rondes maken en ieder uur rondkleppen. Het hoofd van eene wijk stelt om de vijf en soms drie huizen een onderhoofd aan, die verpligt is, zijne buren gade te slaan, en het regt van toegang te allen tijde tot de huizen heeft, om bij eenig geschil de zaak te kunnen voorlichten, en als bevrediger of aanklager tusschen beide te komen; voorts voert hij ook het bevel, om, in geval van brand of oproer, zich met de leden dier huisgezinnen naar het punt ter vereeniging in de wijk te begeven, van waar zij weder aan een' hooger bevelhebber beschikbaar worden gesteld, zoodat zij op die wijze, te allen tijde en in weinige oogenblikken, de gansche bevolking onder de wapenen of ter hulpe kunnen roepen. De benoeming van deze zoogenaamde *Kfoemi gasjira's* of huisbazen geschiedt op voordragt der ingezetenen, en zij strekken tevens voor de buren bij elke gelegenheid, wanneer zij voor een' publiek persoon verschijnen moeten, tot hulp of getuige, waarvoor zij geen ander voordeel ge-

nieten, dan op zekere feestdagen, als Nieuwjaar enz., op visch of eenige andere versnaperingen door hunne buren onthaald te worden. Het geringste dorp is op die wijze gadegeslagen, en er is in dit gansche Land, hetwelk zoo uitgestrekt is, niet ééne schuilplaats voor een' misdadiger te vinden. De Burgerlijke Stand is niet alleen een maatregel, welke bij hen veel vroeger dan in Europa bekend was, maar tevens op een' veel volmaakter voet ingerigt; want behalve dat er van de huwelijken, geboorten en sterfgevallen openbare aangiften moeten gedaan worden, kan niemand verhuizen, zonder bewijzen van goed gedrag uit zijne laatste wijk te kunnen vertoonen, en daartoe behoort insgelijks, dat hij met geene *ontëerende* schulden bezwaard zij. Door *ontëerende* schulden verstaan de Japanners de artikelen van weelde en knevelarij, alsmede die, welke uit ongeoorloofde speculatiën of winzucht voortspruiten. Voor het overige is het bij hen, vooral onder de ambtenaren, niet vreemd, dat zij voor de dagelijksche behoeften langdurig oploopende rekeningen maken, welke dikwijls tot op het tweede en derde geslacht worden overgeschreven.

De geheime spionnen zijn daarenboven nog een scherp zwaard in alle zaken van bestuur. Er doen zich steeds verachtelijke wezens op, die zich als zoodanig laten gebruiken, om zich in te dringen, of eene kwade zaak, door hen zelve te boeten, daardoor te vereffenen. Voor dergelijke spionnen kan men zich in Japan onmogelijk wachten, vermits men deze in alle standen en onder allerlei vermommingen aantreft, die meestal van de Ministeriën te *Jedo* worden gezonden, en hunne rol heerlijk weten te spelen. Zij nemen ongekunsteld alle houdingen aan, van koopman, kwakzalver, priester, *koelie* of knecht, of wat hun slechts dienstig kan zijn, om alle twijfelachtige zaken te bespieden. In de kleine Vorstendommen zegt men, dat zij zelden durven komen, uit gevaar van ontdekt te worden, en welligt eene deerlijke straf te zullen ondergaan; maar in de Keizerlijke Staten durven zij te stouter dit bedrijf uitoefenen, want ingeval hen de nood dringt

6

hunne geloofsbrieven af te leggen, vertoonen zij het Ministeriëel *Sjap* of zegel, met eene akte, welke alle Autoriteiten gelast, om alle hulp te verleenen, en zelfs hunne bevelen te gehoorzamen. Dit veroorzaakt ook, dat de Japanners niet openhartig met elkander over ernstige zaken, vooral betrekkelijk het Japansch Gouvernement, durven spreken, en zich in dat opzigt niet verder uitlaten, dan hun stand of hunne betrekking zulks gebiedt; terwijl zij daarentegen, en misschien ook om dezelfde reden, vrolijker in de onderlinge verkeering zijn, en hunne gesprekken minder met twistredenen zijn vermengd, waartoe de politieke bemoeijenissen van een ieder, in Europa, zoo veel aanleiding geven. Van een' zoogenaamden Spion of Dwarskijker, gelijk de Japanner hem noemt, heb ik een geval bijgewoond, dat genoegzaam bevestigt, welke vrees die menschen soms aanjagen. Een mijner Japansche vrienden, die, geheel belangeloos, ons ten dienste stond, om vele onderhandsche commissiën waar te nemen, en ons zelfs in het verkrijgen en binnenbrengen van verbodene zeldzaamheden behulpzaam was, had op zekeren dag, juist op het oogenblik dat hij eenen winkel binnenging, om zich weder een gering voorwerp, onder de rubriek van wapenen behoorende, die dus mede onder de verbodene artikelen gesteld waren, aan te schaffen, eenen persoon ontmoet, dien hij onmiddellijk herkende, zonder hem juist terstond te kunnen noemen. In aller ijl tot ons geloopen, was hij niet weinig ontsteld en bevreesd, daar deze persoon zekere MAMYA RINZO was, dien hij vroeger in *Jedo* meermalen als een' voornaam' beambte had aangetroffen, en hier nu in het kleed van eenen gemeenen reiziger zag. Men moet daarbij weten, dat den voornoemden reiziger reeds een gerucht was voorafgegaan, en die persoon onder de hand als een gevaarlijk voorwerp was aangekondigd, al hetwelk den jongeling in zijne vrees bevestigde en in zijn lot de ongelukkigste gevolgen deed voorzien, daar hij, éénmaal voor den regter verschijnende, zich in gemoede aan het overtreden der Keizerlijke wetten en het schenden van zijnen

eed schuldig rekende. Door de menigvuldige diensten, welke hij den Hollanders bewees, was hij niet gerust gesteld met de kleinigheden van mij terug te bekomen, welke hij mij in het geheim bezorgd had, maar bleef den anderen dag van het eiland weg, mij den volgenden brief achterlatende, welke, om deszelfs bijzonderen stijl, hier *letterlijk* is overgenomen.

De Heer van Ovelmeel Fisscher! moet UWelE. niet kwaalijk neenen, dat ik nu zo onmanierlijk behandelt, terwijl ik aan U zoo jets beloofd heb; maar durf ik dezelke zaaken niet doen, zo als U gezegt; want ben ik de Japander en weet ik zeer goed van onze Keijlijklijk Wetten, daar en tegen zulke zaken in het geheim doet; zomtijds dezelve bekent word, dan word ik groot misdaad van onze Keijzer, maar als wij van 't Opperhoofd een Dienstloon krijgt, dan moet ik aan de Heeren gedient hebben, zo als zij gezegt hebben, daarom wil ik niet meer aan de heeren te dienen en Dezima te komen. en Verzoek ik aan Uwel dat het Opperhoofd voor mij Dit Jaar niets te geeven, door, dat ik zoo traag en memorieloos wierd. al dat ik nu naar andere landen te weg gaat, wees gelust, zou ik nooit zeggen van de heeren, en verzoek ik zeer vriendelijk aan mijne Vader, dat hij allengskens zo ouderdom wierd.

Men wist mij niet anders te zeggen, dan dat de schrijver van dezen brief de stad verlaten had; doch dit komt mij eenigzins bedenkelijk voor, daar de Japansche Policie te streng is, om niet eenen reiziger zonder pas zeer spoedig te arresteren; ik geloof dus integendeel, dat hij de voorspraak van den stedelijken Regter heeft weten in te roepen, en zich een geheim arrest in zijne woning heeft getroost, totdat de commissie van den voornoemden bespieder was afgeloopen en vergeten, gelijk ik ook naderhand tot mijn grootst genoegen vernomen heb, dat hij in geene onaangenaam-

heden is gewikkeld geworden. Het is overtuigend gebleken, dat genoemde MAMYA RINZO werkelijk in *Nagasakki* gekomen was, om de handelingen der Gouverneurs ten aanzien der Hollandsche en Chinesche zaken te bespieden; dezelve heeft voor de Regering vroeger eene ontdekkingsreis naar het noordelijk gedeelte van *Jesso*, *Krafto* en de *Curilische Eilanden* gedaan en wordt ook als zoodanig bij het Werk van den Russischen Kapitein Golownin (*Mijne lotgevallen bij de Japanners*) aangehaald, en het is niet onwaarschijnlijk, dat hij zijn Gouvernement voor den omgang met vreemdelingen eene vrees en eenen argwaan heeft weten aan te jagen, waaruit zijne verachtelijke zending naar *Nagasakki* is ontstaan, alwaar het gezag onvermijdelijk te naauwgezet wordt gehandhaafd, dan dat zijne zending die zoude behoeven te verbeteren; doch voor eenen veinsaard, als MAMYA RINZO, was het van aanbelang, om zijn eigenbelang te bevorderen en in hoogere betrekking op te klimmen.

Zoo zeer er op alle wijzen voor de bestendige zekerheid der Regering is gezorgd, bestaat er niet minder eene gelijke orde in het financiëele stelsel, hetwelk in dat Rijk ook beter dan ergens anders op zulk eenen geregelden voet gehouden kan worden, omdat het hoofddeel van buitengewone uitgaven zelden of nooit in aanmerking komt. Een misgewas of een slechte oogst is het grootste ongeluk, dat den Staat kan overkomen, vermits de inkomsten daarvan afhangen, en de meeste bezoldigingen in eene hoeveelheid rijst bestaan, die óf in natura óf naar den marktprijs wordt betaald; niettemin wordt hierin te gemoet gekomen, door de magazijnen bij een ruim gewas rijkelijk te voorzien, en altijd eenen grooten voorraad te hebben, om alle ongelegenheid te kunnen verhoeden.

Zoo veel mij bekend is, bestaan er in Japan geene openbare staatsschulden, noch behoeft de inwoner eenige andere lasten aan de Kroon te betalen of op te brengen, dan een vijfde gedeelte van den algemeenen oogst,

die door de rentmeesters wordt ingezameld of getaxeerd, en zelfs betaald moet worden, al ware het land ook ledig gebleven, en hieruit zullen zoowel de inkomsten voor den Keizer uit zijne Domeinen, als voor de Landsheeren uit hunne Provinciën, worden gevonden. De stedelijke Regering en de tempels behoeven daarentegen eenig onderhoud, dat gevonden wordt uit eene zoogenaamde vrijwillige gift, welke men *Fassak* noemt, en die elk inwoner in de negende maand, op eene plegtige wijze, aan den Gouverneur, Stedehouder, de Burgemeesters, *Ottona's*, en het Hoofdbestuur in het algemeen komt aanbieden. Niettemin kunnen zij deze gift niet anders dan in evenredigheid van hunne betrekking of hunnen stand regelen, en mag zulks als de betaling of de traktementen dier ambtenaren worden gerekend, welke overigens zeer geringe bezoldiging van den Staat genieten. Ieder ingezeten is daarenboven aangeslagen voor eene tax over zijne gebouwde eigendommen of vaste goederen, waaruit het plaatselijk onderhoud der steden moet gevonden worden, die echter in iederen stand ligtelijk te dragen is, en, om daarvan een voorbeeld bij te brengen, voor eenen dagglooner, die zes stuivers Hollandsch daags verdient, niet meer dan één' en een' halven gulden 's jaars bedraagt.

Zoo zeer de handel ook vrij is van alle belasting en de ambtenaar zich voor zijne registraties, paspoorten, of andere openbare stukken, die zijn zegel vereischen, niet mag laten betalen, is het een algemeen gebruik, dat iedere dienst, welke men verlangt, door eenige geringe geschenken wordt aangekondigd. Dezelve bestaan in geld, rijst, een bord met visch, eijeren, vruchten, eenige boeken papier, alles, wat in de huishouding te pas komt, en al naarmate de dienst belooning vereischt, hetgene de veroorloofde emolumenten der ambtenaren uitmaakt. De stedelijke regering en administratie zijn opgedragen aan eenen Raad van Ambtenaren, die men ook Burgemeesters kan noemen, en van welke ieder op zijne beurt een jaar lang als voorzitter regeert; zij worden bijgestaan door eenen Rentmeester,

Ottona's of Wijkmeesters, en stellen, onder goedkeuring van den Gouverneur, in de Keizerlijke Domeinen, of, van den Landsheer, in de Prinsdommen, zoodanige klerken en bedienden aan, als de Administratie en Policie van hunne stad vereischen. Ten platten lande zijn het Schouten en Wijkmeesters, die deze dienst vervullen, en in hun district het gezag uitoefenen, welke evenzeer als in onze Europesche steden voor de invordering der lasten en het onderhoud van de plaats en de wegen moeten zorgen. De opbouwingen en reparatiën worden gewoonlijk aanbesteed, hetgeen in Japan wegens de veelvuldige wachthuizen, bruggen, poorten, waterwerken, muren of paggers nog al kostbaar en omslagtig is. Het brandspuitwezen is mede op eenen zeer volmaakten voet, en verschoont niemand, van wat rang hij ook zijn moge, om daarbij eene plaats te bekleeden. Ieder is in zijne betrekking verpligt, om van alle voorvallen en handelingen naauwkeurig aanteekening te houden, en daarvan een extract aan het Gouvernement in te zenden. De post van klerk of secretaris, met deze werkzaamheid belast, is zeker niet de gemakkelijkste, en vereischt eene aanhoudende bezigheid, benevens eene volledige kennis aan al hetgene in die betrekking kan voorkomen, opdat zijn meester zich op zijnen raad kunne verlaten, vermits de Japanners gewoon zijn alle aanvragen of requesten te toetsen aan vroegere voorbeelden, en af te wijzen of in te willigen, naarmate hun Archief daartoe aanleiding geeft; zij zijn anders zeer verlegen en huiverig om eene beslissing te nemen, en durven, in twijfelachtige gevallen, niet anders dan die van het Gouvernement inroepen. In de Keizerlijke Domeinen zijn van wege het Hof ook Financieministers of Rekenmeesters geplaatst, die jaarlijks moeten vervangen worden. Zij zijn verpligt, de administratie der inkomsten gade te slaan, en voor eene rigtige storting en verantwoording, welke bij de Keizerlijke Geldkamers of Thesaurie moet gedaan worden, te zorgen, gelijk te *Nagasakki*, alwaar zij een groot regt op den handel der vreemdelingen heffen,

doch daarentegen eene talrijke menigte ambtenaren moeten onderhouden. Bij die Geldkamers kunnen de ingezetenen tegen genot van intressen eenig kapitaal deponeren, en in het tegenovergesteld geval ook voorschotten bekomen, mits dat zij, indien het laatste plaats heeft, een ambt of eene bediening bekleeden, waarvan het inkomen kan ingehouden worden. Op deze wijze zijn vele ambtenaren met schulden bezwaard, daar er ook al wederom eene staatslist van wege het Gouvernement in doorstraalt, om den ambtenaren eene groote verpligting op te leggen, ten einde van derzelver bestaan steeds meester te zijn.

In het algemeen zijn de steden of plaatsen in Japan zindelijk onderhouden; maar de ligging en welvaart verschilt te veel van de eene stad met de andere, om ze alle even fraai te noemen; doch ik gevoel, de gedachten mijner lezers reeds in alle deze uitweidingen te zijn vooruitgeloopen, zonder hun van de gesteldheid eener Japansche stad op zich zelve melding te hebben gemaakt, waaromtrent ik alle reden heb te vermoeden, dat de begrippen zeer uiteenloopen en onvolledig zijn. Menigmaal hoorde men, van Overzeesche Landen sprekende, dat men China met Japan verwarde, of de inboorlingen dezer Landen met hunne minder beschaafde naburen en de Oosterlingen, als Maleijers, enz., gelijk stelde, en dat zij Slaven en Zwarten genoemd werden; doch ieder reiziger, die deze streken bezocht heeft, voelt zich gedrongen, die bekrompene denkbeelden op te helderen en voor de waarheid partij te trekken. Het schijnt een aangenomen stelsel bij iederen vreemdeling, om vooral die menschen in alle goede hoedanigheden verre beneden zich te rekenen; ja ik heb niet zelden de vraag moeten oplossen, of de Japanners alle hunne kunsten en wetenschappen in Europa hadden opgedaan, en niet zelden hooren aanmerken, dat het te betreuren was, dat die Natie, gelijk de Turken, als slaven geregeerd werden. In die evenredigheid zal men dus de geringere klasse wel bijna met zwervende horden

hebben gelijk gesteld, die zich, even als de Negers, in de bosschen hutten bouwen, en althans niet op het denkbeeld zijn gekomen, dat er in dat Land steden van den eersten, tweeden en derden rang bestaan, die zoowel als de kusten en eenzame streken even regelmatig als Europa bewoond worden.

In een bergachtig Land als Japan vertoonen zich de meeste plaatsen in de heerlijkste ligging aan den rivier- of zeekant, meren of andere binnenwateren, welke aan het vertier en den handel bevorderlijk kunnen zijn; de bergen zijn even zeer bewoond als de dalen, en zelden vertoont zich eene uitgestrektheid gronds, waar men niet onderscheidene steden, dorpen en gehuchten kan tellen. Het zijn niet de hooge torens, even als in Europa, die het eerst de nabijheid eener stad aankondigen, maar het gewoel en de drokte langs de wegen, zoodat men zich dikwijls verbeelden zoude, dat de gansche bevolking dagelijks naar buiten stroomde, om de schoone omstreken te genieten. Behalve in de steile gebergten zijn de wegen met zeer veel zorg onderhouden, en meestal ontzettend breed, opdat de groote optogten der Prinsen en Vasallen elkander ongehinderd kunnen voorbijtrekken. Zij maken dikwijls de fraaiste lanen van sparre-, ceder-, kastanje- of kersenboomen uit, en in de effene streken, alwaar meesttijds rivieren of binnenwateren naar de volkrijke plaatsen afstroomen, wordt dit aangename tooneel nog door het gestadig vertier van vaartuigen verlevendigd. Het zijn vooral de tempels, die zich het eerst van de overige gebouwen onderscheiden. Meestal op heuvels, in een fraai lommer gelegen, leveren die groote gebouwen eene gunstige verwachting op van de plaatsen, waartoe zij behooren, omdat de Japanners daaraan veel kunst en sieraden besteden. Wanneer de stad de residentie is van eenen vorst, dan is dezelve van grachten en wallen omgeven, met bolwerken en torens, van drie tot vijf verdiepingen hoog, en met geduchte poorten voorzien, om den vijand af te weren; de meeste plaat-

sen zijn echter slechts van twee of drie kanten toegankelijk, dat is van de zijde der groote wegen, en overigens van eenvoudige grachten of slooten en hagen omringd; de ingang is alleen met een eenvoudig hekwerk, even als de wijken in de steden, afgesloten, en door eene wacht bewaakt. Meermalen zijn de steden met rivieren of grachten doorsneden, die met hardsteenen bruggen van het eene gedeelte naar het andere in groote en breede straten toegang openen. De straten zijn zeer regelmatig, en in de plaatsing der gevels moet eene gelijke schikking worden in acht genomen; ook mogen de huizen niet meer dan ééne verdieping hebben, behalve het dak, omdat zulks eene onderscheiding is voor kasteelen en vestingwerken. Men is ook verpligt de voetpaden voor zijn huis met groote gehouwen steenen te onderhouden, en voor het schoonhouden te zorgen. De geheele grond is op de meeste plaatsen met platte steenen belegd of met steen of grint tot eenen harden gelijken vloer gepuind; de huizen, over het algemeen, vertoonen uitwendig weinig sieraad, omdat de Japanner het gedeelte aan de straat uitkomende, voor zijne bedienden en als bergplaats inrigt, en het achterste gedeelte, met den tuin, tot zijn verblijf, zoo aangenaam en gemakkelijk mogelijk, betimmert. Het is bijkans niet mogelijk eenen vreemdeling de menigvuldigheid der winkels voor te stellen, en hem de aangename vertooning van die magazijnen te doen beseffen, welke, allersierlijkst en zindelijk gerangschikt, open en bloot aan de straat, zoo veel menschen lokken, om derzelver kooplust of nieuwsgierigheid te voldoen. De ambachtslieden, die hunne nering mede aan de straat uitoefenen, beginnen hunnen arbeid met het krieken van den dag en zijn zeer ijverig in hunne broodwinning, terwijl de vrouw voor het huishouden zorgt, en met het weven of eene andere bezigheid nog eenig onderhoud wint. De stille of particuliere woningen zijn digt en hebben veelal de vensters voor het onderste gedeelte met houten latten of traliën beschoten. Aan de huizen van aanzien vindt men eene voorplaats of *bassecour*, welke rondom met muurwerk of eene houten beschutting van de straat is afgescheiden. Dit

voorplein behoort met éénvormige keisteenen belegd te zijn, en dient tot eene vertoefplaats voor het gevolg van iederen hoogen beambte, waarbij gewoonlijk eene loots of een ander bijgebouw met breede luifels dient, om aan de draagstoelen en bedienden eene schuilplaats te geven. De Japanners kennen geene olieverw, noch gebakken steen; maar, door eene compositie van klei tusschen houten ramen gekneed en daarna met eene fijnere speeie, in kalk gemengd, bestreken, krijgt zulks het aanzien van steenen muren, die veelal met eene planken schutting tegen regen en lucht zijn voorzien. De daken zijn met pannen belegd, even als in Europa, en bij de boeren met stroo of spaanders bedekt. Daar ik hierna, onder het hoofddeel van de huishouding, de verdere inrigting der woningen zal verklaren, behoud ik mij de verdere uitbreiding deswege voor. Er is geene stad of plaats hoe gering ook, waarin niet eenige groote en fraaije gebouwen, onder den naam van *Tjaya* of theehuizen bekend, gevonden worden, welke eenen te vrijen teugel aan de neiging tot losbandigheid en verleiding geven. Deze gebouwen zijn keurig ingerigt, en leveren aan den wellust alles, wat de beurs kan bekostigen. Het is de grootste uitspanning der Japanners, aldaar hunne avonden, in gezelschap van jonge meisjes, die zij *Teekakie* noemen, door te brengen. Deze meisjes zijn kinderen, meestal van behoeftige ouders, die zeer jong aan een der gepatenteerde huizen worden afgestaan; wanneer zij veertien of vijftien jaren bereikt hebben, moeten zij de keuze van elken man inwilligen, doch keeren daarentegen op hun vijf en twintigste jaar, geheel vrij van die leefwijze, in het ouderlijke huis terug. Niet zelden vinden die meisjes iemand, welke haar van dien stand loskoopt; doch meestal worden het beklagenswaardige wezens, die op den jongen leeftijd van vijf en twintig jaren voor de maatschappij verloren zijn.

Tot één ander gild behooren wederom de *Geeko's* of *Samsiespeelsters*, ook jonge meisjes, die doorgaans zeer schoon en wèl opgevoed zijn, welke mede in de theehuizen geroepen worden, om het gezelschap met het

bespelen der Japansche *Samsie* (1) of *Koto* (2) en dansen te vermaken, waarbij de Japansche wijn of *Sakki* en allerhande versnaperingen niet vergeten worden. Deze huizen zijn zoo algemeen en menigvuldig, dat zelfs in de groote steden daarvoor geheele straten zijn afgezonderd, en het is onder mannen geen geheim, dat men er van tijd tot tijd eenen vrolijken avond gaat doorbrengen; zelfs nemen zij somwijlen hunne vrouwen mede derwaarts. Het is onbestaanbaar met de goede zeden, hierover zoo ligtvaardig als de Japanners te denken. Men wil, dat dit oorspronkelijk is van den *Sjogoen* JURITOMO, die, bij gelegenheid van zijnen grooten veldtogt, overal voorregten aan zulke huizen verleende, om aan zijn leger eenige uitspanning te verschaffen, en hetzelve te sterker aan zich te verbinden, zijnde het vroeger ten eenemale met de achtbaarheid van den *Dayrie* strijdig, om zulke inrigtingen in het openbaar onder zijn gebied te dulden. Gelijk de wegen overal bezaaid zijn met herbergen of vertoefhuizen, om uit te rusten of te huisvesten, zijn de steden daarvan niet minder rijkelijk voorzien, terwijl dezelve aldaar veelal ontzettend ruim en uitgestrekt zijn, omdat een Landsheer, op reis zijnde, al zeer ligt honderd en meer personen in zijn gevolg heeft, waarvan de gemeenen alleen in kleine herbergen worden afgezonderd. Voor het overige strekt een brief of stedelijk getuigschrift tot genoegzame aanbeveling voor de pelgrims of den behoeftigen reiziger, om zich bij de tempels aan te melden, die daartoe bijzondere gebouwen onderhouden, en hun, even als sommige Europesche kloosters, kost en huisvesting geven. Een burgerman is des noods voor zes stuivers daags op reis gespijzigd en gehuisvest. De boeren of vreemdelingen hebben vast bepaalde dagen, waarop zij hunne waren in de steden ter markt

---

(1) De *Samsie* is eene guitar met drie snaren.

(2) De *Koto* is eene liggende harp met dertien snaren.

mogen brengen, en verschaffen dáár eenen overvloed, die op het laatst der markt voor verminderde prijzen ook den geringen man voorziet. Kwakzalvers met wonder-medicamenten, horoscooptrekkers (verloopene priesters), zoetelaarsters en kunstenmakers maken dit vereenigingspunt dikwijls tot eene kermis, waar niettemin eene goede policie heerscht, en bovendien elk een door groote plakkaten, hetzij Keizerlijke of Stedelijke bevelen inhoudende, met groote letters op steen of houten borden, tegen alle overtreding gewaarschuwd wordt. Doorgaans is er digt bij het huis van den Gouverneur of Stedehouder eene puije of een gevel, afgesloten door eenen steen of een houten traliewerk, alwaar de Keizerlijke plakkaten en hooge bevelen worden aangeplakt of uitgeschreven, en eene hooge of verhevene plaats, die men wel een schavot zou kunnen noemen, hetwelk gedekt, en met eenen steen of een houten traliewerk is omgeven, van waar de publicatiën van wege de Magistraat luid worden afgekondigd. Zoo vindt men ook langs de straten hier en dáár afgodsbeeldjes tot de *Budsdo*-sekten behoorende, op steenen voetstukken of in kleine cellen of tempeltjes, die bij zekere feestdagen des avonds worden verlicht, of aan welke ook eenige bloemen en rijst worden geofferd. In de bergachtige streken wordt het versche water even als in Duitschland door fonteinen of waterleidingen verkregen; doch anders maken zij evenzeer gebruik van pompen en regenbakken, of groote martevanen, zijnde groote steenen potten, die in het Landschap *Fizeeng* worden gebakken, en tot twee okshoofden water houden, hetgeen een artikel is, dat mede jaarlijks wordt uitgevoerd, om er op Batavia het drinkwater in te bewaren, waartoe zij buitengemeen geschikt zijn.

Wanneer men van eenen berg op eene Japansche stad ziet, kan men het best de regelmatigheid in derzelver verdeeling onderscheiden, en levert zij in alle hare eenvoudigheid een der schoonste gezigten op. De witte muren en zwarte daken doen alles zeer éénvormig voorkomen, en maken, dat men dit gezigt met dat der Kaapstad zoude kunnen vergelijken,

welke door de reizigers, die haar op eenen grooten afstand beschouwen, bij een kaartenhuis vergeleken wordt.

Vermits de Japanners het gebruik van schoorsteenen niet in hunne huizen invoeren, mag men het hoofdzakelijk aan de gebrekkige wijze van stoken toeschrijven, dat er zoo dikwijls brand ontstaat; dit heeft door de ligte wijze van bouwen nog veel schadelijker gevolgen, dan in Europa. Niet zelden verbranden geheele straten, wanneer de wind sterk genoeg is, om het vuur aan de belendende huizen mede te deelen, niettegenstaande de middelen tot blussching ten spoedigste worden aangebragt. Iedere wijkmeester heeft, behalve de pompen en andere gereedschappen, altijd eenige emmers met water gevuld, die op eene stellaadje in piramide vóór zijn huis staan, benevens eenen hoop zand, hetwelk zij voorgeven een niet minder nuttig middel ter blussching te zijn. Men wil, dat in de groote steden, vooral te *Jedo*, het graauw zich dikwijls aan brandstichting schuldig maakt, ten einde eene gelegenheid tot rooven te hebben, of om zich arbeid te verschaffen door het opruimen en weder opbouwen, hetgeen spoed vereischt, en een hooger dagloon belooft. Het is te verwonderen, hoe zij moeds genoeg hebben, om die misdaad te plegen, dewijl om dezelve alléén meer doodvonnissen worden geveld, dan voor alle andere te zamen, en even buiten de stad de geregtsplaats bij aanhoudendheid de overblijfselen vertoont van de boosdoeners, die, zonder genade, voor dat feit levend worden verbrand.

De wijze van reizen in het Land, van de eene plaats tot de andere, gaat niet zoo ras als in Europa; maar niettemin is het postwezen op eenen niet minder geregelden voet, dan alle andere publieke instellingen. Ofschoon het Land bergachtig is, zoude evenwel het gebruik van rijtuigen zeer goed kunnen worden ingevoerd, al ware het dan ook slechts voor de gelijke wegen; en of het dus aan de zucht voor hunne oude gewoonten is toe te schrijven, of dat het belang voor den gemeenen man wordt in acht

genomen, om allen vervoer over land op schouders te doen, zeker is het, dat de Japanners zich vergenoegen, op deze langzame, doch zekere wijze, hun gansche Land door te trekken, en het paard als lastdier gebruikende, evenzeer als de dragers, in eenen vasten tred, naar de bestemde plaatsen te zien trekken. De posterijen zijn eene Staatsinrigting, waarvoor ieder Landsheer in zijn gebied moet zorgen, en welke op alle groote wegen door ambtenaren wordt vervuld. Naarmate van den moeijelijken weg zijn de stations van anderhalf tot vier uren gaans, alwaar men van dragers en paarden verwisselt, en in weinige minuten, des verlangende, zijne reis kan vervolgen; doch de beleefdheid en gedienstigheid van de schoone dienstmeisjes in de vertoefhuizen houden den reiziger meestal wat langer op, om zich met thee of spijs te verversehen. Voor eenen grooten optogt gaan altoos treinmeesters of bezorgers vooraf, en maken, dat de benoodigde hoeveelheid menschen en paarden gereed zij; zeer zelden is dit alles niet in de volmaaktste orde, en loopt zonder veel geraas of beweging af, waaromtrent ik, van mijne Hofreis gewag makende, meer naauwkeurige berigten zal geven. Langs de kusten en op alle binnenwateren zijn geregelde postvaartuigen aangelegd, om personen en goederen te vervoeren, die zoodanig ingerigt zijn, dat zij, bij stil weder of tegenwind, met behulp van riemen altoos vorderen, en zelden eene buitengewoon lange reis maken. De briefwisseling geschiedt met dragers, die den koffer met de brieven aan eenen langen boom op den schouder hangen, en achter elkander loopen, met eenen postbediende daarnevens, welke op het eerste station zijne vertrouwde commissiën in handen van zijnen vervanger overgeeft, op welke wijze er dagelijks meer dan twintig uren afstands worden afgelegd. Eene vlag met het Keizerlijk of ander wapen, dat op den koffer wappert, is het teeken, waarvoor ieder voorbijganger moet wijken, en dikwijls ook gebruiken zij bellen, om zich bij den avond te laten hooren.

Het is den reizigers door allerhande kaarten en tarieven gemakkelijk

gemaakt, om zonder de minste verdere aanbeveling of kennis het gansche Land door te trekken. Men vindt daarop met alle naauwkeurigheid aangeteekend, welke betalingen of verpligtingen er gevorderd kunnen worden, afstanden, overvaarten, voorname tempels, herbergen, feesten en andere belangrijkheden, die eenen vreemdeling nuttig en aangenaam kunnen zijn, en hem voor alle knevelarij en twist vrijwaren. Het algemeene punt, waarvan alle afstanden gerekend worden, is de *Nipon Basi* of de brug van Japan, midden in de hoofdstad *Jedo* gelegen, die wel niet juist het centrum van het Rijk uitmaakt, maar als zoodanig ten behoeve der regelmatigheid wordt gehouden. Het is onbegrijpelijk, hoe soms twee of drie personen het kunnen uithouden, om een' man in zijn' *norimon* of draagstoel en kleine noodwendigheden, die te zamen wel op een gewigt van honderd vijf en twintig Nederl. pond worden gerekend, op één' dag acht à tien mijlen (1) afstand te kunnen vervoeren; want vele menschen, die niet door de posterijen willen bediend zijn, omdat hun dit duurder te staan komt, huren twee of drie dragers soms voor eene reis van vijftig mijlen in ééns af, en volbrengen die in eenen bepaalden tijd met dezelfde menschen. Des avonds, en vooral met slecht weder in de bergachtige streken, hebben die menschen eene zure kostwinning, daar de wegen steenachtig en ongelijk zijn, en zij geheel in het donkere voort moeten. Wanneer de regen hun belet, om de fakkels of de papieren lantarens aan te houden, besteden zij soms den driedubbelen tijd, en dit zoude iemand dikwerf doen besluiten, om op zijne voeten de nachtherberg op te zoeken.

De gegoede ingezetenen maken gebruik van uurwerken, waarvan het zamenstel wel naar de Europesche gevolgd zal zijn, maar welke eene andere tijdsverdeeling hebben, die niettemin naar de middagzon wordt geregeld.

(1) Eene Japansche mijl te land mag veilig op een uur gaans gerekend worden.

Zij verdeelen den dag in twaalf uren, welke eigenlijk de namen voeren der hemelsteekenen, maar in de telling eene vreemde aanwijzing hebben. Zoo wordt, als het middag is, en wij het twaalf ure rekenen, bij hen negen geteld; te één ure, half negen; te twee ure, acht; te drie ure, half acht; te vier ure, zeven, enz., totdat, wanneer het middernacht is, en wij weder twaalf ure tellen, terwijl het in die afdaling bij hen drie ure moest worden, zij weder met negen beginnen. Wat hiervan de reden zij, weet ik niet; want de Japanners, die het mij hebben willen verklaren, schenen hiervan de oorzaak te gebrekkig te kennen, om er den waren oorsprong van te kunnen opgeven. Hoe zonderling deze wijze van telling ook wezen moge, zoude het geene onregelmatigheid in de tijdsverdeeling te weeg brengen; maar er komt iets anders bij, hetgeen hiertoe aanleiding geeft, namelijk: dat men op het oogenblik van zonne-opgang altoos zes uren telt, en insgelijks zes uren bij zonne-ondergang, zoodat de uren van den dag en nacht, naar gelang der saizoenen, vrij wat van elkander verschillen; hetgeen te gemoet wordt gekomen, door den slinger van het uurwerk te verlengen of te verkorten. Met zonne-opgang, op den middag en bij zonne-ondergang hoort men in de tempels door eene zware klok den tijd aankondigen, en bij tusschenpoozen de volle uren slaan, hetgeen voor de ingezetenen voldoende is om den dag te verdeelen, en den ambachtsman te waarschuwen, dat het tijd is om aan het werk te gaan, of daarvan te rusten, ten einde ongestoord die uren vreedzaam met zijne familie en vrienden door te brengen.

Alvorens in eenige verdere bijzonderheden te treden, ga ik nu over, om eene dwaling aangaande dat Land te bestrijden, welke ik reden heb om te denken, dat vrij algemeen is aangenomen.

Men stelt zich namelijk gewoonlijk voor, dat de Japanners onder een volstrekt Despotismus leven, en bij gevolg weinig geluk en tevredenheid genieten. In hunnen omgang heb ik echter juist het tegendeel ondervonden.

Het Despotismus bestaat hier slechts in naam, en niet in de daad. Elk een is aan strikte wetten gebonden, kent dezelve, en weet, hoe ver hij gaan kan. Niemand, hoe verheven in stand of rang, kan door eenige willekeurige handelwijs den ondergeschikte eenige vrees of neiging tot kuiperij aanjagen. Ik wil echter niet zeggen, dat de Japansche wetten onvoorwaardelijk volmaakt zijn; zulk eene volmaaktheid toch is onbestaanbaar met de dwalingen en de gebreken der menschen, want waar voorregten worden verleend, heerscht ook onregtvaardigheid, en dus zal het in Japan wel even als in alle andere Landen gelegen zijn, al ware het zelfs, dat ieder dacht naar pligt en geweten te hebben gehandeld. Boven de wet is in Japan niemand verheven, en alle de genoemde inrigtingen strekken, om eene veiligheid voor personen en eigendommen te weeg te brengen, welke moeijelijk in Europa in dien hoogen graad is aan te treffen; al ware het ook niet anders dan uit hoofde van het lot des oorlogs, waaraan toch de Europesche Staten zonder uitsluiting zoo aanhoudend zijn blootgesteld. De Japanner, die zijnen pligt betracht, is volkomen vrij en onafhankelijk. Slavernij is een onbekend woord, en zelfs worden er geene leendiensten zonder belooning gevorderd. De nijvere ambachtsman staat in hooge achting; de mindere klassen hebben weinig behoeften; terwijl het gezegend klimaat en de vruchtbare grond eenen overvloed van voortbrengselen opleveren, die voor eene dubbele bevolking voldoende zouden kunnen wezen.

Armoede tot broodsgebrek is in Japan onbekend, en de beleefde en zachte omgang van den meerdere met den mindere boezemt algemeene tevredenheid en vertrouwen in. Elk gevoelt zich in zijnen stand gelukkig: de knecht zoekt zich niet te verheffen boven zijnen meester; de jeugd tracht van zijne vluggere vermogens geen misbruik te maken, om den ouderdom het gezag te ontwringen. Ik onderwerp met bescheidenheid deze uitweiding aan een iegelijk, en vraag: of men zeggen kan, dat er in een Land despotismus heerscht, waar de wetten, en die slechts alléén, regeren;

waar elk voor de wet volkomen gelijk is; waar alles strekt, om personen en eigendommen te beschermen; waar de meerderen de minderen niet met trotschheid, maar met zachtmoedigheid behandelen; en eindelijk neem ik de vrijheid te vragen, of de hooggeroemde verlichting onzer dagen tot nog toe in staat is geweest, om diezelfde heilrijke uitkomsten en voordeelen wel aan éénen éénigen der Europesche Staten, in gelijke mate als in Japan, te verzekeren?

In Japan is juist de staat der aanzienlijken, vooral der hooge ambtenaren, diegene, welke mij het minst verkieslijk voorkomt, omdat deze aanhoudend aan eene slaafsche dienst verbonden zijn, en het leven met het waarnemen van ijdele ceremoniën doorbrengen. Van daar dan ook het groote verschil in uiterlijke gedaante en karakter van den hoogmoedigen staatsdienaar, die eene gemaakte houding aanneemt en terughoudend in den omgang is, en den burgerman, die, sterk van ligchaam, frisch ontloken, zich lustig aan den arbeid begeeft, en de vruchten daarvan in den schoot zijns gezins gulhartig met hetzelve deelt. Van de trotschheid der Japanners hebben wij reeds genoeg gezegd, om dit als een' hoofdtrek in hun karakter te doen kennen; buiten hunne eigene natie geene andere kennende, met welke zij zich kunnen vergelijken, en op iedere bladzijde hunner oude Geschiedenis den roem hunner wapenen ziende schitteren, verbeelden zij zich het dapperste volk der wereld te zijn. Het is moeijelijk, de ware inborst van eene natie te schetsen, die, in haren omgang met ons, zoo terughoudend is, en zelfs zich gedwongen ziet, om zich van de ongunstigste zijde te doen beoordeelen; want de tolken, de éénigen, aan wie wij ons kunnen doen verstaan, zijn ambtshalve verpligt, om eene huichelende rol te spelen, ten einde al hetgeen wij verlangen naar de Japansche Wet, inwilligend of afkeurend, te plooijen; doch dit meen ik van hun gedrag en hunne verhalen met mijne ondervinding te kunnen overeenbrengen, dat zij, van de goede zijde beschouwd, werkzaam, eerlijk, billijk, standvastig, getrouw,

geduldig, beraden, hulpvaardig en niet geldzuchtig zijn. Hunne ondeugden zoude ik achten te bestaan in geheimzinnigheid en achterhoudendheid in den omgang, haatdragendheid en wraakzuchtigheid, koel in wederwaardigheden, wellustigheid en bijgeloovigheid, echter zonder geestdrijverij. Met een lagchend gelaat, soms met eenen enkelen rimpel van wrevel, wordt de grootste twist behandeld, terwijl hij wel, zoo veel hem mogelijk is, de wraak smoort, doch niet vóór derzelver voldoende bevrediging verdooft. Zij zijn matig in spijs en drank, hoogst zindelijk en naauwkeurig, bedaard in alle verrigtingen, en beginnen niets, zonder het doel en de gevolgen te hebben overwogen. De mannen zijn tamelijk groot van gestalte, zeer wel gemaakt en sterk; de vrouwen daarentegen klein; zij bederven hare gestalte en houding, door het sterk binden van breede gordels om de heupen, hetgeen den groei belemmert, en aan de voeten eene binnenwaartsche houding geeft, zoodat de gang van eene Japansche vrouw niet zeer bevallig is. In de jeugd zien zij er zeer goed uit, met frissche gezonde kleuren, roode wangen en een blank gelaat, somtijds wel met eene bruine tint, gelijk dit ook in het Zuiden van Europa onder de vrouwen zeer verschillend plaats grijpt. Maar de visschers en ambachtslieden, die zich veel aan de lucht blootstellen, en vooral die, welke de stranden bewonen, zijn somtijds zóó bruin, dat men schier niet gelooven zoude, dat zij met de overigen tot dezelfde natie behoorden. In het algemeen hebben de Japanners een breed voorhoofd en lang gezigt, eenen eenigzins platten neus en kleinen mond, schoone tanden en zwart haar, waarvan beide seksen veel werk maken. De oogen van den Japanner hebben iets eigenaardigs, hetgeen hem bijzonder van alle volkeren onderscheidt, namelijk, dat de ooghoeken niet in eene horizontale lijn staan, maar elk oog op zich zelf eene schuinsche rigting vertoont, en de binnenhoek van hetzelve veel lager staat dan de buitenhoek. Het zijn evenwel niet de oogappels of de oogholten, welke schuins in het hoofd zitten; maar welligt kan deze trek veroorzaakt zijn door het sterk aanhalen en binden van het haar,

langs beide zijden, naar het achterhoofd; hetwelk, indien dit slechts bij een enkel geslacht plaats vond, wel geen' algemeenen karakteristieken trek zoude geven, maar dat, nu het, door langdurigen tijd, zoo algemeen door beide seksen aangenomen en in gebruik geraakt is, zeer wel dien vorm aan de oogen kan gegeven hebben.

Van alle verderfelijke ziekten, welke in Europa heerschen, is ook Japan niet vrij, hoezeer eenige kwalen vóór den omgang met vreemdelingen onbekend waren; en daar de geneeskunde bij hen nog niet tot eenen hoogen trap is geklommen, is het dááraan toe te schrijven, dat er vooral in de jeugd vele kinderen bezwijken. De *Vaccine* is in Japan nog niet ingevoerd, en alleen bekend uit eenige proeven, door den geneesheer bij de Nederlandsche Factorij in de laatste jaren aangewend, waarmede de Japansche doctoren veel ophef hadden, doch zonder gevolgen zijn geweest, omdat de pokken niet genoegzaam gevat hadden. Het schijnt uit herhaalde proeven overtuigend gebleken te zijn, dat de koepokstof, welke men op Java verkrijgt, niet van genoegzame kracht is, en er zoude dus van de zijde van het Japansche Gouvernement eene aanvrage of althans eene toelating moeten geschieden, om drie of vier kleine kinderen over te voeren, van welke de stof gedurende de reis van de eene op de andere werd overgebragt, om dit heilzame middel op Japan te kunnen voortplanten, hetwelk, wegens de vooringenomenheid der inwoners tegen alle vreemde instellingen, nog niet zoo spoedig in het werk gesteld zal worden. De inënting met de natuurlijke pokken, daarentegen, dagteekent zich van oude tijden, en zullen zij waarschijnlijk van de Portugezen geleerd hebben. Dit geschiedt met gedroogde pokstof, die door een buisje of pennetje in de neusgaten wordt geblazen. Het getal slagtoffers, die op alle leeftijden door de kinderziekte worden weggerukt, is allerontzettendst; doch wanneer men de gevaren der pokken of mazelen en dergelijke ziekte is te boven gekomen, bereiken de Japanners eenen zeer hoogen ouderdom, en wordt

een leeftijd van zestig jaren als zeer gemiddeld gerekend. De gele en scharlaken koortsen, en andere epidemische kwalen, welke in de warme Landen woeden, zijn in Japan even zeldzaam als in alle andere gematigde luchtstreken.

Het is voor den goeden smaak stuitend, wanneer men ziet, hoe een meisje, hetwelk zich in den jeugdigen leeftijd van zestien tot twintig jaren in den echt begeeft, en dikwijls zeer schoon is, nu eensklaps zich van vele natuurlijke bevalligheden berooft; hare ivoorwitte tanden worden zwart gemaakt, de wenkbraauwen afgeschoren, de lippen geverwd, en haar blos wit geblanket; want dit zijn alle vereischten van den kuischen stand, dien zij in de maatschappij gaat bekleeden. Voeg hierbij het nadeel der warme baden, die de Japansche vrouwen in alle saizoenen genoegzaam dagelijks gebruiken, en men begrijpt, dat zij op haar vijf en twintigste jaar reeds het voorkomen van tien jaren ouder hebben.

De Japansche vrouwen zijn trouwe echtgenooten en teedere moeders; zij vinden in die gevoelens en in het volbrengen van hare huisselijke pligten al haar geluk en genoegen; doch deze deugden worden niet altoos door hare echtgenooten met gelijke teederheid beantwoord, die, zoo als ik reeds vroeger heb gemeld, tijd en gewin dikwijls in ongeoorloofde gezelschappen verspillen, waaraan de bijwijverij ook niet weinig toebrengt. Dit is in Japan een geöorloofd kwaad, en moet veel stoornis in het huisselijk geluk te weeg brengen. Doch het is eene parel in het karakter der Japansche vrouwen, dat, ondanks alle aanleiding en gelegenheid, welke het gedrag der mannen geeft, om zich insgelijks aan verleiding bloot te stellen, de ontrouw der vrouwen in Japan als zonder voorbeeld wordt gerekend.

Onder de aanzienlijke standen hebben de verlovingen reeds op eenen jeugdigen leeftijd plaats; want staatkunde of andere belangen geven aanleiding, om wederzijdsche familiën door den huwelijksband te verbinden,

zoodat de persoonlijke genegenheid dikwijls als zeer toevallig mag gerekend worden. Hieruit kan ook wel de wet, die het nemen van bijvrouwen toelaat, ontstaan zijn. Het getal dier bijvrouwen is, zoo ver ik weet, niet bepaald, doch gaat zelden dat van twee te boven. Een Japanner van eenig vermogen maakt van die gezelligheid gebruik, al ware het ook slechts om zekere weelde aan zijne huishouding bij te zetten, en dit kwaad is op deze wijze ook van minder ongelukkige gevolgen voor de huisvrouw, gelijk ik zelf meermalen ooggetuige geweest ben van de beste verstandhouding, welke er tusschen deze Dames heerschte, die met elkander eenen zusterlijken omgang hielden. Zoo draagt de man ook altijd zorg, dat zijne huisvrouw worde geëerbiedigd en de bijvrouw haar ten dienste sta; ook vermijdt hij, om zijne gemalin openlijke reden tot jaloezij te geven; maar wanneer beide te gelijk zich in eenen gezegenden toestand bevinden, en er twee of meer soorten van kinderen rondhuppelen, zitten zij daarom toch te gelijk aan, en dit brengt geene tweedragt in het huisgezin te weeg. Dat er bij het kiezen van zulke bijvrouwen wel op hare bevalligheid gelet wordt, is niet te verwonderen; doch indien zij geene verdere goede eigenschappen had, bij voorbeeld om het huishouden te kunnen besturen, de gasten op te wachten, en dienstbaar aan het huisgezin te kunnen zijn, zoude zij weldra verhuizen, of te veel verwijten moeten aanhooren, om zich op den duur in dien staat te kunnen schikken; terwijl zij, in geval van eensgezindheid, eindelijk als een lid der familie wordt beschouwd, en daaraan voor altoos verbonden blijft. De bijvrouwen scheren zich de wenkbraauwen niet; doch het zwart maken der tanden is bij alle vrouwen of meisjes, die den ouderdom van achttien jaren bereikt hebben, aangenomen.

Wanneer een huwelijk niet met kinderen wordt gezegend, vindt er al ligt eene scheiding plaats, en in dit geval is de vrouw zeer beklagenswaardig, daar zij, zonder goedwilligen onderstand, geen regt tegen haren man kan doen gelden, gelijk ook in alle andere regtszaken of openlijke stukken de

vrouw nimmer als persoon wordt aangemerkt, en haar getuigenis geen afdoend besluit kan doen nemen; zij hangt dus, in welken stand der Maatschappij ook geplaatst, van den bijstand harer betrekkingen of goede vrienden af; maar de wijze instellingen hebben zoodanig voor haar gezorgd, dat zij immer eene bescherming geniet, verklarende dezelve hare naaste betrekking verpligt, om haar te ondersteunen; terwijl zij bovendien te ijverig en te handig is, om in dat gezegende Land ook niet op zich zelve te kunnen bestaan.

Het is niet twijfelachtig, of de volkstelling van het Japansche Rijk kan met alle juistheid plaats vinden, en de wet brengt mede, dat jaarlijks hiervan aan de Regering verslag wordt gedaan, waarvan de uitkomst, evenmin als van alle overslagen, aan het volk wordt medegedeeld. De algemeene berigten echter komen hierop neder, dat de bevolking van het gansche Rijk met de bezittingen op *Jesso*, *Corea* en *Lieoukieou* uit niet minder dan vier en dertig millioenen zielen bestaat, hetwelk door sommigen ook wel op veertig millioenen wordt begroot. Het is daarbij zeer vreemd, dat de leertouwers of vilders, om de verachtelijkheid van hunne broodwinning, zoo als ik hiervoren reeds heb aangemerkt, in die volkstelling niet mede worden gerekend, ofschoon hun getal wel op een half millioen menschen kan geschat worden. Ook is het bekend, dat het getal der vrouwelijke kunne grooter is, dan dat van het andere geslacht, hetgeen, volgens de Japansche Staatkunde, alleen genoegzaam reden geeft, om de bijwijverij toe te laten. Hierbij komt ook nog in aanmerking, dat al de Priesters van de *Budsdo*-sekte, waarvan het getal, met hunne dienaars er bij gerekend, vrij aanzienlijk is, zich niet in den huwelijken staat kunnen begeven.

Ik meen alle reden te hebben, om de vrouw in het maatschappelijk leven van Japan op geenen minderen trap te stellen, dan in Europa plaats heeft. Zij deelt welligt nog meerder het leed en den arbeid met den man dan het genot, in evenredigheid van hetgeen eener Europesche vrouw te beurt

valt; en ik vlei mij gelegenheid te zullen vinden, om alles, wat ik ten aanzien van het karakter der beide seksen in deze algemeene inleiding heb betoogd, bij afzonderlijke hoofddeelen nader op te helderen.

AARDRIJKSKUNDE

EN

LANDGESTELDHEID.

Japan of *Nipon*, bij sommige oude schrijvers, onder anderen bij MARCO POLO, ook wel *Zipangri* genaamd, wordt door de inboorlingen *Nihon* geheeten. Het bestaat uit drie groote en eene menigte kleinere eilanden, die eenen archipel uitmaken, welke zich uitstrekt van 30 tot 45 graden Noorderbreedte, en van 146 tot 166 graden Oosterlengte van Greenwich. De Zuidelijkste punt is de Provincie *Sadsuma* op het eiland *Kisju*, die ongeveer vijf en twintig mijlen van de Kaap *Nomo*, bij de Baai van *Nagasakki*, is gelegen. Deze Kaap is de beste landsverkenning voor de Hollandsche schepen, welke jaarlijks langs de Straat van Formosa derwaarts stevenen. Het eiland *Kisju* strekt zich uit tot ruim 34 graden, en is op zijn best dertig Duitsche mijlen breed. Het daaraan grenzende en grootste eiland heet *Nipon*, en laat tusschen beiden slechts eenen naauwen doortogt van twee of drie mijlen, die, even als de geheele Japansche kust, door klippen en ondiepten zeer onveilig is, doch, gelijk men zegt, voor groote schepen bevaarbaar zoude zijn. Het derde groote eiland heet *Saikokf*, dat slechts half zoo groot is als het eerstgemelde, en in evenre-

digheid het minst bewoond wordt; hetzelve ligt als ingesloten tusschen het eiland *Kisju* en eenen uithoek van het groote eiland *Nipon*, en laat tusschen beiden eene Straat met vele eilanden doorzaaid, welke zelfs voor de Japansche loodsen een gevaarlijk vaarwater is, maar niettemin eene menigte havens heeft, waarin de Japansche zeelieden, met alle veiligheid, de zoo woedende orkanen en onstuimige Zuidzee kunnen ontwijken. Het eiland *Nipon* strekt zich in eene rigting Noord-Oostwaarts tot op 42 graden Noorderbreedte uit, en bevat in deszelfs grootste breedte niet meer dan eene uitgestrektheid van veertig Duitsche mijlen, terwijl de uiterste punt onder de Provincie van *Osju* behoort, en niet meer dan zes of zeven Duitsche mijlen van *Matsmai* of de Kust van *Jesso* gelegen is, hetwelk de Noordelijkste bezitting van het Japansche Rijk uitmaakt. Ofschoon ik met dit Land ten hoogste ingenomen ben, is het boven mijne krachten, om dat gunstig tafereel te schilderen, hetwelk dit aardsche paradijs en de schoone Natuur en ligging van hetzelve zouden vereischen. Hoe gering die groep van eilanden zich ook in de nabijheid der magtige naburige Rijken van China en Rusland vertoone, heeft nog geen dezer Staten het durven wagen, om het bezit daarvan aan de bewoners te betwisten, of eenige aanspraak te doen gelden, om in de rijke voortbrengselen der Natuur, waarmede deze grond zoo algemeen is gezegend, te deelen. De bezittingen der Japanners strekken zich uit tot de *Lieoukieou-* of Likweesche-eilanden, die, in de rigting van Formosa, naar de Zuidelijke punt van Japan gelegen zijn; zoowel als tot het eiland *Tsuzima*, dat, in de Straat van *Corea*, tegen die kust, en tot op eene breedte van 46 graden Noordwaarts, is gelegen, welke laatste bezittingen zijn, die onder het Land van *Krafto* en de *Curilische* eilanden behooren, waardoor de Japansche eilanden aan alle kanten eenen voormuur hebben, die hen tegen den eersten aanval hunner naburen zoude dekken.

Wanneer men de Japansche kusten nadert, vertoonen die over het

algemeen een zeer hoog land, en ofschoon er een aantal veilige havens zijn, is het zeer gevaarlijk dezelve aan te doen, omdat er, zelfs op tamelijke diepten, en nog eenen geruimen afstand van het land, vele blinde klippen liggen, waarvan men sommigen alleen met laag water zien kan; overigens vindt men de baaijen over het algemeen bedriegelijk, omdat zij zelden ver landwaarts inloopen en meestal zeer ondiep zijn. Ook de stroomen zijn in de nabijheid dier menigvuldige Straten en Kapen zeer snel en hoogst verleidelijk, en tot dus verre nog niet naauwkeurig dan alleen bij de Japansche loodsen bekend. Behalve de zware *typhons* of *travaden*, die in de maanden Junij tot Augustus in de Japansche en Chinesche zeeën uit het Zuiden tot de Westerstreek van het kompas woeden, met eene felheid, schier op alle andere plaatsen onbekend, gelijk de Heer Krusenstern ook in deze nabijheid heeft ondervonden, is de dampkring in den wintertijd op zee zoo heijig en met dampen beneveld, dat er dagen achtereen geene waarnemingen met behulp van zon of maan genomen kunnen worden, waardoor niet zelden de Japansche vaartuigen verloren gaan of op de naburige eilanden schipbreuk lijden. Het is eene stoutheid in dit vak, dat zij met die zwakke middelen zulke gevaren trotseren, daar de Japansche vaartuigen genoegzaam op alle punten, welke zij bevaren, in tijds eene wijkplaats zouden kunnen vinden tegen de woedende golven, die zich uit de Chinesche, Japansche en Coreasche zeeën in den Oostelijken Oceaan tegen hunne kusten komen verbrijzelen; doch de gehardheid der Japanners tegen strenge koude en overgroote hitte schijnt hen die gevaren gering te doen tellen, en stelt hen in dit opzigt gelijk met vele onzer Hollandsche zeelieden, alsof het water hun element ware.

Het afwisselend klimaat van Japan geeft hun Land een voorregt boven de naburige Aziatische Rijken; de juiste graad van gematigdheid is zoodanig, dat het alle Europesche voortbrengselen oplevert. De planten uit de Indiën, die eene gestadige warmte vereischen, zijn hieronder niet begrepen; maar

voor het overige komen hier ook de meeste gewassen, welke tusschen de Keerkringen te huis behooren, voort. De verwisseling der jaargetijden mag men stellen gelijktijdig met de onze in te vallen; doch in eenen anderen graad. De winter, welke in de laatste maand gerekend wordt te beginnen, is ruw, koud en onstuimig; de sneeuw, die dikwijls valt, wordt echter door de stralen der doorbrekende zon welras ontdooid, gelijk ook de ijskorst, welke des nachts de stille beekjes of rijstvelden bedekt, bij dag weder smelt. Dit is echter niet het geval in het Noordelijk gedeelte van Japan, waar de vorst zoo sterk is, dat geheele Karavanen over het ijs trekken; terwijl deze hooge graad van koude schijnt toegeschreven te moeten worden aan de nabijheid der groote ijsbergen van Tartarijë, welke door de sterke Noord-oostewinden op dat gedeelte van Japan overwaait. Men kan rekenen, gedurende vier volle maanden, en soms langer, te moeten stoken, hoezeer dikwijls een afwisselende schoone dag een voorjaarsfeest oplevert. Een aantal heesters en boomen, welke hunne bladen behouden, totdat het voorjaar dezelve met het jonge groen verwisselt, leveren te midden der andere gewassen, die reeds in Februarij beginnen uit te botten, steeds een groeizaam tafereel op. Men ziet soms den *Mékan* of zuren oranjeappel aan de boomen, terwijl dezelve met sneeuw bedekt zijn; alsdan is de tarwe ook reeds ver gevorderd, en belooft tegen de maand Mei eenen goeden oogst. Wanneer men dan voor den wind beschut is, en de zonnestralen geniet, zoude men zich eerder verbeelden in den zomer dan in den winter te zijn. De thermometer van Fahrenheit teekent in het Zuidelijk gedeelte van dit Land, als te *Nagasakki*, zelden minder dan 30 graden; doch de koude is in evenredigheid gevoeliger dan in Europa, alwaar de bouworde en kleeding beter tot verwarming zijn ingerigt, en men mag in dit opzigt Japan met Italië gelijk stellen, welke Landen in het algemeen ten opzigte van lands- en luchtgesteldheid veel overeenkomst hebben. Met het voorjaar is de ontluiking der Natuur

allerschoonst en vruchtbaar, en levert in de tuinen en plantsoenen, door de menigte bolbloemen en vruchtboomen, meer bloemen dan groen op, en vinden de Japanners een uitstekend genoegen in het telen van dubbele bloemen, waardoor de vrucht verloren gaat; doch de kersen- en pruimboomen vertoonen hierdoor de schoonste schilderij, welke men met de oogen zien kan; elke bloem is drie- en vierdubbel, en de sterke voortplanting van dergelijke heesters vormt langs de wegen zulk een schoon, doch vreemd tafereel, dat men, zonder eigene overtuiging, zulks in eene schilderij voorgesteld ziende, hetzelve voor onbestaanbaar zoude houden. Het voorjaar is van veel regen vergezeld, en de luchtsgesteldheid is matig tot de maand Junij; doch ongeveer in het laatst van deze of het begin der daaraanvolgende maand, terwijl eene sterke hette zich reeds doet gevoelen, komt de zoogenaamde *tsoejee* of regenmousson door, die meestal eene maand met de hevigste slagregens aanhoudt, en de wolken op het aardrijk nederdrukt. De vochtige, zware en benaauwde lucht is dan zoo broeijend en onverdragelijk, dat alles naar verademing hijgt, terwijl de zonnestralen, zoo die al doorbreken, eene hette medebrengen, welke nieuwe en benaauwde dampen verwekt. Hoe nuttig deze besproeijing ook voor het aardrijk wezen moge, wordt de wensch van velen vervuld, wanneer dit tijdperk voorbij is; hetzelve wordt gevolgd door eenen heeten zomer, die, door één gerekend, op den thermometer van Fahrenheit tusschen de 75 tot 100 graden teekent. Zelden is de warmte des nachts minder dan 80 graden, zonder dat er eenige wind of verkoeling aan de lucht is; de dagen, welke veel warmer, gewoonlijk 92 à 94 graden, zijn, worden door een Zuider bries eenigzins afgekoeld; doch zoo men buiten de gelegenheid is, om dat voorregt te genieten, overtreft de hette zelfs verre de temperatuur van Java. De eenvoudige reden, dat de zon gedurende deze maanden langer aan den hemel is, dan op lagere breedten, en aan het aardrijk geen tijd tot verkoeling wordt gelaten, zal wel de ware oorzaak zijn van dien hoogen graad van warmte,

die het leven voor menschen en vee schier onmogelijk zoude maken, wanneer dezelve van langeren duur ware, of zoo de dampkring, even als in de verzengde luchtstreken, met kwade dampen was besmet. De herfst is wel het aangenaamste en bekoorlijkste saizoen; de heldere en drooge lucht geeft frissche nachten en eene verkwikkende warmte, en lokt elk een tot reizen en vermaken uit; vele feestvieringen worden ook tot dat saizoen verschoven, hetgeen, alles te zamen genomen, de wegen en binnenwateren op allerhande wijze verlevendigt.

Het is uit de strekking, die de Japansche eilanden op de kaart hebben, niet onduidelijk op te maken, dat dit bergachtige land eene keten uitmaakt, en met de *Curilische eilanden*, *Kamtschatka* en het vaste land van Noord-Amerika verbonden is geweest, en het is mij steeds voorgekomen, dat zij voor hunne gemeenschap in het Noordelijk gedeelte de meeste voorzorg in acht nemen, en er als het ware meer bezorgd voor zijn, dan voor eenen inval van de zijde hunner andere naburen, de Tartaren, Chinezen, of Indianen.

Het geheele Land is bergachtig en telt vijf vulkanen, waarvan ik slechts de *Woensen* in de Provincie van *Simabara*, een paar dagreizen van *Nagasakki*, gezien heb. Er gaat geen jaar voorbij, waarin niet door uitbarstingen en aardbevingen zeer groote verwoestingen en overstroomingen worden aangerigt, die somtijds zoo lang aanhouden, dat de inwoners er het Land om verlaten, of dagen achtereen, uit vrees voor de aardbevingen, hunne huizen ontvlugten, en zich in de opene lucht eene hut of een afdak bouwen, gelijk dit in den jare 1784 op *Decima* het geval was, toen de nabijgelegene berg van *Simabara* zoo aanhoudend braakte, en daarna door zware aardbevingen werd gevolgd, dat de Hollanders op *Decima*, gedurende eenige dagen, zich op gemelde wijze in de opene lucht ophielden. Ik heb meermalen aardbevingen bijgewoond, welke zóó sterk waren, dat zij spiegels en schilderijen in beweging bragten, en wel vijf tot tien seconden aan-

hielden, hetgeen wel tot vijf- à zesmaal daags, doch in een' veel minderen graad, herhaald werd; zelfs werd het op onze schepen, die met dit stille weder zonder de minste beweging in de Baai lagen, gevoeld, hetwelk toe te schrijven was aan eenen ruk, dien het anker door de trilling van den grond bekwam, welke natuurlijk aan het schip werd medegedeeld. Het gevoel van eene aardbeving maakt voor het eerst eenen zeer onaangenamen indruk, en jaagt den menschen eenen zwaren schrik aan, waardoor het niet geheel ongelijk is aan de werking van eenen electrieken schok. Zelden gevoelt men aardbevingen dan bij zeer stil weder; men zoude bijna zeggen, dat de Natuur voor die oogenblikken stil stond, om dit verschijnsel nog ontzaggelijker te maken.

De bergen bevatten eenen rijkdom van mineralen, niet alleen genoegzaam voor de behoefte der talrijke bevolking, maar ook om daarvan jaarlijks eene aanzienlijke hoeveelheid tot den uitvoer aan den Nederlandschen en Chineeschen handel te kunnen toestaan, en nog daarenboven den waarborg van een aantal mijnen, die niet aangeroerd mogen worden, te behouden. De rijkste goudmijnen zijn in de Provincie *Nagata* tegenover het eiland *Sado*, en in de Provincie *Suringa*, beide op het groote eiland *Nipon*, gelegen, hoewel het eiland *Sado* zelf, benevens de Provincie *Sadsuma* en meer andere, ook goud opleveren (1). Er wordt op den bodem van vele rivieren ook stofgoud gevonden, en men zegt, dat die hoeveelheid zoo groot is, dat, na een hoog getij, bij eene sterke afwatering, de boorden van de

---

(1) Dans la traduction d'un livre Japonnais, intitulé *Fookoua Siriak*, par Mr. KLAPROTH, il y a noté: qu'en l'an 647 de notre ère, on présenta de l'or au Dairi, tiré de l'île de *Tsouzima*, entre le Japon et la Corée, et en 749 on lui présenta de l'or de la province de *Mouts*, dans le Japon même.

Il est bien probable que c'est la province de *Mouzatsi*, au lieu de celle de *Mouts*, laquelle est inconnue à l'auteur.

rivier *Tenriugawa* een schitterend verschiet opleveren; doch het gereede middel niet kennende, om dit stofgoud te wasschen en van het zand te reinigen, wordt er weinig werk van gemaakt, als de kosten van hunne wijze van bearbeiding naauwelijks goed makende. Het zilver is minder overvloedig, en heeft, in evenredigheid van het goud, ook eene hoogere waarde, welke men bij hen als één tot twaalf mag stellen; terwijl het hier, genoegzaam in dezelfde zwaarte genomen, voor de waarde van één tot zestien staat. In oude tijden was de uitvoer van dat metaal zoo buitenmatig groot, dat dááraan ook veel de tegenwoordige schaarschheid wordt toegeschreven, en in plaats dat wij vroeger wel het meeste voordeel door den uitvoer van zilver hadden, doen wij hun tegenwoordig eene dienst, door jaarlijks eene zekere hoeveelheid harde specie, vooral dukatons, aan te voeren.

Het rood koper, (1) *Akaganee* genaamd, is zeer overvloedig, en in sommige mijnen met eene alliage van goud en zilver vermengd, dat echter

---

(1) Dans la traduction *Fookousiriak* page 4. » Sous GHENMIOTENO, 43e *Dairi*, au prin-
» tems de la première année du *Nengo Wado*, 708 de notre ère, on lui présenta du
» cuivre de la province de *Moutsatsi;* ainsi la découverte du cuivre au Japon eut lieu
» 1368 ans après SINMOUTENO; quelques écrivains assurent que ce métal y ait éte connu
» auparavant, mais ce cuivre venait de pays étrangers. Cette découverte est d'ailleurs
» constatée par le nom même du *nengo*, sous lequel elle fut faite, car *Wado* en Japo-
» nais et *hothoung* en Chinois signifient *cuivre Japonais*."

Het is zeker, dat er vóór dit tijdperk reeds koperen munt in Japan geslagen is; de munt van *Wado tyinkay* of *Wado ho thoung* is mij wel bekend, en heeft eene groote waarde bij de Japanners, beschouwende zij dezelve als een behoedmiddel voor eenen krijgsman, die eene dergelijke munt op den hoed draagt; doch ik geloof, dat de Japanners, de kennis hebbende om koperen munt te slaan, ook wel vroeger dit metaal zelf uit hun Land getrokken zullen hebben.

de raffinadeurs er schoon weten uit te trekken, vóórdat het ons geleverd wordt. Het vervoer der Hollanders en Chinezen bedraagt jaarlijks nog achttien à vier en twintig duizend pikels, of bijna anderhalf millioen Nederlandsche ponden (kilogrammes), en daarenboven is het verbruik in het Land ontzettend, daar het in vele gevallen, als beslag voor poorten, bruggen en vaartuigen, alsmede tot dekking van kostbare gebouwen, tot goten en vele huishoudelijke behoeften, gebruikt wordt, waarvoor wij ijzer en lood zouden bezigen.

Het geel koper is veel minder overvloedig, en wordt alleen tot fijne gereedschappen gebezigd; terwijl er nog eene soort van witachtig koper voorkomt, dat uit koper, zilver en bismuth bestaat, doch weinig gevonden wordt, en om deszelfs harde zelfstandigheid niet dan met vermenging van andere metalen door hen te verwerken is.

Het ijzer is niet overvloedig en is in evenredigheid zeer duur, maar schijnt genoegzaam voor de behoefte; daarentegen leveren de mijnen en groeven het heerlijkste staal, en voorts eenig tin, lood, zwavel, steenkolen, marmer en hardsteen. Dit laatste vooral is zeer overvloedig, hetgeen eene groote vervulling voor de bouwkunst oplevert. Ook vindt men de zeldzaamste versteeningen, overvloed van kristallen, agaat, jaspis, cornalijn en andere edelgesteenten, waarop de Japanners geen' prijs stellen, omdat de werktuigen, die er bij ons het sieraad en de waarde aan geven, hun ontbreken en onbekend zijn. De kusten zijn zeer rijk in koraalgewassen en vreemde schelpdieren, waaronder de paarlen in de zoogenaamde *kai no tamma* of parelschelp, en de *awabi*, mede een schelpvisch, voorkomen, die vooral in de Provincie *Omura* nog al menigvuldig zijn, maar met zeer vele moeite en kosten worden opgedoken.

De *ambre gris* wordt *kfoezira no kfoesa*, of uitwerpsel van den walvisch, genoemd, en dikwijls in groote hoeveelheid aan de kusten gevonden. De beste qualiteit is grijs en droog, de mindere geel of bruin en zalfach-

tig. In Japan gebruikt men dezelve als geneesmiddel, terwijl zij naar Indiën vervoerd wordt, om tot eene zelfstandigheid te dienen voor de kostbare oliëteiten, die, daarmede vermengd en tot ballen gemaakt, als een reukwerk, door de vrouwen in gouden bollen aan den zakdoek worden gedragen.

De rotsachtige kusten vertoonen aan den oever van onpeilbare zeeën de Natuur in eene ontzagverwekkende houding, terwijl het afhellende strand de golven breekt en een verschiet van talrijke eilanden en zandplaten oplevert, die voor de menigvuldige visschersdorpen, welke het strand bezoomen, een onbekommerd bestaan door de rijke voortbrengselen dier kusten opleveren.

De inwendige gesteldheid des Lands levert een heerlijk tafereel van vruchtbaarheid en welvaart op. Indien de bergen niet alle even vruchtbaar zijn, spaart de ijverige landbouwer geene moeite, om die zelfs tot aan de kruin tot de heerlijkste akkers van allerhande voortbrengselen te bebouwen, en, even als in de bergachtige streken van Duitschland, amphitheatersgewijze af te platten, terwijl zij, door het maken van dijkjes of walletjes, aan de zware overstroomingen van het bergwater eenen bepaalden loop trachten te geven, en op de rijstvelden te vereenigen of af te doen loopen, naarmate het gewas zulks vordert.

Een der schoonste bergen is de vermaarde *Foesi Jamma*, die sinds ruim honderd jaren heeft opgehouden vuur te braken en tusschen de elf en twaalf duizend Parijsche voeten hoog is. In eene zachte helling verliest zich die colossus in het schoonste landschap, dat men zich kan voorstellen. Tot de maand Junij is de top nog altijd met sneeuw bedekt, en de maand Augustus is de éénige tijd, dat men denzelven beklimt, om, ten gevolge eener gelofte, in bedevaart de goden, die op den top in steenen cellen geplaatst zijn, te aanbidden. Als ooggetuige kan ik zeer goed begrijpen, dat de Japanners zich nooit van het schoone en vruchtbare van dien berg en deszelfs omstreken kunnen verzadigen, gelijk de menigvuldige

teekeningen en allerhande afgietsels bewijzen, waarin die vorm voorkomt, en de romans en gedichten, waarin die berg beschreven en bezongen wordt.

De menigvuldige hooge bergen vormen vischrijke rivieren, meren en binnenwateren, ook warme en koude bronnen, welke, behalve het schoone en aangename, hetwelk zij aanbieden, de inwendige gemeenschap zeer bevorderen. De wegen zijn niet overal even goed; want in het gebergte is het hoogst moeijelijk, de waterstroomingen af te keeren, vooral in omstreken, die weinig bewoond en door zware bosschen bijna ontoegankelijk zijn, gelijk bij voorbeeld in het *Facconische gebergte*, alwaar het terrein zoodanig woest en met heuvels in het gebergte zelf is bezaaid, dat men, ook met Europesche middelen, werk zoude hebben, om eenen goed gebaanden weg te behouden. In de distrikten van eene meer effene oppervlakte zijn de wegen breed en goed onderhouden, en vertoonen de akkers en boerenerven eene groote regelmatigheid in derzelver afscheidingen met tusschenwegen, overeenkomstig de Japansche orde en policie. De meeste rivieren zoeken eene uitwatering naar den zeekant, en daar het land niet zeer breed is, vormen de steile bergen verscheidene zeer snelle stroomen, die zich dikwijls in één bed vereenigen. De meeste rivieren zijn vrij ondiep en niet dan met platbodemde vaartuigen te bevaren, gelijk de *Tenriu Gawa*, de *Joda Gawa* enz.; doch de stroom van de *Oyu Gawa* is zoo snel, dat zich geen vaartuig daarop wagen durft. Het bed van deze rivier is wel een vierde Duitsche mijl breed, en bevat daarin twee à drie stroomen, die zelden zoo hoog rijzen, dat zij zich vereenigen. Wanneer het water daarin hooger is dan vijf voet, is alle gemeenschap afgebroken; doch anders wordt alles overgedragen op berries en op de schouders der oeverbewoners, die van hunne jeugd tot deze zoo moeijelijke als gevaarlijke broodwinning zijn opgeleid. De gehardheid van deze menschen gaat alle begrip te boven, daar zij dit werk op eenen thermometer van dertig graden, zoowel als op eenen stand van zes en negentig à honderd graden, met

dezelfde vaardigheid verrigten; naarmate de stroom hoog of laag is, wordt de betaling op een vast tarief gerekend. Ieder drager wordt door één' of twee zijner medgezellen ondersteund, om te verhoeden, dat de woedende stroom hem niet wegslepe. Het is eene daadzaak, hoewel het ongeloofelijk schijnt, dat elk, aan dit bedrijf niet gewoon, zich op den ongelijken klipachtigen bodem niet zoude kunnen staande houden, en, al kwame het water slechts aan de knie, door den stroom zou worden weggesleept, terwijl er bijna geen voorbeeld bestaat, dat er eenig ongeluk aan de doorwaders is overgekomen, hetgeen aan hunne bijzondere spierkracht is toe te schrijven; en hoe zeker men ook van dezen veiligen overtogt is, kan ik niet ontkennen, dat het huiverige oogenblikken zijn, wanneer het leven op die wijze aan de ligchaamskrachten van menschen is toevertrouwd.

Ik vergroot geenszins de schoonheid der Japansche landschappen, wanneer ik die met Zwitserland en het gedeelte, dat ik van Italië heb gezien, vergelijk; de heerlijke gezigten en verrassende meren, welke ik aldaar aantrof, doch vooral het *Lago Maggiore*, bragten mij voor een oogenblik geheel in Japan terug, en ik behoef al het fraaije en vrolijke, dat de omliggende dorpen en kapellen, alsmede het vertier langs de wegen betreft, niets te verkleinen, om het met Japan gelijk te stellen. Integendeel, ik zoude bijna durven zeggen, dat een meer, als dat bij *Jedo* en *Oots*, het laatste bij *Miaco* gelegen, nog schooner is dan het *Lago Maggiore.* Bij eenen zomerschen dag zweven op zulk een meer honderden van zeiltjes, en het is als bezaaid met ontelbare speelvaartuigen, die 's avonds geïllumineerd zijn en met muzijk de wandelaars naar het strand lokken, om zich in die uitspanning te verheugen. Japan is ook in evenredigheid meer bevolkt en de groote landwegen zijn zóó sterk bewoond, dat men schier onmerkbaar van het eene dorp in het andere komt, die op kleine afstanden door groote en kleine steden worden afgewisseld. In alle rigtingen vertoo-

nen zich gehuchten en tempels; lieden van aanzien, die met hun gevolg en in palankijns reizen; anderen, die, te paard gezeten, dikwijls in twee manden, op de zijden van hetzelve hangende, hunne kinderen medevoeren, terwijl men de pelgrims, priesters en bedevaartgangers overal ontmoet. Het gezang der *koelies* of dragers vervrolijkt de wegen onder het dragen van hunnen last, en al die afwisseling en levendigheid maken het reizen in dit Land zoo aangenaam, als ergens elders mogelijk kan zijn. In geen Land zou de muilezel van meer nut wezen dan in Japan; doch dat dier is dáár weinig bekend. Van de stieren en ossen maken zij daarentegen voor den landbouw en tot het dragen van lasten gebruik, doch trekken verder weinig nut van deze dieren, welke volgens de Japansche wet niet mogen gedood worden; melk en boter gebruiken zij evenmin, als beschouwende zulks als het bloed van een viervoetig dier, welk gebruik hen, volgens de *Sinto*-leer, onrein zoude maken, om hunne tempels en *Camis* te bezoeken. De bosschen leveren veel wild op, als herten, wilde varkens, hazen, konijnen, faizanten, hoenders, enz., allen geliefkoosde spijzen voor de Japansche keuken. De landbewoners worden veel gekweld door vossen en door de *Yama Inoe* of wilde honden; behalve dat zij van het ongedierte, als rotten, muizen en schadelijke insecten, veel te lijden hebben. Men vindt ook op het eiland *Saikokf* beeren en springbokken of gemzen, waarvan zij de huid, de beenderen en het hoorn zeer kunstig tot allerlei aardigheden bewerken.

Het is opmerkenswaardig, dat men zich op de meeste plaatsen tot een uitsluitend bedrijf bepaalt, of liever, dat zich op iedere plaats fabrijken bevinden, welke in een of ander ambacht of kunstwerk uitmunten. De Japanner, die zich altoos het beste zoekt te verschaffen, geeft van zelven de voorkeur aan deze fabrijken, en door de middelen, die in het werk gesteld moeten worden, om zich over en weêr die goederen aan te schaffen, is er eene levendigheid in den handel en in de ambachten, welke alle begrip te boven gaat. Zoo is,

bij voorbeeld, *Miaco* beroemd wegens het lak en verguldwerk, *Owari* voor zilverwerk, *Foetjoe* voor fijn mandenwerk, *Facconie* voor draai- en ingelegd werk, *Mya* en *Kwane* voor ijzerwaren, *Minakfoets* voor vlechtwerk van bezemdraad, *Osacca* voor gemeener lakwerk en grooten rijsthandel, en zoo zijn er honderde plaatsen te noemen. Ik heb ook inderdaad ondervonden, dat werkelijk de roem van alle die bedrijven niet ingebeeld is, maar dat de fabricaten van die plaatsen, welke gezegd worden in een of ander vak uit te munten, ook werkelijk dien roem verdienen, door alle fabricaten van gelijken aard in andere plaatsen te overtreffen.

Vóórdat wij overgaan tot eene schets van de cijnsbare Landen, welke met het Keizerrijk Japan in betrekking staan, acht ik het dienstig, mijnen lezers de hoofdverdeeling van het Land te doen kennen, of de zeven landstreken of hoofdwegen, waaronder de 61 Provinciën of Prinsdommen zijn ingedeeld, gelijk zulks door Keizer SIUSIUN, die in het laatst der 6de eeuw regeerde, is vastgesteld.

Zij dragen de benaming van: *Tookaydoo*, *Toozandoo*, *Hokrikfdoo*, *Saniendoo*, *Sanjoodoo*, *Nankaydoo* en *Saykaydoo.*

Vooraf moet men weten, dat de vijf Kroonlanden of de vijf Provinciën der keizerlijke inkomsten daaronder niet begrepen zijn, en, afgezonderd van de zeven landstreken, den naam dragen van:

Gokinay, hetgene beteekent de landschappen in de nabijheid van *Miäco* (1), dat is, *Jamasiro*, *Jamato*, *Idsoemi*, *Cawate* en *Setsoe.*

De onderverdeelingen der genoemde zeven hoofdwegen zijn, als volgt:

1. *Tookaydo* (2), dat is het Oostelijk Schier-eiland, of de Provinciën

(1) *Miaco* destijds de hoofdzetel van het gansche Rijk zijnde, maakten derzelver omstreken de Kroonlanden uit.

(2) *Tookaydoo* is de weg, dien wij, bij het maken der Hofreis, van *Miaco* naar *Jedo* moeten nemen.

Iga, *Ise*, *Sima*, *Owari*, *Micawa*, *Totomi*, *Soeroega*, *Kay*, *Moezasi*, *Awa*, *Katsoesa*, *Simowoeza*, *Fitate*, *Istoe* en *Sagami*.

2. *Toozandoo* beteekent het Oostelijk vaste land of de landschappen *Oomi*, *Mino*, *Fida*, *Sinano*, *Kootsoeke*, *Simiotsoeke*, *Moetsoe* en *Dewa*.

3. *Hokrikfdoo*, of de Noordelijke vaste landen *Wakkasa*, *Jetsizin*, *Kago*, *Noto*, *Jeetsju*, *Jeetsjigo* en *Sado*.

4. *Saniendoo*, of het Noordelijk gedeelte benoorden *Miaco*, bevat de landschappen *Tanba*, *Tango*, *Tazima*, *Inaba*, *Hooki*, *Istoemo*, *Iwami*, *Ogi*.

5. *Sanjoodoo*, of de bezuiden *Miaco* liggende Landen *Harima*, *Mimasoeka*, *Bizen*, *Bitjen*, *Bingo*, *Aki*, *Soewoo*, *Nagato*.

6. *Nankaydoo*, of het Zuidelijk Schier-eiland, bevattende de Provinciën *Kiy*, *Awa*, *Awazi*, *Sanoeki*, *Jio*, *Tosa*.

7. *Saykaydoo*, het Westelijk Schier-eiland, of de Provinciën *Tsikfoezing*, *Figo*, *Boedsen*, *Boengo*, *Fizin*, *Oosoemi*, *Sadsuma*, *Tsikfoengo*, *Fioego*.

Men rekent, behalve de opgenoemde zes en zestig Provinciën, ook die nog van *Iki* en *Tsoezima*, welke te zamen het getal van acht en zestig uitmaken.

Daar ik menigmaal van zes en zeventig Provinciën heb gehoord, schijnt het, dat later de *Goto*-eilanden, *Firando*, *Hatsisio*, *Matsoema* en nog vier andere gedeelten als landschappen zijn ingedeeld, waaromtrent ik niet in staat ben eene naauwkeurige opheldering te geven.

Het Rijk van *Corea*, dat ten Noord-oosten van Japan een Schier-eiland uitmaakt, grenst ten Noorden aan *Mantchoux-Tartarye* en ten Westen aan *China*. Het schijnt, dat reeds vroegtijdig de Chinezen aldaar eene heerschappij hebben uitgeoefend, die tot hunne beschaving heeft medegewerkt. In de belangrijke vertaling uit het Chineesch-Japansch van den Heer Klaproth, getiteld: »*Sankokf tsou ran to sets, ou Aperçu général*

des trois Royaumes (1), wordt er reeds twee eeuwen vóór Christus geboorte van Koningen en Steden in *Corea* gemeld, en zijn zij destijds welligt even zoo zeer beschaafd geweest als de Japanners. De roem der Japansche wapenen heeft, gelijk hier boven gezegd is, reeds in het begin der derde eeuw onzer jaartelling op de Coreërs gezegevierd, en hen te onder gebragt, waarna de woelingen in Japan zelve aanleiding gegeven hebben, om van het regt op *Corea* af te zien, totdat, in het laatst der zestiende eeuw, de Keizer of Siogoen TAYKO SAMA op nieuw zijn oud regt heeft doen gelden, en een verdrag met hen sloot, ten gevolge waarvan de Coreërs jaarlijks hunne eerbewijzing aan het Japansche Hof moeten komen verrigten, door het aanbieden van geschenken, die meestal in tijgervellen, *Niezjien*, of *Sum*, stoffen, paarden en ter jagt afgerigte valken bestaan. De Landsheer van het eiland *Tsuzima*, dat circa op 50 mijlen afstand tusschen de kusten van Japan en *Corea* is gelegen, heeft eene bezetting op *Fousan*, gelegen op de Oostkust van *Corea*, en ontvangt ook, namens zijnen *Siogoen*, de gezanten, mogende de Coreërs alleen bij gelegenheid van de komst tot den troon van eenen nieuwen Keizer of Dynastie in *Jedo* verschijnen.

Corea, gelijk wij het nog voor een oogenblik zullen noemen, is in drie gewesten verdeeld, met name *Sjienza*, *Ihakfsay* en *Corea*; thans draagt het den naam van *Tsiozen* en is verdeeld in acht Provinciën, genaamd *Kinkidoo*, *Kaandoo*, *Bahaydoo*, *Tiksakdoo*, *Terradoo*, *Keksiakdoo*, *Baämdoo*, en *Hamikiandoo*, die weder onderverdeeld zijn in een en veertig Prinsdommen, met drie en dertig steden van den derden rang. De hoofdstad,

---

(1) De duidelijke en juiste vertaling van dit Werk geeft een volledig overzigt van *Coréa*, de *Licoukieou*-eilanden en *Jesso*, iets, dat wij tot dus verre zoo volledig hebben ontbeerd; waarom ik gemeend heb, hetzelve, benevens de berigten, door mij omtrent die Landen ingewonnen, ter rigtsnoer te moeten nemen bij deze schets der Landen, welke aan Japan cijnsbaar zijn.

Hantching geheeten, ligt in het midden van het Rijk, en is de woonplaats van den Koning.

Het is onbetwistbaar, dat de inboorlingen de wetenschappen van de Chinezen hebben geleerd, en ook vroeger alleen hun beeldschrift (*écriture idéographique*) gekend hebben; doch in het jaar 374 onzer jaartelling vonden zij een alphabet uit, dat, even als in Japan, niet anders dan door min gevorderden wordt gebruikt, en tot uitlegging dient naast het Chinesche schrift, hetwelk uitsluitend tot wetenschappelijke geschriften wordt gebezigd.

De Coreeërs zijn op verre na met de Japanners in voortgang van wetenschappen en beschaving niet gelijk gebleven, hetgeen ten duidelijkste wordt aangetoond door hunne voortbrengselen en door de Coreäsche vaartuigen, welke nu en dan op de Japansche kusten vervallen en alsdan in *Nagasakki* opgebragt worden. De bouw dier vaartuigen, zoowel als het geheele toestel van touw, ijzer en houtwerk, is zeer gebrekkig. Het scheepsvolk, dat die vaartuigen voert, is ruw, onzindelijk, klein, doch sterk. Zij zijn gekleed met eene wijde broek en een' dergelijken overrok, die tot aan den hals is toegeknoopt; voorts dragen zij groote lompe schoenen, of strooijen sandalen, en een' witten ronden hoed met eenen grooten rand op het hoofd. Eene houten tabaksdoos, die in eenen lederen gordel hangt, en eene lange pijp in de hand, maakt hun éénige sieraad uit. De kleederen zijn van grof linnen; doch bij de voorname lieden van gebloemde zijde, terwijl deze de hoeden met vederen versierd, en kralen op de kleêren geregen hebben. Zij dragen het haar op het hoofd tot eenen knoop bijeengebonden, en lange baarden. Wij hoorden hen dikwijls uren lang zingen, hetgene tot hunne godsdienstige oefeningen behoort, vooral bij de nieuwe en volle maan en bij eenen helderen hemel. Overigens moet in het Land zelf de *Budha*-sekte de heerschende zijn, en hunne tempels aan deze Godheid toegewijd wezen. Slechts ééns bevond zich op een dezer vaartuigen eene vrouw, die slechts eenen enkelen keer door ons gezien is. Zij was even leelijk als de mannen, droeg eenen

gekleurden rok en kabaai, benevens eenen strooijen hoed met vederen versierd, terwijl zij zich met witte en oranjekleuren zwaar geblanket had. Volgens de overlevering worden de Coreasche vrouwen, even als de Chinesche, opgesloten, en men denkt, dat in hun Land de vrouwen zich niet dan gesluijerd op de straat mogen begeven.

Hoezeer *Corea* in natuurlijke voortbrengselen rijk is, schijnen de inboorlingen er weinig meer partij van te trekken, dan de nooddruft vereischt, en eene geringe kennis van de bewerking der metalen te hebben.

Corea levert veel goud, doch weinig ijzer op. De kleinigheden, die ons ter sluik door de inwoners worden aangeboden, waren van weinig aanbelang, daar zij meestal armoedige visschers zijn, die op de Japansche kusten vervallen; dezelve bestonden in houten kommen, kokers, blaadjes, hechten, doozen, meestal uit één stuk gesneden, en met tijgers, vogels of andere dieren gegraveerd. Terwijl hun vaartuig weder in orde wordt gemaakt, vervaardigen zij stroomatten of muilen, en winnen met waterdragen, of eenig ander zwaar werk ten dienste der Japanners, nog eenigen onderstand, terwijl zij in een klein etablissement logeren, dat onder het opzigt van een' afgevaardigde van den Landsheer van *Tsuzima* wordt bewaakt. Het is eene groote vreugde, wanneer de tijd nadert, dat hun vaartuig in staat is weder zee te kunnen kiezen, welk vertrek meestal op eene nieuwe of volle maan plaats heeft, en door vele godsdienstoefeningen, als zingen, dansen en offeren, wordt voorafgegaan.

De *Lieoukieou*-eilanden zijn gelegen op den 26sten graad noorderbreedte, tusschen het eiland *Formosa* en het zuidelijk gedeelte van Japan, uitmakende een klein Koningrijk, hetwelk hoofdzakelijk aan het Chinesche Rijk cijnsbaar is. Tusschen dit Land en China wordt wederzijds groote handel gedreven, waardoor deze eilanders in de gelegenheid zijn, om gestadig aan de Japansche markt met hunne eigene produkten ook eenen voorraad van Chinesche goederen aan te voeren. Deze handel wordt uitsluitend aan den Landsheer van *Sadsuma* toe-

gelaten, en niet zonder jaloezij door de andere Landsheeren aangezien. De Geschiedenis meldt, dat die vorst in vroegere tijden eene overwinning op *Lieoukieou* zoude behaald hebben, waardoor hij het regt verkregen heeft, om dit Land in cijnsbaarheid te behouden, gelijk hij er thans ook werkelijk bezetting in heeft liggen. Men wil anders ook, dat, gelijk men de Provincie *Sadsuma*, om hare groote krijgsmagt en derzelver moed, eene heimelijke onderscheiding toekent, en geene strenge wetten durft voorschrijven, men hem om dezelfde reden de aanmatiging op *Lieoukieou* niet betwist. Het klimaat dezer eilanden, als op lager breedte gelegen, is warmer, dan dat van Japan. Het Land is zeer vruchtbaar, en brengt, behalve suiker, die de *Lieoukieouers* naar Japan voeren, vele geneesmiddelen, porseleinen, lak en snijwerken, zijden stoffen, paarden, reukwerken, rooden inkt en andere waren voort, die soms in Japan zeldzaam zijn, en deels uit hun eigen Land, of met andere goederen uit China worden getrokken en vervolgens aldaar worden ingevoerd. Deze lieden komen meer met de Chinezen dan met de Japanners overeen, en nemen van beide natiën aan, hetgeen hun goed dunkt. Zij hebben tempels van de *Budsdo*- en *Sinto*-sekten, om beide natiën te believen, en er worden eeretitels door beide vorsten aan de Koninklijke familie van *Lieoukieou* verleend. Alle de jonken van die eilanden komen onmiddellijk in de Provincie *Sadsuma* aan; doch het gebeurt niet zelden, dat de bepaalde jonken, welke met eenen Keizerlijken pas uit China op Japan varen, kwanswijs ook eerst op de Sadsumasche kust vervallen, vóórdat zij in de bestemde havens van *Nagasakki* komen, waarvan de sluikhandel in het landschap *Sadsuma* wel het hoofdoogmerk zal wezen.

Het eiland *Yeso* is gelegen tusschen den 43sten en 52sten graad Noorder breedte, en grenst ten Zuiden zeer na aan de Provincie *Osju* van het groote eiland *Nipon*, en ten Noorden aan het eiland *Krafto*, (oneigenlijk op vele kaarten den naam van *Saghaliën* dragende,) en de *Curilische eilanden*. Hetzelve behoorde vroeger aan de inboorlingen, die onder den naam van *Aino's*

bekend zijn, waarvan het woord *Yeso* de Chinesche vertaling is. Het zuidelijk gedeelte, aan de Japansche zijde gelegen, werd in 1443 onzer jaartelling door den Prins TAKEDO NOBOU FIRO veroverd, wiens nazaten in 1594 van den *Siogoen* voor dat Land den naam van *Matsmaye* ontvingen, gelijk ook nog een gedeelte van dit eiland, omtrent zeventig mijlen lang, nog heden ten dage dus genoemd wordt. Ook draagt de hoofdstad van *Matsmaye*, hetwelk bij de inwoners *Toto Yeso* geheeten wordt, dien naam, en de Landsheer den titel van *Matsmaye idsoe no kami sama*, die, even als in de andere Japansche Staten, het volle gezag uitoefent. De Geschiedenis meldt, dat de Japanners reeds veel vroeger eenig gezag en zekeren handel op *Yeso* hebben gehad, hetgeen wel met hunne belangen overeenkomt, vermits dit Land hun weinig kost, en veel opbrengt, als goud, rijst, tabak, gedroogden zalm, walvisch, timmerhout, gedroogde *Tripang* (1), zeekat, caviar,

---

(1) *Tripang* is een slijmdier, *holothuria tubulosa*, hetwelk ook in den Indischen Archipel wordt gevonden, en, gedroogd zijnde, op het eiland Celebes aan de Chinezen wordt verkocht. De Japanners noemen hetzelve *Namako*, en eten het zoowel versch als gedroogd. Het heeft eene langwerpig ronde gedaante en eene ruwe, gespikkelde huid; het vleesch is zeer lijmig, doch vóórdat het zich in den mond oplost, even als knarsbeen. Men onderscheidt de *tripangs* of *namako's* tot in vijftien verschillende soorten, naarmate zij fijn van vleesch zijn. De beste soorten zijn met blinkende gouden spikkels, even alsof de klippen, waarop zij zich onder water hechten, haar dat metaal mededeelden. De *tripang*, welke op *Yeso* gevangen wordt, is een monopolie van den Keizer, en levert zeer groote inkomsten op. Men gewent de Yesoërs reeds in hunne jeugd tot den gevaarlijken en moeijelijken arbeid, om dit voortbrengsel tot 30 voet onder water van de klippen los te rukken; alsdan tot eene harde zelfstandigheid gedroogd zijnde, even alsof men een stuk ruw hout ziet, dat van 4 tot 6 duim lang is, kan hetzelve jaren lang goed blijven, en strekt het tot eene lekkernij voor de Japansche keuken, daar het, bij de bereiding, deszelfs vorigen lijmachtigen en tevens aangenamen smaak terug krijgt; vooral met de Japansche Sakki laat zich dat vreemde zeeprodukt zeer goed gebruiken.

pelterijen, medicinale planten, enz. De inwoners onder het gebied van *Matsmaye* worden sterk tot den landbouw aangemoedigd, en betalen eene geringe schatting, terwijl de Japanners van hunne vlijt gebruik maken, om het overtollige hunner winsten, in vergelijking der geringe behoeften, met voorwerpen te ruilen, die, tot hunne geliefkoosde uitspanning van jagt en visscherij behoorende, met groote voordeelen worden verhandeld.

De uitgestrektheid van het Japansche gebied op *Yeso* is niet zoo groot als het kleinste gedeelte der vijf Provinciën, waarin *Yeso* wordt afgedeeld, die door een menschenras, dat geld noch behoeften kent, maar van de jagt en vischvangst leeft, bewoond worden. Zij kleeden zich met de huiden van dieren, als beeren, wolven, vossen, bevers, enz., welke met pijl en boog worden geschoten; echter voorzien zich de rijke Yesoërs van Chinesche en Japansche stoffagie, die hun in ruiling met de inwoners van *Krafto* of *Matsmaye* geworden; voorts schikken zij zich op met gouden of zilveren oorringen, en andere versierselen van knoopen en kralen, en stellen veel prijs op kleederen, welke met schoone kleuren zijn afgezet en geborduurd. Zij hechten alleen eenig ontzag aan het regt door ouderdom verkregen, daar hunne verschillen door de grijsaards worden beslist, doch zijn in zekere opzigten gelijk aan de dieren. De broeder leeft hier met zijne zuster, en elk volgt er zijnen lust, zonder aan eenige wetten te zijn gebonden; zelfs kan men zeggen, dat de wetten der Natuur bij eenigen dier schepsels onbekend zijn, als men bedenkt, dat, volgens de vertaling van den Heer Klaproth uit het Japansche Werk: *Sankokf tsou ran to sets*, een jonge beer aan de borst eener zuigende vrouw wordt opgevoed, om daarvan in den wintertijd eenen lekkeren beet te genieten, en om de gal van dat dier te bezitten, die zij als een nuttig en heilzaam geneesmiddel beschouwen. In de voornaamste gehuchten, welke zij bewonen, en die meestal aan de zeekust zijn gelegen, is een huis of gebouw, dat zij *Oun Sioya* heeten, alwaar de Japanners komen, om hunnen ruilhandel te drijven, voor welke vergunning de *Aino's*

ook eene tax in huiden of gedroogden visch aan den Landsheer van *Matsmaye* moeten opbrengen. Het Land is zeer berg- en rotsachtig, zonder regelmatige wegen, en daardoor voor eenen vreemdeling ontoegankelijk. Een volk, aan zulk eene verharde leefwijze gewoon, moet sterke ligchaamskrachten hebben. Zij leven van de jagt en vischvangst, terwijl de vrouwen voor het verder onderhoud zorgen. Hun éénig wapen is de boog met vergiftige pijlen, die elke wond doodelijk maken, en hen van de grootste wilde dieren meester doen worden. Eenige messen en oude sabels, die hun mede tot eenig gerijf dienen, worden hun door de Japanners toegevoerd.

Het is door de gemeenschap met de *Aino's*, dat de Japanners soms gelegenheid krijgen, met de bewoners der *Curilische* eilanden, die onder het Russische gebied behooren, in aanraking te komen; deze varen ook op de *Yesosche* kust, en drijven met de bewoners van *Krafto* veel handel in pelterijen. Zij worden door de Japanners *Oorousya* geheeten, en hoezeer zij, verre van de hoofdplaats verwijderd, in beschaving op den laagsten trap hunner landgenooten mogen geplaatst worden, geven de Japanners hun verreweg den voorrang boven de *Yesoërs*, en er bestaat eene strikte order van de Japansche Regering ten aanzien der verstandhouding, welke zij met die eilanders mogen houden.

Het is niet te verwonderen, dat de Japanners zich verre boven hunne naburen verheven achten, en meenen het magtigste Rijk der wereld te bewonen. De meer verlichten onder hen zijn echter te verstandig, om niet het tegendeel te begrijpen, en weten zich van den waren staat der wereld door hunne werktuigen en beschrijvingen zeer goede denkbeelden te vormen. Velen zouden uit zucht voor de wetenschappen hun Land wel voor eenigen tijd willen verlaten, om hunne nieuwsgierigheid te bevredigen, en de verkregene kundigheden aan hunne landgenooten te kunnen mededeelen; doch de wet verbiedt zulks, en ik geloof niet, dat eenig Japanner, hoe gun-

stig men hem ook de Europesche wereld moge afschilderen, genegen zoude wezen, die reis aan te nemen, indien hij niet de gegronde hoop kon voeden, van zijn inderdaad zoo schoon en gezegend Vaderland na een kort tijdperk terug te zullen zien, om bij zijnen dood in den schoot zijner moederlijke aarde, en bij de gebeenten zijner voorouders te rusten.

De twee geleerde karakters, naast de titelplaat van dit hoofddeel geplaatst, beteekenen *Nipon* of Japan.

WETENSCHAPPEN.

Het ontbreekt den Japanners niet aan lust en gevoel voor letterkunde en wetenschappen. Zij stellen dezelve op prijs en zouden ze tot nut der maatschappij gaarne zoeken uit te breiden; doch het beeldschrift der Chinezen, hetwelk alleen voor wetenschappelijke en letterkundige geschriften is aangenomen, brengt eene verwarring te weeg, die hunne natuurlijke schranderheid en aanleg als verdooft en hunne begrippen in eenen doolhof van hersenschimmige stelsels verwart, waardoor hunne verzen, fabelen en zoogenoemde wijsbegeerte, noch op gronden, noch op daadzaken steunende, geen het minste nut hebben, doch niettemin door hen als de bloem der Japansche letterkunde worden aangemerkt. Dewijl zij voor ieder woord een afzonderlijk karakter gebruiken, is het ligt na te gaan, hoe gebrekkig hunne gedachten moeten worden uitgedrukt, en hoe moeijelijk de ware zin eens schrijvers ook door den besten taalkundige wordt verstaan. Men neme slechts in aanmerking, dat er meer dan honderd duizend Chinesche karakters of verschillende beteekenissen bestaan, waarvan de Japanners over het algemeen zich geene grootere hoeveelheid eigen maken, dan die algemeene woorden of uitdrukkingen, welke zij in hun beroep of bedrijf noodig hebben, hetgeen zich bij velen wel van vijf honderd tot twee duizend zal bepalen, terwijl men degenen, die meer weten, en vooral een getal van tien duizend karakters kennen, voor groote geleerden houdt, zonder te

WETENSCHAPPEN

イ	ロ	ハ	バ	パ	ニ	ホ	ボ	ポ	ヘ
i	ro	ha	ba	pa	ni	ho	bo	po	he
ベ	ペ	ト	ド	チ	ヂ	リ	ヌ	ル	ヲ
be	pe	to	do	tsi	dsi	ri	noe	roe	wo
ワ	カ	ガ	ヨ	タ	ダ	レ	ソ	ゾ	ツ
wa	ka	ga	yo	ta	da	re	so	zo	tsoe
ヅ	子	ナ	ラ	ム	ウ	井	ノ	オ	ク
dsoe	ne	na	ra	moe	woe	wi	no	o	kfoe
グ	ヤ	マ	ケ	ゲ	フ	ブ	プ	コ	ゴ
gfoe	ya	ma	ke	ge	foe	boe	poe	ko	go
エ	テ	デ	ア	サ	ザ	キ	ギ	ユ	メ
e	te	de	a	sa	za	ki	gi	yoe	me
ミ	シ	ジ	ヱ	ヒ	ビ	ピ	モ	セ	ゼ
mi	si	zi	ye	hi	bi	pi	mo	se	ze
ス	ン								
zoe									

Nota: In dit Alphabet zyn ook begrepen de letters welke door byvoeging van zekere tekens, eene harde of zachter klank verkrygen.

e Collect. van Overmeer Fisscher.

Het **Japansch Alphabet** *met zogenaamde Katakane letters.*

letten, of hiermede vergezeld gaat de kennis van zaken, die er vereischt wordt, om van dezelve een nuttig gebruik te maken. Derhalve bestaat de studie der fraaije letteren en wetensehappen grootendeels in het aanleeren en verstaan van eene groote hoeveelheid karakters, en het tijdperk van 's menschen leeftijd sehiet te kort, om deze studie tot volledigheid te brengen. Het is niet twijfelaehtig, of de Japanners hebben de bronnen hunner wetensehappen van de Chinezen ontleend en van hen in de eerste plaats het sehrift overgenomen; doeh het is dubbel te verwonderen, dat, toen zij de moeijelijkheid daarvan inzagen, en in de 8ste eeuw een alphabet uitvonden, tot op heden nog niet het doelmatige hebben ingezien, om die gemakkelijker wijze van schrijven in alle zaken in te voeren en het Chinesehe sehrift af te sehaffen. De Japanners zijn te sehrander, dan dat men zoude kunnen vooronderstellen, dat zij hiervan de voordeelen niet zouden inzien, en ik mag de reden, waarom zij er tot hiertoe niet toe besluiten, alleen toesehrijven aan hunne geheehtheid aan oude instellingen, waarbij missehien nog komt, dat men den gemeenen of eenvoudigen man heeft willen beletten zich op studiën toe te leggen, die met zijne bestemming in de maatsehappij strijdig sehijnen, of eene sehadelijke afleiding aan zijn beroep zouden kunnen te weeg brengen.

Het alphabet bestaat uit zeven en veertig letters, en er is vierderlei soort van sehrift, bekend onder de namen van het *Katakane*, *Hiragane*, *Manyokane* en *Jamatogane*. Het eerste wordt ook wel het mannensehrift genoemd, omdat het tot aanteekeningen of ophelderingen gebruikt wordt in gedrukte Chinesehe boeken, bij moeijelijke of dubbelzinnige karakters, alsmede voor naamwoorden, benamingen van steden en dergelijken; iedere letter maakt op zich zelve eene syllabe uit, en de eenvoudigheid dier letters zoude dezelve zeer geschikt maken, om, even als onze typen, als beweegbare letteren voor de drukkunst te bezigen. Het *Hiragane*, of soms ook vrouwensehrift geheeten, heeft hetzelfde alphabet, doeh eene

meer ronde of soort van cursijf-letter, en is zeer geschikt, om er vlug en vloeijend mede te schrijven. Het wordt door de vrouwen in het algemeen tot briefwisseling gebezigd, en de meeste werken, welke voorschriften betrekkelijk de zeden en gewoonten, kleine verhalen, en wat verder tot het onderwijs behoort, bevatten, worden in *Hiragane*-letter gedrukt. Het *Manyokane*- en *Jamatokane*-alphabet is meer zamengesteld; het *Manyokane* vooral schijnt de oorspronkelijke letter te zijn, die uit de Chinesche karakters is ontleend, gelijk het *Katakane* wederom uit dit schrift, welks letter ten duidelijkste in het *Manyokane* is terug te vinden, gelijk insgelijks de *Hiragane*-letter eene verkorting is van de *Jamatokane*. Daar deze alphabetten door onderscheidene werken genoegzaam zijn bekend gemaakt, bepaal ik mij slechts, om bij de titelplaat van dit hoofddeel eene schets van het *Katakane*-schrift te geven, waarbij aan te merken is, dat de lettergrepen, die met medeklinkers beginnen, door de bijvoeging van daartoe aangenomene teekens, eenen harden of zachten klank verkrijgen. Hoezeer dit alphabet naar onze volgorde moet worden gelezen, behoort men te weten, dat de Japanners, even als de Chinezen, van boven naar beneden en van de regter- naar de linkerhand schrijven, en dit weinige Japansch dus in tegenoverstelling hunner volgorde is geplaatst.

De klank der Japansche woorden heeft hoegenaamd geene overeenkomst met die der Chinesche taal; dezelve luidt zacht en is zeer moeijelijk te verstaan, doordien men de woorden geheel anders uitspreekt dan schrijft, en dezelve in de zamenvoeging eener rede verscheidene lettergrepen verliezen, welke niet gehoord of uitgesproken worden. Ik verwijs mijne lezers, die in de kennis der Japansche taal eenig belang stellen, naar de schriften van Dr. von Siebold, in het elfde deel der Verhandelingen van het Bataviasche Genootschap, anno 1825, voorkomende, alsmede tot de Werken van den Heer Abel Remusat, enz.

Daar mijne vorderingen in die taal zich alleen bepalen tot eene gebrek-

kige kennis van woorden, die genoegzaam waren, om mij in den beperkten omgang met de Japanners, zoo veel onze belangen vereischten, te doen verstaan, zoude al hetgene ik van de gronden dier taal zeggen kan, slechts eene herhaling zijn van de hierboven aangehaalde geschriften; doch ik meen grond te hebben om te vooronderstellen, dat men niet hopen moet, groote vorderingen in het Japansch te zullen maken, zonder eerst het Chineesch geleerd te hebben. De Japansche leetuur bestaat meestal in beeldschrift, en vereischt zelfs voor den meest gevorderde een aantal woordenboeken. Hieraan ontbreekt het dan ook niet. Men heeft er, die voor eenen Japanner zoowel geschikt zijn, om zijne denkbeelden in het Chineesch te schrijven, als om zich dat schrift begrijpelijk te maken. Het vereischt reeds eene zekere kennis, om in het woordenboek een Chineesch karakter te kunnen opslaan, vermits de volgorde gerangschikt is naar de worteltrekken, die het geraamte van een karakter uitmaken, hetwelk, door de omkleeding van allerhande bijteekenen, soms tot honderd verschillende beteekenissen gewijzigd wordt.

De Japansche woordenboeken zijn alphabetisch, doch sommige hebben eene inrigting, waardoor elke letter in *Monboes* of hoofddeelen verdeeld is, van welke verdeeling de zinnebeelden veertien in getal zijn, als: 1) Hemel en Aarde; 2) Getijden; 3) Godsdienst; 4) Rangen; 5) Menschdom; 6) Namen; 7) Levensbehoeften; 8) Ligchaamsdeelen; 9) Dieren; 10) Planten; 11) Gereedschappen; 12) Maten en Gewigten; 13) Werkwoorden, Voornaamwoorden, Voorzetsels en Bijwoorden; 14) Verkorte woorden. Indien die wegwijzer niet van de eenvoudigste is, brengt dezelve een zeker nut voor mingevorderden en de jeugd mede, doordien zij, een woord willende weten, daarbij over de eigenschap van hetzelve moeten nadenken, hetgene als eene nuttige oefening voor den geest mag worden aangemerkt. Ik zou hier eene uitgebreide woordenlijst kunnen laten volgen, doch dit zou aan het doel, hetwelk ik mij voorstelde, niet beantwoorden; dan, daar ik tot dus verre geene vertalingen

gevonden heb van eene Japansche rede, of van eene zamenvoeging van woorden, die eenen volzin bevatten, zal ik aan het einde van dit hoofddeel eenige zamenspraken laten volgen, waardoor men zich eenigermate een denkbeeld der Japansche taal zal kunnen maken, en het zal voor sommigen nuttig zijn, om de vervoegingen der werkwoorden daarin gade te slaan; waarbij aan te merken valt, dat de woorden hier niet orthographisch geschreven, maar volgens den klank, welke bij de uitspraak wordt gehoord, uitgedrukt zijn.

In geen geval kunnen de Hollanders verpligt worden, het Japansch te verstaan; integendeel is het aanleeren dier taal eigenlijk verboden, en al hetgene, hetwelk wij van die kennis verzamelen, moet onder de grootste geheimhouding en in vertrouwen behandeld worden. Dááraan is het toe te schrijven, dat de Japansche woordenboeken, welligt op die wijze onvolledig bijeengebragt, tot dus verre niet openbaar zijn gemaakt, en het éénige Werk, hetwelk van dien aard zoude kunnen bestaan, is gedurende eenigen tijd verloren geweest. Hetzelve verdient én uit aanmerking der groote werkzaamheid, die het vereischt heeft, én daar de roem hiervan aan een' Hollander toekomt, hier te worden aangehaald. Ik bedoel het woordenboek, hetwelk door den Heer Doeff, met voorkennis der Japansche Regering, en met behulp van een tiental der kundigste tolken, is bijeenverzameld, gedurende een tijdvak van verscheidene jaren, welke hij door den oorlog in Europa, en de in bezitneming der Hollandsche Koloniën, op het eenzelvig *Decima* doorbragt, alwaar hij, afgescheiden van de gansche wereld, zonder schepen te zien aankomen, of zonder eenige berigten hoegenaamd uit Europa te ontvangen, aan dit belangrijk Werk zijnen ledigen tijd, zijne langdurige kennis, ondervinding en vlijt heeft kunnen toewijden. De omstandigheden alleen konden het volvoeren van zulk eene taak mogelijk maken; de vriendschap der Japanners, de kennis hunner zeden en gebruiken, en de vordering in de taal zelve, welke de Heer

Doeff gemaakt had, waren hiertoe noodig. Doch vooral werd hiertoe eene ongemeene vlijt en een onbeschrijfelijk geduld vereischt, gelijk blijkt wanneer men nagaat, dat dit Werk, naar het Nederduitsche en Fransche woordenboek van Halma gevolgd, bij iedere dubbelzinnige beteekenis door voorbeelden is opgehelderd, en eene uitgebreidheid van bijna twee duizend vijf honderd bladzijden beslaat. Het oorspronkelijke berust in Japan, en het exemplaar, door den Heer Doeff heimelijk afgeschreven, is bij zijne terugreize naar Europa, door de schipbreuk van het schip de *Admiraal Evertsen*, verloren geraakt. Het was door een buitengewoon toeval, dat ik in 1823 het spoor van dit Werk ontdekte, en de gelegenheid verkreeg, om hetzelve af te schrijven, gelijk ik ook het geluk heb gehad zulks in het jaar 1829 ten einde te brengen, met dit onderscheid alleen, dat mijne kopij drie deelen quarto bevat, en dus minder volledig is dan het oorspronkelijke; de klank der Japansche vertaling is daarenboven met de gewone *Katakane*-letter door een' kundigen Japanschen taalkenner naast ieder woord uitgeschreven, en nadat ik hetzelve aan Z. M. den Koning heb aangeboden, is dit exemplaar thans in de Bibliotheek van het Koninklijk Instituut te Amsterdam berustende. Hoezeer ik mij niet de bevoegdheid aanmatig, over de Japansche taal te oordeelen, mag ik ten aanzien van het bovengemelde Werk aanmerken, dat ik, door menigvuldige vergelijkingen, steeds de ingewikkeldste woorden wèl en zuiver bepaald heb gevonden; en ik zoude mij, ter eere van den oorspronkelijken schrijver, zoowel als van ons Vaderland, de moeite van een tweede en volledig afschrift nog eens getroost hebben, indien mijn verblijf op Japan niet door eene andere bestemming ware afgebroken. In Japan zal voorzeker de naam van den verdienstelijken ontwerper van dien arbeid niet verloren gaan, daar dit Werk, op eene kostbare en hoogst naauwkeurige wijze uitgevoerd, in 's Keizers bibliotheek is geplaatst. Wij wenschen, dat te eeniger tijd de geleerde wereld,

door eene Europesche uitgave, in de gelegenheid zal gesteld worden, om ook deze werkzaamheid op gelijken prijs te stellen.

Het schijnt, dat het dus den Japanners niet zwaar valt, om eene vreemde taal te leeren, daar die, in vergelijking hunner eigene taal, veel minder studie en inspanning vereischt. Het verdient bijzondere opmerking, hoe vele geleerden er in de Hoofdstad *Jedo* gevonden worden, die de Hollandsche taal verstaan, en zich in hunne studiën van Hollandsche Werken bedienen. Onder anderen zijn de genees-, heel-, schei-, sterre-, natuur- en artsenijkunde de meest geliefkoosde vakken, waarvan tot bewijs kan strekken, dat de geneeskundige Werken van Boerhave, van van Gesscher, van Plenk, de Bataafsche Apotheek, het Huishoudkundig Woordenboek van Chomel en het Natuurkundig Schoolboek van den Heer J. Buijs werkelijk door de Japanners geheel of ten deele in hunne taal zijn overgebragt.

De Japanners zijn onvermoeid in hunne leergierigheid; zij komen niet zelden van het andere gedeelte des Rijks naar *Nagasakki*, om zich bij de Hollanders en Chinezen te oefenen. Bovenal zijn het de geneesheeren, die zich vooral in de laatste jaren meer dan ooit opgedaan, en bijzondere proeven hunner vatbaarheid en vorderingen hebben gegeven. Het ware echter te wenschen, dat deze vorderingen meer algemeen waren, want indien men al eenige kundige Japansche geneesheeren aantreft, mag men echter het grootste gedeelte kwakzalvers noemen, die, zonder voorafgaande studie, zich voor Doctor uitgeven, en, door toevallig in hunne eerste praktijk wèl te slagen, dikwijls eenig vertrouwen winnen, hetwelk menig lijder de gezondheid of het leven kost. De meeste geneesmiddelen worden uit het dieren- en plantenrijk getrokken, vermits hun de scheikunde slechts oppervlakkig bekend is. Voorheen geloofden vele Japanners, dat er geneesmiddelen waren, welke de bovennatuurlijke kracht bezaten, om 's menschen leven te verlengen en de ergste kwalen te genezen, en nog zijn er

geneesmiddelen, die, uit eene zekere bijgeloovigheid, ontzettend duur betaald worden, zoo als de doorschijnende *Sum* of *Nizjien* van Tartarijë, een klein worteltje, dat, ter lengte van een' vinger, met drie à vier honderd gulden betaald wordt. Het aftreksel of gelei van den Eenhoorn, en meer andere, meestal lijmachtige of opwekkende middelen, worden voortdurend aangeprezen; doch in het algemeen zijn de Japanners te verstandig, om niet te weten, dat de geneesmiddelen slechts eene verligting en ontwikkeling der ziekte kunnen te weeg brengen, die door de Natuur tot genezing moeten medewerken. Vooral overwinnen de Japanners hunne ziekten veel door eenen strengen en matigen leefregel; ook zijn er thans vele geneesheeren, die de kracht der Europesche geneesmiddelen kennen, en dezelve met oordeel weten toe te dienen. Anatomische kennis is bijna vreemd aan de Japanners; want wegens hun bijgeloof durven zij geene ledematen afzetten, of bij hen ontleden, en daardoor zijn zij in de Chirurgie minder bedreven dan in de medicijnen, hoezeer zij zich ook alle moeite geven, om daarvan door de Hollandsche Werken eenige theoretische kennis te verkrijgen.

Het *moxa branden* en *de naaldsteek* zijn twee middelen, welke bij den Japanner steeds in zwang blijven, en inderdaad met goed gevolg in het werk worden gesteld; voor hoofdpijnen, duizelingen, jichtpijnen en gevatte koude is de *moxa* een goed, doch pijnlijk middel; men heeft namelijk kleine bolletjes of pitjes, van zwam gemaakt, die, naar gelang van de kwaal, ten getalle van vijf of meerder, op den rug, de borst, den voet, of andere deelen des ligchaams worden geplaatst, en, daarna aangestoken, door de huid tot in het vleesch doorbranden, en ieder afzonderlijk eene wond maken, welke bij herhaling op dezelfde wijze gebrand wordt; de afleiding der kwade stoffen, daardoor ontstaande, mag met de uitwerking van eene fontenel worden gelijk gesteld.

De steeknaalden worden wel vier duim diep in alle pijnlijke deelen des

ligchaams gestoken, doch zijn zoo fijn en dun, dat die operatie, in plaats van pijnlijk, niet anders dan eene tinteling der zenuwen, welke zij raken, doet gevoelen; dit middel wordt insgelijks voor gevatte koude, en vooral tegen kwade vochten, die zich tusschen de vliezen geplaatst hebben, sterk aangeprezen.

Niettegenstaande in het algemeen de wetenschappen nog weinig ontwikkeld zijn, is het te verwonderen, hoe zij met de weinige middelen, welke zij bezitten, om hunne kennis te vermeerderen, nog zulke groote vorderingen hebben kunnen maken, als blijkt uit de Werken, die in alle vakken door de drukpers worden bekend gemaakt. Hunne kennis der scheikunde is genoegzaam, om hen in staat te stellen de metalen te zuiveren, buskruid te maken, verwen te bereiden, en heeft ook reeds aanleiding gegeven, om de kracht en het nut van eenige geneesmiddelen uit het Mineraalrijk te leeren kennen. De kunst van glas te maken en te slijpen bezitten zij in eene hooge mate, waarvan ik in *Jedo* stalen gezien heb, die wit van kleur, en allerkunstigst geslepen, voor Europeesch kristal zouden doorgaan, indien niet de ligtheid en broosheid daaraan deden twijfelen.

Op de sterrekunde leggen zich de Japanners bijzonder toe. De almanak, vroeger naar dien der Chinezen gevolgd, wordt met zeer veel naauwkeurigheid door de Sterrekundigen te *Jedo* berekend, en verder aan het Hof van den *Dayri*, met betrekking tot de heilige dagen, bepaald, en op die autoriteit uitgegeven. De werktuigen en boeken, uit Nederland aangevoerd, stellen hen in staat, door waarnemingen aan zon, maan en sterren, de juiste ligging der plaatsen van hun Land te bepalen, en hoogten, afstanden en lengten te berekenen. De Keizerlijke Academie te *Jedo* is ook thans in het bezit van chronometers, waarvan zij het gebruik hebben leeren kennen. Zij bezitten ook barometers en andere werktuigen, om de hoogten der bergen te meten; en door dit alles bestaan er tegenwoordig zulke goede kaarten van het Japansche Rijk, als er van eenig Euro-

pesch Land zoude kunnen verlangd worden; dezelve zijn zoo naauwgezet juist, dat ook de grootte van de onbeduidendste klip of droogte daarop met de voetmaat is aangeteekend.

De Kruidkunde, als een voornaam hulpmiddel voor de Geneeskunde, wordt vlijtig beoefend, gelijk blijkt uit eene eigene botanische nomenclatuur, en vooral uit de menigvuldige Japansche kruidkundige Werken, waarin het huishoudelijk en geneeskundig gebruik der planten wordt beschreven en aangewezen.

Insgelijks bezitten zij verscheidene Werken over de dier-, wis- en natuurkunde, wijsbegeerte en dichtkunde, en ofschoon zij de twee laatste vakken met geestdrift beminnen, heb ik geen groot denkbeeld van de voortreffelijkheid der voortbrengselen van hunnen geest in dit gedeelte der letterkunde. De aard der Chinesche taal moet hunne vorderingen in deze grootelijks verhinderen. Ik vermoed, dat hunne dusgenoemde wijsgeerige schriften meestal bestaan uit bijgeloovige stellingen, en grootendeels de verklaringen behelzen der fabelachtige geschiedenis hunner halve Goden en Stamvaders. In mijne verzameling bevinden zich vele dichtkundige Werken, waarin zij den lof der Goden en derzelver groote daden bezingen. Wanneer men hen deze dichtstukken hoort lezen, geschiedt zulks bij wijze van gezang, waarin wel veel uitdrukking is, maar welker melodie onaangenaam klinkt, gelijk de geheele Oostersche toonkunst voor de aan Europesche muzijk gewende ooren onbevallig is.

De kinderen uit alle standen der maatschappij bezoeken de lagere scholen; zij leeren lezen en schrijven, en daardoor de geschiedenis van hun Land kennen. In sommige dier scholen wordt onderwijs gegeven in de Japansche zeden en gebruiken, en voorts in al datgene, wat tot eene beschaafde opvoeding betrekking heeft. Hiertoe behoort bij de jongens het rekenen, de omgang met menschen, het maken van opstellen, briefschrijven en boekhouden. De meisjes worden onderwezen in handwerken, de wijze van dienen,

kleeden, en verder hetgeen eener moeder en goede huishoudster kan te pas komen. Vooral is het een bijzonder vereischte voor beide sexen, hoedanig zij hunne medemenschen, naar gelang van derzelver rang of stand, moeten onderscheiden, om aan de verschuldigde eerbewijzingen of *étiquette* niets te laten ontbreken. Ook moeten zij den almanak grondig kennen, ten einde voor alle verrigtingen of ondernemingen gelukkige dagen te kiezen, want het zoude als een gebrek aan opvoeding worden gerekend, als iemand van rang of geboorte op den tweeden, zesden of tienden dag der maand op reis ging, in het huwelijk trad, of eene andere gewigtige onderneming begon. Voor het eerste moet er een oneven getal in den datum zijn, als 7, 11, 15, 21, enz.; doch voor eene onderneming als het huwelijk wordt de planeet geraadpleegd, waarbij de priesters te pas komen. Men mag in het algemeen zeggen, dat de geringere lieden in Japan boven vele Europesche volken het voorregt genieten van in zoo verre te kunnen lezen en schrijven, als genoegzaam is voor het belang van derzelver bedrijf of stand, ten einde aanteekening of briefwisseling te houden, en zich te verlustigen in eene eenvoudige lectuur, meestal bestaande in fabelen, verhalen en geschiedenissen, welke, met koddige prenten opgehelderd, voor dien stand van menschen opzettelijk in het licht worden gegeven.

Er zijn voorzeker in Japan geene inrigtingen voorhanden, om tot de kennis der hoogere wetenschappen te geraken, welke met onze hoogescholen gelijk staan; evenwel bestaat er eenige overeenkomst met dezelve in het Collegie van geleerden, die in *Jedo* als directeuren van 's Keizers rijke verzamelingen zijn aangesteld, welke hunne kundigheden mededeelen, om de wetenschappen voor teruggang te bewaren en in stand te houden. In de Provinciën geschiedt dit op eene kleinere schaal, doch het ontbreekt den leergierigen zelden aan de gelegenheid, om hunne studiën voort te zetten, en de onderwijzer vindt niet minder eene aangename voldoening in deze taak, die hem vereert en beroemd maakt. Zij houden

op die wijze collegiën en redevoeringen, en nemen hierbij eenen strengen regel in acht, want pligtverzuim kan niet zonder beleediging aan den een' of ander plaats vinden; en ofschoon wij niet verder in staat zijn, om over de leerzaamheid der Japanners te oordeelen, dan voor zoo verre de Hollandsche taal betreft, moet men echter bekennen, dat, in evenredigheid van den weinigen omgang, welken de tolken met ons hebben, er velen gevonden worden, die de taal grondig verstaan en nog beter verstaan dan spreken. Zij maken meestal fouten in de uitspraak van de R en de L, en van de H en de B, omdat deze letters in hunne taal niet volmondig of hard, maar met eene lisping uitgesproken worden.

Hoezeer de Japanners goede matrozen zijn, kunnen zij zich echter niet op eene grondige kennis der zeevaart beroemen, omdat zij het gebied van hun Rijk niet verlatende, ook geene gelegenheid hebben zich in dezelve te oefenen. De vier hoofdstreken van het kompas, noord, oost, zuid en west, zijn elk verdeeld in drie streken, welke te zamen de namen der twaalf hemelteekenen dragen.

De twee karakters naast de titelplaat van dit hoofddeel beteekenen *oneindige liefde*, hetwelk als eene zinspeling op de Japansche taal en letterkunde wordt toegepast, daar er, trouwens, zeer veel lust en inspanning vereischt wordt, om in die wetenschappen vorderingen te maken.

JAPANSCHE WOORDVOEGINGEN.

EERSTE ZAMENSPRAAK.

Wat hoor ik?	*Watakfs wa nani goto wo kikf de arooaka?*
Het is iemand.	*Fito de ar.*
Daar is iemand aan de deur.	*Fito ga to no sobani or.*
Ik hoor gerucht.	*Watakfs wa koê wo kikf.*
Wie komt daar in?	*Dare ga oetsi or ka?*
Is er iemand?	*Fito ga or?*
Wie zal het zijn?	*Sore wa dare de arooka?*
Wat is dat voor een man?	*Doo jeu fito de arka?*
Kom nader.	*Tsikakf joré.*
Ik heb geroepen.	*Watakfs ga jonda.*
Verstaat gij mij niet?	*Omay wakaran ka?*
Men roept mij, geloof ik.	*Fito ga watakfs wo jobikoto, omoo.*
Ik geloof, dat men mij roept.	*Fito ga watakfs wo job to omoo.*
Roept gij mij?	*Omay wa watakfs-iwo jobikai?*
Hebt gij mij geroepen?	*Omay wa watakfs wo joodaka?*
Wie roept mij?	*Darega watakfs wo job ka?*
Zie voor u.	*Anata wo miro.*
Ziet gij mij niet?	*Omay wa watakfs wo mienka?*
Zijt gij blind?	*Omay wa meekfra de arka?*
Wien zie ik?	*Dare to watakfs wo mir ka?*
Ha! het is mijn beste vriend.	*Kore wa watakfs no jooke hooju de ar.*
Ik zag u niet.	*Watakfs wa anata wo mien de atta.*

Gij zegt het altijd, maar gij doet het nooit.	*Omay ietsdemo jeu, sikasi omay wa tsoeini sen.*
Zult gij uw woord houden?	*Omaywa omayno kotoba wo tamots de arooka?*
Zult gij doen hetgeen gij zegt?	*Omay no jeukoto wo soer de arooka?*
Ja, ik beloof het u.	*Nar hodo watakfs anata niwoeko jau.*
Gij, zult welkom zijn.	*Omay wa joki tok kita.*

TWEEDE ZAMENSPRAAK.

Mijnheer! men vraagt naar u.	*Kimi, fito ga anata wo tazoenoer.*
Daar is een man aan de deur.	*Fito ga to no sobani or.*
Daar is iemand om u te spreken.	*Anata ni hanas tame no fito de ar.*
Het is een man, die naar u vraagt.	*Anata wo tadsoenoer fito de ar.*
Wat voor een man is het?	*Sore wa doo jeu fito de arka?*
Kent gij hem?	*Omay wa anofito wo sitteor ka?*
Hoe heet hij?	*Anofito no nawa doo jeu ka?*
Ik ken hem niet.	*Watakfs wa anofito wa siran.*
Ik weet niet hoe hij heet.	*Anofito wa doojeu jara watakfs wa siran.*
Ik weet niet, wie hij is.	*Anofito wa dare de ar jara watakfs wa siran.*
Ik heb hem hier nooit gezien.	*Watakfs wa anofito wo koko de tsoei ni min.*
Hoe is hij gekleed?	*Anofito wa doojeu kimono wo kité or ka?*
Hij heeft een' lichtgraauwen rok aan.	*Anofito wa sora iro no oewagi wo kite ots ta.*
Hebt gij hem gezegd, dat ik te huis was?	*Watakfs ga oetsi ni otta to omay wa jeutakka?*
Hebt gij hem ingelaten?	*Omay wa anofito wo oetsi ni iretaka?*
Hij is in de zijkamer.	*Anofito wa tonari heja ni or.*
Zeg hem, dat hij wachte.	*Anofito ni mate to jeu.*
Ik zal hem gaan spreken.	*Watakfs anofito ni ite iwoo.*
Ik zal gaan zien wie het is.	*Dare de ar jara ite mier.*
Ha! zijt gij het, Mijnheer?	*Sorewa omay de arka?*
Ik ben zeer blijde u te zien.	*Watakfs hanahade joro kob anata ni oote.*
Hoe gaat het u al?	*Anata wo doosite otstaka?*
Heel wel, Goddank!	*Itatte jokf atta.*
Zal ik u geen belet aandoen?	*Watakfs anata no samadake niwa naranka?*

Ik doe u misschien belet.	*Watakfs anatani sizen na samadake soer.*
Ik zal op een' anderen tijd wel eens weêrkomen.	*Watakfs tazits ni mata koer de aroo.*
Waarom dat?	*Sore wa nazini?*
Ik bid u te blijven.	*Watakfs wa anata no orkòto wo negau.*
Ik heb niets te doen.	*Watakfs wa soer koto ga nakka.*
Gij doet mij geen belet.	*Omay wa watakfs ni samadake wa sen.*
Daar komt volk.	*Fito ga kfoer.*
Daar zijn lieden, die naar u vragen.	*Anata wo tazoenoer fito de ar.*
Dat spijt mij.	*Kore wa watakfs kinodokf de ar.*
Ik was begeerig u te spreken.	*Watakfs wa anatani hânas koto wo konom de otta.*
Het zal voor een' anderen keer zijn.	*Sorewa mata no tokf ni sju.*
Ik zal eene andere gelegenheid afwachten.	*Watakfs wa mata no fima wo matoo.*
Ik zal oogenblikkelijk weêrkomen.	*Watakfs ziki ni mata koeju.*
Gij zult mij zeer verpligten.	*Omay wa watakfs ni onga ar.*
Ik zal u zeer verpligt zijn.	*Watakfs wa omay ni anga ar.*
Zoudt gij die moeite wel willen nemen?	*Omay wa kono tayge wo jokf nas?*
Zeer gaarne.	*Itatte konom.*
Waarom niet?	*Naze ni?*
Vergeet het dan niet.	*Sikarâba sorewo wasroer na.*
Ik beloof het u.	*Watakfs sorewa oeke jau.*
Wanneer belieft het u dat ik wederkome?	*Mata watakfs ga kfoer koto wa itsoe anata wa konomka?*
Als het u believen zal.	*Anata no konom tok.*
Gaat gij na den middag uit?	*Omay wa hir soegi ni idsoerka?*
Ik zal tot vijf ure te huis zijn.	*Watakfs wa nanats han made oets ni oroo.*
Gij zult mij te drie ure hier hebben.	*Omay wa watakfs wo jats han mata kokoni mats de aroo.*
Doe hetgeen gij zegt.	*Omay jeu toore ni soer.*
Ik zal u wachten.	*Watakfsi anata wo matoo.*
Gij zult niet te vergeefs komen.	*Omay wa matsgai nasi ni kfoe.*

Blijf bij uw gezelschap.	*Anata no hoojuu no hooni ore.*
Gij neemt te veel moeite.	*Omay wa amari taygi wo soer.*
Ik verdien zoo veel eer niet.	*Watakfs sajoo ni wa sen.*
Ga dan niet verder.	*Sikaraba omay tookf wa jukf na.*
Ik zal tot aan de deur gaan.	*Watakfs wa to no soba made jukoo.*
Ik zal u zóó niet uitlaten.	*Watakfs anata wo sono soto ni wa dazan.*
Pas op.	*Mamore.*
De stoep is heel glad.	*Kono tsyokfrokf hanahada soepetsoekf.*
Val niet.	*Oetsyaur na.*
Tot flusjes toe.	*Kengo de ore.*

DERDE ZAMENSPRAAK.

Is het eten gereed?	*Syokfzi wa jooi site arka?*
Is de tafel gedekt?	*Sipokf wa kazatte orka?*
Zullen wij haast eten?	*Watakfs domo wa hajakf taboeka?*
Het is tijd om te eten.	*Taber ziboen de ar.*
Ik heb honger.	*Watakfs wa fimozi ka kfoefoekf ni ar.*
En ik heb dorst.	*Zoosite watakfs nodo ga kawakf.*
Ik kan niet langer wachten.	*Watakfs nagakf mats koto ga déken.*
Het eten is nog niet gereed.	*Sijokfzi wa mada jooi site naika.*
Het vleesch is nog niet gaar genoeg.	*Nikf ga mada zjuboen ni nien.*
Het is nog niet laat.	*Mada osokf wa nai.*
Het is nog geen één uur.	*Mada kokonots han wa nai.*
Vergeef het mij.	*Watakfs ni uroe sarejo.*
Het is daar zóó geslagen.	*Jma nari or.*
Ik heb de klok hooren slaan.	*Watakfs mijzan no nar nowo kijeta.*
Het was maar half één.	*Sorewa kokonots hansoegi de atta.*
Het eten zal in een kwartier uur gereed zijn.	*Syokfzi wa sihantok no oetsi ni jooi sur.*
Gij zult niet lang wachten.	*Omay nagakf matan de aroo.*
Wasch uwe handen ondertusschen.	*Sono aidani anata no te wo araje.*
Droog die aan dit servet.	*Kono tenogoi wo kose.*

Ga niet heen.	*Kair na.*
Zet u aan tafel.	*Sipokf ni kakaré.*
Men gaat het eten opdoen.	*Fito ga sijokfziwo kazari ni jukf.*
Daar is eene goede plaats.	*Asko ni joki tokoro ga ar.*
Die stoel is voor u te laag.	*Ano tsyokrokf wa anatani amari fikfoei.*
Deze is hooger.	*Kore wa amari takay.*
Zit dan neêr.	*Sikaraba sita ni soware.*
Maak geene pligtplegingen.	*Zioe ni sare jo.*
Ik ben hier heel wel.	*Watakfs wa koko ga itatte jokfar.*
Belieft het u, dat wij God bidden?	*Meimei domo wa haisoer anata wo obosi mes ka.*
Bid God, Anthonie!	Antonie *hai wo sero.*
Leg de handen zamen.	*Te wo itsi doo ni oke.*
Wiens tafelbord is dit?	*Kono hatsi wa darega toka?*
Het is het mijne.	*Sorewa watakfs noto de ar.*
Hebt gij een servet?	*Omay wa tenogoi wo motte or ka?*
Geef mij hier een schoon servet.	*Joki tenogoi wo jar ka kimi ni.*
Belieft het u mij brood te geven, Vader?	*Todosan obosimesnaraba watakfsni panwo atarejo?*
Daar is brood.	*Pan wa asko ni ar.*
Geef mij brood als het u belieft.	*Anata no obosi mesinaraba watakfs ni panwo atarejo.*
Zult gij al dat brood wel eten?	*Omay wa moo sono panwo taboer ka?*
Hebt gij niet te veel?	*Omay wa amari ookfwa nay ka?*
Ik geloof neen.	*Watakfs sajoo ni wa omohan.*
Eet zindelijk.	*Kirey ni tabero.*
Gij eet te ras.	*Omay wa amari hajakf taber.*
Gij zijt te gulzig.	*Omay wa amari kitanakf ar.*
Gij neemt te veel zout.	*Omay wa amari ookf siwo wo motsijur.*
Gij eet meer vleesch dan brood.	*Omay wa panjori nikfwo jokei ni taber.*
Eet meer brood bij uw vleesch.	*Nikf jori pan wo jokei ni taber.*
Veeg uwen mond af eer gij drinkt.	*Omay ga nom majeni kfoetsi wo nogoje.*

Zit regt op uwen stoel.	*Zitto site ore.*
Leun niet op de tafel.	*Sipokf ni te wo okf na.*
Zult gij haast gedaan hebben?	*Omay wa moo simootakka ?*
Gij hebt genoeg gegeten.	*Omay wa zijuuboen tabeta.*
Vouw uw servet op.	*Tenogoi wo agero.*
Dank God.	*Katasike Nakf.*
Groet het gezelschap.	*Hooju ni dengon wo re.*
Gij groet niet wel.	*Omay wa dengon wo sen.*
Gij houdt uwen hoed niet wel.	*Omay no bosi ga jokf nay.*
Let er eene andere maal beter op.	*Tazits ni jokato wo kaboere.*
Kent gij uwe les reeds?	*Omay wa kykosjo sitte or ka?*
Ik ga die leeren.	*Watakfs sorewo narai ni jukf.*
Vergeet het toch niet.	*Wasroer na.*
Ga vroeg naar de school.	*Hajakf gakfkoo ni juke.*
Houd u op straat niet op.	*Mitsi kfoesa soer na.*
Gaat men dus heen?	*Moo kair ka ?*
Uw dienaar, mijne Heeren en Mejufvrouwen!	*Sikara okfsama.*
Dag, Vader! dag, Moeder!	*Sikara todosa kagasan.*

VIERDE ZAMENSPRAAK.

Ik vind u eindelijk te huis.	*Watakfs anata no oetsi ni or no wo mita.*
Zijt gij gekomen, dat ik er niet was?	*Watakfs oran toki omoy wa kitaka ?*
Ik heb dat ongeluk gehad.	*Sajoode nai.*
Wanneer zijt gij dan gekomen?	*Sikara omay its kitaka ?*
Gisteren ochtend.	*Sakftsijoo.*
Is het wel waar?	*Sorewa makoto de arka ?*
Men heeft het mij niet gezegd.	*Fito ga watakfs ni iwan.*
Ik wist er niets van.	*Watakfs sorewo konoman.*
Hoe laat was het toen gij gekomen zijt?	*Omay no kitatoki wa nandoki de attaka?*
Het was negen ure.	*Itzoets han de atta.*
Ik was toen bij den Heer.	*Watakfs kimi no hooni otta.*

Wat is er van uwe dienst?	*Naniwo gojooga arka?*
Ik wilde weten hoe gij vaart.	*Omay ga doosite orjara watakfs kiki tay.*
Ik ben u zeer verpligt.	*Watakfs anata ni katasike nay.*
Neem eenen stoel.	*Tsijokrokf wo tore.*
Neem uw gemak.	*Zijoo ni sero.*
Wat zullen wij doen?	*Watakfs domo wa naniwo sjuka?*
Waarmede zullen wij den tijd doorbrengen?	*Naniwo site toki wo soegosooka!*
Wilt gij een partijtje piket spelen?	*Omay wa* piketspel *konomanka?*
Ik heb geen' lust om te spelen.	*Watakfs wa asobi wa konoman.*
Ik wil niet meer spelen.	*Watakfs wa tsitto mo azoban.*
Ik verlies altijd.	*Watakfs wa zjozjo makkfoer.*
Ik ben te ongelukkig in het spelen.	*Watakfs wa nakfsami wa hanahada foesaijwa.*
Doen wij wat anders.	*Watakfs domo wa nanizo hoka no koto wo soer.*
Praten wij dan zamen.	*Sikaraba watakfs domo wa fitots ni hanaso.*
Zeer gaarne.	*Itatte konomasii.*
Men heeft mij gezegd, dat gij Fransch leert.	*Omay wa frans go wo, kieko soerto, fito ga watakfs ni juta.*
Wie heeft het u gezegd?	*Darega sorewo anata ni hanasi taka?*
Het heugt mij niet meer.	*Moo watakfs oetagai nasi.*
Het is iemand, wiens naam ik vergeten ben.	*Darede attaka watakfs ni nawo wasoereta.*
Maar de naam doet niets tot de zaak.	*Sikasi nawa nanimo narau.*
Het Fransch kan u te pas komen.	*Frans go wa anatani soowoo soer.*
Ik oordeel, dat gij wel doet.	*Omay ga jokf soer koto wo, watakfs kenté or.*
Zijt gij reeds veel gevorderd?	*Omay wa zjuuboen dekoer ka?*
Verstaat gij iets?	*Omay wa nande mo wakarka?*
Leest gij ter deeg?	*Omay joode kikasenka?*
Het scheelt veel.	*Ookf tsigau.*
Ik begin eerst.	*Watakfs hazimeer.*
Ik weet bijna nog niet met al.	*Watakfs mada ikkoo siran.*
Sedert wanneer hebt gij geleerd?	*Omay wa itskara narootakka?*

Hoe langen tijd hebt gij geleerd?	*Omay no naroota kotowa ikftsoeki bakara ni narka?*
Omtrent drie maanden.	*Ojozo sanga gets ni nar.*
Gij weet dan niet veel.	*Sikaraba omay wa ookf wa siran.*
Gij kunt het wel denken.	*Omay wa jokf obojur.*
Spreek een weinig met mij.	*Watakfs ito soekosi hanaze.*
Ik durf niet.	*Watakfs wa konoman.*
Wat vreest gij?	*Omay wa nani ni osoroerka?*
Ik kan niet spreken.	*Watakfs wa iwan.*
Zeg hetgeen gij weet.	*Omay ga sittor koto wo jė.*
Niemand hoort ons.	*Fito wa keitė wa oran.*
Men moet vrijmoedig zijn als men eene taal wil leeren.	*Fito kotoba wo keiko sitai naraba osoroer koto wa naran.*
Men moet met ieder een spreken.	*Fito wa fitori bitori ni iwaneba naran.*
Anders zult gij uw leven niet leeren.	*Zooseneba omay wo ikite oroets niwa dėken.*
Gij zijt te beschroomd.	*Omay wa amari okfsite or.*
Mijn meester zegt het ook.	*Watakfs no sonsymo sorewo iwar.*
Hij heeft gelijk.	*Anofito onazi koto de ar.*
Lees een zijdje van dat boek.	*Kono sijomots wo fito kfoeri jome.*
Laat mij u hooren lezen.	*Watakfs ni jonde kikasero.*
Gij zult om mij lagchen.	*Omay wa watakfs wo waraoo.*
Ik sprak al de woorden niet wel uit.	*Watakfs wa kotoba wa mina jieu.*
Gij begaat geene merkelijke fouten.	*Omay no matsigai kamowazoe ni je.*
Gij spreekt vrij wel uit.	*Omay wa jokfjuu.*
Dat gaat zoo kwalijk niet.	*Korewa zajoo ni warka wa nai.*
Gij vleit mij.	*Omay wa watakfs wo damas.*
Vergeef mij.	*Watakfs ni uroe sarejo.*
Ik vlei u niet.	*Watakfs wa anata wo damasi wa sen.*
Ik zeg het in regten ernst.	*Watakfs wa massoegf ni juu.*
Gij behoordet het Fransch in het Duitsch over te zetten.	*Omay wa frans go wo duits go ni nawas koto mo dekfoer.*
Wij zullen het haast doen.	*Watakfs domo wa sorewa hajakf dekfoer.*

Zeg eens in het Fransch......	*Tsijoto frans go de jute miro.*
Gij spreekt zoo zacht, dat men u niet kan verstaan.	*Omay wa sajoo ni sidsoekani juu fito ga wakari koto ga deken hodo ni.*
Verstaat gij mij niet?	*Omay wa watakfs ga jukoto wo wakaranka?*
Ik begin te verstaan wat gij zeggen wilt.	*Omay wo nanidemo jukoto wa wakari kakatta.*
Ik weet uwe gedachten.	*Watakfs wa anata no zonzijori wa sitte or.*
Spreek duidelijker.	*Soemijakane jé.*
Schik de woorden beter.	*Kotoba wa nawase.*
Gij spreekt te ras.	*Omay wa amari hajakf ju.*
Gij stamert.	*Omay wa domor.*
Gij rabbelt.	*Omay wa hagakaki soer.*
Gij zegt het niet wel.	*Omay wa jokf iwan.*
Zeg ik het niet ter deeg?	*Watakfs sorewa massoegf ni iwanka?*
Men moet dat woord zóó uitspreken.	*Fito wa kono kotoba wo sajooni iwaneba naran.*
Gij hebt het gevonden.	*Omay sorewo sité or.*
Gij hebt uwen tijd niet kwalijk besteed.	*Omay wa asiki koto wo soer na.*
Gelooft gij dat?	*Omay wa korewo oboyta orka?*
Verstaat gij mij wel als ik Fransch spreek?	*Watakfs ga, frans go wo, jutoori ni, omay wa watakfs ga jukoto wo jokf wakarka?*
Kan ik mij doen verstaan?	*Wataks wakar koto ga dekfoer ka?*
Zou een Franschman mij wel kunnen verstaan?	*Frans zien ga, watakfs ga, jukoto wo jokf wakar mono ka?*
Twijfelt gij daaraan?	*Omay wa sore ni oelagai ga arka?*
Gij zult zonder moeite leeren, zoo ras gij de woordbuigingen en tijdvoegingen wèl zult kennen.	*Omay wa taygi nasi ni narai or, omay ga hajakf kotoba no tsoekai jooto tokitoo wo jokf siroe naraba.*
Alles zal wel gaan.	*Nanidemo dekfoer.*
De beginselen zijn altijd moeijelijk.	*Hazimé wa tsoeneni moets kasikf ar.*
Ik bedank u voor de goede hoop, die gij mij geeft.	*Watakfs anata no joki osiewo katasiké nakf ar.*

VIJFDE ZAMENSPRAAK.

Hoe vaart mijn beste vriend?	*Watakfs no joki hoojuu wa ikaga koeras ka?*
Ha! zijt gij het?	*Korewa sorewa omay de arka?*
Vergeef mij.	*Watakfs ni juroesarejo.*
Ik zag u niet.	*Watakfs anata min de atta.*
Ik ging naar u toe.	*Watakfs anata no hooni itata.*
Ik kwam u bezoeken.	*Watakfs anata wo mi mayni kata.*
Gij eert mij ten hoogste.	*Omay wa watakfs ni sonky wo nas.*
Wilt gij intreden?	*Omay wa oetsi ni iranka?*
Belieft het u in te treden?	*Obos mes nara oetsi ni iroe?*
Laat ons liever wandelen.	*Watakfs domo wa maworoo iré.*
Wilt gij eene wandeling doen?	*Omay wa mawarkoto wa konoman ka?*
Laat ons een kuijertje gaan doen.	*Watakfs domo wa tamatsoeki ba ni ikooja.*
Laat ons een buitenluchtje scheppen.	*Watakfs domo wa sarkooja.*
Met al mijn hart.	*Sin motté.*
Ik zal doen al wat u believen zal.	*Watakfs wa anata no konomi wa nanidemo soer.*
Waar zullen wij gaan?	*Watakfs domo wa doko ni jukooka?*
Waar wilt gij gaan?	*Omay wa watakfs wo doko ni tsoerete jukf ka?*
Waar zult gij mij brengen?	*Omay wa doko ni jukf koto wo konomka?*
Weet gij eene mooije wandeling?	*Omay wa joki mawari wo sitte or ka?*
Gaan wij naar de Maliebaan.	*Watakfs domo tamatsoeki ban ni jukkoo.*
Het is vrij ver van hier.	*Koko jori tookf ar.*
Is het niet wat ver?	*Amari tookf wa nai ka?*
Ik kan zoo ver niet gaan.	*Watakfs wa tookf jukf koto wa deken.*
Het is een groot uur gaans.	*Fitotoki mits de ar.*
Ik vaar niet al te wel.	*Watakfs kiboen ga jokf nay.*
Ik ben zoo wat zwakjes.	*Watakfs tsito jowakf ar.*
Laat ons langs de vest wandelen.	*Watakfs domo wa soro jukoo ja.*
Ik ben er meê tevreden.	*Watakfs sore ni wa moren.*
Welke poort zullen wij uitgaan?	*Dono mon wo watakfs domo wa toroo ka?*

Laat ons de Leijdsche poort uitgaan.	*Watakfs domo* Leidsche *mon wo zanja.*
Wij zullen de Utrechtsche weêr inkomen.	*Watakfs domo wa* Utrecht *wo mata iroo.*
Zoo als het u believen zal.	*Anatano obosi mesi naraba.*
Kent gij dien Heer?	*Omay wa konofito wo sitte orka?*
Ik heb hem ergens gezien.	*Watakfs anofito wo josode mita.*
Ik weet niet, waar ik hem gezien heb.	*Watakfs anofito wo dokode mita jara watakfs siran.*
Gij hebt hem bij mijn' boekverkooper kunnen zien.	*Omay wa anofito wo watakfs no syomots oerino hoo de mita.*
Gij hebt gelijk.	*Omay no jutoori.*
Dáár is het, dat ik hem gezien heb.	*Watakfs anofito wo mita tokoro wa asko de ar.*
Hij is van eene zeer goede inborst.	*Anofito wa joki fito de ar.*
Zijn omgang is zeer aangenaam.	*Anofito no maziwari wa itatte konomasikf ar.*
Hij is van een aangenaam onderhoud.	*Anofito wa konomasikf mamotte or.*
Het weêr is schielijk veranderd.	*Tenki wa soemijakani hareta.*
Het is dezer dagen zeer slordig weêr geweest.	*Konits wa asiki tenki de atta.*
Het is van daag schooner weêr dan gisteren.	*Konnits wa sakfzits jori joki tenki.*
Het waait bijna niet.	*Kaze wa soekosi mo foekan.*
Men schept hier eene zachte lucht.	*Koko wa jar koo.*
Het begint warm te worden.	*Atskfoenari kakata.*
De zon heeft reeds veel kracht.	*Johodo atska.*
Laat ons in de schaduw gaan.	*Watakfs domo wa kage wo juukoo.*
Wat is het schoon op het land!	*Hadake no kireinar mono wa nanide arooka!*
Ik mag dat eerste groen wel zien.	*Watakfs wa hazimete kono awomono wo mir.*
Daar zullen haast bladen aan de boomen zijn.	*Asko ni hajakf kini hawo mots.*
Zie hier een aangenaam gezigt.	*Kokono konomasik key wo miro.*
Wij gaan een weinig te ras.	*Watakfs domo wa soekosi hajakf jukf.*
Laat ons wat zachter aantreden.	*Watakfs domo wa soekosi sidsoekani arookf.*
Ik begin moede te worden.	*Watakfs wa kitsoekf nari kakatta.*
Ik ben al moede.	*Watakfs wa moo kitsoekf ar.*
Laat ons wat rusten.	*Watakfs domo wa soekosi jasmooja.*
Laat ons op deze bank gaan zitten.	*Watakfs domo wa sono banko ni ité soewaroo.*

De wandeling heeft mij goed gedaan.	*Hokoo wa watakfs ni jokf atta.*
Ik wandel heel gaarne.	*Watakfs hokoo wo itatte konomasikf.*
Dat is zeer goed voor de gezondheid.	*Kengo ni wa hanahada jokf ar.*
Ik wandel dikwijls alleen.	*Watakfs bakari maydo mawar.*
Gij houdt dan veel van de eenzaamheid.	*Omay wa samsikf aroo.*
Het landleven zou mij wel behagen.	*Tahata ga watakfs wa hanahada soekf.*
Het is des zomers goed op het land te zijn.	*Inaka wa nats ga jokf ar.*
Wij zijn bij de poort.	*Watakfs domo wa mon no sobani or.*
Wij hebben genoeg gewandeld.	*Watakfs domo wa zjuboen mawatta.*
Laat ons weêr de stad intreden.	*Watakfs domo wa mata sitsju wo toroo.*
Ik mag het wel lijden.	*Watakfs wa joi.*
Het wordt laat.	*Osokf nar.*
Het is bij zessen.	*Moets ziboen de ar.*
Het is bij half zeven.	*Moots han de ar.*
Het is zoo laat niet op dien wijzer.	*Zoo osokf wa nay.*
De klok slaat.	*Meizan ga nar.*
Luister wel toe.	*Jokf kiïta.*
Het is een heel uur.	*Sorewa tsijodo fitotokf de ar.*
Het zal zes ure zijn.	*Moets de aroo.*
Het is tijd, dat wij scheiden.	*Watakfs domo wa jamoer ziboen de ar.*
De groetenis tot uwent.	*Anata no hooni dengon wo nas.*
Ik zal niet in gebreke blijven.	*Watakfs wasoeren de aroo.*

ZESDE ZAMENSPRAAK.

Wees welkom, Mejufvrouw!	*Okf sama jokf kita.*
Ik kom u bezoeken.	*Watakfs omay wo mimay ni kita.*
Ik kom een uurtje met u doorbrengen.	*Watakfs anata to tsijotto tsoeke jani kfoer.*
Wilt gij het wel hebben?	*Omay wa sorewa konomka?*
Zal ik u geen belet aandoen?	*Watakfs anata ni samada keni wa náran?*
In geenerlei wijze.	*Soekosi mo naran.*
Gij doet mij het grootste vermaak van de wereld.	*Omay wa watakfs ni sekaide no oota noosimi wo nasita.*

Gij zijt mij voorgekomen.	*Omay wa samada kote or.*
Hoe dat?	*Sorewa ika ga?* of *Nasika?*
Ik was voornemens u te gaan bezoeken.	*Watakfs anata wo mimai ni jukf zonzi jori de atta.*
Ik zou tegen den avond bij u geweest zijn.	*Watakfs jaboen ni anata no hooni ita monowo.*
Gij zijt ter goeder uur gekomen.	*Omay wa joki toki kita.*
Kan ik u ergens toe dienstig zijn?	*Watakfs anatani doko demo tsoetomoer koto ga narka?*
Ik zal u straks over eene reis spreken, die ik doen moet.	*Watakfs anata ni ima watakfs senebanaran dootsju no koto wo hanasoo.*
Wat hoort gij nieuws?	*Omay wa naniwo foezets wo kikf ka?*
Wat zegt men van waar gij komt?	*Omay wa dokokara kfoerkoto fito ga doojute ka?*
Ik heb eene tijding gehoord.	*Watakfs wa tajoori wo kiita.*
Wat hebt gij gehoord?	*Omay naniwo kiitakka?*
Jufvrouw M. is de bruid.	*Moesmé no M. wa jomé de ar.*
Is het waar?	*Sorewa makoto ka?*
Is het wel mogelijk?	*Soode aroo?*
Iedereen zegt het.	*Fito goto ni juu.*
Men heeft mij verzekerd van ja.	*Fito ga watakfs ni makoto to juta.*
Met wien trouwt zij?	*Kariwa dareto konrei soer ka?*
Zij trouwt met den Heer Baron.	*Kariwa* Baron *sama to konrei soer.*
Hij is niet leelijk naar men zegt.	*Anofito wa fito no hanas ni hanahada jokf ar.*
Hij heeft vele middelen.	*Anafito wa ookf no mono wo motte or.*
Mejufvrouw M. heeft niet veel minder.	*Okf no M. wa soek no wa motte wa oran.*
Haar vader geeft haar vijftig duizend gulden mede.	*Karega ojazi ja kano onago ni goman* gulden *motaseté jar.*
Het is een zeer schoon huwelijk.	*Sorewa kireinar jéngoeme de ar.*
Mejufvrouw M. heeft vele verdiensten.	*Ookf no M. wa hanahada tsoetomi sajo de ar.*
Wanneer zullen zij trouwen?	*Karenadowa iets konry sur ka?*
Men weet den dag nog niet.	*Fito wa mada fidori wa siran.*

Hoe oud is de Heer B?	*B. Kimi wa ikfoets ni narka?*
Hij is nog jong.	*Anofito wa mada wakakf ar.*
Hij is maar twintig jaar oud.	*Anofito wa tsijodo hataif ni ar.*
Hoe oud is de bruid?	*Jome wa ikfoets ni narka?*
Zij is nog geen achttien.	*Karewa mada zjuhats ni wa naran.*
Dat is een heel lief paar.	*Korewa hanahada konomasiki foekf de ar.*
Het is niet zonder reden.	*Wake wa nai.*
De beide huizen zullen nu zeer blijde zijn.	*Riohoo tomi ni ima wa itatte joro koboo.*
Ik zal u wat anders zeggen.	*Watakfs anatani nanizo hoka no hanas.*
En wat?	*Soosite nani wo?*
Ik ga naar Frankrijk.	*Watakfs* frans *kokf ni jukf.*
Is het wel waar?	*Sorewa makoto de arka?*
Gij verbaast mij.	*Omay wa watakfs wo tamagar.*
Wanneer zult gij vertrekken?	*Omay wa its tatska?*
Toekomende week.	*Kitar nanoeka ni.*
Spot gij er niet mede?	*Omay wa damasi wa senka?*
Ik spreek met ernst.	*Watakfs makoto wo hanas.*
Met wien gaat gij?	*Omay wa dare to jukfka?*
Ik ga met mijne moei S.	*Watakfs wa watakfs no oba no-S-to jukf.*
Gij gaat eene schoone reis doen.	*Omay wa joki tobino sini jukf.*
Gij zult veel vermaak hebben.	*Omay wa omosiroo karoo.*
Gij zult een schoon Land zien.	*Omay wa joki kfoeni wo misas de aroo.*
Ga met ons.	*Watakfs domo to jukoo.*
Ik wensch het wel, maar ik kan niet.	*Watakfs wa sorewo koi negan, sikasi deken.*
Gij weet wel, dat ik niet kan.	*Watakfs deken koto wa omay wa jokf sitte or.*
Uw vertrek bedroeft mij.	*Anata no suttats ni watakfs kanasii.*
Ik zal u misschien nooit weêr zien.	*Watakfs anata ni foelosite wa omeni kakaran.*
Hoe lang zult gij op reis wezen?	*Omay wa doredakeno dootsju de arooka?*
Twee of drie maanden.	*Ni, san, gagets.*
De tijd zal mij hier lang schijnen.	*Toki ga watakfs nagakf naroo.*
Gij zult mij nooit vergeten.	*Watakfs anata wo tsoeini wasoeren.*
Noch ik u.	*Watakfs wa mada anatawo.*

Ik zal altijd aan u denken.	*Watakfs tsoene ni anata wo omoote or.*
Ik zal u alle veertien dagen schrijven.	*Watakfs anata ni zjujoka goto ni kake okfoer.*
Uwe brieven zullen niet onbeantwoord blijven.	*Anata no tegami ni hento soer de aroo.*
Ik zal u wat meêbrengen.	*Watakfs anata ni nanizo motte kfoer.*
Wat zult gij mij medebrengen?	*Omay wa watakfs ni naniwo motte kfoerka?*
Zult gij uwe belofte houden?	*Omay no jakfsokf wo tamotarejo?*
Wees daarvan verzekerd.	*Sorewa kitto makoto.*
Ik zweer u eene eeuwige vriendschap.	*Watakfs anata ni isjo maziwari wo seisi soer.*
Gij kunt staat maken op de mijne.	*Omay wa watakfs no koto wo kita omoote orka.*

ZEVENDE ZAMENSPRAAK.

Waar woont de Heer Nicolaas?	*Nicolas kimi wa dokoni soende orka?*
Weet gij het huis van den Heer N?	*Omay wa N. kimi no je wo sitte orka?*
Het is dat groote nieuwe huis.	*Kono ookina sintakf de ar.*
Ik bedank u.	*Watakfs anata ni katasike nakf.*
Het is geen dank waardig.	*Sorewa oreyni osoban.*
Is de Heer N te huis?	*N... kimi wa oets ni orka?*
Neen, Mijnheer! hij is uit.	*Jja anofito wa dete or.*
Waar is hij gegaan?	*Anofito wa doko ni ite orka?*
Bij zijn' advokaat.	*Karega saibanjakf no hooni.*
Zal hij haast weêrkomen?	*Anofito wa hajakf kayerooka?*
Ik kan het u niet zeggen.	*Watakfs sorewa iwaren.*
Ik wenschte hem te spreken.	*Watakfs anofito ni hanas koto wo negan.*
Kan ik hem uwe boodschap niet doen?	*Watakfs anofito ni tsoekaysoer koto wa dekenka?*
Ik moet hem zelf spreken.	*Watakfs anofito ni zisin ni hanaseneba naran.*
Ik zie hem komen.	*Watakfs anofito no kfoer no wo mir.*
Mijnheer! ik kom u mijne geringe dienst aanbieden.	*Watakfs anatani watakfs no soekosi no tsoe no mewo sinikita.*

Ik heb de groetenis aan u te doen.	*Watakfs wa anata ni dengon ga ar.*
Van wegen wien?	*Dare jori?*
Van den Heer N.	*N... kimi jori.*
Gij komt dan van Parijs?	*Omay wa* Parijs *jori kitakka?*
Gij zijt welkom, Mijnheer!	*Omay wa jokf kita.*
Mijnheer B. verzoekt mij u wèl te onthalen.	*B. kimi ga anata wo jokf torimots koto wo tanonda.*
Gij kunt over mij beschikken.	*Omay wa watakfs no koto ni tsoeite osewa.*
Ik heb niets, of het is tot uwe dienst.	*Watakfs wa ikkoo nay.*
Ik zal u het fraaiste doen zien, dat wij hier hebben.	*Watakfs anatani watakfs domo ga koko ni motte or kireynar mono wo miju.*
Ik zal u zeer verpligt zijn.	*Watakfs anata ni katasike nakf ar.*
Gij hebt nog niet ontbeten.	*Omay wa mada asayan wa tabenka.*
Gij zult wel koffij drinken.	*Omay wa* koffij *wo nomanka.*
Neem de moeite van te gaan zitten.	*Okake nasare.*
Wat zegt gij van Holland?	*Omay wa* Hollanda *kokf wo doo omoyka?*
Het is een zeer schoon Land.	*Hanahoda joki kfoeni de ar.*
Gij hebt hier schoone juffers.	*Omay wa kokoni joki moesmé wo motté or.*
Hier en dáár gelijk op andere plaatsen.	*Soko kokoni hoka no tokoro mo onazikoto.*
Gij zijt over land gekomen?	*Omay wa kfceni mawatte kitaka?*
Ik ben door Amsterdam gekomen.	*Watàkfs wa* Amsterdam *jori kitaka.*
Het is eene zeer schoone stad.	*Hanahada joki mats de ar.*
Waar hebt gij dezen nacht geslapen?	*Omay wa jazen wa doko ni netakà?*
In den Rooden Leeuw.	Rooden Leeuw *ni.*
Dat is eene goede herberg.	*Korewa joki jadoja de ar.*
Men wordt er zeer wel gediend.	*Hanahada jokf torimots.*
Hebt gij geld noodig?	*Kane no sujoo wa naika?*
Ik zal duizend gulden noodig hebben.	*Watakfs wa anatani sen* Gulden *hodo irijoo ga ar.*
Ja, Mijnheer! om u dienst te doen.	*Nar hodo anata ni tsoetomoer tame ni.*

OUD- EN ZELDZAAMHEDEN.

Wanneer men over een Land schrijft, hetwelk, gelijk Japan, bij elken voetstap den vreemdeling zoo vele voorwerpen aanbiedt, welke geheel verschillen van alles, waaraan men elders gewoon was, en waar men zich dus als in eene andere wereld verplaatst vindt, kan men bijna alles tot het hoofddeel van zeldzaamheden brengen.

In het Land zelf heerscht zulk eene bijzondere drift voor alles, wat de Japanners *Mizerasji* of zeldzaamheden noemen, dat ik het belangrijk acht, van dezelve eenig bijzonder gewag te maken.

De zeldzaamheid van eenig voorwerp wordt vooral in Japan door de oudheid bepaald; kunst en sieraad zijn hieraan ondergeschikt, en worden ook wel tot het zeldzame gerekend; maar oudheid geeft bovenal de groote waarde aan voorwerpen, en de Japanners geven aan al wat oud is de voorkeur in hunne verzamelingen. Al wat den naam van eene oudheid draagt, heeft waarde, en geniet eer en onderscheiding. De rijkste van het Land buigt zich eerbiedig voor den grijsaard; wanneer deze zijne stem verheft, zwijgen jongere lieden. Wanneer de zoon tot jaren van onderscheid is gekomen, verdubbelt hij zijnen ijver en zijne werkzaamheid, om zijnen vader eenen rustigen ouden dag te doen genieten; hij neemt alle zorgen op zich, en dient hem met eene ondergeschiktheid, die hem als door de Natuur in het hart schijnt geschreven te zijn. De oud-

heid herinnert den Japanner den roem zijner voorvaderen; zij waren het, die, uit een' chaos van onbeschaafdheid, twist en verwarring, eene gelukkige maatschappij stichtten. De voorvaders stamden af van de bovennatuurlijke wezens, de Goden, wijsgeeren en helden. In dien tijd gebeurden er wonderen; de menschen bereikten hooger ouderdom. Doch boven dit alles geldt bij de Japanners het gevoel van ware ouderliefde en erkentelijkheid jegens hen, aan wie zij hun bestaan verschuldigd zijn, en die hun in de dagen hunner jeugd zoo veel liefde en bezorgdheid betoonden. Die zorg wordt vooral aan de ouders op hoogen leeftijd door de kinderen vergolden, en na hunnen dood blijft bij voorkeur alles dierbaar, hetgeen die geliefden aan deze zijde des grafs hebben moeten achterlaten; elk zoodanig voorwerp verlevendigt de herinnering aan hetgeen hun zoo waardig was, en tot vijftig jaren na hunnen dood wordt hunne nagedachtenis met eerbewijzingen en offeranden op het ouderlijk graf gevierd.

Hoewel al hetgeen de Japanners zeldzaamheden kunnen noemen zich bepalen moet tot voortbrengselen van hun eigen Land, of tot die der naburige Rijken, veroorzaakt de vroegere staat van beschaving en ongestoorde rust, dat die voorraad niettemin zeer aanmerkelijk is, en als eene nationale zucht, om dezelve te bewaren en te vermeerderen, bijzondere aandacht verdient.

Men nadert geenen tempel, of men zal reeds aan den ingang een voorwerp vinden, hetwelk aan de oudheid herinnert, zoo als het opschrift des stichters op eene zuil gegraveerd, een sparreboom door hem geplant, of eene poort door hem gebouwd, somtijds een gedenkteeken ter eere van eenen held of geestelijke. Elk Japanner meent, bij het bezoeken van zulk eenen tempel, daardoor het eerste offer zijner pligtmatige hulde te brengen, dat hij zich den oorsprong, de geschiedenis en de bijzonderheden dezer gedenkteekenen door een' der kerkelijke bedienden doet uitleggen, terwijl hij vervolgens zijne groote verwondering en belangstelling te kennen geeft, en eindelijk, tot bewijs van zijn bezoek, een heilig

prentje of zijnen naam op het gedenkteeken achterlaat. Hoewel een *Budsdo*-tempel op zich zelven eene fraaije vertooning oplevert, door de menigvuldige beelden, altaren, muzijkinstrumenten en offeranden, die zich hier in alle vormen, op de kunstigste en kostbaarste wijze vervaardigd, ter eere van den gever vertoonen, en zich door de buitengewone zindelijkheid alleraangenaamst voordoen, blijven echter de schatten en reliquiën van den tempel nog voor het oog verborgen, en berusten onder de bijzondere bewaring van den Priester. Slechts bij enkele gelegenheden wordt het publiek tot de bewaarplaats dier schatten toegelaten, en men genaakt niet dan met het grootst ontzag de dáár bewaard wordende gewijde voorwerpen. De ontzagverwekkende houding van den priester verwekt bij die gelegenheden eene algemeene belangstelling. Een der leeken vraagt dan met de grootste bescheidenheid verlof, om de voorwerpen te ontblooten, of wel, om dezelve in handen te nemen. Die voorwerpen bestaan in heilige geschriften van twee duizend en meer jaren oud, waarvan ik er sommigen heb gezien, die op het schoonste papier met de kleinste letter en de grootste duidelijkheid waren geschreven, even alsof ze gelakt waren, en waarvan een enkel blad zeer zeker in Europa als eene hooge zeldzaamheid zoude geacht worden; voorts gouden beelden, voorstellende eene of andere godheid of eenen heiligen persoon, handschriften hunner wetten en voorschriften, wapens en vlaggen, kleederen en andere sieraden, dikwijls wanstaltige gedaanten in hout of steen, en somtijds zelfs zoo kunstig nagemaakt, dat men werkelijk het bestaan dezer monsters voor een oogenblik zoude gelooven.

De Japansche fabelleer is rijk genoeg, om den vindingrijken geest van den vervaardiger van zulke voorwerpen ruime stoffe te geven, en de Japanners gelooven aan hunne *Cami's* of goden geene grootere eer te kunnen bewijzen, dan door een voorwerp te offeren, dat zeldzaam of vreemd is. Hieruit zullen ook wel de Sirenen of Meerminnen, die in de jaren 1822 en 1823

te Parijs en Londen vertoond werden, ontstaan zijn. Deze Sirenen worden zamengesteld uit den kop van eenen aap en den staart van eenen visch, dien men *Jacob Everts* noemt; dezelve zijn zoo fraai gemaakt en zoo bedriegelijk voor het oog, dat de Amerikaansche kapitein, die zulk een stuk te Batavia van een' mijner vrienden voor twee duizend Spaansche matten had gekocht, er welligt zijn schip en zijne lading mede vrijgevaren heeft, met hetzelve in alle verschillende plaatsen voor geld te vertoonen. Deze Meermin was de tweede van die soort, welke ik in Japan gezien heb. Er was er nog eene, die eenige maanden te voren door den Heer Cock Blomhoff was aangekocht, en toen deze eerste Meermin op het eiland *Decima* werd vertoond, en naderhand de eigendom der Hollanders werd, was er dagelijks een groote toeloop van Japanners om dit monster te zien, die volstrektelijk aan de echtheid van dit stuk niet twijfelden, en op de gewone wijze hunnen eerbied betoonden, door met het hoofd tot op de matten te bukken.

Men verhaalde, dat deze Sirene in het Landschap *Katsa*, op de noordkust van Japan, door een' armen visscher, SIMBE genaamd, gevangen en met andere visschen in het net opgehaald was. Zij zoude eenige weinige oogenblikken geleefd, eenen goeden oogst gedurende tien jaren voorspeld, en tevens eene besmettelijke ziekte aangekondigd hebben, welke men genezen kon door haar ligchaam of afbeeldsel te bezitten. Geen wonder dus, dat vele bijgeloovigen zich eene prent van dit schepsel aanschaften, en alzoo de visscher of eigenaar, voor zijne uitvinding, ruim is beloond geworden. Toen wij naderhand ontdekten, wat hiervan was, scheen het verschil van den fabrijksprijs van dertig theilen, of zestig gulden, en twee duizend Spaansche matten op Batavia al te aanlokkelijk, om niet eene kleine speculatie in die wonderstukken te ondernemen, gelijk mij dan ook allerhande modèllen gewierden, die werkelijk van den zonderlingsten aard waren, als: menschen met twee hoofden, of het aangezigt op den buik of met duivelskoppen, draken met twee koppen, enz., waarvan ik eenige

heb uitgekozen, die, voor zoo verre ik dezelve heb kunnen bewaren, in mijn kabinet te 's Gravenhage voorhanden zijn.

Wanneer een voornaam persoon eenen tempel bezoekt, laat hij gewoonlijk ter gedachtenis eenig zeldzaam voorwerp na; hiertoe behooren reukvazen, oude munten, prentverbeeldingen, wapens of naturaliën; ook wel eenig geld, waarmede men kostbaarheden koopen kan.

De zware klokken bij de Japansche tempels verdienen ook bijzondere opmerking, zoowel om hare ontzaggelijke grootte, als om de kunstige bas-reliefs daarin gegoten; dezelve zijn zonder klepel, maar worden door een hout geslagen, dat in het klokkenhuisje naast de klok hangt, en horizontaal van buiten tegen de klok aangebotst wordende, eenen ontzettenden klank voortbrengt. Het is niet onwaarschijnlijk, dat deze klokken, even als de Indische en Chineesche Tamtams en Gonggons, bestaan uit eene bijzondere alliage, die te bros is, om met metalen hamers of klepels geslagen te worden, doch, met eene weekere stof gebotst, een sterk geluid veroorzaken.

De zeldzaamheden van een Japansch paleis zijn weder van eenen geheel anderen aard, en bestaan hoofdzakelijk in oude kostbare schermen, die de wanden versieren, en waarop de roemrijke gevechten, de gewijde plaatsen hunner voorvaderen, de tijdrekenkunde eener dynastie of van een geslacht afgebeeld zijn; voorts uitmuntende verzamelingen van wapenen, harnassen en onderscheidingsteekenen. De binnenvertrekken pronken met uitgebreide bibliotheken, veelal keurig gewerkte handschriften, die, even als eene legende, naauwkeurig de geschiedenis der lotgevallen van elke dynastie, of edel geslacht, bevatten en nog heden ten dage met ijver worden voortgezet. De oudste lakwerken, die voorzeker de voorkeur boven de hedendaagsche verdienen, worden ook door de Japanners boven de nieuwere verkozen, omdat zij oud, en omdat zij beter zijn dan de nieuweren. Hoe groot ook de lof zij, welken men in Europa aan het Japansch verlakt geeft,

ziet men alleen in het Land zelf den hoogsten trap dier kunst, en mag men veilig rekenen, dat, uitgezonderd eenige weinige stukken, welke wij alleen bij toeval of op de hofreis als ten geschenk bekomen, al hetgene in Europa wordt aangebragt, met het ware kostbare vergeleken, van mindere soort is. Van die eerste soort van lakwerken zijn echter in de verzameling van Zijne Majesteit den Koning verscheidene voorwerpen voorhanden. Vooral verdient hier als een hoogst fraai stuk aangehaald te worden een kistje met verscheidene loketten, alleruitvoerigst in het goud en salvokaat verlakt, met verscheidene familiewapenen en bas-reliefs, hetwelk zich in het bezit van den Heer Baron Fagel te 's Gravenhage bevindt.

De antieke metalen bloem- en reukvazen, en de pronktafeltjes, waarop men dezelve plaatst, het kunstig geslepen houtwerk, hetwelk eene soort van kabinet in een Japansch salon uitmaakt, wordt door oudheid of kunstige bewerking van meer of mindere waarde, en voor des te kostbaarder geacht, omdat hierin het weinige ameublement eener kamer bestaat.

De *étiquette* en gewoonte laten in Japan niet toe, om met verzamelingen of liefhebberijen, in een of ander vak, de vertrekken op te sieren; ook geschiedt dit mogelijk niet, uit vrees voor brand. Niettemin zal men naauwelijks onder de gegoede klassen eenen Japanner vinden, die niet een of ander stokpaardje of liefhebberij heeft, en veel geld besteedt tot het aanleggen van verzamelingen, als van schilderijen, waarover ik gelegenheid zal hebben in een volgend hoofddeel te spreken, en munten, die ook werkelijk in Japan hoogst merkwaardig zijn. Ik heb daarom voor de twee geleerde karakters naast de titelplaat van dit hoofddeel den stempel der oudste munt, die men *Hanrio* noemt, gekozen, en hoezeer men mij verzekerd heeft, dat dit eene Japansche munt was, durf ik zulks niet stellig meer schrijven, nadat ik de vertaling van den Heer Klaproth, uit het Japansche Werkje, getiteld: *Fookoua Siriak, ou Traité sur l'origine des richesses au Japon*, gelezen heb, volgens hetwelk in A°. 683 onzer

jaartelling voor het eerst in Japan koperen munt geslagen, en vóór dien tijd alle handel bij wijze van ruiling zou zijn gedreven, terwijl, volgens de mij medegedeelde berigten, de bedoelde munt negentien honderd jaren oud is; hetgeen mij doet vooronderstellen, dat de *Hanrio* eene Chineesche munt zijn moet. Aan vele oude munten, vooral koperen, wordt eene bijgeloovige eigenschap toegekend: sommigen beschouwt men als behoedmiddel tegen ongelukken in den oorlog, of wel tegen gevaren op zee; anderen weder tegen aanstekende ziekten, ook tegen den slangenbeet, of ter afwending van armoede. Zij worden als talisman of amulet om den hals gedragen, en derzelver waarde dikwijls tegen goud opgewogen. De antieke goud- en zilvermunten zijn ten uiterste zeldzaam, vooral de *Obang*, die van eenen ovalen vorm, zes duim lang en vier duim breed is, zoodat zij de grootte van eene hand beslaat; men kan dezelve eigenlijk meer eene medaille noemen, omdat die munt alleen voor den Keizer wordt geslagen, en door hem als eene belooning wordt uitgereikt, nadat door eene soort van zegelbeambte daarop met zeer zwaren inkt eene groote letter geschreven is, die, uitgewischt zijnde, weder hernieuwd moet worden. De innerlijke waarde van dit stuk wordt op drie honderd gulden geschat, doch doet eene agio van tien tot twaalf pCt. De eer van zulk een stuk, uit 's Keizers handen bekomen, in eene familie te bezitten, mag met eene ridderorde bij ons worden gelijk gesteld, en bij plegtige gelegenheden wordt dit eerbewijs door den gastheer aan zijne vrienden vertoond. Er bestaan verscheidene Japansche beschrijvingen van muntverzamelingen, en ook een Werkje door den Landsheer van *Tamba* geschreven, over eene door hem gemaakte verzameling van Europesche munten. Wij hebben in *Jedo* eene verzameling gezien van zeer oude Europesche gegraveerde platen, die bereids honderd vijftig jaren in ééne familie waren bewaard gebleven en ons voorkwamen van groote kunstwaarde te zijn. De Keizer heeft

pakhuizen opgevuld met de kostbaarste vreemde en andere zeldzaamheden, die, weinigen tijd na den aankoop of de aanwinst, allerkeurigst worden geplaatst in nette kasten, doch daarna zelden of nooit het licht zien, tenzij bij eene voorkomende gelegenheid, om over een of ander voorwerp berigt en opheldcringen te erlangen.

Al wat het rijk der natuur zeldzaams oplevert, wordt duur betaald, ten einde de zucht der groote Heeren tot het bijeenbrengen van verzamelingen te voldoen; vooral verkiest men hetgene eenen hoogen ouderdom heeft, als versteeningen en overblijfselen, die van vroegere overstroomingen, uitbarstingen en verwoestingen getuigen, welke vóór ettelijke eeuwen hebben plaats gehad. Er worden in Japan ook tempels en andere gebouwen opgedolven, die, even als te *Herculanum* en *Pompeji*, door aardbevingen of uitbarstingen van vulkanen zijn te gronde gegaan. Hiervan zijn onder anderen in mijn kabinet eenige kommen uit den tempel *Kiomizi* voorhanden.

Ofschoon de Mammouth in Japan niet bekend schijnt, worden er ook overblijfselen van groote dieren gevonden, gelijk ook van eenige andere dieren en planten, welke tegenwoordig niet meer aanwezig zijn. Hoezeer men zich op de Japansche kronijk niet dan na den tijd van ZIMOE TENNO kan verlaten, schijnt er zekerheid te wezen, dat hunne overleveringen in de oude Geschiedenis, omtrent eene plaats gehad hebbende algemeene overstrooming, niet van grond ontbloot zijn. De Japanners hebben eenen bijzonderen smaak, om aan alle wanstaltige gedaanten van steen, mineraliën, schelpen, houtwerken of gewassen eenen vorm te geven, die dezelve tot sieraad of huisselijk gebruik geschikt maakt. Menig nietig voorwerp wordt door den vindingrijken geest een stuk, dat zoowel in onzen smaak valt, als in dien der Japanners, gelijk ik slechts tot voorbeeld zal bijbrengen de bestanddeelen van de meermin, hiervoren aangehaald; doch het is moeijelijk,

16 *

mijne lezers geheel in den smaak der Japanners te doen deelen. Daar zij, bij voorbeeld, eenen ouden gebarsten pot boven eene fraaije porseleinen vaas verkiezen, en een lomp oud stuk hout, dat slechts voor het gebruik eenigzins is gefatsoeneerd, liever gebruiken dan eene gepolijste bloemtafel, of zich veeleer van eenen ouden gedeukten koperen waterketel bij een kostbaar theeservies willen bedienen, zoo zijn er honderde voorwerpen, die alleen door de Japansche zucht tot oud- en zeldzaamheden zekere waarde verkrijgen.

Hoe ongeloofelijk zulks ook schijnen moge, kan ik echter verzekeren, kleederen te hebben zien dragen, die meer dan vijftig jaren oud waren; deze waren gemaakt van zoogenaamde Taffachelas, een linnen weefsel of gingan, dat veel op de kust van *Bengalen* werd gemaakt en van oneindig betere hoedanigheid dan het tegenwoordige was. Men heeft ons verzekerd, dat er van dergelijke stoffen in *Jedo* stukjes voorhanden waren uit den eersten aanvoer van de Hollanders in de zeventiende eeuw; alleen uit zucht tot het oude, welke den Japanners zoo eigen is, wordt dit alles zoo zorgvuldig bewaard: juist het tegendeel van hetgeen er in Europa plaats heeft, alwaar men zich beijvert, om telkens aan gebouwen, meubelen, kleederen, en wat het ook zijn moge, eene nieuwe gedaante te geven, terwijl niet zelden de kostbaarste stukken, door eene verandering der mode, alle waarde verliezen, ja somtijds zelfs belagchelijk worden. De Japanners beweren, dat in het algemeen al het oude fabrijk- en kunstwerk deugdzamer is dan het tegenwoordige, zoowel in hetgene hun eigen Land oplevert, als al hetgene er van buiten 's Lands wordt aangevoerd, en men is bij hen dikwijls beter dan hier in de gelegenheid om zulks te beoordeelen, omdat zich dit door de stalen, welke zij zoo zorgvuldig mogelijk van alle goederen bewaren, laat aantoonen; hetgeen niet zelden moeijelijkheden in het prijsmaken van onzen jaarlijkschen aanvoer oplevert.

Als een zinnebeeld des ouderdoms hechten de Japanners veel aan de *Camé* of schildpad, en den *Matsi* of sparreboom, welke ook in hunne teekeningen geliefkoosde voorwerpen zijn. In het aankweeken van dien boom hebben zij het tot het uiterste gebragt, want men vindt in tuinen sparreboompjes in potten, die soms meer dan honderd jaren oud zijn, en tevens op eenen onevenredigen, lompen en misvormden stam welig groen dragen; ten hoogste mogen deze drie voet hoog en even zoo breed zijn. Van dit uiterste heb ik, in het tegenovergestelde, sparreboomen bij de tempels gezien, die eene merkwaardige grootte hadden, en waarvan de takken van jongs af op staken van zeven à acht voet hoog uitgeleid waren, waardoor één boom de oppervlakte van drie honderd voet middellijns overschaduwt. Even gelijk de Japanners een dergelijk zonderling verwrongen gewas boven eenen gaven, zuiveren stam of eenen schoonen vruchtboom verkiezen, even zoo geven zij ook aan een fraai zeegewas, dat tot sieraad kan dienen, of aan eenen steen, welke tot eenig gebruik kan worden gefatsoeneerd, of naar de gedaante van eenig voorwerp gelijkt, boven edele gesteenten de voorkeur. Zij verstaan de kunst niet om dezelve te slijpen, en deze juweelen hebben dan ook geene waarde in den handel. De plaats, welke de bijouteriën of juwelierswerken in Europa bekleeden, wordt in Japan door zeker kunstwerk vervangen, hetwelk zij zeer hoog schatten en onder hunne kostbaarste kleinooden rangschikken. — Dit kunstwerk noemen zij *Sjakfdo*, en bestaat uit doosjes, platen en versierselen, uit verschillende edele metalen vervaardigd. De grond is meestal zwart, door eene vermenging van goud met ijzer en koper, en de figuren, daarop voorgesteld, worden er met onderscheidene stukjes metaal ruw ingedreven, en door beitels tot de hoogste uitvoerigheid bijgewerkt. De kleuren, welke in Europa door eene scheikundige zamenstelling aan het émail worden gegeven, zijn in het *Sjakfdo*-werk door de natuurlijke kleuren van elk metaal voorgesteld, en de grootste kunstenaars van Genève

hebben mij verklaard, dat die zeldzame kunst in Europa nog niet bekend was. De meeste dier voorwerpen zijn klein en eenvoudig; het is vooral in den smaak, om dezelve aan de stootplaten en het gevest der sabels te hebben, als ook aan de slootjes voor de brieventasch, de ceintuurhaken of dergelijken, en men betaalt zulk werk, naarmate van den ouderdom en de kunst, met honderde en duizende guldens. Dikwijls heeft er in het werk van dien aard eene vervalsching plaats, die zeer kennelijk is, omdat de figuren alsdan in de metalen plaat gegoten of gedreven zijn en in het vuur worden gekleurd. Van deze artikelen worden slechts zeldzaam allerfraaiste stukken uitgevoerd, om den hoogen prijs, dien men er in het Land zelf aan hecht, en welke in Europa niet betaald zoude worden; evenmin als men kostbare Europeaansche zaken in Japan tot eenen evenredigen prijs zou kunnen plaatsen.

Het is bekend, dat de Japansche kusten rijk zijn in alle mogelijke schelpdieren en de parel-oester niet zeldzaam voorkomt, vooral in het Landschap *Omura*, alwaar de Landsheer eenige paarlen van ontzettende grootte moet bezitten. Ik heb meermalen eenige paarlen gezien, die te koop werden aangeboden, doch altijd zeer ongelijk in grootte, en zoo duur, dat men vooronderstellen moet, dat zij zeldzaam worden gevonden, of de kosten van de duikers al te hoog zijn. Er is thans, op aanvrage van den Japanschen Keizer, eene duikelaarsklok aangekocht, die hem weldra door ons Gouvernement zal worden toegezonden; mogelijk zal men hierdoor meerdere ophelderingen verkrijgen. Indien dezelve met een goed gevolg wordt gebruikt, zullen de paarlen zeker een artikel van uitvoer opleveren, daar het gebruik van hals- en oorsieraden bij de Japansche Dames niet bekend is, en de Geestelijken zich wel zullen blijven vergenoegen, om hunne rozekransen van kralen of hout te gebruiken. — Kleine paarlen, als geneesmiddel tot poeder gestampt, houdt men voor een zuiverend middel, hetwelk alleen door rijke lieden gebruikt zal kunnen worden. De roode

paarlen zijn zeldzamer dan de witte, en ik heb dezelve nimmer te zien kunnen krijgen.

Er is welligt geen Land in de wereld, alwaar zoo veel handel in oud- en zeldzaamheden wordt gedreven als in Japan. Dit bepaalt zich niet alleen tot zulke zaken, als hierboven vermeld zijn; maar er bestaan zelfs winkels van allerhande soorten van levende dieren, als vogels, honden, katten, bokken, herten, krekels, jonge beeren, witte muizen, vechthanen, zeer kleine hoenders, waaijereenden, konijnen, alsmede van heerlijke bloemisterijen, zeldzame huiden, schelpen, mineraliën, zaden, enz. Wanneer deze voorraad in *Nagasakki* bestond, zoude het minder moeite kosten eene verzameling bijeen te brengen; dan daar deze magazijnen alleen in de groote steden, als *Jedo*, *Miaco* en *Osacca*, worden gevonden, moeten wij alles door de derde en vierde hand verkrijgen, en ten duurste betalen. — In de schetsen van den Heer Meijlan wordt gewag gemaakt van een medicijndoosje, dat zes duim hoog, vier duim breed en anderhalve duim diep was, waarin een sparreboompje, een bamboes en een pruimboompje groeiden, hetwelk voor honderd *kobangs* of twaalf honderd gulden om de zeldzaamheid werd verkocht, en de liefhebbers durven niet minder honderde guldens voor eenen fraaijen vogel, een schoothondje of ander zeldzaam of fraai dier besteden. — Door deze zucht voor al wat zeldzaam is, zijn de eischen, die jaarlijks door den Keizer en de Rijksgrooten aan de Hollanders gedaan worden, opgevuld met de koddigste vragen, even alsof in Europa de Natuur en de kunst het onmogelijke konden daarstellen, waarvan meestal het gevolg is, dat men zich van die commissiën moet verschoonen, of ze door eenig ander voorwerp zoekt te doen vervangen.

De zonderlinge omschrijving der voorwerpen, zoo als die op de origineele eischen voorkomen, zijn te kluchtig, om daarvan niet eenige staaltjes aan te halen, als zijnde, bij voorbeeld, daaronder aangevraagd geworden:

Een pees Horlogie van rariteit, dat klokkie slaat met twee pop, en daarbij eb en vroed met de zon en maan zoo als hij opgaat.

twee p^s. *waterhondie, die wel zwemmen op water.*

80 *taffachelasse d'heraysse dolmala* (1) *br.* 34 *duimen lang* 36 *voeten als nevenstaande staartje, is om liefhebben.*

1 p^s. *kaswaars* (2) *van groote soort.*

1 *Hollands kat met drie kleuren.*

1 *boek almanak van zeven planeten, en een boek tòt het maken van dezelve gebruikelijk is.*

1 *vogel van Chinesche karakter* (3).

1 *stel mortier waarmede men de bombe van* 16 *pond steen* (4) *schiet met regt machine op de nieuwste wijze gemaakt daarbij.*

4 *Loerie groote soort met verscheidene vederen.*

Uit deze opgave blijkt, dunkt mij, genoegzaam de nieuwsgierigheid en de onderzoekingsgeest der Japanners, en tevens, dat onze tolken niet altijd groote orthographisten zijn.

---

(1) Eene stof, die op de kust van *Bengalen* wordt geweven.

(2) Een cazuaris.

(3) Dit wordt in den eisch met eene Chinesche omschrijving opgehelderd.

(4) *Tamma* beteekend *steen;* zij gebruiken dit woord ook voor *kogel.*

SCHILDER- EN TEEKENKUNST.

Deze kunsten hebben zekerlijk in Japan op verre na die hoogte niet bereikt, op welke dezelve in Europa gevonden worden; echter zijn hare voortbrengselen dáárom belangrijk voor den vreemdeling, omdat men zich door dezelve een beter denkbeeld vormen kan van een Land en volk, hetwelk zich van de gansche wereld afgezonderd houdt, en daardoor den ijverigsten onderzoeker buiten de gelegenheid stelt, om zijne belangstelling en nieuwsgierigheid op de plaats zelve te voldoen. Ik heb om die reden dit Werk van eene hoeveelheid platen doen vergezellen, die getrouwelijk naar de voortbrengselen der Japansche School en de Natuur zijn gevolgd, en die ik, inzonderheid de afbeeldingen van eenen man en eene vrouw uit Japan, als goed gelijkend durf aanbevelen. In dit hoofddeel zal ik eenige Japansche gebruiken aanhalen, welke in mijne verzameling door afbeeldingen worden voorgesteld.

In het vak der schilderkunst zijn de Japanners niet zeer bedreven, en kennen weinig of niets van het gebruik van olieverf. Des te meer ervaren zijn zij in het behandelen van waterverwen, welke zij zoowel uit het mineraal- als plantenrijk weten te trekken, en die zulke schitterende kleuren opleveren, als men te vergeefs in Europa zou zoeken. De schetsen en omtrekken zijn stout, en de teekeningen zonder schaduw onverbeterlijk, maar in het uitwerken van de perspectief zijn zij zeer ten achteren. Er heerscht echter in de eenvoudigste schetsen en teekeningen

in het algemeen eene zekere overeenstemming, die aan de voorstelling gevoel bijzet, en dezelve eene bevattelijke en aangename houding doet verkrijgen. Afzonderlijke afbeeldingen van vogels en bloemen zijn over het algemeen door de naauwkeurigheid, waarmede dezelve zijn uitgevoerd, en de schoone dekverwen, boven dergelijke Europesche teekeningen te verkiezen. In het voeren van het penseel hebben zij eene bijzondere vlugheid, terwijl zij in het schetsen zóó geoefend zijn, dat zij zelden noodig hebben eenige trekken uit te wisschen. Het gebruik van elastieke gom is hun onbekend; de eerste aanleg geschiedt met houtskool, of wel terstond met flaauwe inktstreken. Gelijk de Chinezen eene manier hebben, om op hun zoogenaamd rijstpapier de scho onste teekeningen te maken, zoo hebben de Japanners eene eigene wijze, om op eene fijne soort van zijden gaas te teekenen; dit gaas is aan de eene zijde gelijmd, en doet zich, wat de zachtheid der teekening betreft, aangenamer voor dan het Chinesche rijstpapier. Zij kennen het gebruik van potlood niet, maar hunne penseelen zijn, benevens die der Chinezen, de beste der wereld. — Het herten- en vossenhaar wordt het meest voor dezelve gebezigd. De verwen worden niet in stukken, maar in poeder bereid en langdurig gewreven, en onder dezelve meestal ééne of twee korrels gekookte rijst gemengd, om den glans en de zelfstandigheid te verbeteren. — Het verbruik van zwarten inkt is in Japan niet minder dan in China, en wordt er even goed gemaakt. De roode inkt van de beste soort wordt uit *Lieoukieou* getrokken.

Men zoude zich van de teekenkunst der Japanners een al te ongunstig denkbeeld maken, wanneer men dezelve alleen wilde beoordeelen naar de proeven, welke door de Hollanders naar Europa worden gebragt. Doch men moet bedenken, dat wij deze stukken slechts door tusschenkomst van een' enkel' teekenmeester te *Nagasakki* kunnen verkrijgen. Deze is uitsluitend gemagtigd, aan de Hollanders te leveren, en al wat hij werkt moet eerst aan de Regering vertoond worden, opdat men beoordeele, of

de geteekende voorwerpen mogen worden uitgevoerd. Deze kunstenaar, hoezeer vlug en ervaren, kan onmogelijk dit werk alleen af, en gebruikt daartoe zijne knechts en leerlingen, die het evenzeer als de meester als eene kostwinning beschouwen, en, daar zij overtuigd zijn van geene mededingers te hebben, het werk, zoo goed of kwaad als zij verkiezen, afleveren. Niettemin heb ik stukken gezien, die, in hunne soort, in Europa den prijs zouden behalen. Ook aan oude schilderijen hechten de Japanners bovenal hooge waarde, en betalen er tot duizend kobangs of twaalf duizend gulden voor. Zij stellen er eene groote eer in, om ook in dit vak verzamelingen te maken; doch zij vertoonen dezelve niet, op de Europesche wijze, in lijsten of achter glazen, maar plakken de teekening op eene lange rol papier, met eenen gekleurden zijden rand, welke rol door de zwaarte van eenen stok, met eenen ivoren knop, glad nederhangt. De zoogenaamde *Toko* of de hoogerhand in een vertrek is alleen met eene teekening versierd, die bij plegtige gelegenheden wordt verwisseld met eene andere, welke een zinnebeeldig of toepasselijk onderwerp bevat; veelal vindt men, als hunne geliefkoosde voorwerpen, op die pronkstukken den *Foegieberg*, kraanvogels, schildpadden, sparreboomen, enz. De kraanvogel is het zinnebeeld van geluk, de schildpad van lang leven en de sparreboom van liefde en ouderdom; waarom ook voor de twee karakters naast de plaat van dit hoofddeel die van Sparreboom en Bamboes gekozen zijn.

De teekenkunst schijnt zich bij de Japanners reeds voegtijdig tot eenen zekeren graad ontwikkeld te hebben; vele schutten en antieke teekeningen, die men in tempels vindt, dragen het merk van eenen hoogen ouderdom, ofschoon het toch bijkans ongeloofelijk is, dat er, gelijk de Japanners beweren, eenige van de elfde eeuw onder zouden wezen.

Nimmer heb ik in Japan van een goed portretschilder gehoord, en geloof het aan eenig bijgeloovig denkbeeld te moeten toeschrijven, dat de inwoners zich niet op die kunst toeleggen. In het maken van een beeld is bij hen

het grootste vereischte, de kleederen en de houding met alle naauwkeurigheid na te bootsen; het aangezigt echter is nimmer gelijkend. In het algemeen volgen zij de Chinesche manier en bewonderen onze Europesche schilderijen minder dan hunne ouderwetsche schetsen. —

Door de moeijelijke zamenstelling van de Chinesche karakters leert de jeugd reeds vroeg het penseel met vaardigheid gebruiken, hetgeen haar naderhand, vooral in de ambachten, zeer te pas komt, om een plan of ontwerp, hetwelk zij door het schrift moeijelijk kunnen uitdrukken en doen verstaan, in eene ruwe schets voor te leggen. De Japansche boeken zijn daarom ook opgevuld met prenten en afbeeldingen, die, even als het schrift, met houtsneêplaten worden gedrukt; zijnde de kunst van in koper te graveren eerst in de laatste tijden, en slechts als eene eenvoudige proef, aangewend. Het ware, uit hoofde van de onmogelijkheid om hunne taal met beweegbare typen of letters te drukken, voor de Japanners te wenschen, dat de steendruk bij hen wierde ingevoerd, zoowel om de kosten en den arbeid van het houtsnijden, als om de verbetering, die deze laatste kunst vereischt.

Door het bijeenbrengen eener verzameling van teekeningen heb ik dikwijls bijzonderheden in hunne zeden en gebruiken opgemerkt, die ik anders veelligt zoude hebben voorbijgezien, welke opmerkingen mij dan gelegenheid tot nader en naauwkeuriger onderzoek hebben gegeven. Ik zal daarvan alleen de korte beschrijving van de verschillende tijdperken van het menschelijk leven aanhalen, die ons, even als vele andere daadzaken, niet dan door verhalen of dergelijke voorstellingen, als er in het Museum voorhanden zijn, worden overgeleverd, en die voor een ieder meer of min belangrijk zullen wezen.

De zwangere vrouw, die de hoop voedt, aan de maatschappij eenen nieuwen telg te schenken, ontvangt in de vierde maand harer zwangerschap eenen band om het lijf, welke van eene rood katoenen stof moet zijn en maandelijks vaster wordt aangehaald; dit is in navolging van de Keizerin SINGOE KOGOE, toen zij haren togt naar *Corea* deed; en behalve dat de

vrouwen zich bij die gewoonte goed schijnen te bevinden, is het ondergaan van die pijniging een bijgeloovige dwang geworden.

Wanneer het kind geboren is moet de kraamvrouw zeven dagen in dezelfde houding blijven zitten, van achteren en op beide zijden door dekens of rijstbalen ondersteund. Er moet gezorgd worden, dat zij, gedurende dien tijd, niet veel slape en een sober voedsel gebruike, bestaande uit rijst, met roode boontjes, of *azoeki mamé*, gekookt, en een weinig visch, of boonensap (*miso* genaamd), dat met eijeren wordt toebereid. Na den zevenden dag ontvangt de kraamvrouw van hare vrienden gelukwenschingen en geschenken, en op den een en twintigsten dag wordt het kind het hoofd kaal geschoren. Dit haar wordt zorgvuldig bewaard en gewoonlijk aan de zee geöfferd.

De jongens worden op den dertigsten en de meisjes op den een en dertigsten dag door de ouders of nabestaanden naar den tempel gebragt, om eenen naam van den Priester te ontvangen. Aan dezen worden onder de hand drie namen opgegeven, en na de planeten geraadpleegd te hebben, prevelt hij een gebed, en spreekt den naam van het kind uit, welke plegtigheden niet zonder geschenken en feestvieringen afloopen.

Wanneer de vrouw honderd dagen kraams is, rusten al de lasten van het huishouden en bestier weder op hare schouders, en zij mag nu ter bedevaart gaan of eenige andere door haar aan den tempel gedane gelofte vervullen.

Een jongen treedt zijn eerste tijdperk met het derde jaar in. Men doet hem alsdan eenen gordel of band over de losse kabaai, en van dien tijd af leert men hem bidden. Op zijnen vijfden verjaardag wordt hij gekapt. Tot dien tijd toe was het haar afgeschoren, op twee lokken na, die aan weêrszijden van het hoofd los nederhingen; nu laat men hetzelve vrijelijk groeijen, en bindt het op het achterhoofd bijeen. Men trekt hem nu het complimentgewaad aan, en hij kan nu ook zijne gelukwenschingen in den tempel opdragen, terwijl het hem voortaan geoorloofd is aldaar te bidden.

De leeftijd van vijftien jaren is het tijdperk van de ontluiking der jongelingschap; nu wordt het haar op het platte gedeelte van het hoofd geschoren, het lange haar van de beide zijden stijf op het achterhoofd bijeengebonden, en met een staartje van drie à vier duim, dat met pommade bijeengevouwen wordt, naar voren op het hoofd gebogen. Dit is het algemeene kapsel der Japanners, hetwelk zij tot hunnen dood gebruiken. Het afgeschoren haar wordt zorgvuldig bewaard, om in het graf mede gegeven te worden. Het spreekt van zelf, dat jong en oud, en dus ook de kinderen, die op hun vijfde jaar het complimentgewaad aankrijgen, daarbij eene sabel dragen; zij worden daardoor reeds vroeg zoowel met het nut, als het schadelijke van dit wapen bekend. Het is natuurlijk, dat hierbij de algemeene wensch ontstaat, om dit wapen, hetwelk nimmer hunne zijde verlaat, des noods tot verdediging te kunnen gebruiken, en dit geeft aanleiding, dat over het algemeen de Japanners zich zeer sterk in de schermschool oefenen, zoowel met de lans of piek, als om eene of twee sabels te gelijk te gebruiken.

Daar de jongeling thans mondig geacht wordt, en gewoonlijk op dien leeftijd reeds eenen post bekleedt, wordt er weldra aan het huwelijk gedacht. Het meisje van zijne keus krijgt daarvan den eersten wenk door eene bloem of eenig ander klein geschenk met zijnen naam, dat haar door tusschenkomst van een' derde wordt toegezonden, en indien hij zulks niet terug ontvangt, worden er van beide zijden bemiddelaars benoemd, om de onderhandsche toestemming der ouders te vragen en de voorwaarden van het huwelijk te schikken. Wanneer dit geschied is, volgen er een aantal geschenken voor de bruid, zoowel voor haren opschik en voor hare kleeding, als voor het op handen zijnde feest. De jongeling ziet zijne aanstaande slechts éénmaal in het geheim vóór het huwelijk, en wanneer de dag van de plegtige voltrekking verschenen is, vertrekt de bruid in optogt met alle hare betrekkingen en eigendommen, vergezeld van de

bemiddelaars en den vader des bruidegoms, naar de woning van laatstgemelden, alwaar de bruidegom haar bij het aangeregte feest verwacht. Bij deze gelegenheid hebben er een aantal plegtigheden plaats, die in het werkje van Titsingh breedvoerig zijn beschreven. Het huwelijk wordt vervolgens door den priester ingezegend, en in den tempel, waartoe het paar behoort, aangeteekend. Wanneer het huwelijk met kinderen gezegend wordt en de ouders hooge jaren verkrijgen, dragen zij hun ambt of hunne kostwinning op den zoon of schoonzoon over, en laten hem in het bezit en beheer van alles, zich alleen een verblijf in het achter- of bovenhuis voorbehoudende, hetwelk de Japanners *inkioe* noemen. Zij wijden zich vervolgens aan de getrouwe vervulling van Godsdienstige pligten, het doen van bedevaarten, en leven overigens geheel stil en van de wereld afgezonderd.

Hoezeer de Japanners in het algemeen en zonder uitzondering, krachtens de afstamming van hunne Cami's, Sintoïsten zijn, nemen zij, indien zij niet, even als de *Dayrie*, tot de *Budsdo*-leer zijn overgegaan, toch op zekeren ouderdom die Godsdienst aan, omdat dezelve in eene eeuwigdurende hereeniging na dit leven een troostrijker en gunstiger verschiet belooft. Wanneer het laatste oogenblik nadert, komt de *Bonsang* of *Budsdo*-priester zijne gebeden uitspreken, en blijft nog eenen geruimen tijd bij het lijk, bij tusschenpoozen gebeden zingende, en met eenen ivoren hamer op eene metalen trom slaande, om de hulp der goden in te roepen, en de afgestorvene zielen van de vrienden des overledenen te waarschuwen. Dit wordt nog weken lang in het sterfhuis volgehouden. Het lijk wordt zoo mogelijk nog denzelfden dag gewasschen, en hoezeer het ook vroeger in gebruik was, hetzelve op eene plegtige wijze te verbranden, schijnt dit thans weinig of nooit meer plaats te vinden, maar worden de dooden in balies gezet, in eene biddende houding op de gewone Japansche wijze zittende. Het is onbegrijpelijk, hoe zij de verstijfde ledematen weder zoo

buigzaam krijgen, om het lijk in die gebogene houding te plaatsen, hetgeen enkel gedaan wordt met een fijn wit poeder, hetwelk, naar men mij berigtte, hoofdzakelijk arsenicum of rattenkruid zoude zijn. De lijkstaatsie is niet minder treffend en schoon, dan alle andere Japansche optogten; zij wordt verzeld van priesters en andere beambten, vrienden en bloedverwanten, welke laatsten in wit rouwgewaad de lijkbaar dragen. Zoodra het lijk uit het huis gedragen is, wordt de poort door het branden van eenen houtstapel gezuiverd, en aan de poort van den tempel, waar de overledene wordt bijgezet, wordt zijne aankomst door de priesters met het slaan op de bekkens aangekondigd. Men spreekt nog op het graf de laatste gebeden uit, en het lijk wordt eenige voeten onder de aarde begraven. Deze plaats wordt voorloopig met een zindelijk afdak gedekt, totdat hetzelve door eene steenen graftombe wordt vervangen. De nabestaanden bezoeken dagelijks het graf, en offeren daar bloemen en gebeden. Bij een voornaam persoon wordt het graf gedurende twintig dagen door één' of twee priesters bewaakt, die naderhand hun bezoek even als de familie verminderen; doch tot vijftig jaren na het overlijden wordt zeer zeker het graf allerzindelijkst onderhouden, en jaarlijks, op het algemeene sterffeest, de nagedachtenis des overledenen gevierd.

GODSDIENST.

Een volk, hetwelk, gelijk de Japanners, van onmiddellijk Goddelijke afstamming waant te zijn, en, op dien grond, zich zoo verheven en eervol gelooft, moet wel, uit den aard der zaak zelve, zich eenige godsdienstige instellingen en pligten opleggen en daaraan de grootste waarde hechten. In allen gevalle vloeit uit het zoo evengemelde denkbeeld voort, dat, zoo lang de Japanners de gezegde fabelachtige overlevering nopens hunne oorspronkelijke afstamming blijven aankleven, zij de stamvaders hunner natie als Goden of Hoogste Wezens moeten vereeren en dienen. Zoo lang zij toch in hunnen *Mikaddo* of *Dayrie* den waren afstammeling van den eersten stichter huns volks, TENZIO DAYZIN erkennen, zullen zij nimmer de leer hunner voorouderen, de zoogenaamde *Sinto*-leer of vereering der *Cami's* of Hemelbewoners, verzaken.

Deze *Sinto*-leer, als oorspronkelijke Japansche Godsvereering, verdient derhalve bij de Japanners om haren ouderdom onder de verscheidene eerediensten of secten, die zij thans omhelzen, nog altijd den eersten rang; TENZIO DAYZIN wordt als oudste en patroon der secte vereerd. Volgens de *Sinto*-leer wordt 's menschen bestaan, zoowel als de gansche omvang der Natuur en het geheele uitspansel, geregeerd door eenen *éénigen* God, die, als oppermagtig, te zeer boven alles verheven is, om zich met de nietigheid der menschen in te laten. Tusschen dezen *éénigen* of *opper-*

18

magtigen God en den mensch dienen, als de tolken van dezen laatsten, de Hemelbewoners, Hemelgoden, of *Cami's*, met welke de *Dayrie* vooronderseld wordt in onmiddellijke verstandhouding te verkeeren, en waarom deze dan ook vereerd wordt als de Middelaar tot 's menschen geluk. Aan de zon, de maan en de sterren, als de woonverblijven der hemelsche geesten, wordt insgelijks eene godsdienstige hulde toegebragt. Volgens de *Sinto*-leer bestaat het hoogste goed dáárin, dat men dien gelukstaat op aarde erlange, welke door zuiverheid van hart, getrouwe vereering der goden, gehoorzaamheid jegens de Regering en vermijding van alle overtredingen tegen de geboden der gezegde leer, verkrijgbaar is. Door gehoorzaamheid jegens de Regering wordt, in eenen godsdienstigen zin, vooral verstaan de verknochtheid aan den *Dayrie*, als afstammeling der Hemelgoden; deze verknochtheid staat op den voorgrond, en maakt de zuil uit, op welke het gansche Japansche stelsel van staatkunde is gegrondvest. In het blind vertrouwen op de groote wijsheid en heiligheid van hunnen *Mikaddo* of *Dayrie* laten de Japanners zich alle voorschriften en wetten, door hem tot zekerheid van den Staat ingesteld, welgevallen, en volgen die als zoo vele godsdienstige pligten op. Eene schennis dier gehoorzaamheid zoude ten eenenmale den roem der Goden-afstamming verbreken, waaraan de Japanner alles hecht, terwijl hij voor het overige zich enkel bepaalt tot het leeren kennen der weinige geboden, als daar zijn: niet te liegen, niet te stelen, geen overspel te bedrijven, geen dier te dooden, de vereischte bedevaarten te volbrengen, de *Cami's* te vereeren, en, gelijk boven gezegd is, in des *Dayries* beschikkingen te berusten, zonder te onderzoeken, op welke gronden de onderscheidene voorschriften en wetten door hem gegeven zijn, gelijk hij ook nimmer omtrent zijne godsdienst eenige opheldering verlangt, als gevoelde de Japanner zich te nietig en geheel onbevoegd, om in de verborgenheden der aardsche en hemelsche regering door te dringen.

Op de godsdienstpligten der Sintoïsten nader zullende terugkomen,

zal ik eerst eene schets geven van hunne begrippen nopens een volgend leven. Deze zijn inderdaad zeer bekrompen, zoodat hun zelfs het volkomen vertrouwen ontbreekt op het vooruitzigt, om, na eenen reinen wandel op aarde, in volmaaktere gewesten met dien hoogen trap van gelukzaligheid te worden vergolden, welke hun de leer van *Buddha* belooft. Niet dat zij gelooven, dat de dood voor eeuwig het bestaan van den mensch zoude vernietigen; maar zij vermeenen, dat de voor hunnen geest of voor hunne ziel bereide belooning zich beperkt tot het in de Hemelsche gewesten bekleeden eener meerder of minder luisterrijke plaats, in het gevolg van den God of *Cami*, welken zij op aarde hebben aangebeden. Indien daarentegen hun wereldsch gedrag strafschuldig is, gelooven zij, dat bij hun overlijden de ziel overgaat in het ligchaam van eenen vos, van eene slang of van eenig ander door hen veracht dier, in welken toestand alsdan de menschelijke geest eene reeks van jaren op aarde omzwerven en, door het ondergaan der zwaarste folteringen, zijn eenmaal gepleegd misdrijf boeten moet, totdat hij in voldoende mate gezuiverd is, om in de nabijheid van zijnen *Cami* te worden toegelaten; doch altijd is die gelukstaat op eenen lageren trap geplaatst dan die der gewesten, welke zij het Hemelsch Paradijs, het verblijf hunner goden, noemen, en die voor den gewonen mensch te zeer verheven en ontoegankelijk geacht worden.

In het vroeger vermelde door de *Sinto*-leer verkondigde gebod tot gehoorzaamheid aan de Regering is het algemeene voorschrift tot zedigheid, eerlijkheid en naarstigheid vervat. Voorts eischt die leer, als bijzondere pligtvervullingen, de Goden te bidden, derzelver tempels te bezoeken en in stand te houden, zich voor alle besmetting te hoeden, waartoe ook vooral behoort, zich van het dooden van viervoetige dieren, van het zien van bloed, van het zien of aanraken van doode ligchamen, van het aanhooren van lasterlijke, onkuische, ruwe of wreede taal te onthouden. Het verzuimen van éénen dezer pligten ontzegt den Japanner, voor korteren of langeren tijd, den toegang tot den tempel.

De tempelen der Sintoïsten worden *Mia* (huis der onsterfelijke zielen) genoemd. Zij zijn zeer eenvoudig en klein, meestal in een eenzaam oord, zeer zelden aan eenen grooten landweg gelegen. De toegang of weg tot eenen *Mia* wordt voor de reizigers aangeduid door eene houten of steenen poort, die weder naar eene tweede poort geleidt, totdat men eindelijk door nog verscheidene dergelijke poorten, welke op zekere afstanden van elkander over den weg staan, langs kronkelwegen aan het tempelgebouw komt. Hetzelve is vierkant, voor het grootste gedeelte van hout, ter hoogte van drie à vier voet boven den grond opgetimmerd; rondom hetzelve is eene insgelijks houten gaanderij aangebragt, die door den grooten luifel van het dak wordt overdekt. Inwendig wordt de tempel zeer zindelijk gehouden, met fijne matten belegd, zonder eenige andere sieraden of kleuren, dan die van het glad geschaafde hout en der zuiver witte wanden. Regt tegenover den ingang ziet men in den tempel een wit houten tralie- of rasterwerk, waarachter zich een glad geslepen, ronde, met eenige strooken wit papier omhangene, metalen spiegel vertoont, als het zinnebeeld der secte, welker eigenaardige beteekenis voor den Sintoïst, als van zelve, in het oog valt. De spiegel is de terugkaatsing van het geweten; wie er zich in spiegelt, wanneer hij zijnen God aanroept, wordt met eenen heiligen eerbied doordrongen, en aangespoord, om zich zelven voor zijne overtredingen de verdiende boete op te leggen. Te gelijker tijd vertoont hem deze spiegel de onreinheid zijner ziel, daar zij hem zijn gelaat en den uiterlijken vorm zijns ligchaams onvolkomen en wanstaltig vertoont. Het wit papier rondom den spiegel is het zinnebeeld der zuiverheid, naar welke hij moet streven, om van zijn hart alle besmetting te weren en hetzelve vlekkeloos aan de dienst zijner Goden te wijden. Indien er al in eenen *Mia* eenige beeldtenis wordt gevonden, zoo is het altijd die des Stichters van den tempel, of wel van één' der *Cami's*, aan wien dezelve is toegewijd. Doch zoodanig afbeeldsel is niet te allen tijde in den tempel

zigtbaar, en wordt met de overige tot denzelven behoorende reliquiën alleenlijk op zekere bepaalde feestdagen vertoond. In buitengewoon groote *Mia's* heeft een *Canusi*, of priesterlijke bediende, de wacht; doch meestal zijn deze gebouwen gesloten, en worden de gebeden verrigt op de buitengaanderij voor een houten raamwerk, alwaar ook eene offerkist is geplaatst. Ieder, die hier den pligt van het gebed komt vervullen, reinigt zich vooraf de handen en het aangezigt in eenen hardsteenen bak of vijver, die bij elken *Mia* gevonden wordt, trekt vervolgens aan eene aan den ingang des tempels geplaatste bel, als om de *Cami's* te waarschuwen, en op den grond nederknielende en het hoofd ter aarde buigende, verrigt hij voorts in weinige oogenblikken zijn gebed. Een *Mia* van eenig aanbelang beslaat eenen grooten omvang gronds, meestal in eene bergachtige, fraai beplante ligging gekozen. Alvorens tot het eigenlijke verblijf van den *Cami* te komen, hetwelk zich in het hoogst aan den berg gelegen gebouw bevindt, gaat men langs verscheidene trappen door hardsteenen poorten, die naar de woonhuizen der *Canusi's* en naar de tot den tempel behoorende gebouwen geleiden. Deze zijn omringd door fraaije plantsoenen, tuinen, vijvers, bruggen, steenen lantarens, poorten of gedenkteekenen, en sommigen derzelve zijn opgevuld met, aldaar den Goden geofferde, zeldzaamheden, uit allerlei kunstgewrochten bestaande, die zeer zindelijk onderhouden en sierlijk voorgesteld worden.

Het staat den *Canusi's* vrij, zich in den echtestaat te begeven, en buiten dienst zich gelijk ieder ander Japanner te kleeden. Zij hebben ook het hoofd niet kaal geschoren, zoo als de *Buddha*-priesters. Naar mate van hunnen rang dragen zij, gelijk de Keizerlijke bedienden, ééne of twee sabels, en de vervulling hunner geestelijke pligten vordert slechts weinige inspanning of vermoeijenis. Leerredenen worden er niet gehouden, en de verborgenheden hunner Godsvereering zijn van te verhevenen aard, dan dat zij den volke zouden kunnen medegedeeld worden.

Hunne werkzaamheden bestaan in de eer des Tempels te handhaven, door denzelven zindelijk en sierlijk te onderhouden, de ingezetenen tot de vervulling derzelver pligten jegens de maatschappij en jegens hunne *Camï's* aan te sporen, geluksvoorspellingen te doen, het horoscoop te trekken, kinderen namen te geven, enz. In zoo verre men hen dienaars van het geloof mag noemen, zijn zij eerbewijzingen en gehoorzaamheid verschuldigd aan den *Dayrie*, of het hoofd der *Sinto*-secte; doch vermits alle de instellingen dier leer er toe strekken, om de maatschappij door éénen band aan de Japansche staatkunde te ketenen, volgt noodwendig daaruit, dat het Bestuur van den *Koebo* er groot belang bij heeft, om de *Sinto*-leer ter instandhouding harer volle kracht te onderschragen, en over haar deszelfs gezag en invloed uit te oefenen; zoodat, eigenlijk gezegd, de Japansche Regering en staatsregeling uit de achting voor den Goddelijken oorsprong der Sintoïsten derzelver onwrikbaar bestaan hebben ontleend.

Een der hoofdpligten van den Sintoïst is gelegen in het volbrengen der bedevaarten, onder welke die naar den tempel te *Isi*, de geboorteplaats van den stichter, TENZIO DAYZIN, volstrekt niet mag worden nagelaten. Men mag veilig aannemen, dat geen Japanner sterft, zonder althans éénmaal in zijn leven die heilige plaats bezocht te hebben, om zijne eerbewijzingen te doen en aflaatbrieven te halen. Deze togt wordt door de meesten hunner te voet afgelegd, en zij, die vermeenen eene zware boete te moeten volbrengen, begeven zich derwaarts barrevoets, en stellen zich vrijwillig bloot aan allerlei ongemakken en vermoeijenissen, om daardoor den last hunner zonden te verligten. Meermalen ontmoet men dergelijke voetgangers, die, getrouw aan hunne in tijden van rampspoed en nood afgelegde geloften, gedurende de gansche pelgrimaadje hunnen leeftogt bedelen, en slechts het hun tot legerstede dienende kussen, in eene eenvoudige mat gewikkeld, op den rug dragen. Anderen dragen het afgeschoren hoofdhaar, op eene plank gespijkerd, op de borst,

en brengen dit of eenig ander voorwerp, uit iets, dat hun dierbaar of zeldzaam is, bestaande, ten offer. Deze bedevaartgangers zijn gedurende den tijd, welken zij aan dezen gewigtigen togt besteden, nog stipter dan anders aan hunne godsdienstpligten verbonden, en daarin zóó naauwgezet, dat zij vermeenen zouden onverrigter zake te moeten terugkeeren, indien zij met de geringste onreinheid besmet werden. Den aflaatbrief brengen zij van *Isi* mede in een met de grootste zorg digt gevouwen papier, waarop van buiten de naam van den grooten tempel, *Dai Singu*, als ook die van den *Canusi* en het jaartal geschreven zijn. Dit stuk wordt door de pelgrims op het zorgvuldigst in eene houten doos gedragen, en, te huis gekomen, binden zij hetzelve met vergulde of andere fraaije koorden op eene daartoe bestemde zuiver wit geschaafde plank, die, met kunstkeurig gevormde letters beschreven, gewoonlijk in het slaapvertrek, of bij geringe lieden aan den haard, wordt ten toon gesteld, hetwelk hun alzoo eene gestadige herinnering geeft aan de door hen te vervullen pligten, met aanmaning tevens, om in derzelver voltrekking te volharden, de bedevaart te hervatten, en ook vooral om de aflaatbrieven te bestellen, die jaarlijks van *Isi* naar alle oorden des Rijks worden verzonden; zoo als ook nog de Almanak mede tot eene inkomst voor den Tempel te *Isi* verstrekt, welke uitsluitend aldaar gedrukt en door het gansche Land wordt verspreid.

De Keizer, of *Koebo*, voldoet aan de godsdienstige verpligting tot de gezegde bedevaart, door het jaarlijks zenden van een gezantschap naar den eersten Tempel zijner secte te *Isi*, hetgeen van zelf met rijke geschenken vergezeld gaat. Van de aan den *Dayrie* verschuldigde eerbewijzingen kwijt hij zich op gelijke wijze, door het afvaardigen van gezanten naar het geestelijke Hof te *Miaco*. De menigvuldige kerkelijke dienaars te *Isi* betoonen aan de bezoekers dier geheiligde plaats alle hulpvaardigheid, en zelfs vindt de behoeftige pelgrim, gedurende zijn verblijf aldaar, ten

hunnent kosteloos huisvesting; meestal echter worden deze geestelijken mildelijk beloond, en zij schijnen geenszins verpligt te zijn de liefdegaven, die hun aangeboden worden, af te wijzen.

De Japanners, die ten aanzien hunner bedevaarten, zoowel als nopens de zielsverhuizing, ligtgeloovig zijn, verzuimen niet zich uit de planeten en gesternten voorspellingen te laten doen, hetgeen alsdan vergezeld gaat met het uitdeelen van heiligprentjes en verzegelde briefjes, die tot allerlei behoedmiddelen dienen moeten, en welke door beide secten in een zijden zakje aan eene koord, *mamorie* genoemd, als talisman, op de bloote borst gedragen worden. Geen onheil vreezen zij meer, dan door den vos bezocht te worden, en ik heb zelfs eenigen der kundigste en meest verlichte Japanners ontmoet, die aan dit bijgeloof onderhevig waren, en zich vastelijk overtuigd hielden, dat de zielen der booze menschen in den *Kitsoenai* of vos overgingen. Door het gansche Land zijn Tempelen aan dat dier, of liever aan *Inari Day Miosin*, den God der vossen, toegewijd.

In de meeste huizen vindt men *Mia's* of kleine wit-houten tempeltjes met den eenen of anderen beschermgod, die de dagelijksche begroeting der huisgenooten ontvangt, en aan wien bloemen en brandende pitten van welriekend hout worden geofferd.

Tot de secte der *Sintoïsten* behooren ook de *Jamabosi's* (1), of Sintoïstische kluizenaars, die zekeren GIENNO GIOSSA als den stichter hunner orde opgeven, en, vóór omtrent twaalf honderd jaren, tot godsdienstpligt hadden voorgeschreven, de grootste moeijelijkheden te tarten, nimmer het leven in rust te genieten, maar in de woestijnen rond te dolen, ten einde aan de *Cami's* de grootste hulde toe te brengen. Deze wijze van boetedoening is later door velen gevolgd geworden, die meenden, zich op

---

(1) *Jamabosi* beteekent bergsoldaat.

de gewone wijze niet van hunne zonden te kunnen vrijbidden, totdat eindelijk dit stelsel een toereikend getal aanhangers heeft verkregen, om eene aanzienlijke geestelijke orde uit te maken. Het opperhoofd derzelve houdt zijn verblijf te *Miäco*, en volbrengt slechts éénmaal in het jaar met zijne wèl bemiddelde orde-broeders eenen togt naar eenen hunner Tempelen in de gebergten; doch de behoeftigen onder hen dolen bij voortduring rond, en hebben geen ander middel van bestaan, dan op de genade van anderen rond te zwerven. Velen nemen de kwakzalverij bij de hand, en even als bij ons de Hongaarsche en Poolsche landloopers, onder den naam van *Olie-koopen* bekend, venten zij alsdan hunne wonderkunstige geneesmiddelen uit. Zij zijn gewapend met eene sabel en eenen stok met ringen, en overigens zeer kenbaar door hunne zonderlinge kleeding. Het schijnt, dat zij den voornoemden GIOSSA, onder den naam van FUDO, als hunnen voornaamsten God vereeren; en dat het bestijgen van den hoogen en vermaarden berg *Foegie*, wanneer in den zomer deszelfs kruin zonder sneeuw of ijs is, een' hunner meest geliefkoosde pelgrimstogten uitmaakt. Indien de ware *Sinto*-leer wegens hare zuivere eenvoudigheid verre boven de overige eerediensten is te verkiezen, valt het daarentegen des te meer te bejammeren, dat de ware zedelijke grondbeginselen van dit geloof niet in derzelver eenvoudigheid worden onderwezen, en dat de denkbeelden der Sintoïsten, met opzigt tot der menschen eeuwige bestemming, geen schooner en meer verheven verschiet opleveren; hierin vermeen ik dan ook, dat de oorzaak te zoeken zij, dat de later ingevoerde *Budsdo*-leer, of die der vreemde afgoden, zoo algemeen is omhelsd geworden. De *Budsdo*-leer toch verschaft, in duizende afgoden, aan den bijgeloovige de middelen, welke hem in zijne goede voornemens behulpzaam zijn, en streelt zijne verbeelding door uiterlijke tempelpraal en zinnelijke vergelijkingen, die den min verlichte het verhevenste denkbeeld van een hemelsch Paradijs

gestadig voor oogen stellen. Bovendien wordt deze leer door de priesters in het openbaar verkondigd, en daarbij de weg tot het Paradijs voor ieder opengesteld. Dit noopt den Japanner, om zich met genoegen alle aardsche opofferingen te getroosten, ten einde dien hoogen gelukstaat te bereiken; terwijl de Sintoïsten, hierin twijfelachtig, zich de weinige hoofdregels hunner secte zelve moetende uitleggen, in den blinde voortdolen, en dus weinig of geen' troost en toevlugt kunnen vinden, dan in hun eigen gedrag. Eene godsdienstleer als de *Sinto*, op de natuurlijke zedeleer gegrond, verdiende duidelijk te worden opgehelderd, verklaard, en trapswijze met den voortgang der beschaving, op alle omstandigheden, zonder geheimzinnigheid te worden toegepast; maar dan zoude de *Dayrie* of *Mikaddo* ontmaskerd en eene heiligschennis begaan worden, welke de Japansche verlichting tot dus verre niet kan trotseren. De eigenschappen, welke de *Dayrie* zich toekent, zouden met het gezond verstand niet zijn overeen te brengen, en hij zoude weldra alle achting en invloed verliezen.

Eer wij van de andere godsdiensten gewag maken, welke de Japanners in het vervolg van tijd omhelsd hebben, zonder daarom de *Sinto*-pligten te verzaken, behoort men te weten, dat de *Dayrie* of *Mikaddo* voortdurend zijne wáardigheid als het hoofd dier secte heeft behouden. Men beschouwt hem als uit het geslacht van TENZIO DAYZIN gesproten, met Goddelijke magt en luister bekleed, en men dient hem met al die zuiverheid en onderscheiding, welke het menschelijk vernuft heeft kunnen bedenken, ten einde hem, boven alle aardsche wezens, den meesten eerbied en achting te betoonen. Sedert hij heeft opgehouden het wereldsch gezag uit te oefenen, heeft men voor hem en zijn Hof, in de stad *Miäco*, een paleis doen bouwen, en sedert dien tijd is het gansche Hof van den *Dayrie* aldaar bij voortduring gevestigd. Men kan niet twijfelen, of het inwendige van hetzelve is op alle wijzen tot het aangenaamste verblijf ingerigt. Uitwendig ziet men slechts hooge muren en grachten, die het

kasteel omringen, en hooge torens, welke zich boven hetzelve verheffen. De *Dayrie* verlaat ook nimmer dit paleis, dan bij enkele gelegenheden, wanneer hij naar den tempel *Tsjiwoinjo* gaat om te bidden. Hij wordt bij die gelegenheid derwaarts gedragen, of wel gereden in eene kostbaar verlakte kar met ossen bespannen. Hetgeen men verhaalt, dat de heiligheid van zijn' persoon niet zoude toelaten, dat hij door de zon beschenen wierde of de aarde zijne voeten aanraakte, is zeer twijfelachtig en moeijelijk met de zinnelijke leefwijze van dat Hof overeen te brengen. Hij heeft eene vrouw en twaalf bijvrouwen, die elk afzonderlijke paleizen bewonen. Men verhaalt, dat de muzijk, dans- en tooneelkunst of dergelijke vermakelijkheden, alsmede de dichtkunst en vele andere wetenschappen tot de geliefkoosde studie en uitspanning behooren der menigvuldige gezinnen en hooge beambten, die in het gevolg van den *Mikaddo* met hem binnen de muren van dit paleis wonen. Al wat de *Dayrie* nuttigt, wordt in nieuwe potten gekookt, en deze, zoowel als de schotels en bekers, welke men hem bij den disch voorzet, worden na het gebruik dadelijk verbroken. Hij rookt slechts ééns uit dezelfde pijp en bekomt dagelijks geheel nieuwe kleederen en beddegoed; doch alle deze stukken zijn van eene eenvoudige of min kostbare hoedanigheid, om de ontzettende uitgaven, hiertoe vereischt, niet al te hoog te doen oploopen. De inkomsten van den *Dayrie* bestaan in eenige domeinen in de omstreken van *Miäco* gelegen, maar hoofdzakelijk wordt zijn Hof door den *Koebo* bekostigd, hetgeen met zoo veel karigheid geschiedt, dat een hoog beambte van den *Dayrie* zich zeer gelukkig acht, wanneer hem, bij gelegenheid van eenig gezantschap, een kleedingstuk of iets dergelijks geschonken wordt. De *Dayrie* heeft de magt, om elk een' naar verdienste, waardigheid of geboorte te vereeuwigen, door hem onder het getal der heiligen te plaatsen, of ook met eenen geestelijken rang te begiftigen, hetgeen dikwijls gebeurt, omdat dit met kostbare tegengeschenken, die mede een gedeelte zijner inkomsten uitmaken, moet worden

vergolden. Deze onderscheiding wordt echter niet verleend, zonder eerst het advijs of de goedkeuring van den *Koebo* verkregen te hebben. De *Koebo* heeft zich in het algemeen en in allen opzigte van de handelingen des *Mikaddo's* verzekerd, en houdt eene bezetting van Keizerlijke troepen in het kasteel van den *Dayrie*, die kwanswijs eene eerewacht uitmaken, om hem in geval van nood te verdedigen, maar eigenlijk dienen, om van den persoon zijner Heiligheid te allen tijde meester te zijn.

Men schijnt dus uit dezen maatregel te moeten afleiden, dat de Regering dezen heiligen persoon niet volkomen vertrouwt, en hem enkel laat blijven bestaan, om eenen steun te behouden in de oude *Sinto*-leer, die hoofdzakelijk op het beginsel rust, dat men den Staat en de maatschappij eerlijk moet dienen. Voor het overige mag men stellen, dat het gezag van den *Dayrie* eigenlijk zeer gering is, zoodat de titel van Geestelijken Keizer, dien men hem, als de vertaling van het woord *Mikaddo* of *Dayrie*, toekent, zeer oneigenlijk is, en alleen dienen kan, om hem van den *Koebo* te onderscheiden, daar men hem, naar de letterlijke beteekenis, *Zoon des Hemels* moest noemen, of hem eenen Goddelijken naam geven, omdat hij door het volk geacht wordt boven de menschen verheven te zijn, en met de *Cami's* of goden in onmiddellijke verstandhouding te staan. Dit gevoelen is zoo sterk, dat men in de tiende Japansche maand de *Cami's* of goden en heiligen der *Sinto*-leer niet gaat bezoeken, omdat dit de vast bepaalde tijd is, waarin zij hunne opwachting bij den *Mikaddo* gaan maken, en dus aan menschen geen gehoor verleenen kunnen.

De hooge rangen en titels dergenen, die het geestelijke Hof uitmaken, zijn die voor den *Mikaddo* of *Dayrie* zelven, van:

Daysio Dayzin, hetwelk beteekent, de Opperheiligste.

Kwanbakf, of heilige persoon, die den *Dayrie* vertegenwoordigt en het gezag uitoefent. Deze rang kan niet aan den *Koebo* worden gegeven, omdat de *Kwanbakf* onophoudelijk bij den *Mikaddo* verblijven en regeren moet.

Sadayzin, of de eerste dienaar aan de linkerhand (1), welke rang in 1822 aan den tegenwoordigen *Koebo* is verleend, omdat hij vijftig jaren had geregeerd. Deze waardigheid stelt hem in den rang der goden; doch het verkrijgen daarvan heeft onnoemelijke schatten aan de Kroon gekost. Het was eene groote zeldzaamheid, eenen Keizer met dezen rang begiftigd te zien, daar dezelve na den beroemden TAYKO SAMA aan geen wereldlijk persoon was verleend. De tegenwoordige Kroonprins bekwam te gelijker tijd in 1822 den rang van *Nadayzin*.

Woedayzin, of de dienaar, die aan de regterzijde van den *Dayrie* de eerste plaats bekleedt. De *Nisnomar* of Kroonprins kan dezen graad niet vóór den ouderdom van veertig jaren verkrijgen.

Nadayzin, of de tweede dienaar aan de regterzijde.

Woedayzio, of de Opperheer-Regter, in de beteekenis van Grootmeester van het Hof — ook genaamd de derde dienaar aan de regterzijde.

Daynagon, of de vierde groot-dienaar aan de regterzijde. Dit is een titel, die aan de naaste verwanten van den *Koebo* kan gegeven worden, wanneer zij den ouderdom van veertig jaren bereikt hebben.

Tsiunagon is de derde klasse in de hooge rangen aan het Geestelijk Hof, welke niet gegeven wordt dan aan de bloedverwanten van den Keizer, mits veertig jaren oud zijnde.

Zionagon behoort mede tot de derde klasse, maar in eenen minderen rang en wordt alleen aan geestelijke beambten gegeven.

De titels van *Matsdayra* en *Cami* behooren eigenlijk ook door den *Dayrie* verleend te worden; het eerste heeft de beteekenis van Graaf en het andere van Ridder aan het Geestelijk Hof; doch vermits de benoemingen

---

(1) In Japan wordt de linkerzijde voor de hoogere hand gehouden, omdat het hart van den mensch aan die zijde van het ligchaam is geplaatst, en omdat het edel staal aan dien kant gedragen wordt.

daarvan geschieden op voordragt van den *Koebo*, en vele hooge ambtenaren met deze titels vereerd worden, mag men dezelve als eenen rang onder den rijksadel aanmerken. Even gelijk de bezigheden van den *Koebo* in ontelbare pligtplegingen bestaan, even zoo leeft de *Dayrie* onder het genot eener onafgebrokene hulde en eerbewijzing, waarvan geene genoegzame beschrijving te geven is. Beiden, de *Koebo* en de *Dayrie*, slijten hun leven als in eenen gestadigen droom, en het is in hunnen onveranderlijken staat van zaken en bestuur niet mogelijk, te berekenen, hoe lang hun Rijk nog op dezen voet zal bestaan, wanneer zij uit dien droom ontwaken zullen. — Een twist tusschen den *Dayrie* of den *Koebo* zoude, mijns inziens, de éénige oorzaak kunnen zijn, om de Japansche Staatkunde en denkwijze te veranderen, want alsdan zouden deze beide personen, wier magt thans beteugeld wordt, zich het éénhoofdige gezag aanmatigen, of mogelijk, bij de ontwikkeling van een aantal partijen, geheel en al bezwijken.

Men bestempelt in het algemeen elk een, die tot het gevolg van den *Dayrie* behoort, met den naam van *Kuge*, hetwelk beteekent: *Geestelijke Heer;* zij dragen wijde tabbaards met zeer wijde mouwen en eene zwart verlakte muts. In de gewijde vertrekken van den *Mikaddo* zijn zij gekleed met wijde broeken, waarvan de pijpen den geheelen voet bedekken en denzelven nog wel twee ellen naslepen. Zij dragen verder vele gekleurde versierselen van krip en andere fraaije zijde- of goudstoffen, die als kleppen vóór op de borst hangen, waarvan de afbeeldingen veel overeenkomst met de dragt der Roomsche Priesters hebben.

De vrouwen aan het Hof van den *Dayrie* dragen het haar zeer lang op de schouders nederhangende, en kleeden zich in zeer lange en wijde kostbare japonnen, somtijds acht of tien over elkander, van verschillende kleuren en borduursels. Deze japonnen worden met eenen enkelen band om het lijf vastgehouden en zijn van eenen bijzonder langen sleep voorzien. Vooral zijn de onderste randen van dezelve met fijne watten opge-

vuld, hetwelk eenige lagen op elkander maakt, die, wanneer zij gezeten zijn, haar eenen omtrek geven, als eenen berg van schitterend dons, waardoor die Dames op geen vier voet te naderen zijn.

De waardigheid van *Mikaddo* gaat op den oudsten zoon over, en er is alle reden om te gelooven, dat het zelden aan opvolgers zal ontbreken. De dood van den *Dayrie* wordt geheim gehouden, totdat zijn zoon of opvolger hem in die waardigheid vervangen heeft, en het heet alsdan, dat de *Dayrie verdwenen is;* want het woord *sterven* zoude hem met de menschen gelijk stellen, en derhalve vernederen. De *Dayrie* echter maakt met de andere Sintoïsten geene uitzondering, om tevens vóór zijnen dood de *Budsdo*-leer aan te nemen, hetgeen bevestigt, hoe gebrekkig de uitlegging van de Sintoïstische fabelachtige stellingen zijn moet, als Zijne Heiligheid zelve geen krachts genoeg bezit, om, in vertrouwen op dezelve, zijn bestaan op deze wereld met de hoogere bestemming van *Cami*, in de rij der Goden, te verwisselen.

Hoezeer de Christelijke leer eenen algemeenen bijval in Japan had gevonden, zoodat verscheidene Vorsten dezelve hadden omhelsd, en zelfs de Jezuïten bij den Keizer TAYKO SAMA en deszelfs Hof in achting stonden, schijnt het evenwel, dat deze Geestelijken aan het hof van den *Dayrie* geene proselieten gemaakt hebben. Er heeft echter eene scheuring onder de Sintoïsten plaats gehad, nadat de vreemde Indiaansche en Chinesche godenleer naar Japan werd overgebragt. Zonder hunne eigene leer te verzaken hebben zij dezelve trachten te wijzigen en daarmede overeen te brengen, terwijl zij de eigenschappen van den Indiaanschen God *Amida*, in de ziel van TENZIO DAYZIN verplaatst, en daardoor van beide Godsdiensten datgene aangenomen hebben, wat hun het beste toescheen. Aldus is de *Sinto-Budsdo's*-leer ontstaan, welke zeer veel aanhang heeft gevonden, en naderhand onder de benaming van de *Riobu*-secte is blijven bestaan. Het is overtuigend gebleken, dat, toen de leer van SCHAKIA of SIAKA uit China, na de eerste

eeuw onzer jaartelling, bij de Sintoïsten is ingevoerd, de dienst der vreemde afgoden allengs is toegenomen, en dat men het geloof aan eene eeuwige gelukzaligheid boven het streven naar een onvolmaakt aardsch geluk verkozen heeft. In deze stellingen zijn zij later door de zedeleer van CONFUTSEE, (bij vele schrijvers CONFUCIUS genoemd) vrij wat versterkt.

SIAKA is, volgens de Japansche overlevering, geboren op het eiland *Ceylon;* de Siammers geven hem den naam van BUDHO, en de Chinezen dien van SCHAKIA of FOË. De Japanners en Chinezen gelooven, dat hij geboren is uit eene maagd, en stellen dit tijdperk op ruim 1200 jaren vóór Christus geboorte. Volgens de Siammers zoude dit echter slechts 542 jaren vóór onze jaartelling geweest zijn, en sommigen vermeenen, dat hij van Egyptischen oorsprong zoude wezen. Hij wordt voorgesteld zittende op de Oostersche wijze, met de beenen kruiselings, met kroes haar en zwarte huid, dikwijls met drie hoofden, of tusschen twee afgoden geplaatst, in overeenstemming van de leer zijner volgers, dat de Almagt uit eene Drieëenheid zoude bestaan.

De Japansche *Bonzen* of priesters zeggen, dat hij, op zijn negentiende jaar, zich gedurende zes jaren in de woestijnen van *Siam* heeft opgehouden, om zich met alle gestrengheid te beproeven, en daardoor te verdienen, dat de menschen door hem vergiffenis van zonden konden erlangen. Zijne verdiensten zouden toen zoo hoog geschat en beloond zijn geworden, dat hij eene onbepaalde magt verkregen had, om alle levende en zelfs levenlooze wezens te heiligen. Niettemin beval hij den menschen boetvaardigheid, ten einde zich van zonde te reinigen. Vooral eischte hij vasten en den kinderdoop, ter nagedachtenis van den doop, die aan hem door draken was bediend geworden (1). Hij ging vervolgens naar Indië,

(1) In de Japansche *Budsdo*-tempels treft men den draak dikwijls als een' beschermgeest aan; de nokken der daken zijn er veelal mede versierd, of het snijwerk in de poorten, zoowel als reukvazen en andere versierselen bij het altaar of de offeranden.

om zijne leer te verkondigen, welke in de eerste plaats medebragt het bestaan van één' God in drie personen. Hij schreef vele boeken, die hij met zijne leer door zijne discipelen deed verspreiden, doch welke boeken hij bij zijnen dood alle voor valsch en onwaar verklaarde, hun als zijnen uitersten wil alleen tien geboden, als de ware leer bevattende, nalatende, en de opvolging daarvan aanbevelende.

De vijf eerste geboden waren door hem in schrift gegeven, doch de andere vijf aan zijne discipelen mondeling medegedeeld. De eerste verbieden:

1°. het liegen;

2°. het stelen;

3°. zich te bekommeren of te kwellen over gedane zaken, welke geenen keer kunnen nemen;

4°. niets te dooden wat leven heeft ontvangen, en

5°. geen overspel te bedrijven.

De vijf andere behelzen verwarde zedekundige lessen, welke minder getrouw zijn overgebragt. Het is wijders bekend, dat het verbod van sterken drank te gebruiken ook onder de leer van SJAKA begrepen was.

Hij stelt de zielen van menschen en dieren gelijk en onsterfelijk, en leert, dat de deugd beloond en het kwaad gestraft zal worden, en dat de wroeging dergenen, die straf verdiend hebben, hun zwaarste kruis zal uitmaken, terwijl de goeden hunnen toestand in het Paradijs als de hoogste zaligheid zullen beschouwen. Onder de vele duizenden zijner discipelen had hij eene schifting gemaakt, en eindelijk uit het getal van honderd een tiental verkoren, om zijne leer te beschrijven. In deze leer wordt dikwijls gesproken van eenen Profeet, die vóór hem zoude bestaan hebben, welke bij de Japanners der *Budsdo*-secte, onder den naam van AMIDA, als hun Zaligmaker wordt vereerd. Deze AMIDA zoude alleen tot heil der menschen de zwaarste beproevingen doorgestaan, en den troost nagelaten hebben, dat men door zijne leer het koningrijk der hemelen

zoude binnentreden. Nooit heeft men sterker voorbeelden van standvastigheid bij martelaren gevonden, toen het Christendom in Japan werd vervolgd, dan onder de vroegere belijders van AMIDA; zij lieten zich van steile rotsen op de klippen verpletteren, levend verbranden, en op alle wijzen martelen, in het vast vertrouwen, dat daardoor hunne zonden zouden worden geboet, en zij hunnen Zaligmaker zouden vergezellen. Dit alles is bij de latere Japanners door bedevaarten, vasten of het doen en volbrengen van geloften, om den goden te behagen, vervangen. Het wordt door meer dan éénen schrijver opgegeven, dat de leer van SJAKA eerst in het vijf en zestigste jaar na CHRISTUS geboorte in China is overgebragt; en daarbij tevens als eene bijzondere omstandigheid aangehaald, dat deze wet, of het heilige boek van SJAKA, aan den Keizer op een wit paard werd aangeboden; hierom ziet men ook aan den ingang van vele *Budsdo*-tempels een paard, levensgrootte in hout gesneden, hetwelk op zekere feestdagen met bloemkransen versierd wordt.

Sedert ruim 2200 jaren vóór Christus geboorte hadden de Chinezen, even als de Japanners, de godsdienst hunner *Cami's* of eene *Sinto*-godsdienst naar de zedelessen van hunne Keizers TEE GIO en TEE SIUN aangenomen, en volhardden daarin tot omtrent 600 jaren vóór Christus geboorte, toen er eene nieuwe leer verkondigd werd door zekeren ROOSI, eenen wijsgeer, die met de ziel van KOSSO BOESATZ, eenen der oudste leerlingen van SJAKA, op de wereld was gekomen. Deze nieuwe leer was echter geheel strijdig met die van SJAKA, en bestond in eene soort van afgodendienst, welke gelukkiger wijze weinige jaren daarna toegelicht werd door den alom in het Oosten beroemden wijsgeer CONFUTSEE of CONFUCIUS, die erkend werd als van den hemel gezonden te zijn, om de menschen te leiden en te onderrigten. Het valt niet te ontkennen, dat zijne leer gegrond is op rede en gezond verstand, en dat zijn voorbeeld en gedrag, zoowel als zijne schriften, alleen menschelijk geluk en opgeklaarde deugd bevorderen en beöogen. Zijne zedeleer is

vervat in vier boeken, welke in Japan den titel voeren van *Sjiesjo Daygakf*, hetwelk beteekent *groote geleerdheid*, waarvan twee stukken door hem zelven, en de andere door zijne twee voornaamste discipelen MOSJI en TSJUJO geschreven zijn, welke boeken de voorheen meer bekrompene godsdienstbegrippen aanmerkelijk hebben opgehelderd.

Ten aanzien van de zielsverhuizing en vergelding van goed en kwaad schijnen zijne stellingen wel duister; maar welligt heerscht er een gebrek in de verklaring zijner ware gevoelens. Hij beschouwt de menschen als allen tot ééne algemeene ziel behoorende, waarvan alle bestaande voorwerpen uitgaan, en welke tot deze wereld met eenen schitterenden of benevelden glans wederkeeren, naarmate van de wijze, waarop zij zich van hunne aardsche bestemming gekweten hebben.

Ook zouden, volgens hem, alle ligchamen hunnen vorm van de vijf hoofdstoffen ontvangen, en, insgelijks tot die elementen teruggekeerd, wederom andere vormen vervullen, waardoor de wereld bestendig dezelfde bestanddeelen behoudt. De volgers dezer secte bidden den Hemel om het dagelijksch onderhoud, om een onbesmet gedrag en een zuiver geweten, zoowel om den weg voor hunnen evenmensch tot den gelukstaat te banen, als om zelve met den glans eener fonkelende ster onder de hemelsche ligchamen te schitteren. De zuivere aanklevers dezer stellingen zijn bekend onder den naam van *Sinto*-secte, welke later van al de anderen, die in Japan heerschten, het meest vatbaar was voor, en genegen tot de omhelzing van de Christelijke godsdienst, omdat door dezelve de duisterheid, welke er in hunne begrippen over het leven na dit leven heerscht, werd opgehelderd, terwijl voorts derzelver zedeleer het best met hunne gevoelens overeenstemde.

Het zoude vreemd wezen, indien er onder de Japansche bevolking overeenstemming in zaken van godsdienst plaats had, nadat zulke verschillende leerstelsels naar hun Land waren overgebragt. Gelijk meest overal, heeft eene verschillende beschouwing verschillende godsdienstige secten doen

ontstaan, en hunne afgoden en heiligen zijn door den naijver der aanbidders schier ontelbaar geworden.

Verre weg de meeste Japanners kennen niet eens het onderscheid tusschen de verschillende *Budsdo*-secten, doch zijn op die punten onderling zeer verdraagzaam.

De leer van SJAKA is eerst in de zesde eeuw met vrucht langs *Corea* bij de Japanners ingevoerd, en men mag dezelve thans, onder den naam van *Budsdo*-secte, voor de heerschende godsdienst houden. De *Budsdo*-tempels zijn fraai gelegen, rijk en kunstig gebouwd en inwendig opgevuld met allerhande afgoden en heerlijke altaren. Het terrein van eenen grooten *Budsdo*-tempel is niet zelden één of meer uur gaans in den omtrek, en is een wezenlijke lusthof met fraaije tuinen, kunstige gebouwen en afgodsbeelden, die aldaar in groote menigte gevonden worden.

Ieder Japanner bewaart zijnen beschermgod, bestaande uit een verguld of fijn gesneden beeldje, in eene der beslotene gaanderijen van den tempel, waartoe hij behoort, en gaat denzelven op zekere feestdagen aanbidden. De *Budsdo*-priesters houden openbare redevoeringen over de boeken van SJAKA; zij mogen niet trouwen, noch in bedevaart naar *Isi* gaan, omdat zij met onreinheden besmet zijn, door het bezoeken en aanraken van doode ligchamen, hetgeen met de *Sinto*-leer strijdig is. In hoe verre zij aan den *Dayrie* ondergeschikt zijn, is mij niet genoegzaam gebleken; doch het is zeker, dat zij buiten hunne kerkelijke waardigheid geen' den minsten invloed in het maatschappelijk leven uitoefenen, en buiten hunne dienst niet meer dan elk inwoner geacht worden.

De Japanners zijn, met al hunne beschaafdheid en vernuft, ten uiterste bijgeloovig, hetgeen alleen is toe te schrijven aan de *Sinto*-leer, die zij volgens de wet niet kunnen verzaken. Indien er ooit eene natie met overtuiging tot het Christendom is overgegaan, was het de Japansche in de zestiende en zeventiende eeuw.

Ik laat het aan anderen over, om te onderzoeken, welke oorzaken den voortgang van het Christendom in Japan gestuit hebben; doch elk, die de Japansche natie kent, zal mij moeten toestemmen, dat het thans onmogelijk is te berekenen, wanneer het tijdperk dáár zal zijn, dat de heilrijke Christelijke leer, die men zoo hartelijk gaarne aan dit weldenkende volk zoude toewenschen, door hen zal worden aangenomen.

Ik eindig dit hoofddeel met de plegtige verklaring, dat men nooit van de Hollanders in Japan gevergd heeft, het kruisbeeld, en dat van de Maagd MARIA, te honen, te trappen of te bespuwen. Al hetgeen hiervan door verschillende schrijvers elkander wordt nageschreven, is loutere leugentaal en laster. Doch van de Japanners zelve heeft men deze kruistrapping, na de uitroeijing van het Christendom, steeds geëischt, vooral in de Provinciën *Tsikfoeseeng*, *Simabarra* en *Setz*, als ook in het gebied van *Nagasakki*, alwaar dit gebruik nog jaarlijks bij den aanvang van het jaar wordt volgehouden.

De twee geleerde karakters naast de titelplaat van dit hoofddeel beteekenen: God of *Cami*.

KRIJGSKUNDE

EN

OORLOGSTUIG.

Indien ooit een volk zich beroemen mag zijne magt en onafhankelijkheid door dapperheid en kracht van wapenen gevestigd te hebben, is zeker de Japansche natie daartoe geregtigd. Bij herhaling hebben de Japanners steeds binnen- en buitenlands tegen overmagt te kampen gehad, en dáár, waar hun belang medebragt, hunne naburen te beöorlogen, hebben zij altoos de overwinning behaald.

Nadat de Keizerin SINGOE-KOGOE, in het begin der derde eeuw, op de Coreërs eene groote overwinning had behaald, beproefden de Tartaren in het laatst der achtste eeuw, om de Japanners te overrompelen. Hunne vloot werd grootendeels door schipbreuk op de Japansche kust, en de overblijfselen door de Japanners zelve, vernield. In het jaar 1279 (1), toen de Keizer van Tartarije, CHÉ TSOU, zich meester van geheel China had gemaakt, en alle naburen hem als Souverein van dat magtig Rijk, door het zenden van gezantschappen, erkend hadden, waren de Japanners de éénigen, welke hem die hulde weigerden, waarschijnlijk uit

(1) *Histoire des peuples qui ont été tributaires de la Chine, traduite par le savant* Amyot.

wraak over de vroegere aanrandingen, en nog meer, om de zucht tot verovering, die de Tartaren bezielde, te trotseren. Deze wilden echter op nieuws beproeven, de Japanners te onderwerpen, en rustten gezamenlijk met de Coreërs eene vloot uit van duizend zeilen, bemand met honderd duizend krijgslieden, die in het jaar 1281 in de achtste maand (September) in de nabijheid van het eiland *Firando* wederom schipbreuk leden, zoodat naauwelijks het tiende gedeelte van dat leger den dood ontkwam. Het is waar, dat de ligging van Japan, de veranderlijke winden, alsmede de zware stormen en orkanen, die er heerschen, het naderen der kusten zeer moeijelijk maken, en zij dan ook hoofdzakelijk de laatste overwinningen daaraan te danken hebben; maar de burgeroorlog in hun eigen Land wegens het Christendom gevoerd, de twisten tusschen de geslachten van GENSKE en HEYKE, welke onder die weinigen behooren, die ons bekend zijn, leveren niet dan de treffendste bewijzen van den moed en de dapperheid der Japanners op. Een Japanner kan lang scherts of kortswijl verdragen en verlaat liever het gezelschap, dan dat hij door eenen enkelen onvergenoegden blik zou doen blijken, dat hij zich beleedigd gevoelt; maar wanneer ééns zijn gemoed vol is, wederhoudt niets zijne wraak: steunende hij hierin op de leer, dat men zich van dezelve kan zuiveren, door zich zelven door het buiksnijden het leven te benemen. In het burgerlijk leven heeft men dagelijks voorbeelden, welke bewijzen, hoe weinig zij den dood vreezen, en dat zij dien menigmaal boven eene schending hunner eer verkiezen; ook brengen zij zich dikwijls om het leven, wanneer zij zich op eene of andere wijze niet over eene aangedane beleediging of onregtvaardigheid kunnen wreken. Wee dan ook wanneer het zwaard uit de scheede komt, want wie iemand met het bloote zwaard dreigt, is doodschuldig. Een Japanner is hierom huiverig, zijne sabel, die altijd blank en scherp is als een scheermes, aan zijne vrienden, ter bevrediging hunner nieuwsgierigheid, te vertoonen; dit zijdgeweer ver-

laat hij nimmer, en wanneer hij hetzelve onder het eten of in de kamer naast zich op den grond legt, draagt hij de grootste zorg om er niet tegen te stooten, ja zelfs vermijdt hij er over heen te stappen. Ik heb, bij de vermelding van het leven der Japanners op verschillende jaren, bereids vermeld, hoe jong reeds de kinderen aan het dragen van het zwaard gewend worden. De plegtige wijze, waarop zij hetzelve uit de ouderlijke handen ontvangen, en de lessen, welke hun daarbij gegeven worden, zoowel als de voorbeelden uit de geschiedenis hunner voorvaderen, moeten strekken, om hun aan dit wapen eene zekere waarde te doen hechten, en hun dát ontzag en eergevoel in te boezemen, hetwelk aan het dragen van een zwaard verbonden is. Hieraan moet ik ook toeschrijven, dat men den kinderen nimmer eenige wapenen tot speelgoed geeft, hetgene zoowel met de *Sinto*-leer als met de hooge waarde, welke de Japanners aan wapenen hechten, overeenkomt. Wanneer hunne ligchaamskrachten genoeg ontwikkeld zijn, om dezelve te kunnen gebruiken, oefenen zij zich op allerhande wijze in de behandeling daarvan. Nabij vele tempels vindt men een stuk gronds, alwaar het boogschieten geleerd wordt, hetwelk ik meermalen bijgewoond heb. De boogschutter plaatst zich met de eene knie op den grond, houdt den boog loodregt vóór zich, en schiet aldus op eenen afstand van twee à drie honderd pas op eenen veder- of papierbos, die op eenen stok ter hoogte van eenen mensch is gebonden. De pijl rijst eerst met eenen boog in de lucht, en treft vervolgens met zulk eene kracht en juistheid het doel, dat men zich er over verwonderen moet. Het gebruik van de sabel heb ik nooit gezien. De Japanners hebben eene soort van zeer lange sabel, die in het veld met twee handen even als pieken en hellebaarden gebruikt wordt. Ieder Japanner van eenige opvoeding beoefent de schermkunst, en bezoekt vervolgens vlijtig de rijschool, om ook wapenen te paard te leeren gebruiken.

Het is, zoo als THUNBERG opgeeft, niet onwaarschijnlijk, dat het eerste schiet-

geweer door de Portugezen in Japan gebragt is. Deze waren verwonderd over de vaardigheid, waarmede de Japanners zich welras van hetzelve bedienden. Het is mogelijk, dat, gelijk deze schrijver opmerkt, vóór zestig jaren het schietgeweer zeer onvolkomen in Japan werd nagemaakt; doch de loopen zijn zoo goed, zoo niet beter, dan die van Europeaansche geweren. Over het algemeen schieten de Japansche geweren kogels van minder grootte dan de onze, omdat het metaal of ijzer veel zwaarder of dikker gegoten is, hetgeen verligt wordt door eene kleine kolf, die te kort is, om het geweer tegen den schouder te kunnen leggen; het wordt slechts aan de wang gebragt, en geeft een vrij zeker schot. In het maken der sloten is men in Japan veel ten achteren, en in plaats van vuursteenen heeft men nog lonten; ook geloof ik, dat het buskruid daar zoo krachtig niet is als in Europa; doch dit alles zoude spoedig verbeterd worden, wanneer de nood vereischte, dat men zich aan deze verbeteringen ernstig liet gelegen zijn.

Ik geloof met grond te kunnen verzekeren, dat de Japanners, zoo lang zij niet geheel en al hunne godsdienstige en staatkundige gevoelens verzaken, onoverwinnelijk zijn, daar een Japanner wel sterven, maar zich niet overgeven wil; ja zelfs wanneer hij zich te zwak gevoelde, of een lafaard ware, kan hij toch de hem toebetrouwde post onmogelijk ontruimen, wijl er voor hem nimmer eenige grond ter verschooning of verantwoording zijn kan. De grootste bedreiging, het krachtigste woord en het sterkste blijk der aangeborene trotschheid dezer eilanders bestaan in de met nadruk uitgesprokene woorden: »Ik ben Japanner." Dit beteekent, dat hij van Goddelijken oorsprong is, de wetten van zijn Land eerbiedigt en handhaaft, zijnen pligt vervult, en den Staat getrouwelijk dient; dat hij geregtigd is, daartoe ieder een te verpligten, en, zoo hij door geweld gedwongen wordt, om de middelen te gebruiken, welke in zijne magt staan, en hij komt te sneuvelen, dat alsdan een eerlijke dood hem ter

21

belooning strekt, en hij in de rij zijner geheiligde *Cami's* en heldhaftige voorouders geplaatst wordt. Het Land wordt door de Natuur verdedigd, en wie zal de stoutheid hebben, zich met eene eensgezinde bevolking van dertig à veertig millioenen zielen te meten, van welke meer dan een derde gedeelte het zwaard draagt?

Men zal zich mogelijk bij het beschouwen der afbeelding van een' Japansch Veldheer niet wel een denkbeeld kunnen vormen van de zonderlinge kleeding, waarin deze Officier is uitgedost; evenwel is hierin niet meer vreemds dan in onze oude ridder-kleederdragten; doch de Japansche harnassen zijn ruim zoo zwaar en pronken naar den smaak van het Land met eenige andere sieraden. Al wat ik van dien aard in de verzamelingen van Europa gezien heb, komt niet bij het kunstige zoowel als inderdaad schoone en kostbare van eene fraaije Japansche wapenrusting, want deze voorwerpen zijn het vooral, waaraan de kunstenaar zich het allermeest laat gelegen zijn. De groote Heeren, aldus gekleed en gewapend, zitten te paard, behalve dat zij alsdan dat ruime voorkleed, de *hak kama*, waaraan men geenen anderen naam dan broek kan geven, met de eenvoudige huisbroek verwisselen, die met losse schutbladen van ijzer op elkander is bedekt en het harnas voor het been uitmaakt. Zij zijn tot het dragen dier kleeding door hunnen adellijken rang en den post, dien zij bekleeden, geregtigd, en de overige onderscheidingsteekenen, die zij daarin voeren, bestaan in wapenen en sieraden op den helm, en in de wapenen en tropheën, welke, tot hun gevolg behoorende, worden nagedragen.

Wanneer men de Japanners naar hunne soldaten vraagt, noemen zij, bij voorbeeld in *Nagasakki*, hunne Gouverneurs, Secretarissen, Konstapelmajoor, Busschietermeester, Burgemeesters, en meer anderen, die de hoofden van het Bestuur uitmaken; de mindere beambten, en in het algemeen elk, die eene sabel draagt, zijn hunne bedienden. De adel geeft altoos eene militaire onderscheiding, en in geval van oorlog voeren de edellieden het

bevel over de ondergeschikte bedienden of beambten, die tot hunnen tak van bestuur behooren, en zich vrijwillig als soldaten onder hen scharen. Al degenen, die tot de policie en de wachten behooren, zijn, behalve met de sabel, ook met geweren of bogen gewapend. In de Prinsdommen heb ik ondervonden, dat men aan eenige edellieden den titel van *Samoeray* geeft, en daardoor uitsluitend militaire gezaghebbers of soldaten verstaan worden.

De rang van *Matsdayra* is weder een hooger titel, die gevoerd wordt door de bevelhebbers der vestingen en andere hoogst belangrijke posten, aan welke de wachten, die genoegzaam in iedere plaats en langs de grensscheidingen van elk afzonderlijk grondgebied zijn gelegen, ondergeschikt zijn. Wijders bleek het mij ook, dat de bedienden dezer bevelhebbers, die wij soldaten zouden noemen, alleen voor de gewapende dienst bezoldigd werden, en het geheel openbare beheer dier Staten op eenen militairen voet ingerigt was. De Landsheeren moeten eenen borgtogt in klinkende munt stellen, en hunne militaire magt zal ook wel door de Regering beperkt zijn. Voor het overige behoort elk manspersoon tot de landweer, en elk is de post aangewezen, welken hij in geval van nood moet betrekken, zoodat een ieder, wie hij ook zijn moge, onmiddellijk deszelfs eigen goed en bezitting verlaten moet, om voor de eigendommen van het Gouvernement te zorgen en dezelve te verdedigen.

Een volk, dat in geen twee honderd jaren oorlog gevoerd heeft, is niet in staat, om anders dan bij overlevering over de krijgskunde te spreken; doch in Japan zijn die lessen een ieder zoodanig ingeprent en aangeprezen, dat hij veilig zijn gedrag en karakter aan de daden en de voorbeelden zijner voorouders, zoo als dezelve hem worden overgeleverd, kan spiegelen.

Omtrent het maken van evolutiën of krijgskundige bewegingen en commando's, heb ik weinig meer opheldering kunnen bekomen, dan voor zoo veel ik zelf uit den trein van eenen militairen optogt heb kunnen opmaken. Het werd ons vergund, dien trein in het geheim te *Nagasakki* te zien voorbij

trekken. Behalve te *Nagasakki* heeft er in *Jedo*, en dus waarschijnlijk ook in de andere steden des Rijks, van tijd tot tijd zulk een optogt plaats. Men noemt denzelven eene staatsie-jagt; doch ik heb reden, om denzelven eerder voor eene militaire inspectie te houden, omdat het gansche gevolg in wapenrusting is uitgedost, en er, behalve de wapenen, die men tot de jagt kan bezigen, een aantal manschappen waren met grof schietgeweer en onderscheidingsteekenen voorzien, alsof zij te velde trokken. Het was een ontzagwekkend feest; elk nam deel aan hetzelve en voldeed aan zijne nieuwsgierigheid, doch nam de meeste stilte in acht, waardoor de optogt met de meest mogelijke orde afliep. De straten en de wegen waren zindelijk geveegd; men zag bijna niemand op straat, en elk loerde door de jalousiematten en de vlaggen of schanskleeden, waarmede de huizen behangen waren. Toen de nadering van den trein werd aangekondigd, beval men ernstig, om zich van lagchen te onthouden, of ook geene andere oorzaak tot storing te geven, of gebrek aan ontzag te toonen. Vóóraan gingen vier mannen met bezems, die altijd den trein van een groot heer voorafgaan, om het volk te waarschuwen met het roepen van *stay*, *stay*, hetwelk beteekent: »Zit neder of buig u." Ook dragen zij eenen bezem, om de ongelijke steenen, of iets anders, wat dezen doortogt hindert, uit den weg te ruimen.

De voorhoede werd geopend door:

Acht Jagers met geweren en brandende lont, allen met platte verlakte hoeden, eene korte kabaai of een overkleed van groen katoenen stof, met wapenen op de borst, en eene sjerp van bruinachtig lint; voorts eene gespannen broek, met sandalen aan de voeten vastgebonden en eene korte sabel.

Een' *Gokens* of Opperbanjoost, zijnde een der gecommitteerden of klerken van den Gouverneur, gekleed als de vorigen, doch in zijden stof en met twee sabels. Deze is gevolgd van:

Eenen Dienaar, die eene piek draagt, en

Een' met twee *hassambakko's* of kleederkasten.

Een' Dienaar, met twee manden, die men *Kappa Cagô's* noemt, waarin de regenmantels worden geborgen.

Drie Dienaars, elk twee sabels dragende.

Vijf Onderbanjoosten of Policiebeambten, met twee sabels.

Negen stads *Ottona's* of Wijkmeesters, gaande drie aan drie, nevens elkander, in zijde gekleed, met platte verlakte hoeden, en ieder twee sabels.

Achttien Bedienden van de bovengemelde Wijkmeesters, in gekleurde linnen kleederen, met platte stroohoeden.

Twee en zeventig Jagers met geweer en brandende lont, bij paren naast elkander gaande, doch niet aangesloten, maar op afstanden van wel zes voet tusschen beide.

Den Dorpsschout van het nabij gelegene plaatsje *Auwoera*, zijnde het grondgebied, werwaarts de optogt heentrok.

Hij was gekleed in het gewone compliment-gewaad, doch ook met eene militaire broek en vaste sandales.

Vijf Dienaars.

Tien Jagers met geweer en brandende lont, gekleed in groen linnen overrokken en bruin verlakte hoeden. Zij voerden met zich vier jagthonden aan witte koorden.

Twee Directeuren der Keizerlijke rijstmagazijnen, in bruin zijden overrokken, dragende zwart verlakte hoeden en elk twee sabels.

Zes Dienaars, tot hun gevolg behoorende, eenvoudig met de sabel gewapend.

Den Busschietermeester of Commandant der stadswacht, genaamd TAKAKI MITSNOSKI SAMA, prachtig uitgedost, zittende op een paard, hetwelk door twee bedienden aan den toom geleid werd.

Zes Jagers met metalen donderbussen.

Den zoon van den Busschietermeester.

Een' man, dragende eene draaibas van tachtig catjes of circa vijftig Nederlandsch pond gewigt, welke door den Busschietermeester uit de vrije hand wordt afgeschoten. — Ik heb gelegenheid gehad, dit wapen later van nabij te zien, en inderdaad bevonden, dat dit geene fabel was; de genoemde ambtenaar is, uit hoofde van zijne buitengewone ligchaamskracht, tot die waardigheid opgeklommen.

Tien Jagers met buitengewoon groote donderbussen, alle keurig onderhouden, en op eene statige wijze bij paren naast elkander gedragen wordende.

Vijftien man met gewone donderbussen gewapend.

Vier en twintig man met groote donderbussen, gevolgd door

Twaalf Dienaren.

Na eene korte tusschenpoozing komt:

Een Vaandeldrager, als voorafganger van den Burgemeester TAKASIMA SIROBE SAMA, tevens Commissaris der Keizerlijke Schatkamer, te paard gezeten, dragende eenen overrok van goudstof en bruin verlakten hoed met gouden wapen.

Het paard wordt door twee voetknechten geleid en achter hem volgen:

Tien Dienaars.

Een man, dragende eene lange piek, waarvan het staal met een fraai verlakt foudraal is bedekt.

Een geborduurd vaandel en

Zes Jagers met donderbussen.

De Burgemeester JAKSIZI KIUZAYMON SAMA, te paard.

Twee Dienaars.

De zoon van genoemden Burgemeester.

Vier Jagers, met fraaije bogen en pijlen.

Zes Dienaren, alleen met sabels gewapend.

De zoon van den Burgemeester SEJEMON SAMA.

Twee Jagers met bogen en pijlen.

Zeven en twintig Jagers met geweer en brandende lonten.

Acht Dienaren, met sabels.

Een Opperbanjoost of gecommitteerde van den Gouverneur.

Vier Dienaren.

Een Piekendrager.

Een Dienaar, met twee verlakte *hassambakko's* of kleêrkasten.

Een ander met twee *Kappa Cago's*, om er de regenmantels in te bewaren.

Dertig Jagers, zijnde Onderbanjoosten, met geweren en brandende lonten.

Zes Lijfbedienden van den Gouverneur, elk met twee sabels gewapend.

Een vaandel met gouden letters op een wit veld geborduurd.

Tien Dienaren, dragende elk eene lange piek, met verlakte foudralen en zijden kwasten versierd.

Acht en veertig verschillende beambten en bedienden, in zijde of linnen gekleed, elk met twee sabels.

Acht bedienden met *hassambakko's* of kleêrkoffers.

Vier dito, met dito, van fijn mandenwerk gevlochten.

Twee harnaskasten, of vierkante kabinetten, met prachtige foudralen en gouden borduursels bekleed, elke kast door twee man gedragen wordende.

Twee prachtig verlakte sabelkasten, insgelijks fraai versierd, en elk door eenen man gedragen wordende.

Een *Tjabinto* of theegereedschap, bestaande uit twee kasjes, die aan weêrszijde van eenen stok hangen, de eene zijde met vuur en een' ketel met warm water, en aan den anderen kant den toestel, om altijd thee te kunnen hebben.

Twee man, dragende eenen verlakten emmer, waterschepper en halster, alles voor het paard van den Gouverneur.

Een fraai gezadeld rijpaard, door twee voetknechten geleid wordende.

Veertien Dienaars, elk met twee sabels.

Acht Bedienden met *Kappa Cago's*, als voren.

Zes anderen, elk met twee *hassambakko's.*

Drie Dienaren, elk met twee sabels.

De *Gokaro* of Secretaris van den Gouverneur, te paard.

Vier Dragers, elk met twee *hassambakko's.*

Vier andere, met twee *Kappa Cago's.*

Zes Dienaars, elk met twee sabels.

Vier dito andere, met lange pieken.

Een versiersel, even als dat van den Gouverneur, met vederen, doch minder kostbaar.

De Burgemeester FIZAMATS KIFIJ SAMA, te paard.

Twee Jagers, met geweer en brandende lonten.

Een Piekendrager.

Twee *Kappa Cago*-dragers.

De Norimon of Palankijn van den Gouverneur, door twee man gedragen, met zes dragers, allen groote en kloeke mannen, die aan weêrszijden loopen, in blaauw linnen gekleed, eene sabel op zijde, en een' gekleurden waaijer op den rug in den gordel.

Zeven en twintig Jagers, met boog en pijlen.

Een Opperbanjoost of klerk van den Gouverneur.

Vijf Dienaren, elk met twee sabels.

Een Piekendrager.

Een *Hassambakko*-drager.

Een *Kappa Cago*-drager.

Tien Jagers, met geweren.

Drie dito, met donderbussen.

Drie dito, met waldhorens.

Een dito, met eene groote trommel, fraai verlakt, verguld en met zijden kwasten versierd.

Een Beambte, met twee sabels.

Een Opperbanjoost, als voren.

Vijf Dienaren, met sabels.

Een Piekendrager.

Een *Hassambakko*-drager, als voren.

Twee *Kappa Cago*-dragers.

Een versiersel of onderscheidingsteeken, zijnde in den vorm van een' ragebol, met fraaije vederen, en eene afhangende vlag van wit laken, met gouden cijfers geborduurd.

Twee lange pieken, met foudralen van rood laken, en geborduurd met afhangende zijden kwasten.

Een staatsie-boog in een geel zijden foudraal.

Twee lange pieken, even als de vorigen, prachtig versierd.

Een vaandel, met gouden letters op een rood veld.

Een Opperbanjoost of Kabinetsklerk van den Gouverneur.

Op eenige schreden afstands volgt

De Gouverneur van *Nagasakki*, genaamd MAMIJA TSIKFOEZIEN NO CAMI SAMA, zittende op een kostbaar gezadeld paard, met twee voetknechten aan weerszijden. Hij was gekleed in een prachtig gewaad van gouden en zilveren stof, en een' verlakten helm op het hoofd, die met zilveren randen en een gouden wapen blonk; hij droeg twee sabels, en den staf van commando op den rug, in den gordel, en had, even als de gansche trein, eene ernstige en trotsche houding; er heerschte vooral nu zulk eene diepe stilte, dat men eerder denken zoude in eene onbewoonde straat, dan op eene plaats te zijn, waar zoo vele duizenden van aanschouwers bijeen waren.

Het vaandel van den Gouverneur met gouden letters op een blaauw veld geborduurd.

Vijf Piekendragers.

Elf Dienaren, elk twee sabels dragende.

Veertien Jagers met geweer en brandende lonten.

De Rentmeester TAKAKI SAKJEMON, te paard en kostbaar uitgedost.

Twee Dienaars, naast het paard gaande.

De zoon van den Rentmeester, te paard.

Twaalf Dienaars, elk met twee sabels.

Een aanzienlijk gevolg van bedienden met *hassambakko's* en andere behoeften, allen in gelijke geregelde orde optrekkende.

Ziedaar de opgave van den trein des Gouverneurs van *Nagasakki*, een' man, die, wel is waar, aldaar het hoogste gezag bekleedt, maar in *Jedo*, in het gevolg van zijnen Keizer zijnde, naauwelijks de eer geniet, om de muilen van Zijne Majesteit te mogen dragen, waaruit is af te leiden, hoe talrijk de trein moet zijn, als de Keizer of *Koebo* eene staatsiejagt geeft (1). Men mag dezen optogt zoowel eene militaire als godsdienstige plegtigheid noemen, eensdeels om de trotsche houding, orde en keurige wapenen,

---

(1) Het schijnt, dat dit alleen eene uitzondering maakt, om hem welligt éénmaal 's jaars de vrije buitenlucht te laten genieten. Het heet niettemin nog *incognito* te geschieden, omdat de trein onberekenbaar groot en kostbaar is, wanneer de *Koebo* in het openbaar verschijnt.

Vóór eenige jaren is het plan geweest, dat de Keizer eene reis zoude doen naar *Nico*, zes en dertig mijlen van *Jedo* gelegen, om de graven zijner voorouders te bezoeken, hetgeen om de ontzettende kosten en den grooten omslag gestaakt is moeten worden. Ieder Landsheer moest hem met de grootste staatsie vergezellen, en dit zoude, met des Keizers talrijk gezin, een gevolg van meer dan een millioen menschen hebben uitgemaakt. De gansche weg moest met vertoefhuizen zijn gebouwd geworden, alle wegen gelijk gemaakt, en nieuwe aangelegd geworden zijn, omdat vóór den Keizer niemand den gebaanden weg mag betreden, de bruggen vernieuwd, en de geheele toestel van een ieder fonkelnieuw zijn. De rekening voor 's Keizers bijzondere kosten tot deze reis was geschat op twee millioen *Kobangs* of vijf en twintig millioen gulden voor de eerste uitrusting, en bovendien zes duizend *Kobangs* reiskosten per mijl. Dit zoude de Landsheeren ook geheel geruïneerd hebben.

en ten anderen om den eerbied, die er mede vergezeld gaat, welke ook wel degelijk wordt in acht genomen, uit eerbied en ontzag voor de *Camï's* en de heiligen der *Sinto*-leer, die dat Rijk door dapperheid hebben gevestigd; daarom bewaren de groote Heeren in de kast bij hun harnas ook den metalen spiegel, het zinnebeeld der Sintoïsten, en de sabel, om zich, ingevolge dier leer, eerder het leven te benemen, dan smaad, beleediging of nederlaag te lijden. Er was, behalve de genoemde trommel, welke echter even min als de waldhorens geroerd werd, hoegenaamd geene muzijk, en de trein duurde eenen geruimen tijd, daar dezelve bij paren optrok, die met drie schreden achter elkander gingen. Zij trokken de stad rond naar eenen berg, alwaar men eenige schoten hoorde vallen op het wild, dat daartoe naar die plaats was gedreven. Wij zagen met de kijkers velerhande beweging en eenige tenten en schanskleeden, die gespannen waren om zich te verpoozen, en waar die Heeren, naar gewoonte, zich wel wat te goed gedaan zullen hebben.

Wij hebben reeds te veel van de goede orde zoo der policie als van alle openbare vereenigingen gesproken, om niet verzekerd te zijn, dat in hunne gewapende magt eene afdeeling van corpsen plaats vindt; zelfs heeft men mij verzekerd, dat dezelve zich tot onderdeelen van een hoofd voor ieder vijf man uitstrekt. De vaandels dienen tot het veldteeken der Compagnie. Ingeval van oorlog voert de Commandant, die te paard zit, het vaandel aan eenen stok, welke achter in het harnas vast zit, en boven het hoofd uitsteekt. Die van hoogeren rang voeren het vaandel wederom kostbaarder, en doen zich door de schitterende onderscheidingsteekenen, welke hen volgen, erkennen.

Wanneer de Japanners, in linie geschaard, in het open veld eenen Europeschen vijand het hoofd moesten bieden, zouden zij zonder twijfel de nederlaag lijden; maar, voor zoo veel ik uit hunne teekeningen en beschrijvingen heb kunnen opmaken, vechten zij, wanneer de zaak ernstig wordt,

22 *

man tegen man, en men zoude alsdan tegen eenen kampvechter hebben te strijden, die zijn leven zeer duur zou verkoopen. Zij wisten in hunne laatste oorlogen nog zeer weinig van het geschut, en dit is derhalve zeer onvolmaakt gebleven, hoezeer ik toch draagbare metalen kanonnen gezien heb, die wel veel schade aan de manschappen zouden kunnen toebrengen, doch welke geenszins in staat zijn eene vesting te bedwingen. In evenredigheid hunner vuurwapenen zijn daarom de vestingen vrij sterk, door de hooge muren, die van gehouwen steen met aarde opgeworpen, en van buiten met witten kalk gevoegd of toegemetseld zijn; de breede grachten en zware poorten maken de verdere verdediging uit, en de torens, welke meestal drie of vier verdiepingen hoog zijn, bestaan, even als de muren, uit gehouwen of keisteen. In de hoogste verdieping is het verblijf van den Commandant, gedeeltelijk als eene onderscheiding, en gedeeltelijk om zijne onderhoorigen beneden zich te kunnen gadeslaan.

De Zeemagt der Japanners bestaat meer uit pronkvaartuigen, dan uit bodems, die voor de zee en tot verdediging geschikt zijn. Elk landschap, dat aan de kusten grenst, heeft eene bepaalde vlag, of cijfer, die ook in het zeil geschilderd is. Alle die vaartuigen zijn tot roeijen geschikt, en voeren soms tot zestig riemen. Dezelve zijn zeer groot en keurig ingerigt, met afzonderlijke vertrekken voor het gevolg, en op het dek eene hut, in twee of drie vertrekken afgedeeld voor den Commandant, wiens plaats voor den mast is. Die vaartuigen zijn rondom versierd met schanskleeden, van verschillende kleuren; achter op staan de wapens en andere onderscheidingsteekenen te pronk. Ook is aldaar de plaats van den trommelslager, die met één' of twee stokken de trommel roert, hetwelk den roeijers dient om de maat te houden, en om hun gezang, dat zij daarbij aanheffen, minder hinderlijk te doen zijn; aan den enkelen of dubbelen slag van de trom kan men den rang van den persoon onderscheiden, die met het vaartuig komt oproeijen, om hem, aan den wal komende, volgens zijnen rang te

ontvangen, en de aan den wal liggende vaartuigen uit den weg te doen gaan. De voornaamste staatsievaartuigen zijn allerkostbaarst, met lak-, goud- en ander kunstwerk versierd, en worden zorgvuldig onder afdaken in eene binnenhaven bewaard, alwaar dezelve met hoog getij op het drooge komen. De kleinere vaartuigen worden vooral gebouwd, om vlug op het water te zijn, en zouden alleen in vereeniging met elkander tot het enteren van groote schepen kunnen dienen. In dén zin dus, dien wij aan het woord hechten, hebben de Japanners geene zeemagt, doch zij kunnen de vijandelijkheden hunner naburen op hunne, door de Natuur, zoo wèl verdedigde kusten en grond gerustelijk afwachten.

Van al het scherp, dat ik immer heb gezien, is er niets bij de Japansche sabels te vergelijken. Behalve de hoogst fijne en scherpe snede, zijn dezelve gepolijst als de fraaiste scheermessen, en gehard, om alles te weêrstaan. Een spijker wordt er mede doorgehakt, en men heeft mij verhaald, dat de liefhebbers hunne sabels aan den beul leenen, om ze ook de proef te laten doorstaan, wanneer er iemand wordt onthoofd. Het is niet vreemd, dat voor het eenvoudig lemmet van eene sabel duizend gulden wordt betaald, en de waarde van een lemmet is vooral niet te bepalen, wanneer hetzelve van oude afkomst is.

De pieken en de hellebaarden, even als al het staal, tot hunne wapenen behoorende, zijn even fraai en sterk, en allerzindelijkst met foudralen en gevesten of stokken voorzien. De Japanners hechten eene groote waarde aan de rogvellen, die van *Siam* en uit *Bengalen* worden getrokken, om er het gevest van de sabel mede te bekleeden. De huid van dezen visch is ruw en met verhevene prikkels bezet, welke zoo hard als ivoor zijn, en heeft (boven op den rug) eene rij van grootere verhevene spikkels of korrels, die er de grootste waarde aan geven. Men zegt algemeen, dat er, onder de tegenwoordige, weinige zeldzame worden gevonden, maar dat een rogvel meermalen met duizende gulden is betaald geworden, wanneer de middelste korrel de

grootte heeft van eene groene erwt, en de rij aan weêrszijden tot kleinere korrels vermindert. — Zij weten die vellen hagelwit te koken en te slijpen, en het is nog jaarlijks het werk van den Secretaris des Nagasakkischen Gouverneurs, om uit den aanvoer van die vuile en bedorvene huiden eenige te kiezen, die voor het Hof bestemd blijven.

Het is in Japan streng verboden, om wapenen uit te voeren. Dit verbod staat in verband met de godsdienstige begrippen der Japanners, en met de achting, die zij voor hunne *Cami's* en dappere voorzaten koesteren, en moet ook strekken, om den uitvoer van hun kostbaar staal voor te komen. De Japanners zijn te zeer van onze vorderingen in de krijgskunde overtuigd, om te gelooven, dat wij hunne wapenen als modèllen zouden bezigen; maar zij koesteren het bijgeloovig begrip, dat er aan de wapenen zelve dapperheid is verknocht, en dat die dapperheid met het wapen van hun Land zoude wijken. Het is daarom hoogst moeijelijk, al vindt men ook gelegenheid, om eenige van hunne wapens meester te worden, kostbare stukken te verkrijgen, en onmogelijk, om de kostbaarste stukken van het Japansche geweer naar *Europa* over te brengen, welke zouden moeten dienen, om een waar en overtuigend denkbeeld van de pracht en weelde in hunne krijgstoerustingen te geven.

De geleerde karakters naast de titelplaat van dit hoofdstuk beteekenen: »Edel en Dapper." —

PRACHT EN WEELDE.

Indien het, even als in Europa, ook aan elk in Japan geoorloofd was, zulk eenen uiterlijken staat te voeren, en zoo veel weelde te ontwikkelen, als men verkoos, en met elks bijzonder vermogen overeenkomstig achtte, dan zoude men bij zulk een eergierig volk als de Japanners niet minder dan bij ons eene kostbare praalvertooning het bijzonder vermogen der ingezetenen veelal zien te boven gaan. Dit zoude noodwendig eene menigte nieuwe behoeften doen ontstaan, en eenen afgunstigen naijver verwekken, welke in den afgezonderden staat van dat Land niet zoude te bevredigen zijn. Hierdoor zoude de thans heerschende onderlinge verdraagzaamheid onmogelijk, en het maatschappelijk verband verbroken worden. De Japanners behoeven zich echter, naar gelang van hun bijzonder vermogen, niets te onthouden van hetgeen het gemak en genoegen des levens bevorderen kan; maar de zucht tot pracht is bij hen door veelvuldige onderscheidingen zoodanig beperkt, dat er wegens dezelve minder dan in Europa eenige wangunst kan ontstaan, aangezien bij hen het uiterlijk praalvertoon alleen verbonden is aan de ambtswaardigheid, welke elk bekleedt, en die hem alleen het regt geeft, om in deszelfs persoon, gevolg of bezittingen die pracht te vertoonen, welke zijne waardigheid medebrengt.

Voor menig een, die met velen zijner medeburgers niet in pracht en

praal gelijken tred kan houden, wordt de zucht tot kostbare weelde de drijfveer, om alles in het werk te stellen, zich te verheffen, ten einde een prachtig leven te kunnen leiden. Zulke personen gevoelen zich als tot eene zekere minderheid teruggezet, zoo lang zij dezen wensch niet verkregen hebben; gelukt hun dit eenmaal, zoo worden de begeerten eindeloos, naar welker vervulling zij rusteloos streven; zij pogen zich steeds hooger en hooger te verheffen, totdat het graf hen stuit, of een onvoorzien gevolg hunner ijdelheid aan deze schitterende begoochelingen een einde maakt en hen onverhoeds in het verderf doet nederstorten.

Het is wel met 's menschen natuurlijken aanleg overeenkomstig, om zijne steeds klimmende verlangens nimmer bevredigd te zien, en evenzeer is de leer te billijken, volgens welke ieder regtschapen mensch zijn geboren regt op een gelijk aandeel in welvaart en gezag in deze wereld doet gelden; doch in het maatschappelijk leven is de verwezenlijking van zoodanig stelsel niet denkbaar. Alleen de trapswijze verdeeling van rang, stand en vermogen kan aan het maatschappelijk bestaan geluk en bestendigheid verzekeren; en met zijnen stand vergenoegd te zijn is wel het grootste heil voor den burger en den Staat.

De Japanner, die zijnen God of *Cami* om reinheid van harte smeekt, kan niet om eene verheffing van stand bidden, waarvan het gevolg moest wezen, dat een zijner medemenschen vernederd worde; maar intusschen wordt het niet minder tot smaad gerekend, wanneer men zich beneden zijnen stand plaatst, en niet dáár, waar het behoort, een' voegzamen luister en deftigheid, overeenkomstig stand en geboorte, vertoont en doet gelden.

Ik heb in vorige hoofddeelen reeds voldoende aangetoond, hoe zeer uitwendige pracht in Japan met de neiging overeenkomt; doch rijk te zijn is alleen niet genoeg, om, gelijk in Europa, door uiterlijke praal en weelde boven anderen uit te steken. Elk burger geniet zijn wettig regt, doch weet evenzeer, dat alle praalvertoon, of eenige andere aanmatiging, welke hem

niet voegt, hem uit zijnen vriendenkring zoude doen verstooten, en de wakende zorg der Regering ten scherpste op hem doen vestigen. Want deze Regering ziet de voordeelen eener trapswijze afdaling en verdeeling der maatschappelijke standen te wèl in, om dezelve niet met alle naauwgezetheid te handhaven.

Een iegelijk, van den Keizer tot den geringsten dienaar, weet, in hoe verre hij door uiterlijke pracht mag schitteren. Doch dit kan aan den eenvoudigen burger niet benijdenswaardig voorkomen, indien hij bedenkt, hoe duur die praal door de hoogere standen met slaafsche dienst en ondergeschiktheid moet gekocht worden. De ambtenaar is daarenboven gedwongen, alle pligtplegingen, welke zijne dienstbetrekking van hem eischt, stiptelijk na te leven.

Het Staatsbeheer der Japanners is gegrondvest op een stelsel van maatschappelijke verordeningen, door welke aan ieder ingezeten onherroepelijk de gelegenheid wordt benomen, zich boven zijnen stand te verheffen; doch men mag met regt daarbij voegen, dat dit alleen dragelijk zijn kan onder hunne wetten, die elks aandeel, hetwelk hem in de maatschappij te beurt valt, als ware het voor eeuwig, verzekeren. De mindere wordt vooral met zachtheid geregeerd, en elk voorregt brengt zoo vele evenredige verpligtingen mede, dat elk een reden gevoelt, om zich in zijnen stand tevreden te achten.

Tot nadere toelichting van dit stelsel, zoo als dat in Japan wordt in werking gehouden, zullen de volgende ophelderingen niet ondienstig zijn.

De Keizer, die magtige Souverein, voor wien niets te edel of te verheven is, mag zelfs niet zijn paleis verlaten, omdat hij, buiten dit verheven en aardsch paradijs, alles te nietig vinden, en zijne waardigheid door allerlei gebreken, die hem konden voorkomen, zoude gekwetst worden. Hij kent dus noch zijn Rijk, noch zijne onderdanen; doch voor zich zelven moet hij zich gelukkig gevoelen, daar deze houding en wijze van zien hem

van kindschheid af ingeprent wordt; het eigenlijke doel hiervan echter is, om den Keizer te beletten misbruik te maken van zijn gezag en van zijne pracht, en om te voorkomen, dat er ongelijke voorregten worden toebedeeld, of in het algemeen om te zorgen, dat de welvaart van het Land niet aan de willekeur van één éénig Souverein worde toebetrouwd.

De Landsheer of Prins beheerscht een Vorstendom of Land, hetwelk hij zelden of nimmer ziet. Hij is gebonden aan het Hof van den Keizer en moet er dagelijks verschijnen, en zijne praal naar gelang zijner waardigheid ophouden. Indien hem de eer zijns hoogen rangs nog iets te wenschen mogt overlaten, is zijn lot echter niet benijdenswaardig; want zich hooger te verheffen, of naar de kroon te dingen, is door de krachtdadigste en waakzaamste zorg onmogelijk gemaakt. Deze Vorsten hebben ter naauwernood genoegzame middelen, om hunnen hoogen stand en gevolg te onderhouden, en wanneer men ontdekte, dat een Landsheer, door schatten bijeen te zamelen, eenigen meerderen invloed verwierf, zijn er gereede middelen, om hem van dien overtolligen rijkdom te ontdoen, want daartoe is een eervol bezoek, hetwelk hem door den Keizer gegeven wordt, of eenige geestelijke rang, dien men hem verleent, voldoende, dewijl deze zulke kosten vereischen, dat er de vernietiging van zijn vermogen het gevolg van is.

Naar mate de pracht bij de ambtsbetrekkingen trapswijze afneemt, rijst het gezag, of liever een dadelijk uitvoerend beheer in de zaken, en altoos in dien graad, dat de hoogste Authoriteit niets zonder ondergeschikte beambten in het werk kan stellen, zoodat al die uiterlijke pracht alleen ingebeelde onderscheiding en geen gezag medebrengt.

De Staatsdienaren zijn in Japan zoo talrijk, en verdringen zich onderling zoodanig, dat de voorbeelden zeer zeldzaam zijn, dat de zoon tot hoogeren rang klimt, dan tot dien, welken zijn vader bereikt heeft. Dit wil echter niet zeggen, dat men in Japan niet bevorderd kan worden, want voordat men tot de grenzen van hetgeen men bereiken kan gekomen is, moet men eerst alle

die trapswijze betrekkingen doorloopen, welke aan zulk eenen stand verbonden zijn, zelfs zonder de minste bezoldiging, zoo lang de vader leeft. Anders toch zoude het bepaalde getal loontrekkende ambtenaren kunnen vermeerderen. Door deze inrigting gebeurt het niet zelden, dat een vader zijne kinderen en kleinkinderen moet onderhouden. Het is wel waar, dat de inkomsten en de eer, aan eenen bepaalden rang verknocht, op deze wijze als voor eeuwig aan ééne familie verzekerd worden; doch dit lot is daarentegen dan ook minder benijdenswaardig voor hen, die in eenen lageren stand geplaatst zijn, bij voorbeeld voor een' burger, die, hetzij als koopman, winkelier, of door eenige andere nering of hantering te drijven, in zijnen ijver en zijne kostwinning een genoegelijk en gelukkig bestaan vindt. Deze is, wel is waar, tot onderdanigheid jegens den Staatsbeambte verpligt; maar in de uitoefening van zijn min of meer winstgevend beroep is hij geheel ongestoord, en geniet de meest mogelijke vrijheid. Hoe rijk of bemiddeld hij ook zijn moge, vermag hij geene pracht of weelde te vertoonen, en zich dus niet met den ambtenaar gelijk te stellen. Hiertoe bestaan verordeningen, welke een iegelijk in zijnen stand beperkt houden. Daarbij komt ook nog, dat in Japan de maatschappelijke onderscheiding alleen door nederigheid en hulpvaardigheid, zachtheid en toegevendheid in den omgang onder en met elk zijner medeburgeren is te winnen.

Een voor eeuwen gestorven Japanner zoude, indien hij eens uit het graf verrees, alles in denzelfden toestand wedervinden, gelijk hij het verlaten had; hij zoude vermeenen, zoowel van zijne woning, als van elke andere plaats nimmer te zijn gescheiden geweest, of althans aan dezelve zeer weinige veranderingen ontdekken. De juist bepaalde verordeningen toch, die in de uiterlijke zoowel als in de onderlinge leefwijs stiptelijk in acht moeten genomen worden, beletten in Japan eene onderlinge verplaatsing van stand en middelen, die ook onvermijdelijk eene verandering in het Staatsbeheer en in deszelfs onafhankelijkheid zoude kunnen te weeg bren-

gen. Diezelfde verordeningen brengen ook onvermijdelijk met zich, dat, van den eersten Staatsbeambte tot den geringsten onderdaan, ieder de hem afgebakende ondergeschiktheid gevoelt, en vermits de Japanner daarin nergens eenige uitzondering ziet maken, en ieder zich zulks laat welgevallen, kost het hem volstrekt geene moeite, de wetten en gebruiken te gehoorzamen; ja, vele van die gebruiken strekken zelfs, om in de zamenleving die gemeenzaamheid te doen ontstaan, met welke de Japanners elkander onthalen bij de feestvierende vereenigingen, welke ter bereiking van het opgemelde doel door de Staatsregeling werden ingesteld en aangemoedigd, en daardoor zeer algemeen en menigvuldig zijn.

Even als de Japanner gehouden is zijne onderscheidingsteekenen te voeren, is hij ook bepaald in zijne kleederdragt, waarin echter omtrent de vrouwen minder naauw gelet wordt, die zich dan ook met alle mogelijke fraaije kleuren en sieraden optooijen. De mannen daarentegen hebben vaste voorschriften, hoe zij in het openbaar moeten verschijnen. In het plegtgewaad zelfs van den eersten minister is in uiterlijken vorm en kleur geen het minste onderscheid met dat van den eenvoudigsten ambtenaar of dienaar. De trapswijze afdaling der rangen wordt aangeduid door het bezigen eener minder kostbare kleedingstoffe, alsmede door minder kostbare sabels, kleinooden, zegels en medicijndoozen, brieventasschen en dergelijke kleinigheden, welke zij bij zich dragen. De kabaai moet van zwarte zijden stoffe, met daarin geweven wapens op de borst, wezen, terwijl de complimentmantel en de overbroek van een gespikkeld blaauw linnen behooren te zijn. Behalve in krijgsgewaad mogen zij geene handschoenen dragen, en althans daarmede niet onder hunne meerderen verschijnen. Evenmin mogen zij, wanneer zij van de derde tot de negende maand ter audientie verschijnen, zich aldaar met tabies of sokken vertoonen; het voorhoofd en de baard moeten dan geschoren zijn: want hij zoude, door de minste onreinheid aan zijne kleeding of figuur, worden afgewezen. Een burger mag geene sabel noch

complimentmantel dragen, dan op groote feestdagen; en wanneer hij voor een' ambtenaar wordt geroepen, ja zelfs, wanneer hij als koopman op *Decima* verschijnt, mag hij niet anders dan in katoen of linnen gekleed wezen. Niemand mag zijn huis of gevel hooger dan zes *ikjes*, of nagenoeg zes en dertig voet, optrekken, of daaraan uitwendig met glasruiten of sieraad van lak- of verguldwerk pronken, waarom dan ook, gelijk ik reeds in een vorig hoofddeel vermeld heb, de Japanners het achterhuis tot hun voornaamste verblijf het meest betimmeren. Vooral wordt ook de zucht naar vreemde goederen geweerd, ten einde die niet tot voorwerpen van behoefte te maken: een voorbeeld kan dit aantoonen. Toen men bemerkte, dat het voor de mannen een voorwerp van weelde uitmaakte, om lakensche mantels te gebruiken, en de vrouwen haren grootsten pronk zochten in de caretten haarpennen, werden deze vreemde dragten dadelijk verboden. Deze haarpennen worden wel allerkeurigst in Japan bewerkt, maar de Chinezen brengen er de schildpad vóór aan, hetgeen dus eene vertering veroorzaakt, die buiten 's Lands genoten wordt, en dat men juist wilde tegengaan. De donkere soort heeft weinig waarde, maar zij weten er al de gele kleur uit te snijden, en aan één te lijmen of te gieten, tot zoo dik als men verlangt, waardoor het eene bewerking ondergaat, die zulk een haarversiersel het uiterlijk aanzien van zuiver gelen barnsteen geeft; en dit staat werkelijk op het gitzwarte haar zeer bevallig. De goederen, die wij jaarlijks aanvoeren, worden hoofdzakelijk gesleten aan de grooten van het Rijk, en de koopman krijgt er het slechtste deel van, zoodat men zelden huizen of kleedingstukken vindt, die met onze voortbrengsels pronken; en zoo dit al gebeurt, dan dragen zij, bij voorbeeld, een chitsen kleed onder hunne Japansche stof, of maken er kleinigheden van, die meer zeldzaam gehouden worden, dan dat zij tot wezenlijk gebruik zouden dienen.

Hunne weinige behoeften en de eenvoudige inrigting hunner leefwijze,

zoowel als de vaste loop der openbare aangelegenheden, moeten natuurlijker wijze veel ledigen tijd geven. Deze tijd moet wel op eene of andere wijze besteed worden, wil men niet door werkeloosheid een nog grooter kwaad, dan dat, hetwelk men van de weelde en pracht vreest, doen geboren worden. Hiervoor is ruim gezorgd, door de ontelbare pligtplegingen en beleefdheidsvormen, die het palladium der Japansche zeden uitmaken, en waarin men veilig rekenen mag, de helft hunner zorg en bezigheid te bestaan. Geen vreemdeling kan zich een denkbeeld vormen, tot in welke nietige kleinigheden deze pligtplegingen moeten worden gevolgd. Om deze reden wordt de jeugd hierin door goede voorbeelden en door boeken geoefend, en door afbeeldingen onderrigt, hoe men zich kleeden en te voorschijn komen moet, hoe men het huishouden bestiert, gasten ontvangt, hen bedient, bezoeken en gelukwenschingen aflegt, feesten bijwoont, enz. — Wanneer men in de bijzonderheden van deze regels komt, wordt er zelfs geleerd, hoe men de kaars snuiten en den beker aan den mond moet brengen. Een Japanner stelt er prijs op, om alle de voorschriften van dien aard te volgen en er in bedreven te zijn.

Niet slechts onder de hoogere standen gewent men zich onderling aan die tallooze onderscheidingen en beleefdheidsvormen, maar dezelve zijn niet minder onder de eenvoudigste lieden aangenomen, die b. v. elkander met » Mijnheer en UE." aanspreken, onderling ook de onderscheidene ceremoniën nakomen, en vooral die jegens hunne meerderen zeer goed weten in acht te nemen. Dit geschiedt alleen uit trotschheid, om zich in dit opzigt niet anders dan als fatsoenlijk en welopgevoed te doen kennen, zoodat men, als een' karaktertrek der Japanners, ook de wellevendheid en zucht tot hoofschen levensvorm mag aanmerken.

Er heerscht bovendien onder den burgerstand eene gulle gastvrijheid, en wanneer de tijd eener feestviering nadert, helpt de een den ander, door het geven van geschenken, opdat er niets moge ontbreken. Menigeen

moet zich dikwijls zijn gansche leven lang bekrimpen en behelpen, om toch maar in het ceremoniëel der Japansche feesten, voor zoo verre zijn stand die van hem vordert, niet te kort te komen. Het gansche huis ziet er uit als inwendig geheel vernieuwd, door de fraaije schutsels, reine matten en den pronk, dien men bij feestelijke gelegenheden, ook bij de eenvoudigste beambten, aantreft. Doch niet zelden zijn alle deze fraaiheden tot de duurste renten en alleen tegen eenen zekeren borgtogt opgenomen, en slechts voor zulke bijzondere dagen in het bezit van den gebruiker, gelijk ook met hunne fraaije sabels dikwijls het geval is. In allen gevalle blijkt hieruit, dat de Japanner niet onverschillig is voor uiterlijke weelde en praal, en dat, ofschoon hij zich boven zijnen staat niet mag verheffen, hij echter niet nalaat, om deze neiging tot praal op te volgen, wanneer hem zulks wordt toegelaten, gelijk bij openbare en zekere andere feestvieringen geschiedt.

In het geheele Oosten is het geven van geschenken in gebruik, doch nergens meer dan in Japan, alwaar de kennismaking altoos beginnen moet, met elkander een blijk van gulhartige genegenheid te geven. — In het algemeen mag het er voor gehouden worden, dat met die geschenken eene voorafgaande belooning wordt bedoeld voor eenige gunst of dienstbewijzing, die er verlangd wordt; en hoezeer de ambtenaren openlijk geene geschenken mogen aannemen, is de zoogenaamde *nayboen* of binnenkant voldoende, om de geschenken, die zij ontvangen, als een groot gedeelte hunner inkomsten te kunnen aanmerken.

In dit geval bestaan dezelve veelal in geld, hetwelk steeds met de uiterste kieschheid wordt aangeboden. Anders in het gewoon verkeer moet elk daaromtrent zijne voorwerpen kiezen en inrigten naar hetgeen gelegenheid en stand, hetzij als meerdere of ondergeschikte, vorderen. Zoo geeft b. v. de meerdere aan zijnen mindere kleederen of stukken van behoefte, terwijl er in het omgekeerde iets gekozen wordt, dat zeldzaam of bevallig is. Die verhouding regelt ook de *étiquette*, welke bij het aanbieden der geschen-

ken moet in acht genomen worden. Men durft zich geenszins openlijk verklaren over het eigenbelang, dat het geven van geschenken ten doel heeft, maar dit wordt verbloemd en door tusschenkomst van eenen bediende of Secretaris bij de Authoriteit overgebragt; want zij kan zich niet vernederen, om met eenen verzoeker of requestrant daarover te handelen, terwijl deze daardoor ook eene groote beleediging afwendt, indien zijn verzoek wordt afgewezen, en hij tracht alleen door het afleggen van een compliment bij zijnen meerdere dezen aan zijn belang te herinneren.

Elke bijzondere ontmoeting of gelegenheid maakt het geven van geschenken over en weder tot eenen onvermijdelijken beleefdheidsvorm; dezelve zijn ook dikwijls zoo nietig, dat die, behalve de keurige wijze, waarop dezelve aangeboden worden, dikwijls de aandacht niet waardig zijn. Een paar boek papier, een tiental eijeren, een paar waaijers, een bord visch of dergelijken, dat slechts eenige stuivers waarde heeft, wordt niettemin in keurige doosjes en met gekleurde koordjes op een sierlijk blad of zindelijk toonbord aangeboden. Het is altijd vergezeld van eenen gekleurden papieren strik, welke het zinnebeeld of teeken van geluk uitmaakt; ook zijn daarin aangenomene vormen, en de kennis daarvan behoort ook tot de opvoeding der jonge meisjes, die de regels, welke hier, naar gelang der omstandigheid, moeten in acht genomen worden, behooren te kennen.

De orde en plegtstatigheid, die in de onderlinge verkeering heerschen, verdienen in het bijzonder gekend te worden. Het groeten en complimentmaken gaan aldus in Japan toe. Het is daarbij geen gebruik elkander de hand te reiken, even min als de vrouwen te omhelzen; een groet op de straat geschiedt door gedurende eenige oogenblikken in eene buigende houding te blijven staan, doch binnen's huis zet men zich tegenover elkander op de matten en buigt het hoofd tot op dezelve neder. Deze wijze van zitten is zeer moeijelijk voor hen, die aan dezelve niet gewoon zijn, doch anders zeer gemakkelijk, omdat daarbij het geheele ligchaam rust, en

men, zonder de Europesche omslagtigheid van meubelen, als: tafels, stoelen, kanapé's, enz. alles om zich heen op de matten plaatst. De Japanner knielt eerst neder, met de voeten binnenwaarts gekeerd, laat alsdan het ligehaam op de beenen nederzakken, in dier voege, dat de billen op de hielen rusten. In deze houding nu wordt het compliment gemaakt, door de handen op den vloer te plaatsen, en het hoofd regtstandig tot op den grond voorover te buigen, — zoodanig, dat het gansche ligehaam in een gedrongen is, zich zoo klein mogelijk vertoont en met eenen middelmatigen hoenderkorf gemakkelijk te overdekken zoude zijn. Het is vooral eene groote onbeleefdheid de voeten te vertoonen, en de Europeërs beleedigen dikwijls onwetend de Japanners, door, op hunne wijze in eenen stoel gezeten, de voeten te veel vooruit te steken. In gezegde houding op den grond liggende, prevelen zij binnen 's monds eenige gelukwenschingen, die wederzijds met *hé- hé- hé* worden beantwoord, terwijl voor het overige, bij dergelijke statige ontmoetingen, niets beteekenende zaken, vooral de weêrgesteltenis, het eerste onderwerp van het gesprek uitmaken. Vervolgens dient men pijpen, tabak en thee voor, en eindelijk banket of andere lekkernijen, die op een blad wit papier aangeboden en met stokjes aangevat worden. Het gebruik eischt, dat men deze lekkernijen zorgvuldig in een papier te zamen pakke en met zich neme, en zelfs, dat men, op een statig gastmaal, al wat van den disch overschiet, netjes ingepakt medeneme in de kasten, *hassambakko's*, welke ieder man van aanzien altijd in zijn gevolg heeft.

Hoe matig ook de Japanner in leefwijze en behoeften zijn moge, en hoe karig ook de vertrekken zijner woning van huisraad zijn voorzien, is echter bij hem een gastmaal altijd zeer kostbaar en luisterrijk. Het kenmerkt zich zoowel door menigte als keurigheid van geregten en door veelvuldige verscheidenheid van lakwerken, welke gewoonlijk zeven- of achtmaal verwisselen, doch die ook wel tot dertig- of veertigmaal in

verschillende hoedanigheid en vorm worden voorgezet; want de tot het dischgereedschap behoorende lakwerken, porseleinen, enz., zijn in soort, gedaante en kleur eigenaardig geschikt voor elke bijzondere spijze, die in dezelve wordt aangeboden. De hoofdschotel bestaat meestal uit eenen keurigen grooten visch, in gelei of met aangename den smaak prikkelende sausen; van dezen visch worden de oogen aan de twee voornaamste der aanwezige gasten voorgediend. Bij den *Sakki*, den éénigen wijn, dien de Japanners bezitten, worden velerlei toespijzen voorgezet, die men elkander zeer netjes in kleine schoteltjes of wel op de hand toedient, welke spijzen onder anderen bestaan in hard gekookte eijeren, gezouten gember, gebraden wild, oesters, en meer dergelijke versnaperingen, die in kleine stukjes gesneden worden opgebragt. Bij iedere plegtstatige gelegenheid komt een toonbord voor, met eenige fijn gesneden reepen, of lange strooken van den *awabi*, een schelpdier, hetwelk, gedroogd, als eene zeer gezonde spijze geacht wordt, uithoofde van deszelfs lijmige, de vochten versterkende, deelen. Dit gebruik strekt, om zich de matigheid der voorouderen, die dit sober voedsel als hunne edelste spijze aanmerkten, te herinneren. Bij den aanvang van het gastmaal gaat alles zeer statig; wanneer ieder der aanzittenden gediend is, verzoekt de gastheer de vrienden hun *ozjien* of bakje te openen, en, na eene algemeene buiging, begint ieder zijn sausje te slurpen, en met twee houten stokjes het voedsel te nuttigen, wordende alles derwijze toegediend, dat men geen mes noodig heeft. In de tusschenpoozing is de gastheer verpligt bij al de vrienden rond te gaan en met ieder hunner eenen kleinen teug wijns te nuttigen, waardoor men over en weder meer gemeenzaam wordt, terwijl men eindelijk de dischgenooten door muzijk en zang vervrolijkt. De Japanners stellen ook eenen grooten prijs op het branden van welriekende kruiden, als klambak (1), sandel-

(1) Klambak is de hars van zekeren boom, die op het eiland *Borneo* wordt aan-

hout, mastik, wierook en dergelijke, die wel aangenaam rieken, doch vooral de aandacht verdienen uit hoofde van den keurigen toestel, die tot dit branden wordt gebezigd. Dit is ook het geval met de zoogenaamde gemalen thee, welker gebruik met de grootste deftigheid en pracht vergezeld gaat. De beste en kostbaarste thee van den eersten pluk wordt te dien einde gedroogd en tot het fijnste poeder gemalen; één theelepeltje van dit poeder is toereikende voor een kommetje vocht, en de bereiding geschiedt eenvoudig door op de thee kokend water te gieten, en alsdan het mengsel met een zeker keurig en fijn, in verscheidene takjes gespleten bamboesje te kloppen, totdat er eenig schuim op komt. Het is inderdaad een zeer aangename, doch verhittende drank, en hoezeer voor de liefhebbers in deze toebereiding een groot ceremoniëel is gelegen, was het voor ons, die bij zulk eene gelegenheid ook de Japansche wijze van op den grond te zitten dienden te volgen, een wezenlijke arbeid, die plegtigheden met gerekt geduld te moeten bijwonen. Een aantal vuurtesten van onderscheidene gedaante, eene vaas met fijne kolen, ouderwetsche kommen, zilveren lepeltjes, zijden doekjes, bezempjes en eene menigte andere gereedschappen, behooren bij deze theebereiding, om dezelve naar eisch en op het zindelijkst te volbrengen, terwijl bij zulk eene gelegenheid de zaal versierd moet zijn met eene prent, voorstellende een' kraanvogel (als zinnebeeld van het Geluk) of wel met de beeldtenis van den Wijsgeer DARMA, die als de beschermheilige der gezegde theebereiding wordt vereerd.

Onder de weinige meubelen, welke een vertrek versieren, kan niet gemist worden eene bloemvaas of een pot of bak met eenig levend gewas, dat van tijd tot tijd verwisseld wordt en telkens gekozen is overeenkomstig *met* en toepasselijk *op* het feest, waarvoor dit voorwerp

---

getroffen, en welke op Java *kayoe garo*, en in het Hollandsch bij de Japanners *Agulhout* genoemd wordt.

moet prijken. De vaste regels daartoe behooren, als een huishoudkundige pligt, beschouwd en gekend te worden. In zeker Japansch Werk komen daaromtrent de volgende voorschriften voor:

WIJZE OM BLOEMEN EN TAKKEN IN *HANA IKE* OF BLOEMPOTTEN TE STELLEN.

»In de lente neemt men takken met vele bloemen, en weinige bladeren van boomen, doch geene oude takken. Des zomers bloemen van planten met vele bladeren, en weinige soorten in een bouquet, om er een luchtig of koel aanzien aan te geven. In den herfst takken met eenige gedeeltelijk bruin geworden, en met mos begroeide bladeren, en in den winter takken van den Sparceder of *Iboeki*, die den guren winter aanduiden.

Met nieuwjaar worden de bloeijende pruim *Soeisen* en *Kinsenkwa* gebezigd.

Met het Poppenfeest de perzik, de wilg, de *Kwanzo* en *Jamaboeki.* —

Bij het Vlaggefeest, de bamboes, de kalmus, de bijvoet en de anjelier, die, in tegenoverstelling van de voorgaande, welke een Meisjesfeest vertegenwoordigen, en weeke planten zijn, gebruikt worden, om, als zijnde harde en bittere planten, dit Jongensfeest voor te stellen.

Bij het Starre- of Sterffeest, de *Kikia*, *Sen*, *Ookwa* en *Kazi*, alle met treurende of hangende bladeren.

Bij het feest in *Koeguats* of negende Maand, het moederkruid, de hanekam, enz. en bij eene huwelijksplegtigheid gebruikt men de *Aroi*, *Liotsikibai*, dat is sparreboom, pruim en bamboes in eenen steenen bloempot, welke de drie geliefkoosde gewassen bij den Japanner zijn, die het zinnebeeld van lang leven, vrolijkheid en rijkdom uitmaken. Het is tevens bij het rangschikken van alle planten of bloemen een algemeene regel, voor zoo veel dezelve op te volgen is, geene planten te bezigen met vier bloemen of vier bladeren, noch die met een enkel blad, maar bij voorkeur oneffen getallen te kiezen.

Bij een Lijk- of Rouwfeest mogen geene roode bloemen worden gebruikt; deze worden bij uitzondering gekozen voor kinderen of jonge lieden.

In eenen hangenden bloempot plaatst men eenen overeindstaanden tak, en een' nederhangenden bloementak, als wilgen, enz.

Om in een *Nizioeki Ire*, of een' bloempot met twee rijen boven elkander, bloemen te plaatsen, moet in acht genomen worden, dat de kleuren der twee lagen veel met elkander verschillen.

Een *Oki Hanaike* of groote bloemenbak, die eenen langen rand heeft, vereischt bloemen, welke plat zijn, en geene bladeren laten overhangen, die de mat of den vloer raken.

Insgelijks vereischt de *étiquette*, dat in eenen bloempot met ooren of handvatten geene bloemen afhangen, die met de ooren een kruis uitmaken, hetgeen ook in aanmerking komt met een bloemmandje, dat in eenen beugel hangt.

Een *Tsoukfoene* is eene bloemvaas van eenen ovalen vorm; hierin gebruikt men twee takken, waarvan de ééne overeind staat en de andere afhangt, om het modèl van een vaartuig door een zeil en eenen riem voor te stellen."

Ik heb deze uitweiding over het zoogenoemde bloemsteken gemaakt, om de voorbeelden, zoo dikmaals door mij aangehaald, te bevestigen, dat er werkelijk vaste regels voor alle dergelijke *étiquettes* bestaan, die in druk zijn uitgegeven. Thans zal ik over de pracht en weelde handelen, die bij hunne algemeene feestvieringen in acht genomen worden.

De vastendagen: deze zijn de eerste, de vijftiende en achtëntwintigste dag van elke maand, welke daarom *complimentdagen* genoemd, en als zondagen mogen aangemerkt worden. De Japanners bezoeken vooraf den tempel, en brengen daarna den dag door met vermakelijkheden en plegtige bezoeken. Ook nemen de burgerlieden meestal op die dagen hunne rust of uitspanning.

De eerste is altijd op den eersten dag der nieuwe maan, welke zij *Tsitatz* noemen.

De vijftiende is de dag der volle maan, en wordt het plegtigst gevierd. Aan het Hof hebben op dien dag de groote gehoorgevingen plaats. De achtentwintigste of de laatste dag der maan, hoezeer minder geteld, is een algemeene bededag voor de Budsdoïsten.

Alle gehoorgevingen bij den Keizer of andere hooge Staatsbeambten bestaan enkel in het maken van het nederig compliment op eenen tamelijken afstand, en er behoort reeds een zekere rang toe, om tot die pligtpleging te worden toegelaten. De orde, welke bij zulke gehooren wordt in acht genomen, is meer treffend dan de uiterlijke pracht. Aan de poort of den ingang van het paleis vindt men altoos eene wacht, die reeds weet, welke personen al of niet mogen binnentreden, en vervolgens in de vertoefzaal een secretaris of ceremoniemeester, die naar rang de namen afleest, volgens welke men ten gehoore wordt toegelaten. Hoe grooter de waardigheid is van hem, die het compliment ontvangt, des te ruimer is ook de zaal. Dezelve is hoogst zindelijk, doch niet schitterend. Van het gehoor bij den Keizer en de rijksraden komen de meesten terug, zonder te weten, of zij hun compliment voor de muren of voor een' persoon gemaakt hebben, want bij het inkomen der zaal gaat men reeds gebogen, en men zet zich in die houding neder, met het gezigt de matten rakende, zoo lang dit gehoor duurt, zoodat men niet in de gelegenheid is te zien, wat er in de zaal omgaat. Ook is de afstand soms tot 20 matten of ruim 100 voeten van dengenen, voor wien men verschijnt. Zich op te rigten, of wel, bij het uitgaan, nieuwsgierig rond te kijken, zoude voor eene groote onbeleefdheid worden gehouden. Gelukkig duurt ook deze ceremonie zeer kort, want nadat iemand binnengekomen is, en op zijne plaats neêrgebogen ligt, wordt zijn naam door eenen Ceremoniemeester opgelezen, waarna hij onmiddellijk het teeken bekomt van te vertrekken. Vooral wordt er nimmer bij zulke openbare gelegenheden over eenigerlei zaken gesproken: hierdoor zoude de waardigheid van den gehoorgever geschonden worden. Uit een Staatkundig oogpunt beschouwd, is de reden hiervan, dat men het doen van inblazingen verhinderen en allerlei belangzuchtige vragen vermijden wil, die strijdig zijn met den gewonen loop en regel, en waardoor in het algemeen de vaste behandeling der zaken zoude gestoord worden.

Het gebeurt echter niet zelden, dat bij dergelijke gehoorgevingen blijken van eerbelooning en aanprijzing worden uitgereikt, en de grootste onderscheiding, welke iemand op deze wijze kan te beurt vallen, is het bekomen van een plegtig gewaad of een zijden overkleed, waarin het wapen van den Keizer, Gouverneur, of ander hoog beambte, die zulks geeft, geweven is. Dit is het grootste sieraad en eereblijk, hetwelk men dragen kan. Eene sabel of een ander wapen te ontvangen is nog grootere onderscheiding; doch dit gebeurt zeldzaam. Ridderorden zijn bij hen onbekend, en alle eereteekenen worden in het gevolg of den stoet opgemerkt.

Men zoude de feestvieringen en volksvermaken der Japanners in drie soorten kunnen onderscheiden; tot de eerste behooren de algemeene feestdagen, die ter eere van hunne *Cami's* of de godsdienst door het gansche Land gevierd worden:

tot de tweede, die feesten, welke iedere stad zich in het bijzonder verschaft, en die aan het volk gelegenheid tot vreugdebedrijven geven, en

tot de derde de afwisselende vermaken of feesten, welke de saizoenen en de gelegenheid des tijds opleveren.

De algemeene feestdagen zijn: vooreerst *de Sioguats* of het nieuwe jaar, gewoonlijk in het begin onzer maand Februarij invallende, dat, even als in Europa, door wederzijdsche gelukwenschingen wordt gevierd, hetwelk tot den zevenden dag aanhoudt. De geringste ambachtsman mag zich alsdan in complimentsgewaad kleeden en eene sabel dragen; de straten wemelen van personen van beide seksen, die hunne bezoeken gaan afleggen en gevolgd worden door bedienden, die de geschenken medevoeren, waarmede de gelukwenschingen gepaard moeten gaan. In alle huizen worden groote koeken gemaakt van gekookte rijst, die daarna tot eene taaije, leemachtige zelfstandigheid gestampt, tot eenen platten ronden vorm, dien men *Moots* noemt, gekneed en op even zoo vele toonborden, als er leden des huisgezins zijn, worden te pronk gesteld. Hierbij wordt ook

gevoegd een papier met zout, eene houtskool, eene rist of een stokje met gedroogde vijgen, een kreeft, een paar oranjeappelen en eene strook van den *awabi*-visch. De koek zelf brengt de beteekenis van naauwvereenigde vriendschap mede en is met het zout en den awabi, als zinnebeelden van matigheid, versierd, terwijl de kreeft en de oranjeappels den ouderdom voorstellen; deze zinnebeelden brengen den wensch mede, dat men zoodanigen ouderdom moge bereiken, dat men, even als de kreeft, gekromd ga en, even als de oranjeappel, door den ouderdom rimpels verkrijge.

Het Poppenfeest of *Sanguats no Sekfoe* wordt gevierd op den derden dag der derde maand, ter nagedachtenis, gelijk de fabel zegt, van eene vrouw, die dagelijks bad, om met kinderen te worden gezegend, totdat zij eindelijk beviel van vijftig eijeren, waarover zij zich zoodanig schaamde, dat zij dezelve in eene doos verborg en de rivier liet afdrijven. Eene arme vrouw vischte de doos op, en deed de eijeren uitbroeijen, met dat gevolg, dat er vijftig kindertjes uit te voorschijn kwamen, voor welke de goede vrouw dek noch voedsel had, terwijl zij hen vervolgens den kost met bedelen liet zoeken. Het was geen groot toeval, dat eindelijk ook de eigen moeder deze kinderen ontmoette; door het verhaal hunner zonderlinge geboorte, openbaarde zich de wederkeerige betrekking, en de kinderen vonden vervolgens bij haar de teederste verzorging, terwijl zij met dien wedergevonden' schat den gezegendsten ouden dag en eenen hoogen leeftijd bereikte. — Men heeft die vrouw onder het getal der Heiligen geplaatst, en zij wordt hedendaags door dit feest vereerd, en door de vrouwen aangebeden, die in haren eersten wensch deelen, om met kinderen gezegend te worden.

In de huizen, waar zich meisjes bevinden, die in het afgeloopen jaar zijn geboren, en ik meen zelfs tot op haar tweede jaar, worden allerhande versieringen aangerigt, allen bestaande in huizen, beeldjes, meubelen, enz., welke het Geestelijke Hof voorstellen, alles zeer uitvoerig en keurig

in miniatuur nagebootst, welke nabootsing zeer kostbaar, doch buitengemeen aardig en netjes is. Tevens worden alle jonge meisjes, gedurende de drie dagen, welke het feest duurt, sierlijk opgeschikt, en een ieder neemt aan hetzelve en aan de daaruit voortvloeijende gastmalen met gelukwenschingen deel.

Het zoogenaamde *Goguats no Sekfoe* of Vlaggenfeest, in de vijfde maand, op den vijfden dag plaats hebbende, is een vreugdedag voor de kinderen van het mannelijk geslacht. Voor al de huizen, waar kleine jongens zijn, worden groote vlaggen geplant, en hunne vertrekken met wapenen en oorlogstuig versierd. Dit feest wordt met niet minder luister gevierd dan het Poppenfeest, en dient ter herinnering aan de overwinning, welke de Japanners, in vroegere tijden, op de Chinezen of Tartaren behaald hebben.

Het Starrenfeest of *Tanabata no Sekfoe* wordt gevierd ter eere van de Goden *Inkai* en *Tanabata*, die, naar de meening der Japanners, onder de gedaante van starren regeren; deze gelegenheid loopt wel niet zonder vermaken en vreugdebedrijven af, maar het *Lantaren-* of *Sterffeest*, dat op den dertienden dag der zevende maand begint, is allermerkwaardigst en luisterrijk. — Men stelt, dat de afgestorvene zielen drie jaren noodig hebben, om naar het aardsche paradijs te reizen, of althans om daar toegelaten te worden; gedurende dien tijd komen zij jaarlijks op dezen dag in hunne woning terug, en zijn deelgenooten van het feest, dat ter hunner eere wordt aangerigt. Hiertoe wordt het gansche huis gereinigd, en een voortreffelijke maaltijd gereed gemaakt, om de zielen der overledenen te onthalen.

Op het graf is een klein huisje getimmerd, waaronder bloemen en brandende reukpillen worden geofferd, bij welke nog verschillende schoteltjes met spijzen gevoegd worden, als ook eene fijn geschaafde plank, waarop de namen der overledenen, die verwacht worden. Het geheele graf is met papieren lantarens verlicht, en des avonds gaat de familie met brandende fakkels derwaarts, om de overledenen met zich naar hunne woning te roe-

pen. Aldaar terug gekomen, begint het gastmaal, waarbij even zoo vele plaatsen ledig blijven, als men afgestorvene zielen verwacht. De ledige plaatsen worden even als de andere bediend, en men voert het gesprek en eene houding, alsof de afgestorvenen werkelijk daarbij tegenwoordig waren. Den veertienden des avonds wordt dezelfde optogt naar het graf hervat, en na middernacht, dus den vijftienden, des morgens, of den dag der volle maan, keert men, met daartoe gemaakte schuitjes, van stroo te zamen gesteld, onder het aanheffen van gezangen naar het strand, alwaar men het schuitje van rijst, geld en al het noodige voorziet, en daarna met de eb zeewaarts laat afdrijven, zoodat de ziel des overledenen aldus naar zijne hemelsche gewesten is teruggekeerd. In eene stad als *Nagasakki*, die rondom in bergen ligt, vertoonen zich de verlichte graven, welke alle op deze bergen aangelegd zijn, overheerlijk, en eenige uren na het vertrek der afgestorvene zielen, als de vloed hunne schuitjes weder binnen voert, is de baai daarmede als bedekt, terwijl de Japanners er vaardig bij zijn, om nog te zien, wat de goede ziel in zijn vaartuig heeft achtergelaten; hetgeen een dubbel feest voor menigen armen visscher oplevert.

De Matsuri of het Kermisfeest, hetwelk reeds den derden der negende maand begint, doch waarvan eigenlijk de negende en elfde de plegtigste dagen zijn, is een vreugdefeest, waaraan in de gansche wereld niets gelijk is; en daar nu juist te *Nagasakki* de naamdag van hunnen Patroon SUWA op dezen dag invalt, is het een dubbel feest, dat ik gelegenheid zal hebben, van de Nederlandsche faktorij sprekende, te schetsen.

Het feest van TENSIO DAIZIN, den oppersten der aardsche Goden en algemeenen beschermer van het Rijk, wordt gevierd op den zestienden van de negende maand, door plegtige omgangen met eerbewijzingen en offeranden aan den tempel en algemeene vreugdebedrijven, ter nagedachtenis van hunnen Stichter, die niet minder dan 250,000 jaren hun Rijk zoude hebben geregeerd.

Onder de tweede klasse der feestvieringen zoude men kunnen opnemen dezulken, die niet algemeen gevierd worden, waartoe onder anderen behooren de tempel *Matsuries*, of de verjaardagen van den Patroon of Stichter des tempels, die zoo menigvuldig zijn, dat er welligt geen dag in den almanak voorkomt, buiten de zoogenaamde ongelukkige dagen, op welken niet een dergelijk feest is aangekondigd. — Alsdan is de geheele tempel versierd en omringd van kramen, die, benevens allerhande kunstvertooningen, de menschen derwaarts lokken, om het feest zoo volkrijk mogelijk te maken, daar zulks tot eere van den tempel verstrekt. Op deze dagen worden alle de heilige overblijfselen of reliquiën van den Tempel ten toon gesteld, hetwelk den Priester, uit hoofde der giften, die van alle kanten in het afgesloten hekwerk van den Tempel toestroomen, vrij wat dankbetuigingen en gebeden kost.

Zoo wordt in de eerste maand gevierd het feest van den God INARIE DAIJ MIOSIN, als den beschermer tegen brand. Hij wordt ook als de God der vossen en van den landbouw aangemerkt, in welke hoedanigheid hij op den achtsten dag der elfde maand wordt vereerd.

Op den vijftienden van de tweede maand is het de verjaring van den dood van den God SJAKKA. In den *Budsdo*-tempel, te zijner vereering gesticht, worden op dien dag schilderijen ten toon gesteld, welke de laatste zijner lessen bevatten, en zijnen toestand, op het sterfbed liggende, voorstellen.

Op den elfden dag der derde maand wordt de nagedachtenis van den beroemden Keizer GONGEN SAMA gevierd.

Op den achtsten dag der vierde maand is de geboortedag van SJAKKA, een algemeen reinigingsfeest voor de kinderen.

Van den zevenden tot den zeventienden dag der zesde maand viert men het feest van GIWON, den God des Koophandels, terwijl de kooplieden ook in het bijzonder JEBESI, den God der Visschen, DAYKOKF, den God des Rijkdoms, TOSTOKF, den God des Ouderdoms, en FOTTEI, den God van alle ondernemingen, vereeren.

Ik geloof, dat men over de onderscheidene Japansche feesten alleen eenige boekdeelen zoude kunnen volschrijven, en het strekke tot een bewijs, hoe zeer de Japanners zich onderling, door dergelijke feestvieringen, genoegens en gezellig verkeer trachten te verschaffen. Hierbij kan men voegen, dat, niettegenstaande deze menigte der telkens terug komende feesten, allen, naar gelang van de meerdere of mindere waarde, die men er aan hecht, met geestdrift worden gevierd.

Daar de feestvieringen, welke ik onder eene derde afdeeling zoude opnemen, eene geschikter plaats onder de uitspanningen en vermaken der Japanners bekleeden, zal ik daarover in het volgende hoofddeel handelen.

De twee geleerde karakters naast de titelplaat van dit hoofddeel beteekenen: »Glinsterend Juweel."

UITSPANNINGEN
EN
VERMAKEN.

Van elke gelegenheid, om zich het hart te vervrolijken en alle zorg en kommer van zich af te weren, wordt door de Japanners gretiglijk gebruik gemaakt; en hoogst zonderling is inderdaad de in ons oog overdrevene verknochtheid aan hunne uitspanningen en vermaken. Eene nalatigheid in het genieten van dezelve rekenen zij schier als pligtverzuim. Dit geldt niet alleen voor hun' eigen' persoon, maar ook voor hunne vrouwen, kinderen, bloedverwanten, enz., die hen bij alle feestvieringen vergezellen en daarin deelgenooten zijn moeten, telkens wanneer deze of gene gelegenheid, of wel het gewoonlijk aan het vermaak toegewijde jaargetijde hen daartoe oproepen. Bij zoodanige feestvierende vereenigingen zijn dan ook de Japanners uitermate blijgeestig en zelfs tot uitgelatenheid vrolijk; ieder hunner poogt, zoo veel slechts in zijn vermogen ligt, eene rol te vervullen, die iets tot de algemeene vrolijkheid bijdraagt. Des winters houden zij talrijke bijeenkomsten, in welke zij, even als wij, onder het gulst onthaal vrolijk en volop zich vergasten aan de vermaken en de genietingen van eenen ruimen en keurigen avonddisch. Wanneer de meisjes hare *Samsie* of guitar beginnen

te roeren, is zulks het sein ter aflegging van het tot dus verre in acht genomen ceremoniëel: nu neemt ieder zijne plaats onder de gasten, en drinkt, danst of zingt naar eigene verkiezing. Daarbij komen vooral eene menigte wed- en pandverbeuring-spelen te pas, welke voornamelijk ten doel hebben, het drinken van *poenitet* op te leggen. Het natuurlijk gevolg van dit alles is, dat dikwijls de een of ander beschonken raakt, en dan somtijds het overige gezelschap tot overlast verstrekt. Hun wijn of *sakki*, die warm en met dikwijls herhaalde, doch kleine teugen gedronken wordt, werkt daardoor nog sterker op de zinnen; maar zoodra gevoelen zij ook niet, dat zij hun glaasje wat te dikwijls hebben aangesproken, of zij zoeken terstond den roes te verdrijven of althans te matigen, door het gebruik van ettelijke kopjes thee. Hierdoor worden zij op éénen en denzelfden avond menigwerf tot drie- of viermaal toe beurtelings beschonken en nuchteren, tot eindelijk de maat zóó vol gemeten wordt, dat zij bewusteloos naar huis moeten gebragt worden.

In de toonkunst hebben de Japanners, in vergelijking met hunne bedrevenheid in andere kunsten, slechts weinige vorderingen gemaakt. Met eenen schat van allerlei keurig en netjes bewerkte en fraai versierde blaas- en snarentuigen, bekkens, trommels en klokken, weten zij wel een harmonisch geluid voort te brengen, doch in hetzelve mengen zich zoo vele schelklinkende en scherpe toonen, dat deze soort van concert niets heeft van het teedere, noch van het vervrolijkende, even min als van het krachtvolle onzer Europesche muzijk. Behalve de *daiko* of trommel en de *tsoezumi* (eene soort van tambourin), de fluit, enz. zijn de *koto* of harp, en de *samsie* of guitar de meest geliefkoosde instrumenten der Japansche vrouwen, wier spel daartoe geschikt is. Doorgaans gaat deze door vrouwen uitgevoerde muzijk nog met zang en dans gepaard. Hun dans is eigenlijk slechts een levendig gebarenspel, vergezeld door bevallige bewegingen met de armen en het ligchaam. Hierbij vertoonen zij eene soort van

sterk uitgedrukte pantomime, door, met waaijers of eene shawl in de hand, velerlei soorten van standen aan te nemen en bevallige groepen te vormen. De voeten, door de lange overkleeden bedekt, blijven hierbij altoos op den grond en onzigtbaar, dewijl het volgens de wetten der Japansche welvoegelijkheid betamelijk is, dezelve zoo min mogelijk te vertoonen. Hun gezang stemt wel met de muzikale speeltuigen overeen, doch is voor ons verre van aangenaam, en geheel ontbloot van alle uitdrukking des gevoels. Zij bezitten evenwel eene menigte liederen, romances en balladen, waarin de roem hunner helden wordt bezongen. Dit schijnt voor de Japansche ooren zeer treffend te zijn; althans uren achtereen kunnen zij er zich mede verlustigen.

Hunne orchestmeesters, indien zij dien naam verdienen, zijn gewoonlijk blind en oefenen de toonkunst als broodwinning. Zij behooren tot eene zekere vereeniging of stichting van blinden, welker leden *Fekis* worden genoemd. Deze vereeniging kan eenigzins als eene godsdienstige orde beschouwd worden, dewijl velen der leden van dezelve naar de leer van *Jamabosi* overhellen en den geestelijken stand hebben aanvaard. Deze orde heeft eenen tweeledigen oorsprong; vooreerst zegt men, dat zeker jong Prins, SENMIMAR geheeten, eene vurige liefdedrift koesterde voor eene Prinses, welke hem echter door den dood werd ontrukt; hierover weende hij zoo sterk, dat zijne tranen hem het gezigt deden verliezen, waarop hij het geestelijk plegtgewaad aannam, en onder de bescherming van den Keizer, zijnen vader, eene maatschappij stichtte, in welke niet anders dan blinden mogen aangenomen worden. Ten tweede geeft men als oorsprong dezer blinden-instelling het volgende op. Toen JURITOMO, in den oorlog, welken hij tegen het geslacht der GENDZEI voerde, derzelver oppersten veldheer KAKEKIGO had gevangen genomen, overlaadde hij dezen met weldaden en zocht hem zelfs aan, om zich onder zijne vanen te begeven; doch weigerde steeds zijnen gevangene op vrije voeten te stellen.

Toen aan KAKEKIGO andermaal dit aanzoek werd herhaald, ontstak zijne wraakzucht tegen JURITOMO. Hij voerde dezen toe, dat, dewijl het hem niet mogt gebeuren, den moord zijns meesters op diens moordenaar te wreken, hij ook het hatelijk aanschijn van dezen niet langer wilde aanschouwen. Hierop rukt hij zich de beide oogen uit, en biedt dezelve JURITOMO als een bewijs zijner getrouwheid jegens zijnen ouden meester aan. JURITOMO wordt door deze daad bewogen, om hem naar zijn Land te laten terug keeren. Aldaar gekomen zijnde, rigtte KAKEKIGO een ander genootschap van blinden op, bekend onder den naam van *Fekis*, en tot hetwelk de meeste leden der vroeger gestichte blinden-instelling zijn toegetreden, behoudende alzoo de vereeniging der *Fekis* de overhand, die dan ook nog ten huidigen dage onder een geheel eigen, afgescheiden, op zich zelf staand bestuur wordt geregeld en in stand gehouden.

De tooneelspelen behooren tot de meest geliefkoosde uitspanningen der Japanners, en waarlijk, hunne schouwburgen, vooral in de groote steden, hebben mijne verwachting verre overtroffen, vooral wat de mimick of het gebarenspel, de ongedwongenheid en den lossen zwier in de houding betrof. De tooneelversieringen, schermen en kleeding waren vol smaak en zeer zindelijk; doch de decoratiën zijn voor eenen vreemdeling, uit hoofde van de zonderlinge wijze van in het schilderen de lijnen te plaatsen, dikwijls zeer moeijelijk te begrijpen. Hunne tooneelstukken, die meestal fragmenten hunner geschiedenis, heldendaden en gevechten van het voorgeslacht, zedelessen, en vooral ook liefdegevallen ten onderwerp hebben, zijn dikwerf zeer leerzaam en nuttig. In hunne heldentooneelen straalt vooral hunne wraakzucht als nationale karaktertrek door, doch is altijd gepaard met fieren moed. Ik zag ook van hunne strafoefeningen met de pijnbank eene tooneelmatige voorstelling, die dezelve als ontzettend wreed kenmerkte.

De tooneelspelers zijn kostbaar gekleed; de vrouwenrollen worden door mannen vervuld, want de schoone sekse schijnt zich niet daartoe te willen

verledigen, of wel, gevoelt zich te zwak, om deze, bij de Japanners inderdaad vermoeijende, en bovendien als broodwinning nog in hun oog vernederende, kunstoefening op zich te nemen.

Hoezeer men hunne kunst ook bemint, zijn nogtans de Japansche tooneelspelers niet geacht, want het wordt als vernederend beschouwd, zich tot eens anderen vermaak in allerlei bogten te wenden, en voor dien tijd zijn eigen karakter te verzaken. Bovendien zijn er de tooneelspelers over het algemeen van een losbandig en zedeloos gedrag. Zij worden echter ruimschoots met geld beloond, want het bezoeken van den schouwburg is in Japan zeer kostbaar. Het wordt in de spelers als een groot talent beschouwd, wanneer zij in hetzelfde stuk onderscheidene rollen weten te vervullen. Zij schilderen en blanketten zich het aangezigt zeer vet, en nemen eene gedwongene stem aan, welke zij vooral in de heldenrollen zoo hevig overspannen, dat een Europeër het naauwelijks begrijpen kan, hoe het mogelijk is, zulk eene stemverheffing ook slechts gedurende een kwartier uurs vol te houden. Het tooneel en het gansche lokaal van den schouwburg, hetwelk wij te *Osacca* bezochten, is van zeer grooten omvang, en had, zonder den bak mede te rekenen, drie verdiepingen, welke met smaakvolle sierlijkheid, op de wijze onzer loges, waren afgedeeld. Telkens, wanneer in het stuk eenige zang voorkwam, was zulks, zoowel als de orchestmuzijk, nog vervelender, dan hunne drink- of gezelschapsliedjes. Ook was het voor ons vreemd, van tijd tot tijd de tooneelspelers, dwars door den bak, naar het tooneel te zien gaan: dit geschiedt om hunnen persoon en theaterdos meer kennelijk te maken; welligt ook, wijl de inrigting van het werktuigelijke hunner schermen nog niet tot die mate van volkomenheid is gebragt, dat zij in staat zijn, alles gelijktijdig uit den weg te ruimen, en tegelijk in hetzelfde oogenblik den toegang door de schermen weder vrij te laten. De vrouwen, die het stuk komen zien, maken er een punt van weelde, pracht en mode uit, om zich tot twee- of driemaal, gedurende de tooneelvoorstelling, te

verkleeden, ten einde alzoo den rijkdom hunner kleederen te doen opmerken. Hier doen zich de Japansche Dames door eenen bediende volgen, die haar ettelijke volledige kleedingstukken nadraagt.

Onder de jongere meisjes zagen wij er velen, die, behalve wegens hare kleeding, ook door hare bekoorlijke schoonheid, allezins onze oplettendheid waardig waren. Van de ten tooneele gevoerde onderwerpen zijn altijd in bekorte zamenvatting boekjes gedrukt.

De schouwburgen spelen meestal bij dag; vroeg in den namiddag beginnende, en laat in den avond eindigende. De stukken, altijd ten getale van twee of meerder op éénen schouwburg-avond voorgedragen, worden niet geregeld, elk op zich zelf, maar beurtelings uit de onderscheidene stukken een bedrijf, afgespeeld, zoodat men niet slechts in de tusschenbedrijven, maar ook gedurende de vertooning van een bedrijf, uit zoodanig stuk als men niet verlangt te zien, ruime gelegenheid geeft, om zich in de nabijgelegene theehuizen te vermaken.

Behalve de schouwburgen vindt men in Japan, even als bij ons, eene menigte kunstvertooningen, die tot algemeene verlustiging strekken; als: de schouwspelen van goochelaars, koorddansers en luchtspringers, maskeraden, chinesche schimmen, optica-spiegels, rij- en schermscholen, wedloopen, kampvechters of worstelaars, boogschutters, en dergelijken meer, die eene groote menigte aanschouwers tot zich lokken. Tot hunne onderlinge spelen of huisselijke vermaken, bij het geven of ontvangen van bezoek, behooren het schaakspel, hetwelk veel overeenkomst heeft met het onze, en eene soort van damspel; voorts ook gezelschapsspelen met dobbelsteenen en devies-spelen met kaarten. Alle kans- of waagspel, of het eigenlijk gezegde dobbelen, is ten strengste verboden; doch er zijn sommige plaatsen, waar dit in het verborgen geschiedt, want in het openbaar mag men noch dobbelsteenen noch speelkaarten vertoonen. Over het algemeen kan men zeggen, dat de Japanners alle spelen driftig najagen, en

zeer vlug en bevattelijk zijn, om alles, wat men hun van onze Europesche spelen overbrengt, spoedig en gemakkelijk te begrijpen en dezelve mede te spelen.

In de groote wereld vinden de jonge Dames vermaak, gedurende hare gezelschapsvereeniging fijne handwerken te vervaardigen, zoo als het zamenstellen van fraaije doosjes, kunstbloemen, vogeltjes en andere diertjes, brieventaschjes, beursjes, het vlechten van koordwerk tot haarsieraad, en dergelijke voorwerpen meer, welke zij tot het geven van geschenken, hetwelk bij hen in groot gebruik is, bestemmen. Deze bezigheden strekken ook, om in huis de lange winteravonden te korten. Daarentegen biedt de schoone Natuur in de lente eene ruime gelegenheid tot allerlei landelijke vermakelijkheden aan. Vooral strekken daartoe de tallooze, hunne baaijen en rivieren als overdekkende, heerlijke, fraaije speelvaartuigen, die op het keurigst en zeer gemakkelijk zijn ingerigt. Onder het genot van een goed onthaal en vrolijke muzijk, zweven zij in deze vaartuigen van des namiddags tot laat in den nacht op het water. Zoo lang de zon nog boven de kim is, schuilen zij in eene bogt of zoeken tot ankerplaats eene baai, eene inham, waar de hette van den dag door de verkwikkende zeewindjes wordt bekoeld, en van waar zij een bekoorlijk schoon uitzigt genieten over het strand of het nabij gelegen oord. Dit is werkelijk een vermaak, hetwelk slechts onder begunstiging van zulk een heerlijk klimaat, en in zulke schoone landstreken als die van Japan, genoten kan worden. Hunne meren en rivieren zijn des avonds, als ware het, geheel en al verlicht, door de fraai gekleurde papieren lantarens, welke zij in hunne speelvaartuigen hebben, en men hoort intusschen van alle kanten de muzijk spelen, gepaard met hun gezang of luidruchtig *jonko*-spel, hetwelk ook bij de Italianen onder het volk in zwang is, en enkel in eene soort van weddingschap bestaat, om elkander te doen drinken. Twee vrienden, tegenover elkander geplaatst, stellen zich daartoe in postuur; terwijl zij beide ieder eene vuist

op- en nederheffen en daarbij één' of meerdere vingers vooruit steken, roepen zij te gelijker tijd een getal, om de uitgestokene vingers van beide vuisten te raden, hetwelk natuurlijker wijs niet meer dan tien kan zijn, dat dengenen, die het juiste getal der uitgestokene vingers geraden heeft, verpligt, om *poenitet* te drinken. Het gezelschap plaatst zich ook wel rondom eene groote met water gevulde porceleinen kom, in welke een poppetje drijft, hetwelk een waaijertje in de hand heeft. Terwijl het water geroerd wordt om het poppetje in beweging te brengen, laat de *Samsie* of guitarre eenen hierop toepasselijken dreun hooren, waarbij het gezelschap met akkoorden zingt: »*anatoya*, *modamada*," beteekenende, »hij drijft nog, hij is nog niet gekomen," totdat eindelijk het poppetje, stilstaande, den veroordeelde aanwijst, die het sakkiebakje moet ledigen.

Behalve de troepen van harlekijns, goochelaars en potsenmakers, die zich verhuren om de gezelschappen te vermaken, zijn er nog andere dergelijke lieden, die onder de gasten genoodigd worden, en zich voor hunne begaafdheid, om het gezelschap door hunne gesprekken en vertellingen te vervrolijken, laten betalen, makende deze er hunne studie van, om alles te weten, wat er in eene landstreek of stad omgaat; vooral zijn zij in de *Chronique scandaleuse* der ingezetenen ingewijd, en weten zij, zoo door het voorbeeldig in acht nemen der wellevendheidswetten als door kiesche aardigheden en zinrijke gezegden, aan het gezelschap eenen goeden toon te geven. Onder de lieden van dezen stempel, die onder anderen in de hoofdstad *Jedo*, even als de guitarspeelsters, een Genootschap uitmaken, bevinden er zich ook anderen, om zieke personen door hun gezelschap op te beuren en te vervrolijken. Men zal ligtelijk toestemmen, dat de aanmerking, welke ik bij zekere gelegenheid met opzigt tot een' dier snaken maakte, dat zij ten laatste in hunne vrolijkheid zeer vrijpostig en ongebonden worden, niet van grond ontbloot is; doch zij zijn hun talent of beroep zoo volkomen meester, dat zij bij de ergste onbeschoftheid gevat

zijn, om onmiddellijk dengenen, dien het raakt, wie hij ook zijn moge, in eene goede plooi terug te brengen.

Ieder jaargetij, elke maand levert in Japan een feest op, of verschaft een vermaak of wel eene geliefkoosde bezigheid, waaraan gezamenlijk deel genomen wordt, en welke ik zoude rangschikken onder de derde afdeeling der vermaken, waarvan ik mij bij het vorige hoofddeel de beschrijving had voorbehouden.

Dezelve zijn bereids in het Werkje van den Heer Meijlan zoo juist als onderhoudend medegedeeld, dat ik vermeend heb die orde met eene kleine verandering te moeten volgen, beginnende met de twaalfde of laatste maand, wanneer de Japanners zich bezig houden, om, tegen het op handen zijnde nieuwjaarsfeest, de gevels hunner huizen of de deur te versieren met eene poort, uit sparre- en bamboestakken zamengesteld, die met strootouwen aan elkander zijn gebonden. Boven aan in het midden van dien boog ziet men eenige oranjeappelen en een' kreeft geplaatst, benevens een stuk houtskool, en een papiertje met rijst en zout, als eene zinnebeeldige toepassing op de spaarzaamheid en de behoeftigheid hunner voorouders. Jong en oud leenen hunne hulp, om dit werk, zoowel als de bereiding der *Moots* of nieuwjaarskoeken, bij tijds in gereedheid te brengen, en bieden van deze koeken op oudejaarsdag hunne naaste betrekkingen of vrienden aan, die dezelve gedurende het feest in de ontvangkamer te pronk stellen, met den naam van den gever daarbij op een papier geschreven. De twee laatste dagen van het jaar zijn, benevens de 15de van de 7de maand, bestemd voor de vereffening van alle openstaande rekeningen. Vooral den laatsten avond begeeft zich geen Japanner ter rust, dan nadat alles is afgeloopen, en hij zoude zijn crediet en goeden naam verliezen, indien hij zich niet tot zijnent liet vinden. Omringd van papieren, geldkisten en hoopen koperen munt, wacht hij de zaakgelastigden af, die de vorderingen hunner meesters komen ont-

vangen, en waartoe men stevige klanten kiest, die niet ligt loslaten, voor zij het geld hebben ontvangen. De stad is gedurende dien ganschen nacht levendiger dan anders bij dag, en wanneer de morgenstond komt, houdt alle aanmaning van regtswege op, en begeeft elk zich ter rust. Hiervan is het gevolg, dat men den eersten dag van het nieuwjaar weinige gelukwenschen ontvangt of doet, en op den nieuwjaarsmorgen de beweging langs de straten grootendeels alleen door vrouwen en kinderen plaats heeft.

De Japanners zijn zoo bijgeloovig, dat zij wanen, dat éénmaal 's jaars de geestelijke duivel hen komt bezoeken, en dat hij zich in de woningen verbergt, indien men niet de vereischte zorg gebruikt, om hem den toegang te beletten. De verstandhouding tusschen den *Dayrie* en de hemelsche Goden verschaft echter den eerstgenoemde de gelegenheid, om den tijd vooraf te weten, wanneer de duivel, in welke gedaante dan ook, verschijnen zal. Dit deelt hij door middel van den almanak aan de bevolking mede, en gewoonlijk valt dit bezoek des duivels in de laatste dagen van het oude, of de eerste van het nieuwe jaar voor. De wapenen, welke zij tot het verdrijven van den duivel bezigen, zijn heet gebraden graauwe erwten; de Heer van den huize, of een daartoe verzocht vriend, komt des avonds na zes ure, om de vereischte plegtigheid te verrigten, en nadat alle lichten zijn uitgedoofd, gaat hij, vergezeld van een' der huisgenooten, die den bak met gloeijende erwten draagt, door het gansche huis, en werpt in alle hoeken eenige erwten, onder het geschreeuw van *kfoewaoets oenjaziti*, zoodat de duivel, niet wetende waar zich te bergen, zich in de blaaspijp verschuilt, die, van bamboes gemaakt, daartoe opzettelijk in de keuken gereed ligt, en welke, na den afloop van het werpen der erwten, buiten tegen de stoep wordt verbrijzeld. Gemeenlijk wordt deze plegtigheid door een huisselijk onthaal besloten.

Hoezeer het zoogenaamde *Jefoem* of beeldtrappen wel geene feestviering

of uitspanning voor de Japansche natie is, maar integendeel eene treurige herinnering geeft aan de menigvuldige slagtoffers, die om het Christelijk geloof hun leven hebben verloren, brengt toch deze plegtigheid, in de plaatsen, waar dezelve geschiedt, eenen dag mede, die, al ware het ook alleen om de familie-vereenigingen, als eene uitspanning is aan te merken. Iedereen weet den dag tusschen den derden en achtsten van de eerste maand, wanneer hij den *Ottona* of Wijkmeester te wachten heeft, om de afzwering van het Christendom te hernieuwen, en vereenigt alsdan zijne huisgenooten, om hem op het statigst te ontvangen. Deze ambtenaar gaat, vergezeld van eenige policie-bedienden en klerken, aan de huizen rond met zijne registers en kruisbeelden, het beeld van de Moedermaagd en andere. Dezelve zijn meest van hout, en, volgens de overlevering, oud, versleten en zeer klein. In de woning binnengetreden, leest de *Ottona* de namen der huisgenooten op, die beurtelings, tot zelfs de jonggeboren kinderen en zieken toe, met de bloote voeten het kruisbeeld moeten aanraken. Bij velen is de oorsprong dier instelling vergeten, en daarbij wordt weinig anders gedacht, dan dat men eenvoudig de bevelen der overheid gehoorzaamt. Het is vreemd, dat de Japanners, zonder er openlijk voor uit te komen, eenen afkeer hebben, om het beeld der Moedermaagd met het kind te trappen, en dat het aan eene wijk, waaraan dit te beurt valt, als een ongeluk wordt toegerekend.

Na den zesden dag der eerste maand, wanneer de gelukwenschingen van het nieuwjaarsfeest zijn afgeloopen, is het een feest voor de kinderen, om de poorten en de versierselen, vóór de huizen gemaakt, weder af te breken, en daarna te verbranden. Dit meent men, dat de lucht zoude zuiveren van alle dampen, die besmetting en ziekten zouden kunnen veroorzaken.

De tweede Japansche maand levert een heerlijk lentetafereel op; de koude winter wijkt nu voor de aangename zonnestralen en zachte oostewinden.

De boomen vertoonen de knoppen van het nieuwe groen, en de dubbele kersen-, pruim- en abrikozenbloesem bedekt allerwegen de boomen en de plantsoenen; vrienden en kennissen gaan nu elkander bezoeken, en worden, bij het genot der schoone Natuur, rijkelijk onthaald. Ook scheppen de jongens gedurende deze maand een groot genoegen in het oplaten van vliegers, die den vorm van een schuinsch vierkant hebben en zonder staart zijn. Zij weten dezelve, ook wanneer zij reeds hoog in de lucht gerezen zijn, door een' slag met de hand, op alle wijzen te rigten, en hebben het bovenste einde van het touw veelal met rijstwater of fijn glaspoeder gelijmd, om elkander den vlieger af te snijden! Er is een dag, namelijk de 15de, dat onder anderen te *Nagasakki* iedereen, ook bejaarde personen en lieden van aanzien, in die algemeene vreugde deelnemen, en, even als kinderen, hierin een groot behagen scheppen, zoodat alsdan de lucht van vliegers met allerlei kleuren en versierselen wemelt.

In de derde maand *Sanguats* heeft het strandvermaak plaats. Daar alsdan het water op het laagst is, verzamelen zich eene menigte kinderen, van beide sekse, aan het strand, om er alikruiken, mosselen en andere schelpdieren te zoeken, en vermaken zich dan met de bij dit feest gebruikelijke plagerijen, als elkander met zeewater te besprengen, de mandjes om te werpen, enz. enz.

Ook hebben de meisjes gedurende deze maand een balspel, met eenen met katoen gevulden bal, welke met de hand tegen den grond wordt geslagen, en opstuitende telkens met eene genoegzame kracht weder naar beneden wordt geslagen, tot het daarbij behoorende gezang ten einde is. Deze oefening heeft veel overeenkomst met het raketspel, doch vereischt meer juistheid in het treffen van den bal.

In de vierde maand wordt het land beploegd, en de eerste pluk van de thee gedaan; en het is eene geliefkoosde uitspanning der kinderen, daarbij de hand te mogen leenen.

In de vijfde maand worden de jonge rijstspruitjes in de omgeploegde akkers geplant, en daarbij tevens aan den Watergod allerhande offeranden gedaan, om dien arbeid met eenen milden regen te zegenen.

De zesde maand, welke na de regenmousson gewoonlijk zeer heet en droog is, vereischt, dat men het land begiete. Het warme luchtgestel lokt alsdan des te meer gezelschappen uit, om zich des avonds in speelvaartuigen te verkoelen en te verfrisschen. Gelijk in Holland de maanden April en Mei algemeen gebezigd worden, om het gansche huis schoon te maken, de haarden en kagchels weg te ruimen, en alles een verfrisschend aanzien te geven, zoo nemen de Japanners voor dit werk de zevende maand; dan worden ook inzonderheid de putten en de daken gereinigd en de haardsteden bepleisterd.

Hatsiguats is de achtste maand, in welke het vermaak gezocht wordt bij het aanschouwen van eenen koddigen dans, welke door eenige personen, als duivels gekleed, langs de wegen en straten verrigt wordt. Behalve de momaangezigten dragen zij eene soort van arlekijnspak met vier kleuren, wit, zwart, rood en groen, als zijnde de kleuren, die de geestelijke Keizer aan den Duivel heeft toegekend, toen er zich een twist opdeed over de kleur, welke den Duivel eigenaardig was. Zij dragen ook stokken en eene trommel op den rug, waarop zij, onder het dansen, de maat slaan, en daarbij hunne bedrevenheid in sterke ligchaamsoefeningen ten toon spreiden.

In de maand *Kfoeguats* staan de herfstbloemen in vollen bloei, en de Japanners maken van dien bloeitijd een volksfeest. De aankweekers dier bloemen, die niets verzuimd hebben, om door kunst en vlijt de Natuur tot het volmaaktste schoon te leiden, vinden nu hunne belooning in de bewondering hunner vrienden over hunne schoone verzameling.

In de maand *Ziuguats* maken zij toebereidselen voor den aanstaanden winter, voorzien zich van kleederen en brandstoffen, en leggen gezouten

27

kool, radijs en andere groenten in. Het najaar, dat in Japan verrukkelijk schoon en helder is, lokt elk naar buiten, om nog het laatste groen te zien, dat nu rosachtig van kleur is, doch, vooral tegen de bergen, een fraai verschiet oplevert. De oranje- en granaatboomen zijn nog met vruchten beladen, en de landman brengt nu zijnen oogst ter markt, om in de behoeften van den op handen zijnde winter te voorzien.

Behalve vele Tempelfeesten of *Matsuries*, die in de drie laatste maanden voorvallen, viert men in de elfde maand of *Zuitsiguats* het tijdstip, dat de jongens vijf jaren bereikt hebben; men kleedt hen dan, in tegenwoordigheid der nabestaanden, in het *Compliment-gewaad*, en scheert hun het hoofd, welke plegtigheid door eene priesterlijke inzegening, en, even als alle andere bijzondere gelegenheden, van wat aard ook, door een feestelijk onthaal gevolgd wordt.

Dit hoofddeel pronkt op de titelplaat met twee geleerde karakters, welke » Een Gezelschap in vrolijkheid" beteekenen.

DIEREN, PLANTEN, ENZ.

Een volkrijk Land, hetwelk, zonder eenige gemeenschap met naburen, en zonder eenigen toevoer van elders te behoeven, op zich zelf bestaat, moet in deszelfs natuurlijke voortbrengselen wel rijkelijk en overvloedig zijn gezegend, tenzij de inwoners van zulk een Land de voorwerpen, welke tot nut en gemak des levens strekken, niet kennen of dezelve weten te ontberen, en in hunnen lageren staat van beschaving tevreden zijn met dat meerdere of mindere, hetwelk zij alleen tot dekking en voeding bezitten.

Indien de voorouders der Japanners, van den rijkdom hunnes Lands onkundig, in de beoefening der grootste matigheid en eenvoudigheid gelukkig leefden, is dit thans het geval niet meer. Deze natie is heden ten dage aan haren voortdurenden ijver en eigene opeenvolgende ontdekkingen verschuldigd, dat zij thans van al wat het rijk der Natuur oplevert partij kan trekken, om in de behoeften en de genoegens des levens te voorzien, doch altijd slechts in zoodanige mate, dat de behoefte nimmer de voortbrengselen kan overtreffen of vooruitloopen. Ook behoeft er geene *gedwongene* bebouwing of arbeid aangewend te worden, om daarin te voorzien; want niet alleen koesteren de Japanners daartoe eene te groote achting voor den landbouw, maar zij bewijzen tevens eenen diepen eerbied voor de geheele Natuur. Inzonderheid scheppen zij groot behagen in de beschouwing des sterren-

hemels en in het onderzoek naar hetgeen de aarde in haren schoot bevat, of voortbrengt. Insgelijks zijn zij onvermoeid, om ook het dorste gedeelte van hunnen grond in vruchtbare akkers te herscheppen.

Het schoone Rijk van Japan, onder het gunstigste klimaat gelegen, en omringd van eenen Archipel, waarvan de vischrijke wateren met de vruchtbaarheid der eilanden en gebergten wedijveren, levert aan menschen en dieren zulk eenen overvloed, alsof dit kleine plekje gronds tot de oorspronkelijke voorraadschuur der geheele aarde gekozen ware. Het is daarbij zeer bewonderenswaardig, dat eene Natie, bij dit overtollige bezit, zich in het matig gebruik dier gaven zoo volkomen gelijk blijft, en hoe zij, door eene zachte behandeling en een spaarzaam gebruik der dieren, als ware het, de menschelijke verhevenheid boven dezelve heerlijk doet uitblinken, en dus eene uitzondering maakt boven de wulpsche begeerte van den mensch in het algemeen, om alles, wat leven heeft ontvangen, slaafs en dienstbaar aan zich te onderwerpen.

Gelijk het buiten mijn bereik ligt, in het veld der natuurlijke historie te treden, laat ook de beknoptheid van mijn bestek niet toe, meer dan eene korte schets te geven der beschrijving van zoodanige dieren, planten en natuurlijke voortbrengselen, als in de Japansche huishouding en tot vertier worden gebezigd, terwijl wij ons durven vleijen, dat het nieuw en onafmetelijk veld, hetwelk den natuuronderzoeker tot dus verre van dit Land is onbekend gebleven, weldra door de onvermoeide zorgen, die daaraan in de laatste jaren door Dr. von Siebold zijn toegewijd, voor den wetenschappelijken onderzoeker zal worden geopend.

Evenmin als er Sirenen of Meerminnen in de Natuur worden gevonden, bestaan er ook niet die verschillende monsters, welke de Japanners in hunne teekeningen voorstellen, en die zij zoo kunstig, als naar het leven gevolgd, weten zamen te stellen; daaronder behooren draken, sphynxen, gehorende tijgers en leeuwen, die men voornamelijk bij de Budsdo-tempels

vindt, en welke het aanzien hebben, van vreemde afkomst te zijn. Zij houden het niettemin voor een groot wonder, en hechten er eene bijzondere waarde aan, wanstaltige gedierten te bezitten, als bij voorbeeld een dier met drie pooten of twee koppen, gelijk men van zulke voorbeelden in hunne kronijken vindt aangeteekend, en zij beschouwen dergelijke misgeboorten als de voorwerpen, waarin de ziel van een boos mensch is overgeplaatst, en welke door de *camies* of goden tot eene waarschuwing aan het menschelijk geslacht worden vertoond.

De verscheidenheid van viervoetige dieren en vogels is in Japan niet zoo menigvuldig, als men welligt in zulk een uitgestrekt Land en in zulk eene rijke Natuur zou verwachten. Dit is wel voornamelijk aan de talrijke bevolking toe te schrijven, die slechts weinig onbebouwden grond of groote bosschen overlaat, waarin wilde dieren en vogels ongestoord hun verblijf kunnen houden.

Onder de wilde dieren in Japan behooren beeren, wilde bokken, gemzen, vossen, wolven en wilde honden; de drie laatste zijn zeer talrijk, en brengen den landman veel nadeel en stoornis toe; ook hebben de inwoners veel last van bunzems, rotten en muizen, die door de slechte muren niet uit de huizen geweerd kunnen worden. In eenige streken van het noordelijk gedeelte, vooral op het eiland *Saikokf*, worden apen met roode aangezigten gevonden, behalve nog meer andere soorten, die, zoowel als de beeren, tam gemaakt kunnen worden, allerhande kunsten moeten leeren, en met hunne meesters het Land doorreizen, om door hunne potsenmakerijen den kost te verdienen. De herten, wilde varkens, hazen en konijnen leveren eene overvloedige jagt, welke ook bij de Japanners eene geliefkoosde uitspanning is, en voor een ieder openstaat.

Het is vreemd, dat, daar in de nabijgelegene landen de tijgers, olifanten, rhinocerossen, wilde buffels en vele andere wilde dieren gansch niet zeldzaam zijn, daarvan in Japan geene andere overblijfselen meer gevonden

worden, dan beenderen en versteeningen, welke duidelijk het vroeger bestaan van dergelijke dieren in Japan kenmerken. Onder de last- en huisdieren telt men in Japan den buffel, die veel gelijkenis met den Oost-indischen, en ook een' bult op den rug heeft; dezelve wordt voor den landbouw en als lastdier gebezigd, even als de ossen, die volmaakt gelijk zijn aan de Hollandsche runderen. Als slagtvee worden deze dieren in Japan niet gebruikt; doch gestorven of heimelijk gedood zijnde, worden de huid, de hoornen en de beenderen tot velerlei nuttige einden bewerkt.

De dienst der rijtuigen in dit Land onbekend zijnde, worden de paarden alleen voor de manege gebruikt; men vindt onder dezelve zeer fraaije rassen, van verschillende grootte, sterk en welgemaakt; dezelve dienen overigens als lastdieren, om in het gevolg der groote heeren hunne bagaadjes mede te voeren, en het is zelfs voor den reiziger eene goedkoope manier, om te paard het Land door te trekken. De Japansche boeren hechten weinig meer waarde aan paarden dan aan ossen, omdat het onderhoud voor paarden kostbaarder is en meer zorg vereischt, zoodat deze dieren in dit Land minder overvloedig zijn, en niet zoo hoog als in Europa geacht worden. In het algemeen zijn er de paarden niet zeer groot, en in sommige provinciën, *Fizeeng* bij voorbeeld, zelfs buitengewoon klein. De Japansche paarden, als sterker gebouwd zijnde dan de Javasche, zouden zeer nuttig wezen, om het ras der laatsten te verbeteren; doch zij mogen niet uitgevoerd worden, hoe dikwijls wij daartoe ook aanzoek bij de Regering gedaan hebben, omdat zij dit dier, als tot de oorlogstoerusting behoorende, onder die artikelen begrijpen, waarvan de uitvoer ten strengste verboden is.

Hoezeer het Land alle geschiktheid heeft voor het gebruik en de dienst der ezels, alsmede voor de schapenfokkerij, zijn deze dieren weinig of niet bekend; terwijl die, welke van elders zijn aangebragt, als eene zeldzaamheid worden beschouwd.

Van een wild zwijn maken de Japanners soms wel gebruik voor de

keuken, maar zij hebben eenen afkeer van tamme varkens, welke alleen in de omstreken van *Nagasakki* voor het gebruik der Chineesche faktorij en der Hollanders worden aangefokt.

Honden en katten zijn er in Japan zeer menigvuldig, vooral het ras der zoogenaamde straathonden, die werkelijk geen' meester hebben, maar in de steden rondzwerven, en hun voedsel vinden op zekere daartoe bepaalde plaatsen of hoeken in de straten, alwaar de inwoners het overschot hunner spijzen tot onderhoud van die dieren brengen. Zonder het minste nut of genoegen van die honden te trekken, worden zij gespaard en niet gedood, omdat zeker keizer, onder het hemelteeken en het jaar van den hond geboren, dat dier in zijne bescherming nam, welke bescherming, even als alle Japansche instellingen, voortdurend in gebruik is gebleven. Ook vindt men er zeer fraaije kleine honden met korte stompe neuzen en groote oogen, die eene bijzondere soort uitmaken, zeer dartel zijn, en waaraan de Japanners zich zoodanig hechten, dat men dezelve dikwijls voor geen goud verkrijgen kan. De katten zijn hun bijzonder nuttig tegen het veelvuldig ongedierte; zij hebben eenen korten stompen staart, hetgeen de Japanners als de oorzaak aanmerken, dat zij niet zoo moedig zijn voor de muizen- en rottenvangst, als de Europesche katten, die wij hun somtijds overlaten. Men heeft mij verzekerd, dat de Chinezen te *Nagasakki* bij uitsluiting honden en katten van eene gitzwarte kleur tot zich lokken, en dezelve met gretigheid slagten en eten, en dat op *Canton* zelfs rotten tot hetzelfde einde worden verkocht; hetgeen tot een nieuw voorbeeld strekt van het verschil van zeden en gebruiken der Chinezen en Japanners, welke laatsten den grootsten afkeer van zulk eene spijs zouden toonen, en in het algemeen van al wat vleesch en vooral vet is eenen walg hebben. Men vindt in Japan ook egels, eekhorens, mollen, en welligt nog andere viervoetige dieren, die mij niet bekend zijn.

Het kruipend gedierte en de insekten in het algemeen zijn menigvuldig; onder anderen slangen, waarvan ook sommige voor vergiftig gehouden worden, hagedissen, padden en kikvorschen van buitengemeene grootte, landschildpadden, duizendbeenen, slakken en velerhande wormen, mieren en luizen, die veel schade toebrengen, vooral dán, wanneer de rijstvelden in de maand Junij geenen genoegzamen regen ontvangen, om dit schadelijk gedierte af te weren.

Onder de vlinders of kapellen vindt men minder onderscheid met die in ons Land, dan wel met de torren; de verscheidenheid der laatste is allerbelangrijkst, en dikwijls zonderling. Aan allerhande soorten van bijen, vliegen, sprinkhanen enz. ontbreekt het niet. De krekels worden gevangen, in zeer fraaije kooitjes opgekweekt en bewaard; en, daargelaten, of het geluid of gesjilp, in hetwelk de Japanners behagen vinden, ons zoude bevallen, zegt men, dat die diertjes zeer gezellig en verstandig zijn, en zich geheel aan hunnen meester gewennen, waarna zij het verblijf in de fijne en kunstig bewerkte kooitjes boven de vrijheid verkiezen.

Onder de vogelen bekleedt de arend de eerste plaats; men vindt er twee soorten, grijze en witte; doch geen van beiden zijn zeer groot.

De *Tsoeri* of kraanvogel wordt van alle vogels bij de Japanners het meest geacht, en mag ook niet gedood worden. Dit geschiedt niettemin wel eens heimelijk, om dezelve, bij eene buitengewone gelegenheid, als hoofdschotel op te disschen. De ooijevaars verlaten 's winters het Land, en komen niet weder vóór het goede saizoen; hetzelfde doen verscheidene andere trekvogels. Reigers, faizanten, eendvogels, ganzen, duiven, snippen, meeuwen zijn er overvloedig, als ook vinken, nachtegaals, leeuwrikken, kanarievogels en veel ander pluimgedierte. Doch vele Chinesche vogels ontbreken hier, en de papegaaijen, loeries, kakatoua's en béos, uit de Oost-Indiën, worden in Japan duur betaald. Twee soorten van roofvogels doen in Japan groot nadeel en overlast, te weten

de kiekendief, eene soort van groote havik, en de raven, die overal zeer menigvuldig zijn, en wel verjaagd, doch ook niet gedood worden, omdat men beweert, dat zij de landerijen, en vooral de stranden, van veel ongedierte zuiveren; alsmede, omdat de wet verbiedt, alle dieren, welke niet eetbaar zijn, te dooden. Van de gewone hoenders en derzelver eijeren wordt als voedsel veel partij getrokken. Daarenboven heeft men nog in Japan eene soort van krielhaantjes en hennetjes, die zeer fraai en tierig zijn, en in de menageriën gehouden worden, gelijk ook fraaije waaijer-eenden, goud- en zilverlakensche faizanten, duiven en fraai gevederde of zingende inlandsche en vreemde vogels.

Van al den rijkdom, welken de Natuur oplevert, is niets te vergelijken met de bevolking der Japansche zeeën, en het gebruik, dat van al derzelver voortbrengselen wordt getrokken. Dit kan zoowel toegeschreven worden aan de neiging, om in alles de matigheid hunner voorouders te blijven volgen, als aan de omstandigheid, dat zij geene runderen slagten.

Het spek van den walvisch wordt zelfs tot voedsel gebruikt, en is in zekere tijden van het jaar, vooral in den wintertijd, eene algemeene spijs. Zoo wordt ook, bij voorbeeld, zeker zeekroos, dat zich aan de stranden tusschen de klippen zet, gedroogd, en bij volle schotels opgedischt. Zeekatten, tripangs, bonites en zeekwallen worden ook op allerlei wijze gegeten, en men heeft genoegzaam het gansche Land door den heerlijksten visch, als snoek, baars, zalm, steenbrasem, Jacob Everts, eene soort van kabeljaauw; ook tongen, tarbot, paling, haring en vele andere soorten. De sardijn (ansjovis) wordt dikwijls zoo overvloedig gevangen, dat dezelve tot mest voor de landerijen wordt gebruikt. Kreeften, garnalen, krabben, oesters, alikruiken, mosselen, zijn er niet minder overvloedig en verstrekken allen tot voedsel. De Japanners eten des zomers het vleesch van den dolfijn of bonites, in hunne taal *katsoewo* geheeten, en nog andere soorten van visch, geheel raauw, en ik heb zelfs ondervonden, dat wanneer men het voor-

oordeel tegen zulk eene spijs ter zijde stelt, die visch, in sakki en soya geweekt en met mostaard gegeten, eene lekkernij kan worden.

In een' algemeenen zin kan men zeggen, dat de gansche bevolking den visch beschouwt als eene hoofdspijs, even als wij het vleesch, en in eene meer of mindere mate verschijnt er dagelijks visch op hunnen disch. Vele soorten vangt men niet eens, of zij worden, als eene zeldzaamheid, tegen den gewonen prijs van anderen visch aangeboden, zoodat er eigenlijk in Japan niets gemakkelijker is, dan zich in dit vak verzamelingen te maken, indien men genoegzaam van flesschen en spiritus is voorzien, om alle die voorwerpen te bewaren; want glaswerk en spiritus kan men zich in Japan niet aanschaffen.

Het Land is niet overal even vruchtbaar, doch door kunst en vlijt blijft er weinig onbebouwd, en doen zelfs de kruinen der bergen niet onder voor de heerlijke akkers, die dezelve omringen. De grootste kunst bij hunnen akkerbouw is, voor behoorlijke bevochtiging en afleiding van water te zorgen. Ook wordt het land bemest, waartoe de drek van menschen en dieren, en, zoo als hierboven gemeld is, haring, sardijn of andere overtollige visch gebruikt wordt; ook bedienen zich de boeren van ranken van patatters, loog, gestampte schelpen enz., of bladen, die spoedig tot rotting overgaan. Er is niets onaangenamer voor een' reiziger, dan de stank der landerijen, die kort te voren bemest zijn, en die van de vaalten en mestputten, welke, vooral in de dorpen, bij elk huis zijn geplaatst, om die te vergaderen en gestadig naar het land te vervoeren.

De rijst is een voornaam voedsel, en derhalve het grootste voorwerp van landbouw. De Japansche soort is even goed als die van Carolina, zoo niet nog grooter van korrel en voedzamer. Naarmate de grond daartoe geschikt is, wordt er koren, boekweit, tarwe, garst, haver, boonen en erwten verbouwd. Het meel wordt tot onderscheidene spijzen, en ook tot voedsel voor het vee gebruikt. Het lijn- en raapzaad wordt gebruikt om er olie uit te

persen; het gierst- en mostaardzaad, tot gerijf van de huishouding. Uit de rijst wordt de zoogenaamde sakki gebrouwen, en men bereidt ook uit het koren eene soort van slechten brandewijn. De beroemde Japansche *soya* is het brouwsel van eene zekere soort van boonen, die aan kleine ranken groeijen, en, nadat ze hard gedroogd zijn, eene bereiding ondergaan, en dikmaals gekookt en met zout vermengd, die aangename saus opleveren, waarvan in het Land zelf eene ontzettende hoeveelheid verbruikt wordt.

De voornaamste groenten, welke in Japan gekweekt worden, zijn kool en rapen, ook wortelen, patatters of zoete aardappelen, snijboonen, erwten, uijen, salade, *fokji fokji*, eene blaauwe vrucht, ter grootte van eene peer, die aan korte ranken groeit, en eenigzins naar artisjokken gelijkt. Ook maken de Japanners veel werk van de gember, die, even als de kool en de radijs, in het zout gelegd, bij de rijst wordt gegeten. De *Gombo*, een wortel, die veel overeenkomst met onze aardakers heeft, is zeer goed, en de champignons wel de beste, die ik immer gezien heb; deze worden gedroogd, en laten zich zeer goed bewaren. Het kost geene moeite, om in dit Land alle soorten van Europesche groenten te kweeken, en op de Hofreis vonden wij op onderscheidene plaatsen aardappelen, die naar Japan overgebragt en zeker zonder veel moeite jaarlijks voortgekweekt moeten zijn. De Japanners maken echter van fijne groenten, als bloemkool, aspergies, doperwten, enz. geen werk, evenmin als van den schat van vruchten, die hun Land met zeer geringe moeite zoude opleveren. Behalve de zorg van eenige weinige kenners en liefhebbers, die het genoegen en sieraad van eenen vruchtdragenden boom op prijs stellen, groeijen de boomen, nadat zij geënt zijn, in het wilde voort, en dragen niettemin eenen schat van vruchten, maar klein of wormstekig, en missen, door die achteloosheid, al het aangename der voldragene vruchten. De kersenboom is op die wijze niets meer dan een fraai bloeijende boom, daar de pit slechts met een vlies bedekt is, zoodat het geene vrucht genoemd mag worden. Wanneer de pruimen, abri-

kozen en perziken nog onrijp zijn, worden dezelve in het zout gelegd, en raauw, als toespijs, met de rijst gegeten. Men treft somtijds nog wel eens goede peren en druiven aan, maar de appelen zijn onbruikbaar. De moerbezieboom, hoezeer al het aangename van deszelfs geurige vrucht missende, wordt, als voedsel voor den zijdeworm, overal geplant. De framboos en de aardbezie groeijen alleen in het wild; ook zijn de vruchten, vooral van de laatste, zeer smakeloos. De *Itsjigo*, eene soort van framboos, die slechts redelijk is, wordt door ons zeer lekker gevonden, wanneer in de maand Junij de hitte onverdragelijk is, en men zich van alle die verkwikkende vruchten verstoken ziet, welke in alle andere warme Landen zoo overvloedig zijn. De granaatboom levert eene schoone, doch smakelooze vrucht, insgelijks de vijgeboom; doch er is eene soort van vijgen, in hunne taal *Kaki* genaamd, welke bolrond is, met eene fijne roode schil, welke vijgen zich den ganschen winter door laten bewaren en zeer sappig zijn. De beste Japansche vruchten zijn de watermeloenen, *Soeiqua* genoemd, en verschillende soorten van kanteloepen, en bovenal de oranje- of China's-appelen, waarvan men wel twintig soorten telt, welke het gansche Land door zeer overvloedig zijn; die vrucht wordt eerst tegen den winter rijp, en men ziet alsdan dikwijls de appelen met sneeuw bedekt. De zure *mékan* of oranje wordt uitgeperst, en als limoensap bewaard, daar de echte citroen hiertoe ontbreekt. Men vindt in Japan ook vele kastanjes, en somtijds okker- en hazenoten; in plaats van de zwarte peper, behelpen zij zich met de risjes of Spaansche peper. Men ziet uit alle deze voortbrengselen, dat het klimaat en de grond van Japan, gelijk ik reeds vroeger heb aangemerkt, meestendeels met het middengedeelte van Italië zijn gelijk te stellen, en dus oneindig minder overeenkomst hebben met Azië en de overige warme Landen in deszelfs nabuurschap, dan met het zuidelijk gedeelte van Europa.

Hoe menigvuldig ook het getal is der planten, welke tot voedsel, zoowel als tot geneesmiddel of ander nuttig gebruik strekken, moet ik mij in de

behandeling der twee laatstgenoemde soorten ook slechts tot een klein aantal bepalen, welke bijzondere aanmerking verdienen.

De Theeboom schijnt een heester, die zich zeer gemakkelijk laat voortplanten; de smaak van het aftreksel der bladen van deze plant verschilt veel van de Chinesche thee, en is een zweetverdrijvend middel. Ik geloof, dat het zeer moeijelijk zoude zijn, om den smaak der Europeanen aan deze thee te wennen, en dus dezelve tot een handelsartikel te maken; doch ik zoude dezelve als geneesmiddel en als eenen gezonden drank voor de hospitalen zeer nuttig achten. Men zou dezelve, even als in Japan, niet te sterk, en zonder suiker of melk, moeten nuttigen.

De wegen zijn veelal bezoomd met fraaije wasboomen, cipressen, dennen- of sparreboomen, hinoki- en eikenboomen; de eerste leveren trossen van kleine bolletjes, welke uitgekookt worden, en eene zelfstandigheid opleveren, die wel minder is dan het was der bijen, maar toch zeer goed, om er kaarsen van te maken.

De cipres-, ceder- en dennenboomen leveren het voornaamste timmerhout; het *hinoki* is fijner, en meer met ons lindehout gelijk te stellen. Daarenboven hebben zij den kamferboom, die, behalve de gom, een heerlijk timmerhout verschaft. De ijzerboom, wilde kaneelboom, de *kéagie*, eene soort van eikenhout, en een aantal andere soorten, dienen den schrijnwerker, om er de kunstigste voorwerpen uit te vervaardigen; doch geen van alle deze is, wat het nuttig gebruik betreft, te vergelijken met de fraaije Japansche Bamboes, die zoo veel nuttige eigenschappen bezit, en, in het bouwen en in de handwerken, het goedkoope, deugdzame en fraaije in zich vereenigt. Wanneer de bamboes nog even boven den grond is uitgebot, levert dezelve eene lekkernij; het is dus niet oneigenaardig, dat de Japanners die plant tot het zinnebeeld van geluk nemen. Zij gebruiken ook in de geneeskunde de vlier, de leliën, de kamillen, het zoethout, het sassefras, het moederkruid en vele andere planten.

De Zijdeworm levert genoegzame stoffen voor weelde en pracht, en de Katoenboom voor de algemeene behoefte, en daarenboven wordt er veel vlas en hennip gebouwd. De Papierboom levert, door deszelfs fijne vezelachtige bladen, allerhande soorten van sterk en deugdzaam papier; ook worden de vezels dezer plant tot het weven van stoffen gebezigd.

De Vernisboom brengt eene gom voort, welke alleen dien heerlijken glans en die deugd aan het Japansche lakwerk geven kan, welke hetzelve zoo eigenaardig kenschetst; terwijl de bezemboom, nadat de vrucht is uitgebloeid en lange trossen van fijne bruine draden overlaat, zeer geschikt is om touwwerk te vlechten en tot vele andere einden gebruikt te worden.

Het voorjaar levert de heerlijkste bolbloemen, en daarna eene verscheidenheid van heesters, die verrukkelijk zijn, waaronder de camelia, bij de Japanners *Tsoebakki* genaamd, altijd merkwaardig blijft. Het valt meer in den smaak der Japanners, om de heesters aan te kweeken en op wanstaltige stammen over te enten, dan zich met zaadbloemen af te geven. Rozen in alle kleuren, kamperfoelies, violetten, reseda's, klokjes, riddersporen, zonnebloemen, goudsbloemen en allerhande soorten van mos versieren de bloemperken, en wanneer de wintertijd bereids alle die planten van bladen en bloemen heeft beroofd, blijven er nog een aantal boomen en heesters over, wier groeikracht de gure koude trotseert en welke altoos de overblijfsels of de ontluiking der schoonste en vruchtbaarste Natuur vertoonen.

HUISHOUDING EN KLEEDING.

Het is bezwaarlijk eenen vreemdeling te doen begrijpen, dat de eenvoudigheid der Japansche huishouding zoo veel gemak en genoegenkan te weeg brengen, en nog moeijelijker, om hem te overtuigen, dat de aanzienlijke dezelfde regels van eenvoudigheid volgt. Wanneer men in zulk een Land geplaatst is, beseft men eerst de zorgen, die, in vergelijking, de omslagtigheid eener Europesche huishouding medebrengt. In Japan bestaat de grootste onderscheiding in eene keurig zindelijke betimmering, eene uitgezochte bekleeding van vloer, plafond en wanden, zonder overlading van meubelen of andere onnutte versierselen. In Europa leidt onze leefwijs ons als van zelve tot het verzuimen van onze pligten jegens de Maatschappij; want al de tijd, die aan kleeding of toilet, aan het bijeenbrengen, besturen en onderhouden van de ontelbare meubelen en sieraden, welke tot eene Europesche huishouding worden vereischt, besteed wordt, is verloren voor ons zelve en het gezellig verkeer. Dan, vermits onze staat van zaken eene mededinging medebrengt, die noodwendig voortdurend nieuwigheden invoert, welke op eene of andere wijze weder moeten verbruikt worden, is het verschil van grondbeginselen tusschen Europa en Japan te groot, om de gebruiken van het eene werelddeel tot rigtsnoer van het andere te willen doen strekken. Ik keer dan terug tot de beschrijving der huisselijke inrigtingen der Japanners.

Reeds bij het binnentreden in een Japansch huis wordt men ge-

troffen door den hoogen trap van keurige zindelijkheid. Elk wordt op straat door zijne bedienden gevolgd, die bij slecht weder de klompen aan de poort van het huis, waarin men gaan wil, met een paar van stroo gevlochten muilen verwisselt; maar zelfs dit schoeisel blijft in het voorhuis staan, en niemand, ook niet bij de geringste klasse, zoude het wagen, anders dan op de kousen, of blootsvoets, de galerijen binnen te treden, veel minder de vloermatten met schoenen of muilen te besmetten. Het voorhuis is zoodanig ingerigt, dat hetzelve tot bergplaats strekt van palankijns, zonne- en regenschermen, schoenen en ook van de wapenen, of onderscheidingsteekenen, die men in zijn gevolg voert, en in het algemeen van al die meubels of kleederen, welke gebruikt worden, wanneer de leden van den huize zich op straat begeven; ook is deze plaats tevens geschikt tot een' ruimen ingang, alwaar de bedienden of zulke lieden, welke niet verder in het huis binnengelaten worden, kunnen vertoeven. Naar mate van den plaatselijken toestand, zijn de keuken, de badplaats en het verblijf der huisbedienden aan het voorste gedeelte der huizen, of wel bij eenen tuin of eene binnenplaats, die zoodanig toegankelijk is, dat al het onaangename en lastige, aan deze gedeelten eener woning verbonden, de huishouding niet hindert en de woonvertrekken met elkander vereenigd blijven. Eene planken galerij omringt het geheele huis, en, uitgezonderd deze, is de gansche vloer belegd met eene soort van stroomatrassen, die met een fijn gevlochten mattenblad zijn overtrokken, waarvan de randen in de lengte met zwart of gebloemd lint geboord worden. Deze matten worden overigens overal op dezelfde maat gemaakt en houden nagenoeg een Ikje of $2\frac{7}{8}$ oude Amsterdamsche El in de lengte, en de helft van die maat in de breedte, waarnaar zich de bestekken in den aanleg van huizen of vertrekken en afscheiding regelen. In een Japansch huis gaat geen grond verloren door gangen, portalen of doorloopen; men komt van het eene vertrek in het andere, en door de buitengalerij vindt men eenen toegang tot alle gedeelten

van het huis. De vertrekken zijn afgescheiden door muren, welke zeer zindelijk bepleisterd of met gekleurd papier behangen zijn; veelal worden dezelve ook vervangen door schuifdeuren, die met keurig verlakte lijsten en fraaije schilderijen of ook wel eenvoudig met wit papier zijn beplakt, en welke, ter zijde geschoven, twee of meerder vertrekken met elkander vereenigen en de huizen in den zomer zeer koel maken. Daarentegen is dit een nadeel in het wintersaizoen, en de gebrekkige wijze van stoken maakt de Japansche gebouwen beter tot zomer- dan winterverblijven geschikt. Het gebruik van schoorsteenen in Japan onbekend zijnde, gebruikt men, om de huizen te verwarmen, alleenlijk houtskolen, die in bakken of vazen van koper of aardewerk gestookt worden. De consumptie van houtskolen is derhalve hier zeer groot en maakt een voornaam artikel van handel en vervoer uit. Dezelve worden verkocht bij zoogenaamde kanassers of manden van takken en stroo te zamen gebonden, die circa 70 à 80 Amsterdamsche ponden houden, en welke in de bergachtige streken met runderen worden vervoerd. Zelfs het gruis of poeder van de houtskolen gaat niet verloren, maar wordt, met water gemengd, tot kluiten gekneed, die nog meer warmte dan de kolen zelve geven. De overmatige zindelijkheid van vloer, plafond en wanden maakt alzoo het sieraad van een Japansch vertrek uit; ook worden er dikwijls vele kosten aangewend, om in kunst van snij- en schilderwerk en tevens in kostbaar hout aan paneelen en stijlen uit te blinken. De voornaamste pracht in eene kamer is de zoogenaamde *Toko*, eene soort van nis of kast, die aan de hoogerhand van de kamer in den muur is gemetseld, en door middel van eenige planken en afdeelingen geschikt is, om eene bloemenvaas, eene schilderij en schrijfgereedschap te bevatten, welk laatste in papier, penseelen en inkt bestaat en in ieder Japansch huisgezin voorhanden is; terwijl de *Toko*, door het kostbare en kunstig bewerkte hout een zeer fraai aanzien heeft. In de slaap- of algemeene woonkamer alleen worden koffers en kabinetten

gevonden, om kleederen en huisraad te bergen; voor het overige echter zijn alle vertrekken vierkant en ledig, en het zoude als eene onbeleefdheid worden gerekend, iemand van rang, anders dan in eene der laatste, op te wachten. Het beddegoed wordt 's morgens opgeruimd in opzettelijk daartoe bestemde kasten, en bestaat, zonder linnengoed, uit dunne matrassen, met katoenen watten gevuld. Alleen des zomers gebruikt men tegen de muskieten gazen behangsels, welke zeer goed aan het oogmerk voldoen, en naar willekeur overal kunnen gebruikt worden; dezelve worden opgehangen aan vier koorden, die aan de punten van den hemel, welke tot dat einde boven de slaapplaats wordt bevestigd, vast gemaakt, en in de hoeken van het vertrek aan een' ring of spijker aangehaald worden. Deze beschutsels of schermen dienen in het algemeen, doch bijzonder in de slaapvertrekken, om het bed af te zonderen. In behoeftige huisgezinnen schikken zich dikwijls alle de huisgenooten onder hetzelfde behangsel, en hebben in den zomer op hunne zachte vloermatten verder niets noodig, dan het slaapkussen, hetwelk, om deszelfs eenvoudigheid, wel eenige nadere beschrijving verdient. Het bestaat slechts uit een blokje hout, ongeveer ter lengte van $\frac{3}{4}$, hoogte $\frac{1}{2}$ en breedte $\frac{1}{4}$ voet, waarop zij met den nek rusten, en hetwelk soms aan de bovenzijde van een rolletje, met watten opgevuld, voorzien is. Men bindt de kleine kinderen, die in den slaap veel woelen, wel een dergelijk blokje aan den hals, om te zorgen, dat zij dit hoofdkussen niet verliezen. Het is daarentegen ook een gebruik, en tevens eene soort van weelde, dat men dergelijk slaapkussen als een fraai kistje inrigt met laadjes, in hetwelk door de Japansche Dames papier, kammetjes, haarpennen, sleutels of dergelijke geborgen worden.

Het vensterglas wordt in Japan vervangen door deugdzaam en ongemeen sterk en fijn papier, eenvoudig, ongeölied op de ramen geplakt, welke met houten schuiven of vensters tegen het ruwe weder worden beschut.

Des avonds gebruikt men olie en kaarsen van vet en boomwas, van welke de pitten van papier, en hol zijn, waardoor zij hetzelfde uitwerksel te weeg brengen als onze zoogenoemde Engelsche lampen.

Het eerste, wat iederen gast zonder onderscheid wordt aangeboden, is een klein kopje thee, pijpen en tabak. Het schijnt, dat de Portugezen hen van de laatstgenoemde plant voorzien hebben, met dat gevolg, dat het rooken door beide seksen zoo algemeen is aangenomen, dat ieder zijne pijp en tabaksdoos gestadig bij zich draagt, en, zelfs in de drokste bezigheden, bij tusschenpoozen eenige oogenblikken afzondert, om met smaak eenige pijpjes te rooken en thee te drinken. Zij kerven den tabak zeer fijn, bijna als garen, doch gebruiken dien geheel zuiver, zonder vermenging met opium of andere verdoovende of welriekende middelen, en, even als de Chinezen, met kleine bolletjes in korte pijpen. Onder de Japansche Dames is het eene beleefdheid, een bewijs van vriendschap of genegenheid, de aangestokene pijp haren vrienden of vriendinnen aan te bieden.

Behalve de berging in kasten of kabinetten en koffers, hebben de lieden van eenig aanzien kort bij hunne woning een gebouw, dat zij het brandvrije pakhuis heeten, hetwelk bemuurd en zwaar bepleisterd is. Zelfs de deuren zijn door pleisterwerk tegen de schade van brand beveiligd, terwijl de vensters van koper gemaakt zijn, zoodat zij in deze gebouwen veilig hun fijnste huisraad en hunne kleinooden vertrouwen, die, bij het ontstaan van brand in hunne ligt betimmerde huizen, zeer moeijelijk te redden zouden wezen. De keukens zijn zeer ruim, van alle mogelijke gereedschappen en goede stookplaatsen of fornuizen voorzien, en niets is bij de zindelijkheid, die hier, in hunne badkamers en geheime plaatsen heerscht, te vergelijken. De Japanners baden zich doorgaans om den anderen dag in heet water, en dragen altijd een klein handdoekje bij zich, om nimmer verlegen te zijn, daar zij bij de geringste onreinheid gewoon zijn de handen te wasschen.

Niets is in Japan gebrekkiger, dan de wijze van sluiten; al wat van grendels, hengsels of boomen van ijzer wordt gemaakt, is zeer ligt en dun; over het algemeen zijn de vensters en deuren gesloten met een' houten boom, of een hangslot, welk laatste van zulk een eenvoudig zamenstel is, dat men elk slot met een' krommen spijker kan openmaken; doch men beschouwt dit ook niet als eene zekere sluiting, zoo lang het zegel er nog aan ontbreekt. Met dit verzegelen gaat men aldus te werk: men neemt eene smalle strook papier, die als een lint toegevouwen, en om het slot gelegd wordt, bindt de einden tot een' platten knoop op het slot, en nadat de twee einden zijn afgesneden, wordt er op den knoop een sjap of zegel gedrukt, hetwelk niemand buiten den eigenaar durft openen. Deze wijze van sluiten geeft zoo veel zedelijken waarborg, dat er bijna geen voorbeeld bestaat, dat men zulk een zegel geschonden heeft, hetgeen ook met den dood zoude gestraft worden.

Het is daarentegen geene zeldzaamheid, dat er veel zwaarder arbeid dan het kwetsen van een zegel ondernomen wordt, om dieverijen te plegen, en dat eerder muren of daken gebroken worden, dan dat men eene heiligschennis aan het zegel zoude begaan.

De man is onbepaald heer en meester van het huisgezin; vrouw, kinderen en bedienden regelen zich ten stiptste naar zijne wetten en bevelen, en dienen hem inderdaad met hartelijkheid, zonder dat hiermede eene gedwongene heerschappij gepaard gaat, of ook zich eenige ondergeschiktheid doet gevoelen; maar alles spruit voort uit erkentelijkheid, en strekt tot belooning voor de zorgen en de verantwoordelijkheid, hem als hoofd des huisgezins opgelegd.

Dewijl het trotsche karakter van een' Japanner niet toelaat, buiten deszelfs ambt of openbare bediening nog eenig ander middel van bestaan of onderhoud te zoeken, zoo gebeurt het niet zelden, dat er onder de klasse der ambtenaren eene bekrompenheid van inkomsten heerscht, en

alsdan kenmerken zich eerst de verdiensten eener Japansche vrouw, die zich door zorgen en opofferingen alle moeite geeft, om toch voor het uiterlijke haren man niets te laten ontbreken, ten einde zich, overeenkomstig zijnen stand, in het openbaar te kunnen vertoonen. Het is van zulke huishoudingen, even als van vele dergelijke bij ons, moeijelijk na te gaan, hoe zij zich door de wereld redden; maar moeijelijker nog, hoe zij deel kunnen nemen aan de algemeene volksfeesten, of andere plegtigheden, waaraan zich in Japan, gelijk reeds gezegd is, niemand kan onttrekken, en welke daar altoos met groote kosten gepaard gaan. Ik vervolg hier verder mijne beschrijving van de huishouding der Japanners, voor zoo verre mij dezelve in den gelukkigen middelstand bekend is.

Het eerste werk is des morgens, hunnen God of *Cami*, dien zij in een klein tempeltje in een der huisvertrekken bewaren, te begroeten, en ik heb zelf gezien, dat vrome Japanners, met het krieken van den dag, in de opene lucht, met het aangezigt naar het Oosten gebogen, hun gebed aflegden. Ook begint de Japanner nimmer zijnen maaltijd, zonder de handen, te zamen gevouwen, tot aan het voorhoofd te brengen, en daarbij met een paar woorden den Algoede indachtig te zijn; terwijl de maaltijd op dezelfde wijze door eene dankzegging wordt gevolgd.

Nadat men zich met het rooken van een paar pijpjes tabak heeft ontnuchterd, gebruikt men onmiddellijk het ontbijt, bestaande in eenige kommetjes rijst met een weinig gezouten kool of radijs en getrokken thee. Rijst is de hoofdspijs der Japanners; zij eten dezelve driemaal daags en altoos eenvoudig, zoo droog mogelijk, afgekookt, zoodat genoegzaam iedere korrel afzonderlijk blijft. Dit heerlijke en gezonde voedsel zoude niet op den duur te gebruiken zijn, als men hetzelve met melk, suiker of andere op den duur walgende toespijzen nuttigde; maar met hunne matige nevengeregten, als gezouten kool, *Connemon* of gezouten radijs, *Mebos* of gezouten pruimen, *Sioga* of gezouten gember, en hunne welbereide visch en

gevogelte, als ook met hunne *Sakki-* en *Soya*-sausen, is de rijst op den duur de aangenaamste en minst schadelijke van alle bekende spijzen. Evenmin als op onze tafels de vleeschschotel ontbreekt, wordt bij de Japanners de visch vergeten; zij eten denzelven op allerlei wijzen: gekookt, gezoden, gebraden en gedroogd; doch in kleine hoeveelheid met de rijst; en in alle saizoenen en gelegenheden is de thee de drank, welken men bij den maaltijd nuttigt. Zij eten ook bij den maaltijd vele andere spijzen, als gekookte groenten, wortelen, kool, rapen, spinazie, de jonge bamboes, wanneer die begint uit den grond te botten, patatters, boonen en andere peulvruchten; alsmede champignons, uijen, meelspijzen, eijerkoeken en vermicelles, bij hen *Siomen* genoemd; maar in het bijzonder gaat er niets voor den disch verloren van al hetgeen de zee oplevert: van den walvisch tot den geringsten schelpvisch verstrekt alles tot voedsel; ja zelfs wordt het wier of kroos, nadat het tegen de klippen is gedroogd, door hen als spijs gebruikt.

Met hoeveel graagte zij ook het walvischspek nuttigen, heb ik mij nooit met dien smaak kunnen vereenigen, doch daarentegen de raauwe *benit* of *katsoewo*, die, in *sakki* en *soya* gedoopt, en met mostaard gegeten, zeer veel van een half gaar gebraden *beefsteak* heeft, zeer smakelijk gevonden. Een der fijnste visschen is de Japansche Steenbrasem; kreeften en garnalen zijn er overvloedig, en de monden van sommige rivieren wemelen van zalm. Op *Jesso* vindt men den stokvisch, en de sardijn is er overvloedig genoeg, om daarmede het land te bemesten. Paling, snoek, baars, in één woord, alle soorten van visch, welke men in Europa heeft, zijn in Japan zoo menigvuldig, dat aan deszelfs uitgestrekte bevolking nimmer de vischschotel bij den maaltijd ontbreekt. De Japanners hebben een' afkeer van vet, en gebruiken daarom noch boter, noch varkensvleesch, juist het tegenovergestelde van de Chinezen, die alle hunne spijzen in eenen bodem van vet opdisschen. Beide natiën eten met twee houten stokjes,

waarmede zij zeer behendig alles weten op te nemen, en in de Japansche keuken wordt alle spijs zoodanig opgedaan, dat er, bij het nuttigen, niets dan de stokjes vereischt worden, en deze, met eenen enkelen sauslepel, het eenvoudige tafelgereedschap uitmaken. Men dient het eene geregt na het andere in porseleinen of kleine verlakte houten bakjes, van deksels voorzien, op een zwart verlakt blaadje voor, en elk bekomt eene gelijke portie, welke geregten telkens worden verwisseld, waarbij tevens van de nevengeregten en toespijzen door een' der bedienden wordt ronddediend, en uit eenen zindelijken bak met rijst worden steeds de kommetjes gevuld, zoo lang de maaltijd duurt. Bij een middagmaal wordt er weinig *sakki* gebruikt; de Japanner doet zich daaraan liever des avonds te goed, wanneer zijne bezigheden zijn afgeloopen, en hij, na dezelve genuttigd te hebben, zich ter rust begeeft.

Des avonds te acht ure zetten zich de huisgenooten weder om den maaltijd, altijd door mannelijke en vrouwelijke bedienden omringd, die hen van het noodige voorzien. Het is bij een gastmaal allerbelangrijkst, op te merken, hoe afgemeten de houding is der dienstboden bij het naderen der gasten, en hoe deze laatste opletten, om toch niets aan de onderlinge eerbewijzingen en onderscheidingen te laten ontbreken. Vooral moet men ook de groote verscheidenheid en pracht der lakwerken en porseleinen bewonderen, die er in het gereedschap ten toon gespreid worden. Bij elke verwisseling van spijs ontdekt men eene verscheidenheid van kleur en gedaante, ook van het kostbaarste lakwerk uit schotels, bakken of assietten, en kommetjes in allerhande vormen bestaande. Het porselein is veel minder in getal, en wordt slechts voor weinige spijzen bij uitzondering vereischt, daar het Japansche lakwerk sterk en deugdzaam genoeg is, om er zelfs alle vloeibare en kokende of scherpe spijzen in op te disschen. Men kan aan den gastheer en de gastvrouw niet beter voldoen, dan wanneer men alle deze fraaiheden bewondert, naar

de waarde en zeldzaamheid van het kostbaar huisraad vraagt, en overigens zich aan spijs en drank in ruime mate te goed doet.

Alle Japansche vrouwen spelen min of meer de *Samsie* of guitar, en zingen daarbij, om het gezelschap vrolijk te houden, en dit is, vooral in het avonduur, terwijl de mannen hun bakje met *Sakki* ledigen, hare geliefkoosde uitspanning. De Sakki, of het rijstbier, wordt zelden anders dan gewarmd gedronken; deze drank is, koud zijnde, van een' onaangenamen geur, en het is in het algemeen zonderling, dat de Japanners zoo veel afkeer hebben van koud drinken, en dat zelfs hunne gemeene arbeidslieden liever het water koken met eenige weinige theebladen, dan dat zij het heerlijkste koude bronwater zouden verkiezen; ik vermeen, dat zij deze gewoonte met vele andere Oostersche volken gemeen hebben. Ofschoon de vrouwen aan hare huishoudelijke en moederlijke pligten zeer getrouw zijn, beminnen zij echter sterk het gezellig verkeer met vrienden, en bezoeken dezelve gaarne. Zij vertoonen zich ook op wandelingen, en genieten met genoegen de schoone Natuur. Eene vrouw of een meisje van goeden huize ziet men altijd gevolgd van hare bediende, en die van de hoogere standen laten zich dragen in norimons of draagkoetsen, en hebben dus in dit opzigt wederom niets gemeens met de verfoeijelijke gebruiken der Chinezen ten aanzien hunner vrouwen.

Ik geloof niet, dat er eene natie is, die zoo veel het penseel of de pen voert, als de Japanners; zij behandelen alles schriftelijk, en houden over het algemeen zulk eene uitgebreide briefwisseling, dat zoowel mannen als vrouwen hiermede een groot gedeelte van den tijd doorbrengen. Tot het schrijven van brieven gebruiken zij aaneengeplakte velletjes, die bij de rol worden verkocht, en het is niet zeldzaam, eenen brief van vijf en meer ellen te zien. Zij kennen lak noch ouwelen, maar hechten den omslag met eene enkele korrel rijst of een weinig stijfsel vast, en zetten met het penseel daarover eene letter, of wel hun sjap of zegel.

Men zendt gewoonlijk de kinderen naar de school of geeft hun te huis schrijf- en taalmeesters, terwijl overigens de vader de meeste zorg draagt voor de opvoeding der zonen, en de moeder voor die der dochters. Men leert de meisjes onderscheidene handwerken, welke echter in Japan veel eenvoudiger zijn dan bij ons, omdat men de kleederen slechts los aaneenrijgt, en de stoffaadje voor ieder kleedingstuk op de maat geweven wordt, zoodat er, bij het snijden van hetzelve, weinig verloren raakt, en ook de zelfkanten er aan blijven. Niettemin is de opschik der Japansche Dames nog al omslagtig, en geeft veel tijdverdrijf; want zij verwisselen genoegzaam elke maand en bij iedere bijzondere gelegenheid van kleederen, of geven er een ander aanzien aan, door de garneersels en boordsels te vernieuwen of ook wel enkel van kleur te veranderen; en, daar de meeste kabaaijen meer of min gewatteerd zijn, moeten die bij het wasschen geheel van de watten ontdaan, en met dezelfde moeite, welke aan het maken van een nieuw kleed verbonden is, weder opgemaakt worden.

Mannen zoowel als vrouwen zijn zeer naauwgezet en zindelijk op hun kapsel; om dit in orde te brengen, hebben zij altoos hulp noodig. Ik verwijs mijne lezers aangaande den vorm van hun hoofdtooisel naar de twee Japansche portretten in dit Werk voorkomende, alleen daarbij opmerkende, dat de haarversiersels der vrouwen bestaan in schildpadden pennen en een gekleurd lint, en dat onder het haar één of twee zoogenaamde karkassen of roostertjes van koperdraad gebonden worden, om den vereischten vorm aan het kapsel te geven.

Vele mannen trekken zich den baard uit, en dragen althans nimmer knevels of bakkebaarden. De algemeene dragt is een zwart zijden overjapon, en, naarmate van het saizoen, een of meerder onderkleederen van dezelfde gedaante, doch in olijf- of eenige andere donkere kleur, zijnde het bovenkleed versierd met witte familiewapens op de borst en een op den rug tusschen de schouders. Het onderkleed is van krip, en des zomers dragen

30

zij hetzelve van *Catabira*, eene soort van linnen weefsel, veel overeenkomst met het Fransch batist hebbende; maar in het algemeen dragen zij weinig eigenlijk linnen. De kleederen zijn alle zeer ruim, en reiken tot op den voet. Zij slaan dezelve sluitend over elkander, zoodat het gansche ligchaam gedekt is, en binden zich op de heup een' gordel van eene zijden stof, ter breedte van vier vingers, die de kleederen in ééns aan het lijf vasthoudt. De mouwen hunner kabaaijen zijn vooral zeer wijd, en van onderen half digt genaaid, hetwelk dezelve als een zak geschikt maakt, om een handdoekje en dikwijls allerhande zaken, vooral smullerijen, of iets in het geheim, te verbergen; behalve dit hebben zij geene zakken tot berging, maar dragen op de borst, tusschen de kabaai, een *Santok* of eene portefeuille, waarin zij papier, brieven en allerlei zakgereedschap bewaren. De neusdoek wordt bij de Japanners door een vel fijn papier vervangen, en daarna in de mouw bewaard, totdat zij gelegenheid vinden, zich daarvan te ontdoen. Het papier wordt daartoe opzettelijk tot eenen zekeren vorm gesneden, en ieder Japanner is steeds van een stel nieuwe neusdoeken voorzien. Pijp en tabaksdoos worden ook doorgaans in de mouw geborgen, en wanneer zij nog iets bij zich dragen, is het een fijn verlakt doosje met eenige geneesmiddelen, en een doosje met hun sjap of zegel, dat aan eene zijden koord in den gordel met eenen knoop of zoogenoemde *Nitski* is vastgehecht. Ook moet men vooral den waaijer niet vergeten, welke hun even onmisbaar is, als ons de handschoenen. Daar de meeste Japanners op de eene of andere wijze in dienst zijn van het Gouvernement, of tot eenige publieke Magt of betrekking behooren, ziet men er minder zonder, dan met sabels; sommigen dragen er ééne en velen twee naast of boven elkander op de linkerzijde in den gordel, en men mag dit wapen wel als een deel van de Japansche kleeding aanmerken, zonder hetwelk inderdaad de Japanner niet gekleed is. Buiten's huis behoort ook tot de volkomene kleeding

van eenen Japanner een mantel met mouwen, van zijden, gazen of eenige andere gevoerde stof, meestal van eene zwarte of donkere kleur, die hem tot aan de knie los over de kleederen hangt. Een vreemd en zonderling kleedingstuk is de zoogenaamde *Hakkama*, waaraan geen andere naam dan die van broek te geven is, daar hetzelve het onderlijf tot op de voeten bedekt; dezelve sluit op de heup en staat van onderen breed uit, door langwerpig schuinsche plooijen, welke er in gesteven zijn. Elk mag dezelve niet met zijne gewone kleeding dragen; maar daarentegen is ieder, die in plegtgewaad verschijnt, verpligt er zich mede te kleeden. Deze eenvoudige kleeding der Japanners is hun echter zeer hinderlijk bij alle ligchaamsbeweging, en belemmert natuurlijker wijze den gang; hierbij komt nog het ongemakkelijk schoeisel van muilen of klompen, waarmede zij langs den grond slepen; gelukkiger wijze weet de ambachtsman al dezen omslag te ontwijken; zelfs vereenvoudigt hij de zaak wat al te veel en verrigt zijn werk bijna geheel naakt, enkel met een' lap om den middel, en een' kabaai los om de schouders nederhangende, en aldus gaat hij ook langs wegen en straten. In huis en onder zijne huisgenooten en vrienden maakt de Japanner geene zwarigheid, om, even als ik den ambachtsman beschreven heb, in de warme dagen genoegzaam geheel naakt te zitten, en dikwijls ziet men de vrouwen het bovenlijf en den boezem ontblooten, zonder dat zij hierin iets onbetamelijks vinden. Doch de hoogere standen vermijden dit; ook geschiedt zulks niet in tegenwoordigheid van iemand, voor wien men ontzag heeft.

De vrouwen gebruiken wit blanketsel voor den hals en het aangezigt, en rood voor de lippen, hetwelk bronsachtig opdroogt en ontegenzeggelijk voor huid en kleur nadeelig is. Over het bloote lijf dragen zij eenen borstrok en een schortje van rood krip en des zomers van linnen gaas, doch corchetten en keurslijven zijn haar onbekend. De vorm van hare kabaaijen verschilt weinig met die der mannen, maar de vrouwen vervaardigen dezelve

in allerlei schitterende kleuren en van onderscheidene stoffen, geborduurd met gouden en andere figuren, en met gekleurde boordsels afgezet. Insgelijks dragen zij doorgaans twee of drie kabaaijen van verschillende kleuren over elkander, die, naar mate van het saizoen, met watten zijn gevoerd; des zomers zijn dezelve daarentegen van doorschijnend gaas, en bij uitstek fijne zijden en linnen weefsels.

De kleederen of kabaaijen worden met eenen smallen band aan het lijf gebonden; daarenboven dragen de vrouwen eenen dubbelen band, die zwaar gevoerd is, van eene dikke stoffaadje, ter lengte van zes en breedte van ruim eene halve Amsterdamsche el; deze wordt tweemaal om het lijf gewonden, en op den onderrug met eenen grooten strik toegeknoopt. In dezen band dragen de vrouwen den waaijer en eene portefeuille, kleiner dan die der mannen, welke van papier, een kwastje met blanketsel, en kleine schaartjes, mesjes, enz., voorzien is; ook wordt vooral de pijp niet vergeten, indien dezelve niet door de bedienden, die haar volgen, bewaard wordt. Zij dragen evenmin hals- of oorsieraden, braceletten of ringen, als handschoenen of hoeden. Een waaijer of een zonnescherm beschut haar tegen de warmte, en bij zeer strenge winterkoude ziet men haar wel eens met een' zijden doek, met fijne watten gevoerd, los over het hoofd geslagen. De mannen, die met een kaal geschoren kruin en voorhoofd nog veel meer aan de uitersten van bovenmatige hette en felle koude zijn blootgesteld, hebben ook niet anders dan een' platten strohoed, die onder de kin wordt vastgebonden, om zich tegen de zomerhette te dekken, en durven daarvan nog zelfs geen vast gebruik maken; ook moeten zij denzelven telkens afnemen, wanneer zij slechts in de verte iemand van onderscheiding, of van een' hooger rang zien aankomen.

De grootste rijkdom der Japansche vrouwen bestaat in een groot aantal kleedingstukken en wat verder tot haren opschik behoort; zeer zelden zijn zij in het bezit van geld of andere eigendommen, tenzij haar zulks

uitdrukkelijk bij uitersten wille te beurt valt; het is dus zeer haar belang, door schoonheid en goede hoedanigheden uit te munten, dewijl zij anders ligtelijk haar gansche leven van voogden of nabestaanden afhangen.

Gelijk in alle Landen eene smaakvolle kleederdragt gunstig is voor schoone en jonge vrouwen, zoo is ook die van Japan geene uitzondering op dezen regel; dezelve kleedt inderdaad zelfs de jeugd zeer goed, maar voor het overige zijn de kostbare stoffen en fraaije kleuren het éénige, wat de kleeding der vrouwen wèl doet staan. Anders bedekt dezelve de leest en de schoonheid eener vrouw te veel, en heeft over het algemeen eene ongunstige uitwerking, gelijk ik reeds, in een vorig hoofddeel, omtrent den gang en de houding der schoone sekse in Japan heb opgemerkt.

In hoe verre het regt van erfstelling bij de Japanners gaat, is mij niet overtuigend gebleken; doch zeker weet ik, dat er in alle gevallen voor een' opvolger in den post of de broodwinning wordt gezorgd, en de familiebetrekkingen, voor zoo veel er vrouwen of onmondige kinderen overblijven, ten laste van den zoon of opvolger komen, waardoor het huishouden en de nabestaanden minder dan elders door het overlijden van een hoofd des huisgezins worden verstrooid, en er steeds in de familie een heilzame band van vereeniging blijft bestaan. Wanneer er geen testament bestaat, wordt de nalatenschap, ten overstaan van den *Ottona* of Wijkmeester, onder de naaste bloedverwanten verdeeld; doch ik vermeen, dat de vrouwen niet medeërven, of althans door een' man moeten zijn geadsisteerd, waarvoor ook wel, bij gebrek van zoons, door broeders of nabestaanden in tijds is gezorgd. In het algemeen wordt het laatste oogenblik niet afgewacht, om in dit alles te voorzien; maar de ouders vinden er een genoegen in, om op zekeren gevorderden leeftijd zich aan de drokste bezigheden te onttrekken, hunne kinderen in het bezit hunner goederen te stellen, en in derzelver midden eene ongestoorde rust te genieten. Kinder-

en ouderliefde heb ik altijd bevonden twee hoofddeugden te zijn, welke bijzonder in het karakter der Japanners schitteren; zulks bewijst de onophoudelijke zorg, die zij, van de geboorte af, aan hunne kinderen toewijden, tot zelfs op den leeftijd, dat de ouders zich zelve aan hen overgeven; als wanneer dit alles wederkeerig door de kinderen wordt beantwoord, en niets dan de dood die naauwe betrekkingen scheiden kan. Ik begrijp niet, hoe sommige schrijvers hebben kunnen vermelden, dat de Japanners somwijlen de kleine kinderen, bij de geboorte, smoren; zulk eene barbaarsche handelwijze is in Japan niet bekend, en zoude gewisselijk ten strengste gestraft worden. Het was, wel is waar, vóór eenige eeuwen gebruikelijk, (en dit geschiedde bij wijze van opoffering uit godsdienstige overreding,) dat de vrouwen of bedienden zich levend bij den man of meester lieten begraven; maar het karakter van den Japanner is te edel, om de handen aan de onschuld van kinderen te slaan; veel eerder zou de teedere moeder zich opofferen, eer men haren zuigeling eenig letsel kon toebrengen.

De sterfte onder de kinderen, vooral door de kinderpokken en de mazelen, is zeer groot; maar niettemin neemt de bevolking van het Japansche Rijk jaarlijks toe. Men ziet over het algemeen zeer weinige gebrekkige lieden, doordien zij nimmer oorlogen, en geene ledematen afzetten; doch dit neemt niet weg, dat er vele lijders en kwalen zijn, die door de gebrekkige geneeswijze verwaarloosd worden, zoodat de Japanners in hunne talrijke huisgezinnen, ook van dien kant, vele zorgen hebben.

De dienstboden zien meestal het geslacht van hunnen meester groot worden, en dienen zeer dikwijls hun leven lang dezelfde familie, hetgeen eene wederzijdsche gehechtheid en trouwe dienst te weeg brengt. Ik heb reeds aangaande de in Japan bestaande veelwijverij te kennen gegeven, dat dezelve niet die stoornis in de maatschappij of in het huishouden te weeg brengt, welke men zich zou kunnen verbeelden.

De invloed en de uitwerking van dezelve is geheel verschillende met die van alle dergelijke gebruiken, welke in Turkije, China en andere min-beschaafde Landen bestaan, alwaar men de vrouw beneden hare waarde stelt; en ik geloof, dat, zoo als de Japansche huisgezinnen over het algemeen zijn te zamen gesteld, de leden, die hetzelve uitmaken, ieder in zijnen stand gelukkig en tevreden zijn, en tot elkanders welzijn medewerken.

AMBACHTEN, GEBOUWEN

EN

VAARTUIGEN.

Men zoude der Europesche Nijverheid te kort doen, indien men beweerde, dat dezelve met de kunst van den Japanschen ambachts- of handwerksman niet kan wedijveren. Doch in het algemeen kan geen voorwerp, in Europa vervaardigd, evenzeer de proef doorstaan, als datgene, waaraan de Japansche ambachtsman de laatste hand heeft gelegd. Men moge dit gedeeltelijk toeschrijven aan den bepaalden en onveranderlijken staat, waarin zich de Japansche werkman bevindt, welke hem verhindert, om van stand en beroep te veranderen: het is tevens zeker, dat hij zich meer algemeen dan elders op beroep of nering met kracht en ijver toelegt, en aldus, door geene ijdele zucht tot standsverwisseling gekweld, met ongeloofelijke vlijt dien hoogen trap van volkomenheid bereikt heeft, op welken wij hem met bewondering aanstaren. Hij bezit het onbeschrijfelijkst geduld, zoowel in de theoretische als praktische behandeling van zijn werk, en overlegt zeer lang, vóór hij iets aanvangt of onderneemt; doch, dit eenmaal geschied zijnde, gaat het werk zeer vlug voort.

Nergens ziet men kostbaarder gereedschappen, noch grooter verscheiden-

heid van dezelve, dan in Japan. Zij worden aldaar voor elk ambacht afzonderlijk vervaardigd, en er is geene Natie, welke grooter waarde aan gereedschappen hecht, dan de Japansche. Men ga van den eenvoudigsten timmerman of opperman tot den glasslijper of horlogiemaker, en men vindt overal de grootste zorg aan het gereedschap besteed; ieder stuk, hetwelk aan roest of beschadiging onderhevig is, wordt in een' koker of foudraal van bamboes bewaard, en niet alleen het staal of ijzerwerk, maar zelfs het houtwerk aan hetzelve is zindelijk bewerkt. Men mag veilig stellen, dat de Japansche ambachtslieden, over het algemeen, dagelijks meer dan een uur, zoo niet langer, op hunne gereedschappen doorbrengen. Van enkele grove stukken wordt het slijpen aan een' knecht of jongen toevertrouwd, doch meestal behandelt ieder zijne eigene werktuigen, en ziet dezelve zeer ongaarne door een' ander gebruiken. Over het algemeen gebruiken zij ook dezelfde gereedschappen, als die, van welke men zich in Europa bedient, doch van eene minder zware soort. Er is bijna geen ambacht, hetwelk niet zittende wordt uitgeoefend; zelfs de smid zit bij het aanbeeld. Zij weten zich bijzonder goed in eene kleine werkplaats te behelpen, en zijn daarbij hoogst zindelijk. Wanneer de tusschentijden dáár zijn, om te eten, te rooken of thee te drinken, kan men hen nimmer overreden, zelfs niet bij de drokste bezigheden, zulks te verschuiven of uit te stellen; maar overigens zijn zij zeer ijverig, en werken elkander bij omslagtige ondernemingen, als het bouwen van huizen, of aanleggen van groote zamengestelde werken, met veel aandacht en toegevendheid in de hand. De timmerman is ongemeen vaardig met den krommen dissel, en bewerkt daarmede eene gewone plank met dezelfde zuiverheid, alsof die geschaafd ware; de boor is niets anders dan eene stalen pen, die bij de punt eenigzins breeder en tevens plat is; ook is het staal somtijds eenvoudig vierkant met eenen regten ronden houten steel, die van boven iets dunner is dan beneden, welken hij, met eene drukking, tusschen de handen heen en weder drilt,

en er zeer behendig spijkergaten mede boort. Met de schaaf en den beitel werkt hij, geheel tegenovergesteld als bij ons, naar zich toe, en vindt een groot gemak in alles zittende te werken, terwijl hij zich alsdan met veel behendigheid van zijne voeten tot het vasthouden eener plank, of dergelijke, weet te bedienen. De Japanner stelt zich niet tevreden, met aan zijne voorwerpen slechts uiterlijk een gunstig aanzien te geven; maar zelfs het inwendige, de bodem, of al hetgene niet onmiddellijk zigtbaar is, moet evenzeer de proef kunnen doorstaan; en niet dat zulks het geval zoude zijn met fijne voorwerpen, als lakwerk of hetgene uit de handen van eenen schrijnwerker komt, maar dit is een regel, welke in acht genomen wordt bij de nietigste voorwerpen, zelfs bij die, welke tot de behoeften der geringste klasse dienen, en dus allerdoelmatigst en tot een langdurig gebruik ingerigt zijn. Er is ook in dat Land geen gebrek aan bouwstoffen, welke dienen kunnen, om de schoonste voorwerpen te vervaardigen, terwijl de Japanners geleerd hebben, dezulken, die zij minder overvloedig bezitten, als bij voorbeeld het ijzer, tin, sommige verwen, enz. te bezuinigen, zonder dat er daarom iets aan hunne inrigting ontbreekt. Ik heb vroeger, zoo bij de beschrijving van het kostbaar *Sjakfdo*-werk als van hunne wapens, aangetoond, hoe heerlijk zij de metalen weten te bewerken; doch ook het dagelijksche, tot de huishouding behoorende, is in ijzer en koper niet minder goed gemaakt; evenwel heb ik bevonden, dat, behalve het gegoten ijzer, hun werk in deze metalen, zoowel als goud en zilver, minder goed gehard is, en zij dezelve niet zoo goed weten te polijsten.

De fraaije Japansche stoffen zijn te bekend, dan dat zij breederen lof zouden behoeven. Het weefgetouw levert zoowel in zijde, als linnen, en katoenen stoffen, tot zelfs van den papierboom, het fraaiste, hetwelk men vinden kan. In het weven met gouddraad schijnen zij, even als de Chinezen, nog achterlijk te blijven, omdat zij het gouddraad niet kunnen maken. Datgene, hetwelk de Japanners in plaats van gouddraad gebruiken, is een fijne

draad, van den papierboom gesponnen en met goud overdekt, die wel geschikt is, om gouden figuren op de stoffen te leggen, maar niet om met andere garens vermengd te worden.

Voor zoo veel ik over het Chineesch porselein kan oordeelen, meen ik, dat dit, over het algemeen, boven het Japansche te verkiezen is. Men wil, dat dit moet toegeschreven worden aan den niet genoegzamen voorraad van die fijne porselein-aarde, welke daartoe wordt vereischt. In vroegere tijden was het een tak van handel der Oost-Indische Compagnie, jaarlijks ettelijke duizenden borden, schotels, kommen, enz. van het fijnste porselein uit te voeren, hetgeen vooral gemakkelijk was, toen wij onze betrekkingen nog op *Firando* hadden, alwaar vele porseleinfabrijken zijn; men heeft in het vervolg dien handel geheel laten varen, omdat dezelve veel verlies gaf, hetgeen oorzaak is, dat de Oost-Indische porseleinen jaarlijks zeldzamer worden. Het Japansche aardewerk is daarentegen goedkoop en zeer fraai, vooral het grove, dat tot kookpannen en ander keukengereedschap gebezigd wordt.

Men heeft in Japan veel op met allerhande snij- en beeldhouwwerk; tempels en grafsteden zijn opgevuld met gehouwen, gesneden of in metaal gegotene afgoden, beelden of monumenten; doch men mag in dat vak den Japanschen met geen' Europeschen kunstenaar gelijk stellen, even min als in het bouwen met steen, of het aanleggen van groote bouwkundige werken. Behalve de ruime keus in zoo veel verscheidenheid van timmerhout, hebben de Japanners de Bamboes, en wel eene van de fijnste en beste soorten. Van deze plant wordt eene ongeloofelijke partij getrokken; trouwens, zij heeft ook alleen de eigenschap, om tot zoo veel verschillende einden met nut gebruikt te kunnen worden, zelfs tot waterleidingen en goten langs de huizen. Zij is hard en onbuigzaam; derzelver huid is door een natuurlijk vernis bedekt, hetwelk de Bamboes fraai en deugdzaam maakt, terwijl zij daardoor tevens bestand is, om

langdurige droogte of vochtigheid te verduren. Wanneer de bamboes gekloofd is, laat dezelve zich buigen, tot draden schillen zoo fijn als garen, en verliest niets van deugd of sterkte, waardoor men er de heerlijkste vlechtwerken en allerhande fijne voorwerpen van maakt.

Het beroemde Japansche lak is eene hars of gom, welke uit zekeren heester, *oeroesi no ki* of vernisboom, wordt getrokken, doch eene langdurige bearbeiding vereischt, vóórdat dezelve kan gebruikt worden. De vermenging met de verwen geschiedt door eene langdurige wrijving op koperen platen, en het verlakken zelf eischt een nog grooter geduld, want nadat de eerste laag vernis zeer dun gelegd en hard gedroogd is, wordt dit met een' fijnen steen of bies afgeslepen, en op nieuws gelakt, hetwelk tot vijf- en meermalen wordt hervat; welke bewerking de groote deugd aan het lakwerk geeft, dat hetzelve nimmer berst, en tegen hette en vochtigheid, ja zelfs tegen kokend water bestand is. Het schitterend parelmoer bestaat uit blaadjes, die men door het kloven van de zoogenaamde awabi-schelp verkrijgt, en naar de figuur, welke men wil voorstellen, uitgesneden, aan den achterkant gekleurd en in het lak worden gelegd; waarna zij vervolgens de bewerking van het menigvuldige vernissen ondergaan en daardoor eenen schitterenden glans bekomen.

In het vervaardigen van werktuigkundige zamenstellingen zijn de Japanners niet onbedreven: dit bewijzen hunne watermolens, draaibanken en vele andere gereedschappen, zelfs de uurwerken, die zij zoo kunstig uit de hand bewerkt vervaardigen; maar het Japansche Gouvernement zoude niet dulden, dat de machinerie, even als in Europa, den arbeid ontnam aan zoo vele handen, welke men op geene andere wijze aan den kost zoude weten te helpen. Deze gezindheid heeft de Japansche Regering reeds doen blijken, bij gelegenheid dat men den Keizer een modèl van een' oliemolen ten geschenke zond; men bewonderde hetzelve, maar zond het geschenk terug, met de aanmerking, dat het voor de Japansche

bevolking te schadelijk zoude zijn, dit modèl te behouden. De Japanners hechten in het algemeen meer waarde aan hetgeen met de hand, dan wat door machinerie wordt vervaardigd. De tolken en Japanners, die met ons omgaan, bestempelen dit laatste, en over het geheel al wat slecht en ligt gewerkt is, met den naam van *Neurenbergsch*, en al wat solide en massief is, met dien van *Londensch* of *Amsterdamsch* werk.

Een Ambachtsman wordt, naar de innerlijke waarde van het werk, hetwelk hij verrigt, slecht beloond; doch dit is overeen te brengen met den langen tijd, dien hij daaraan besteedt: een timmermansgezel wint hoogstens vijf maas of een' gulden daags, en voor kunstenaars mag men het dagloon niet hooger dan anderhalven gulden als het meest rekenen. Zij leven hiervan met hun huishouden wel eenvoudig, doch goed, doordien de vrouw daarbij eene kleine nering uitoefent, of wel door weven of eenige andere bezigheid den man te gemoet komt.

Hoezeer het karakter der Japanners meer eer- dan winzuchtig is, kennen echter de kooplieden hun belang zeer goed. Zij zijn ondernemend en handelen in het groot in vele artikelen van verbruik, als rijst, tripang, hout, ijzer, enz. Deze klasse van menschen zijn doorgaans de rijkste eigenaars van het Land. Zij zijn zeer standvastig in hunne speculatiën, en in het bepalen of eischen van de prijzen hunner goederen. Ook zijn zij trouw aan hun woord en aan hunne verbindtenissen, doch woekeraars voor degenen, die hunne middelen of hun krediet tot bijstand moeten vragen, want een pCt. in de maand, zoo niet meer, is de gewone rente.

De Japanners gebruiken gouden, zilveren en koperen muntspeciën, waarvan de *theil* als de grondslag of de éénheid kan worden aangemerkt; doch deze bestaat slechts in de berekening, gelijk vroeger onze pondenvlaamsch, en niet in specie; de theilzwaarte staat gelijk met ruim $\frac{1}{13}$ van het oude Amsterdamsche pond; dit gewigt aan gestempeld zilver is de standmunt en heeft eene innerlijke waarde van circa twee Hollandsche

gulden. De *Kobang*, eene ovale platte munt, houdt de waarde van zes *theilen* zilver, doch doet buiten de hoofdstad *Jedo* altijd een agio; dezelve is verdeeld in onderdeelen van halve, vierde, achtste en zestiende gedeelten, die alle in goud geslagen zijn. In het zilver heeft men zoogenaamde *schuitjes*, die voor vier *theil*, twee *maas* doorgaan, maar niet altijd juist even zwaar zijn. Het overige gestempelde zilver, *kodama* genoemd, bestaat uit bolletjes van allerhande grootte, die ruw en ongefatsoeneerd zijn en in de betaling alleen in gewigt kunnen worden toegeteld.

De zoo menigvuldig in Japan in omloop zijnde munt zijn de *pitjes*, eene specie van slecht koper met erts vermengd, die in het midden een vierkant gat hebben, waarmede zij aan bossen van honderd stuks worden geregen; tien van deze bossen bijeen gebonden maken weder eene *theil* uit, en men heeft koperen munten, die vijf der opgenoemde *pitjes* waardig zijn.

In het gewigt zoowel als in de berekening der munt is de *theil* verdeeld in tientallige onderdeelen; zij houdt tien *maas*, een *maas* tien *konderijn*, een *konderijn* tien *kasjes;* dan volgen er nog, in de benaming der onderdeelen, *pookjes* en *posjes;* doch het geëikt gewigt loopt niet verder dan *konderijnen* of een honderdste gedeelte van eene *theil*, hetwelk niet minder dan hunne balansen zeer naauwkeurig is gemaakt. In het gewigt hebben zij ook aangenomen het zoogenaamde *katje*, dat gelijk staat met zestien *theilen*, en wij stellen in de omzetting onzer goederen met de Japanners, welke in dat gewigt wordt gerekend, een *pikol*, of 100 van die *katjes*, gelijk met 120⅞ oude Amsterdamsche ponden. Zij wegen alle grove goederen met de *Daats*, en gebruiken de balans alleen voor het wegen van zilver of fijne waren.

De lengtemaat is de *Sjakf* of *waaijer* (afgedeeld in tien duimen), waarvan er zes en een half op een *Ikje* gaan, welke maat, zoo als bereids gezegd is, gelijk staat met 2⅞ oude Amsterdamsche El. De vochten worden gemeten met *gantings*, eene maat, welke bijna aan den inhoud van twee flesschen gelijk is.

Zij sparen niets aan kisten en bekleedsels, om de goederen, in het vervoeren of opslaan, voor alle bederf of verlies te behoeden. Van kleine of fijne voorwerpen, als lak, porselein, verguld koperwerk, fijne stoffen, en zoo vele andere goederen, is ieder stuk bewaard in eene zindelijke, vast bewerkte doos, welke dikwijls even zoo veel waarde heeft als het voorwerp, dat dezelve bevat; en om alles te pakken, gebruiken zij fijne en grove watten, fijn geschaafde houten krullen en papier, maar nimmer hooi, doch wel kamfer, voor het bederf; uitwendig bezigen zij geölied papier, alsmede matten en touwen van stroo gevlochten, welke daarna, even als ik hiervoren ten opzigte der sloten heb vermeld, worden verzegeld.

De handel wordt, even als in Europa, met behulp van wisselbrieven, bankiers, en andere middelen van crediet, gedreven; doch tweemaal in het jaar vindt er eene algemeene verrekening plaats, zoowel tusschen de kooplieden onder elkander, als de winkeliers met hunne klanten. In *Nagasakki* waren die termijnen in het midden der zevende, en de drie laatste dagen der laatste of twaalfde maand. De oudejaarsnacht is wel het drokste tijdstip; elk, die zijn' goeden naam en faam wil bewaren, is verpligt zich te huis te laten vinden, en zit met zijne boeken en contanten, bijgestaan door zijne klerken, gereed, om ieder af te wachten, terwijl hij zijne zaakgelastigden uitzendt, om op gelijke wijze met zijne schuldenaren af te rekenen. Ongelukkig zijn dan degenen, die zich gedurende dien tijd verbergen moeten, uit vrees van achterhaald, en door de geldophalers, die gansch niet gemakkelijk zijn, schandelijk bejegend en voor het oog van alle omstaanders beschaamd gemaakt te worden. Hoe drok ook de straten wemelen van al dat volkje, dat zich nog des nachts rept, om alles te vereffenen, is het zonderling, dat iedereen zich den volgenden of nieuwjaarsdag in gala vertoont, alles rustig is, en er van geene oude schulden meer wordt gesproken, voordat wederom de nieuwe termijn van betaling verschijnt. Men herinnere zich echter, dat nimmer

eene schuld kan afsterven of verjaren, en dat die altijd op den erfgenaam of plaatsvervanger overgaat, en de schuldeischer immer zijn regt blijft behouden.

De eigendom der vaste goederen is in Japan, door behoorlijke registratiën bij het Plaatselijk Bestuur, verzekerd; er zijn echter gevallen, dat wanneer men al te lang verzuimt een land te bebouwen, of een gebouw te onderhouden, de Regering zich daarvan meester maakt.

Een Japansch huis behoort nagenoeg om de vijftig jaren vernieuwd te worden, althans wat het voornaamste van het gebouw, als dak en muren, betreft, omdat men voor dezelve geen steen, maar hout, en leem of klei bezigt, en grootendeels hierbij niet anders dan ceder- of dennenhout gebruikt, hetwelk, door verw noch eenig ander behoedmiddel gedekt, in dien tijd vermolmd of verteerd is.

Doorgaans worden de gebouwen bij aanbesteding gesticht. Hierbij dient tot maatstaf de hoeveelheid matten, welke de oppervlakte van den grond beslaat. Men komt overeen omtrent de hoedanigheid van het hout, en van alles, wat aard- en nagelvast is, waarin ook de sluiting en de binnendeuren begrepen zijn, en naar deze hoedanigheid regelt zich de prijs per mat of *ikje*. Alle losse schuiven of ramen, behangsels en sieraden worden afzonderlijk door den eigenaar besteld.

Het is bij enkele zware gebouwen wel gebruikelijk, dat men onder den buitenmuur, of onder de hoofdstijlen, gehouwen steen als fondament legt of metselt; maar anders worden eenvoudig, nadat de oppervlakte van den grond wèl gehard, in een gestampt en effen is gemaakt, de gewoonlijk op den afstand van een *ikje* van elkander staande regtstandige stijlen van den buitenmuur gevoegd in eene vierkante lijst van steen of balken, die rondom slechts weinige duimen in en boven den grond ligt. Deze hoofdstijlen worden, vooral van boven, vereenigd door zeer zware balken, en tusschen beide op halverwege door dwarsbalkjes en latwerk, waartusschen op die plaatsen, welke men tot muur wil bepleisteren, weder een

raam of vlechtwerk wordt gemaakt van buigzame bamboes, en het overig gedeelte blijft dan van zelf, op de bepaalde tusschenruimte, voor deuren en ramen open. De eerste bemuring geschiedt met kleiaarde, die met fijn gekapt stroo eenige dagen geweekt en zwaar door een gewerkt is, waardoor zich die bestanddeelen zeer wel met elkander verbinden. Dit mengsel, op de gevlochten ramen gestreken, geeft, gedroogd zijnde, eene harde korst, die geschikt is, om er naderhand eene fijnere specie, uit cement en aarde bestaande, op te doen hechten. Dit zou het gebouw doen voorkomen alsof hetzelve van steen ware, doch meestal beschiet men hetzelve van buiten nog met dunne planken, om het afbladeren van den kalk te beletten. Inwendig zijn die muren óf met een papieren behangsel bekleed, óf ten minste met zeer fijnen kalk bestreken, welke, met eene groene of andere kleur vermengd, de wanden zeer zindelijk en sierlijk doen voorkomen. Naar mate der inwendige ruimte van een gebouw, vereischt hetzelve een grooter of kleiner getal houten stijlen, zoo tot afscheiding der vertrekken, als om meerder steun te geven aan het dak, hetwelk inderdaad nog zwaarder is dan de Europesche daken, en eenen last op het huis veroorzaakt, die aan hetzelve een sterk en onverzettelijk verband geeft. De daken loopen, zoo als bij ons, in eene schuinsche helling, en dragen in het midden, over de lengte of de vorst van het gebouw, eenen bijzonder zwaren balk, welke met de lijst van het huis door de schuinsche dakribben wordt verbonden; dit geraamte, met planken beschoten, wordt met eene laag van hetzelfde mengsel als men voor de muren bezigt, twee à drie duim dik, bedekt, welke laag wederom met houten spaanderen wordt bekleed, en over dezelve eene huid van pannen ontvangt, die nog met kalk aangestreken, en hier en daar met lange spijkers in dit sponsachtig dak gehecht worden. Zoo de Japanners zich het gemis van schoorsteenen getroosten, worden ook hunne daken door die kokers niet ontsierd; in de keukens of plaatsen, waar rookend vuur wordt gestookt, heeft men vensters of luiken boven de fornuizen, die,

hoe gebrekkig dan ook, in de plaats van schoorsteenen gebruikt worden. De vloer der huizen ligt altijd twee à drie voet boven den grond en rust op dwarsbalken, die tusschen de stijlen worden vastgetimmerd. Op gelijke wijze wordt de bezoldering ingerigt, wanneer het huis uit meer dan éène verdieping bestaat; anders is het plafond van zeer dun en ligt hout gemaakt, en de vliering of de zolder, zoo als wij de overblijvende ruimte noemen zouden, wordt niet gebruikt.

De Japanners bedienen zich bij het timmeren van zeer weinige spijkers of ander ijzerwerk; het geheele geraamte zit door middel van voegen in elkander, en een eenvoudig pak- of woonhuis laat zich met een klein verlies van muur- of metselwerk zeer gemakkelijk uit elkander nemen en met dezelfde bouwstoffen elders oprigten. De plaatsen, die zij tegen inwatering voorzien willen, worden, bij gebrek aan lood, met koper gedekt, en van dat metaal worden ook de goten gemaakt, zoo als ook de lijsten en het beslag van gevels en poorten. Daar ik geene bouwkundige kennis bezit, weet ik ook geene benaming te geven aan den stijl, dien zij in hunne bouworde volgen, maar men merkt niettemin daarin eene regelmatigheid en overeenstemming op, die voor het gezigt zoo aangenaam zijn, als dezelve de nieuwsgierigheid opwekken, om ook het binnenste der gebouwen te zien, te meer, daar de meeste groote huizen, gelijk ik reeds heb aangehaald, met eenen muur en een voorplein van de straat zijn afgescheiden. Zij houden veel van eenen ruimen ingang, en van eene groote en kostbare poort en luifel, die wel het meeste sieraad van den gevel uitmaken, en naast een aantal raamwerk gewoonlijk op den regtervleugel van het huis staan. Het schijnt, dat zij, om licht en vrolijkheid in de huizen te winnen, eerder verkiezen in de breedte dan in de diepte te bouwen. De huizen nemen van achteren meestal den vorm van een' driehoek, en verschaffen daardoor van zelve eene geschikte plaats voor eenen tuin, die, hoe klein dezelve ook somtijds wezen moge, echter altoos met kunst en smaak is aangelegd.

De ligging van het Japansche Rijk vereischt van zelve eene verscheidenheid van middelen van vervoer, ten einde de gemeenschap langs de woeste zeeën, snelvlietende stroomen en ondiepe rivieren te onderhouden; en wie de kaart van Japan vóór zich neemt, zal het niet vreemd vinden, dat de Japanners, met behulp hunner vaartuigen, zelfs tot in het bergachtigste gedeelte van hun Land kunnen doordringen. Zij zijn in het zamenstellen dier bodems, even als in alle andere inrigtingen, zich zelven gelijk gebleven en maken daarin geene verandering, noch wijziging, volgens de Europesche of Chinesche vaartuigen, die zij toch jaarlijks zien. Hunne grootste schepen zijn de vaartuigen of barken, welke van *Matsmaye*, op de kust van *Jesso*, over en weder naar *Nipon* varen en die omtrent 60 tonnen goederen laden, behalve dat er eene goede plaats voor reizigers en scheepsvolk overblijft. Dezelve zijn tot honderd Amsterdamsche voeten lang, 25 à 30 breed, en gaan zelden meer dan zes voet diep. Het boord van deze vaartuigen loopt van het midden tot aan den voorsteven zeer spits toe, doch de achtersteven behoudt deszelfs volle breedte; zij zijn doorgaans gebouwd van ceder- of dennen- en boven water veel van kamferhout en voeren eenen zwaren mast, een weinig meer achterwaarts dan de helft van het schip, waaraan zij een ontzettend groot vierkant zeil hijschen; ook staat er op den boeg nog een kleine mast, om een dergelijk klein zeiltje of kluiver te kunnen gebruiken. Alle vaartuigen, zonder onderscheid, mogen aan den achtersteven niet digt getimmerd worden, hetwelk in verband staat met de wet, welke den Japanner verbiedt, het Land te verlaten; het roer hangt daardoor in eene opening tusschen den achtersteven, zoodat de hekbalken in het midden gescheiden zijn, en hierdoor het vaartuig zeer zwak en voor verre reizen hoogst gevaarlijk is. In plaats van de kiel met koper te bekleeden, worden de schepen op strand gehaald en door een ligt houtvuur van onderen geschroeid of gebrand. De Japanners kennen het gebruik van pik noch teer, en voorzien boven water alles, wat aan inwatering onderhevig

is, met koperen platen, en, nadat het vaartuig geladen is, met groote stroomatten, welke de lading onder het dek zoowel als den bovenlast beveiligen. Zij weten deze vaartuigen, even als hunne huizen, door het afschutten met schermpjes en papieren ramen, tusschendeks voor reizigers zeer aangenaam en bewoonbaar te maken, en niets gaat de zindelijkheid der Japansche vaartuigen in het algemeen te boven. De zeilen zijn van katoen geweven, en de touwen meerendeels van stroo of van den draad van den bezemboom, somtijds ook van vlas of katoen vervaardigd. Het roer wordt tusschendeks bestuurd en er is derhalve altijd iemand noodig, om den stuurman op te geven, hoe hij sturen moet, waarvoor zij hunne vaste termen hebben. Hij gebruikt alleen een kompas tot wegwijzer en steunt verder op zijne ondervinding, die hem zelden bedriegt; ook hebben de Japanners daarenboven het geluk, meest overal, bij het opkomen van slecht weder eene veilige haven te vinden. Zij zijn overigens stoute zeelieden, die zeer knap met hunne vaartuigen weten om te gaan. Wanneer het stil weder is, nemen zij de lange riemen te baat, die wel juist bij die groote vaartuigen weinig nut doen, maar bij kleinere met buitengewoon goed gevolg gebruikt worden. De meeste barken zijn versierd met een' grooten tros van zwart, gevlochten koord, welke vóór den steven hangt, alsmede met één of meer vlaggetjes, op welke het wapen van hunne provincie of wel een cijfer prijkt, en in de kajuit vindt men altijd een fraaije *Mia* of een tempeltje met een afgodsbeeld, hetwelk, vooral door de zeelieden, trouw wordt aangebeden en vereerd.

Men telt in Japan, behalve de bovengenoemde lastbark of *Sakay Boené*, de volgende verschillende soorten van vaartuigen, als: *Haya Boené* of veerschuit, die van een zeil en acht riemen is voorzien. Men kan in dit vaartuig in bijzondere gevallen zelfs zestien riemen aanbrengen, zoodat men met hetzelve altijd slechts korte reizen maakt.

Ban Foené is een wacht-vaartuig der policiebeambten, en wordt ter reede van *Nagasakki* gebruikt. Hetzelve voert het wapen der stad en het Keizerlijk

cijfer, en wordt des avonds door lantarens, waarop diezelfde figuren geschilderd zijn, verlicht.

Kawa Foené, een riviervaartuig, hetwelk vooral op de binnenwateren in de omstreken van *Miäco* en *Ossacca* wordt gebruikt; hetzelve is ongemeen zindelijk, en wordt, behalve als lastvaartuig, ook als speeljagt gebezigd, tot welk einde hetzelve door het opslaan van eene tent met vertrekjes zeer spoedig kan worden ingerigt.

Watasi Foené, een overhaalvaartuig, dat op de snel stroomende en ondiepe rivieren gebruikt wordt, en een' geheel platten en veerkrachtigen bodem heeft. Dit vaartuig wordt niet op dezelfde wijze als andere getimmerd, maar bestaat uit dunne planken, die met bamboes aan elkander zijn genaaid.

Nezoemé Boené, eene lastpraauw in den vorm onzer zolderschuiten, en tot hetzelfde einde om goederen te lossen ingerigt.

Kayo Boené, eene sloep, die de groote vaartuigen gebruiken, om van en naar boord te varen en die zij in zee op den boeg van het schip plaatsen.

Sakkana Boené, een visschersvaartuig, voerende een matten zeil of ook wel riemen naar verkiezing. Deze zijn vooral zeer scherp, en ik moet ten opzigte der Japansche riemen opmerken, dat men met dezelve veel meer kracht kan doen, dan wij met de onze; dezelve zijn veel langer, staan eenigzins rond, en hangen met eene kleine speling, in een touw, aan het boord vast; de roeijer, die alleen in eene staande houding dezelve in beweging kan brengen, wrikt gestadig met eene groote kracht den riem heen en weder, niet in eene rigting dwars van het vaartuig, zoo als bij ons de riemen worden gebruikt, maar langs scheeps, en daar de riem nimmer uit het water komt, is de beweging minder zwaar; terwijl ik vermeen, dat één derzelve twee van onze riemen in kracht overtreft, en het werk vooral niet vermoeijender is.

DIVERSEN.

Men herinnere zich uit de voorrede, van waar de verdeeling der twaalf hoofddeelen, in dit Werk voorkomende, is ontleend. Dit Hoofddeel heeft geene bijzondere bestemming, en zoude zeer uitgebreid kunnen worden, wanneer men over eene menigte zaken wilde handelen, welke nog onaangeroerd zijn; mijn doel was alleen een *Kort Overzigt* of eene *Schets* van het Japansche Rijk te geven, en ik hoop dit oogmerk te hebben bereikt. Liever wil ik in dit Hoofddeel iets zeggen van de Hollandsche Faktorij te *Nagasakki*, en van de belangrijke zoogenoemde Hofreis naar *Jedo*, en dit alles laten voorafgaan door een uittreksel uit mijn dagboek, op de reis van Java naar Japan gehouden, hetwelk vooral opmerkelijk is ten aanzien van het ceremoniëel, dat er bij de nadering en aankomst door vreemdelingen moet in acht genomen worden.

REIS VAN JAVA NAAR JAPAN.

De Handel tusschen Neêrlandsch Indië en Japan wordt gedreven met twee schepen, die jaarlijks omstreeks het laatst der maand Junij of in het begin van Julij te *Batavia* worden uitgerust.

In het jaar 1820, toen ik mijne eerste reize naar Japan deed, werden hiertoe de koopvaardijschepen *de Nieuwe Zeelust* en de *Fortitude* gekozen, en ik bevond mij op den eerstgemelden bodem, groot 300 lasten, welke door Kapitein P. ZWART gevoerd werd. Wij gingen den 17[en] Junij des morgens vroeg onder zeil, en salueerden de reede van Batavia met zeven schoten. De stilte belettede ons, om zelfs den volgenden dag uit het gezigt der reede te geraken; maar den 19[en] ankerden wij bij den *Zuider Wachter*, en verloren een' man van de equipagie, dien men, op de gewone wijze in de hangmat gebonden, over boord zettede, waarbij, zoo als altijd, eene genoegzame zwaarte van kogels of steenkolen werd gebonden, om het lijk onmiddellijk te doen zinken.

Wij zagen ook het zoogenaamde *Armuiden bankje*, eene zandplaat, welke, met stil water, slechts op eene mijl afstands van het dek te zien is. Den 20[en] ankerden wij bij den *Noorder Wachter*, en zagen aan bakboord de duizend eilanden; den 21[en] ankerden wij wederom 's avonds, en er stierf weder een man van het scheepsvolk.

Den 22[en] ligtten wij bij tijds het anker met eene goede bries en zagen *Lucipara*, een onbewoond eiland; nu en dan hadden wij zware donderbuijen, zuidelijken wind en frissche koelte. Wij kwamen 's avonds ten anker, vermits het moeijelijk en ongeraden is des nachts door de straat *Banka* te zeilen. Heden verloren wij den derden man van ons scheepsvolk, en hadden nog vele zware zieken, zoowel onder de Europesche als Maleysche matrozen (1).

---

(1) Niet alleen is de reede van Batavia als ongezond bekend, maar dikwijls ziet men op de schepen, welke lang in Indië blijven, zich eene sterfte openbaren, alsof de bodem zelf besmet ware, welke besmetting zich aan het scheepsvolk mededeelt. Dit scheen althans het geval met den *Nieuwen Zeelust*, die nu, sedert deszelfs vertrek uit Europa, in den tijd van twee en een half jaar, slechts weinigen van de uit Holland medegenomene equipagie over had, en reeds tweemaal de matrozen met vreemdelingen en Maleyers had

Den 23^en^ Junij kwamen wij in de straat *Banka*, en stuurden langs de Sumatrasche kust, die laag, en in deze streken zeer weinig bewoond is; zagen aan stuurboord, op het Eiland *Banka*, den berg *Manopin*, doch hielden zoo kort mogelijk bij de Sumatrasche kust, omdat er aan de overzijde vele klippen en banken liggen. Men heeft altijd goede verkenning aan de peilingen op de hoeken van het land van *Sumatra* en aan het lood; doch de groote boom, dien men bij de kaart op de tweede punt plaatst, hebben wij evenmin toen, als in eene volgende reis, die ik in 1825 deed, aangetroffen. Ook den 24^en^ des avonds moesten wij weder voor anker komen, schuins over *Muntok*, de hoofdplaats van het eiland *Banka*.

Den 25^en^ raakten wij eindelijk buiten de straat, zagen den mond der rivier van *Palembang*, en een aantal rooverspraauwen, en te 8 ure de zoogenoemde klip *Fredrik Hendrik*, eene uitstekende rots, welke tot het Eiland *Banka* behoort, en vooral bij den ingang van de straat oplettendheid vereischt.

Den 26^en^ zagen wij de zeven Eilanden, bij de Maleyers *Pulo Toejoe* genoemd, welke, volgens onze waarnemingen, te oostelijk op de kaarten aangeteekend zijn.

Den 28^en^ zagen wij des namiddags aan stuurboord de *Vittory*-Eilanden, en bevonden ons, volgens waarnemingen, weder op 1° 22′ Noorder Breedte en 105° 37′ lengte oost van *Greenwich*.

Den 30^en^ hadden wij zware onweêrsbuijen; het schip slingerde geweldig.

Den 17^en^ Julij was de lucht betrokken en zeer buijig, zoodat er eene rif in het voormarszeil werd gelegd.

---

moeten voltallig maken. Onder anderen had hetzelve vóór twee maanden negen man bekomen, die van een Amerikaansch schip ter sluik waren overgeloopen, van welke er reeds vijf dood zijn, en de negende op Japan is begraven geworden. Ook sinds de reize, die dit schip nu ten tweedenmale naar Japan deed, is wederom de geheele equipagie, van den kapitein tot den kajuitwachter, uitgestorven, en de bodem zelf is, niettegenstaande vele voordeelige reizen, nimmer weder in Holland teruggekomen.

Hierbij gebeurde het ongeluk, dat een man van de ra viel, en hevig gekwetst werd, zoodat hij binnen weinige minuten overleed.

Den 2en hadden wij den wind W. Nw. met zware buijen; konden geene breedte krijgen, en waren, volgens gegist bestek, op 7° 38′, N. b. en 105° 13′ lengte beoosten *Greenwich.* Des namiddags gisten wij het Eiland *Pulo Condore* 16½ mijlen van ons, doch liepen het niet in het gezigt, maar stuurden op *Pulo Sapatu* aan, om daaraan eene zekere verkenning te krijgen. *Pulo Condore* wordt bewoond door Cochin-Chinezen. De Engelschen hadden er in 1702 een fort, maar schijnen er geen voordeel genoeg in gezien te hebben, om dit etablissement aan te houden.

Den 3en hadden wij voor onze middags-breedte 9° 20′ en 107° 8′ lengte. Wij ontdekten des namiddags *Pulo Sapatu*, eene klip, welke eene allervreemdste vertooning in zee oplevert. Men zoude in de tijden, van welke de fabelkunde gewaagt, met regt deze rots voor eene wijkplaats der zeegoden gehouden hebben, dewijl dezelve zich zeer steil en wit vertoont, waardoor het schijnt, alsof er midden in zee een paleis gebouwd is. Het Maleysche woord *Pulo Sapatu* beteekent Chinesche schoen; en inderdaad, dit eiland heeft dien vorm, wanneer men het Nw. tot W. t. N. van zich brengt. Men ziet ook even achter de groote klip de zoogenoemde *Katwijks-eilanden*, eenige kleine uitstekende rotsen, en boven alle die klippen vliegen steeds eene menigte van vogels, waarvan wij er verscheidene bij het schip kregen.

Wederom hadden wij een' doode onder de Bengaalsche matrozen; dezelve werd door zijne makkers eerst zindelijk gewasschen, kreeg voorts zijne beste kleederen aan, waarna men hem het schip ronddroeg, en, onder het aanheffen van gebeden en gezangen, in kleeden gewikkeld, over boord zettede.

Van den 4en tot den 9en Julij verloren wij nog een' Bengalees, en met het slechte regenachtige weder waren die ongelukkige inlandsche zieken, welke men niet anders dan in de boot op het dek konde logeren, zeer te

beklagen. Evenmin als de Europeanen, in hun logies, op het gezelschap der Bengalezen gesteld waren, zouden deze zich onder hen willen begeven. Zij koken hunnen eigen' pot, hebben hunne eigene stookplaats en keukengereedschap, en zouden niet dan welligt alleen in den uitersten nood iets eten, hetwelk door de hand van een' Europeaan was gegaan. Wij kregen voor ons bestek 16° 24′ Nb. en 114° 16′ lengte en loodden op de *Macclesfields*-bank.

Den 11en Julij hadden wij eene betrokken lucht en een' toenemenden wind uit het Westen tot W. Nw. Wij legden twee reven in de marszeils, borgen klein zeil, bragten de lenspoorten aan de kajuitsramen, en draaiden bij voor de fok, kluiver en bezaan. Veel zeewater kregen wij over, en hadden 's nachts hevigen storm, met zwaren regen.

Den 12en stuurden wij, het weder bedaarder zijnde, weder koers.

Den 14en was er stilte met ontzaggelijk zware deining; wij peilden ten 12 ure *Pedro Branka*, naar gissing twee mijlen van ons, en zagen 's namiddags aan bakboord de Chinesche kust. De hevige kentering der stroomen, die hier elkander ontmoeten, zoude dikwijls doen gelooven, dat men op eene bank ware; het water bruischt alsof het kookt; niettemin heeft men hier eene diepte van 40 vademen, en geen onheil van ondiepten te vreezen.

Den 15en was het water zeer vuil, en als met eene soort van slijm bedekt; dit is een uitwerpsel van visschen, hetwelk de zeelieden op storm verdacht doet zijn; inderdaad was dit nu het geval, vermits de wind hevig toenam, en er moesten weder reven in de marszeils gelegd worden. Wij hadden volgens gegiste breedte 22° 23′, en moesten dus in de Straat *Formosa* zijn.

Den 16en was het weder zeer onstuimig, doch minder hevig dan de zee, die van alle kanten opliep en het schip allergeweldigst deed werken. Wij waren sterk om de Oost gezet.

Den 17en waren weêr en wind handzamer, maar het water altijd zeer hol. Wij hadden, volgens waarneming, voor de middagsbreedte 24° 52′, en daar de instructie, welke de Japansche ambtenaren van Batavia medekrijgen, zegt, om het geheime sein, dat de Japanners telken jaar opgeven, om het volgende jaar bij het naderen der Japansche kust ter verkenning te hijschen, op 25 graden te openen, had die plegtigheid na het opmaken van het bestek plaats.

Het bedoelde sein was eene vlag, met de kleuren wit, rood en wit, horizontaal onder elkander, om van den voortop te hijschen, als men in het gezigt van Japan is, en des avonds eene lantaarn.

Den 18en hadden wij den Noordhoek van het Eiland *Formosa* in het zuiden van ons, en rekenden derhalve in de Japansche Golf te zijn.

Den 21en was de wind zuidelijk, met eene bramzeils-koelte, en wij hadden voor middagsbreedte 31° 11′.

Nu werd er gezorgd, om, bij eene gunstige gelegenheid, alles tot het binnenzeilen der Japansche reede in gereedheid te hebben.

Den 22en Julij was de wind Z. W. Wij zagen met den dag de *Kosiki*-eilanden, welke tot het gebied van den Landsheer van *Sadsuma* behooren. Daar de wind ging liggen, werden wij door den stroom tot bij de Baai van *Amaxa* gedreven. Dit was ook het geval met de *Fortitude*, welke wij, na dezelve verscheidene dagen gemist te hebben, hier terug vonden. Tegen den avond werkten wij op tot op de hoogte van Kaap *Nombo*, en des namiddags kwam ons eene sloep op zijde, met de zoogenaamde geheimmeesters, die eene wacht aan de kusten hebben, en tevens door de uitkijkers worden gewaarschuwd, om bij de nadering van elk vreemd schip naar buiten te gaan, ten einde hetzelve te verkennen. Zij bragten een document mede, door het Hollandsch Opperhoofd geteekend, om den naam van het schip, enz., op te geven; dit stuk werd ons in eene doos, aan eenen langen stok gebonden, overhandigd, en zij bekwamen het op

dezelfde wijze ingevuld terug, zonder dat één hunner een' voet aan boord van ons schip zettede.

Den 23^{en} viel er des morgens vroeg aanhoudend dikke regen, naderhand klaarde het weder op en werd het zeer warm. Wij voedden alle hoop, om heden, met de zeebries, de Baai van *Nagasakki* te bereiken.

Het gebruik en de wet brengen mede, dat geen schip den *Papenberg* mag voorbij zeilen, zonder dat twee personen van het binnenkomende schip, als gijzelaars, bij de *Cavallos*, den ingang der Baai, aan de Japanners zijn afgeleverd, en ik had mij uit nieuwsgierigheid aangeboden, om tot deze zending te behooren. Te twee ure kwam inderdaad de sloep aan boord, met een bevel van de Faktorij, om ons aan wal te begeven; in dit vaartuig bevonden zich twee Japansche tolken, DENZIJEMON en ZEROSKI, de eerste ook onder den naam van *Schuitje* en de andere onder dien van *Jager* bij de Hollanders bekend, vergezeld van eenige gewapende stads-banjoosten.

Het was ons zeer vreemd, door den eersten Hollandsch te hooren spreken, en hunne nieuwsgierigheid deed ons, door een onderhoudend gesprek, den tijd kort vallen. Wederkeerig deden wij elkander de eerste vraag naar het schip de *Louisa Mathilda*, dat in het voorgaande jaar van Japan gezeild en niet te regt gekomen was, waarop niemand voldoende konde antwoorden, en waarvan ook sinds nimmer iets ontdekt is. Het verlies van dit schip werd algemeen toegeschreven aan het verkeerd stuwen van de zoo moeijelijke koperlading, waardoor hetzelve waarschijnlijk in volle zee uiteengewerkt en te gronde is gegaan. Wij bewonderden middelerwijl de heerlijke baai van *Nagasakki*, die, wanneer de Hollandsche schepen binnenkomen, van vaartuigen wemelt. De wachten, welke hier en daar ter zijde van de baai liggen, zijn met schanskleeden versierd, zoowel als de vaartuigen, welke zich *ex officio* in de baai bevinden. Er heerscht eene algemeene drukte en vrolijkheid, en vooral in het hart dergenen, die sinds acht maanden van alle

gemeenschap met hunne landgenooten waren verstoken geweest, alsmede van hen, die, na eene zeereis op zulk eenen grooten afstand van het Vaderland, zich weder in de nabijheid van vrienden, en in zulk een belangrijk Land, bevinden. Weinige oogenblikken, nadat wij den *Nieuwen Zeelust* hadden verlaten, zagen wij dien bodem de *Cavallos*, of de twee punten op zijde van den ingang der Baai, salueren, terwijl hij door eene reeks van honderd boegseervaartuigen werd opgewerkt; en dit heerlijk gezigt werd nog luisterrijker door de menigvuldige vlaggen, die onze schepen van alle toppen der masten en raas voeren.

Het land aan weerszijde van de Baai is hoog en met schoone akkers bebouwd; hier en daar door dorpen, aan het strand liggende, afgebroken. De acht roeijers van ons vaartuig werkten met alle kracht en snelheid, onder het geschreeuw van *hassien Yosa*, en wij kwamen, na een half uur aldus voortgeroeid te zijn, aan de *Takaboko* of *Papenberg*, die juist den hoek van de stad *Nagasakki* en de *Cavallos* uitmaakt. Wij moesten hier aanleggen bij het vaartuig van den Opperbanjoost, of den gecommitteerde van den Gouverneur, die het bevel over het opzeilen der Hollandsche schepen voerde. Men visiteerde ons, en wij legden een compliment bij genoemden Opperbanjoost af, waarna wij in het vorige vaartuig teruggingen, en verlof kregen om te vertrekken.

Wederom voortroeijende, passeerden wij de keizerswachten, die aan weerszijden van de Baai liggen: dit gezigt en de stad *Nagasakki* vóór zich, met de Hollandsche en Chinesche Faktorijen in het verschiet; de Hollandsche schepen aan het opzeilen; de menigte van vlaggen en speelvaartuigen, die van alle kanten wemelen, en de algemeene vreugde en het gejoel van al het volkje, dat op dien dag in de weer is, maakt, wanneer men dit voor het eerst ziet, een betooverend geheel. Wij landden aan de waterpoort van het eiland *Decima*, en, na een compliment bij den wachthebbenden Opperbanjoost aan de poort, werden wij bij het Opperhoofd

binnengeleid. Het was eenige uren later, toen ons schip voor de Faktorij ten anker kwam, uit hoofde der menigvuldige ceremoniën, die men in acht te nemen heeft, en de vertraging, welke het ankeren aan den *Papenberg*, zoowel als het boegseren met zulk eene menigte van kleine bootjes, vereischt. Zij hebben, behalve het salut bij de *Cavallos*, ook aan de Hollandsche gecommitteerden, die aan boord komen, daarna aan den *Papenberg*, voorts aan de keizerswachten eene dubbele, en vervolgens aan de reede van *Nagasakki* eene begroeting met eereschoten te geven, en dit geschiedt met zulk eene menigte van Japanners aan boord, dat men bijna geen meester van het schip is, nadat men bij den *Papenberg* is aangekomen. Het schip is alsdan onder de policie van het Japansche Bestuur, en de Opperbanjoost, die aan boord komt, gaat niet aan wal, voordat het schip ter reede van *Nagasakki* geankerd ligt, kruid, geweren en wapens heeft gelost, en het scheepsvolk zoowel als de aangekomene passagiers of Ambtenaren zijn gemonsterd. De stukken blijven daarentegen aan boord, en zoo lang de schepen ter reede van *Nagasakki* liggen, zijn dezelve door een vaartuig met Gouvernementsdienaren, die op de Boei van het anker liggen, bewaakt. Zonder een uitdrukkelijk verlof mag niemand van of naar boord varen, en men wordt alsdan nog altijd vergezeld van tolken en bespieders. Aan boord van het schip zelf blijven noch komen Japanners, behalve degenen, wier tegenwoordigheid bij het lossen of laden wordt vereischt; alsdan komt een opperbanjoost, die den ganschen tijd in de kajuit, of achter op het dek, onder eene zonnetent gezeten, het gezag voert. Alles wordt bij het aan boord komen gevisiteerd. Wanneer men, na die eerste drokte op het eilandje *Decima* aangeland, des avonds de poorten ziet sluiten, en in dit klein bestek, onder die naauwgezette bepalingen, zijne vrijheid geheel verloren ziet, is het voor een' pas aankomende schier onbegrijpelijk, hoe het mogelijk zijn kan, zich jaren lang dit leven te getroosten, en ik heb mij zelven in mijn langdurig verblijf aldaar dikwijls afgevraagd, of het de gene-

genheid was der Japansche Natie, dan wel de gewoonte, naar welke zich de mensch weet te schikken, dat wij ons in dit afgezonderd en eenzelvig plekje, met bespiegelende vooruitzigten, gelukkig en tevreden rekenden. Het Opperhoofd, Titsingh, een man van hooge jaren, verklaarde, zijne genoegelijkste dagen op Japan te hebben doorgebragt. Velen zijner opvolgers heb ik in denzelfden zin over *Decima* hooren spreken, en reken het dus, ten vervolge van dit hoofddeel, niet ondoelmatig, ook van deze plaats in het bijzonder te gewagen.

DECIMA,

DE FACTORIJ DER NEDERLANDERS OP JAPAN.

Na den eersten aanleg van het eiland *Decima* hiervoren (bladz. 20) te hebben vermeld, zal mijne beschrijving van het inwendige van dat plekje gronds welligt nog hetgeen men er van verwacht te boven gaan.

De ligging tegen de stad *Nagasakki*, van welke wij slechts door een smal kanaal van omtrent dertig voet breed zijn afgescheiden, maakt, dat men van dien kant weinig uitzigt heeft, te meer, daar de gansche wal met huizen is bebouwd, welke het gezigt op de straat, *Jedomatsi* genaamd, beneemt; doch daarentegen heeft de geheele overige omtrek van het Eiland een vrij gezigt over de uitgestrektheid der Baai, zoowel zee- als landwaarts. Deze Baai is altoos levendig, en er heerscht op dezelve eene gedurige beweging van vaartuigen. Ter linkerzijde ziet men op een bergachtig gedeelte van de stad, alsmede op heerlijke akkers en dorpen, die zich in het verschiet verliezen. In de breede straat van het Eiland, welke, met eene kleine bogt, van de waterpoort tot het andere einde strekt, zijn de huizen der Hollandsche ambtenaren, die ieder eene afzonderlijke woning hebben. Deze zijn een Opperhoofd, een Pakhuismeester, een Scriba of Negotie-boekhouder, een Geneesheer, vijf Assistenten of Klerken en twee Pakhuisknechts. De Nederlandsche Regering geeft hun de tafel, en zij vereenigen zich, met uit-

zondering der Pakhuisknechts, te dien einde tweemaal daags bij het Opperhoofd, die een zeer groot en goed betimmerd gebouw bewoont, hetwelk vooral ook dáárom zoo ruim is ingerigt, om er de Japansche Grooten naar behooren te kunnen ontvangen. De overige huizen zijn naar den rang der bewoners minder groot, en van meerdere of mindere gemakken voorzien, naar mate zij daaraan willen ten koste leggen; meestal gebruikt men het benedenhuis als bergplaats, en het bovenhuis als woning. Behalve dat deze genoemde straat aan weêrszijden ook met pakhuizen tusschen de woonhuizen is aangevuld, staan er ook langs de heiningen of paggers eenige gebouwen als pakhuizen en woningen tot verblijf der Japansche tolken, der *Ottona's* of Burgemeesters van het eiland, der zoogenoemde *Kasserossen* of huisbazen (in het Japansch *kfoemi gasira* geheeten), en der wachten van het eiland, terwijl er voorts nog eene plek gronds overblijft, welke, behalve de koekraal, twee tuinen bevat, waarbij een ruim gebouw, hetwelk gewoonlijk gebruikt wordt ter opneming der nieuwe Opperhoofden, welke aankomen, om hunnen voorganger af te lossen.

Men betaalt jaarlijks, voor al de door ons gebruikt wordende gebouwen, eenen vast bepaalden huurprijs, waarvoor de Japanners de pakhuizen geheel onderhouden en des noods vernieuwen; doch van de woningen gaat hun alleen de ruwe betimmering aan, als: dak, muur, zolder, vlôer, trap, venster, stoep, kombuis en verdere ruwe opstand; doch al het raam- en lijstwerk, behangsels en meubilaire inrigting is voor rekening van den bewoner of zoogenaamden eigenaar, welke echter geene herstellingen zonder toestemming van de huisbazen doen kan. Op dezelfde wijze zijn er ook woningen ingerigt, welke de gezagvoerders der schepen, die op Japan aan wal huisvesten, kunnen betrekken. De huizen der Hollanders zijn wel niet groot, maar zindelijk, en op de Europesche wijze gemeubileerd; men voorziet zich van hetgeen hiertoe vereischt wordt op Java, of de Japanners maken dit naar onze bestelling. Het is geoorloofd zoo vele bedienden te nemen

als men verkiest, doch de mannelijke dienstboden mogen des nachts niet op het Eiland blijven. Hoezeer ik niet weet, dat er eene stellige wet bestaat, welke den Hollanders verbiedt, hunne vrouwen op *Decima* te brengen, hebben de Japanners zulks te allen tijde geweerd, en hunne toestemming daartoe geweigerd. Ook hebben zij nimmer gedoogd, dat een Europeaan zijn kind, hetwelk hij bij eene Japansche vrouw bezit, medename; zulke kinderen mogen niet eens op het Eiland geboren worden, evenmin als er een Japanner op mag sterven, en het wordt als eene bijzondere gunst aangemerkt, als dergelijke kinderen in hunne jeugd op het Eiland mogen komen, en door het koopen van eene dienst, door tusschenkomst en bekrachtiging van het Japansch Gouvernement, mogen worden bezorgd. Deze kinderen staan gelijk met alle overige Japanners, en er wordt in geen geval te hunnen opzigte eenige uitzondering gemaakt.

Uitgenomen den tijd van het lossen en laden der schepen, blijft de waterpoort altoos gesloten. De gemeenschap met de stad heeft alleen plaats door de landpoort, alwaar eene steenen brug over het kanaal ligt. Die poort is altoos bezet met eene wacht van *Banjoosten*, of policiebeambten, welke echter met het inwendige van het Eiland niets uitstaande hebben. Deze houden aanteekening van alles, wat er in- en uitgaat, en laten niemand binnen dan dengenen, die daartoe geregtigd is. Met uitzondering van de opper- en ondertolken, en eenige andere ambtenaren, wordt iedereen gevisiteerd. Voor deze lijfsbetastingen zoowel als de visitatie der goederen is een bijzondere bediende, die op een klein bankje in de poort is gezeten. Echter mag hij de visitatie niet doen, dan in het bijzijn van een' der *Banjoosten*, en hij wordt door zijne landgenooten, die nog al gewoon zijn iets geheims in de mouw te verbergen, oogenschijnlijk gevreesd, doch heimelijk veracht. De vaste, op het Eiland dienstdoende beambten, zijn drie *Ottona's* of eilandsburgemeesters, die elkander dagelijks op den middag vervangen en het Japansch gezag op het Eiland uitoefenen. Zij moeten kennis dragen van alles, wat

er op het Eiland aangevoerd wordt; ook mag er, zonder hun medeweten, geen Japanner bij de Hollanders komen. Het staat aan hen, den tolk of leverancier, die zich aanmeldt, te verzellen, of denzelven een' *Kasseros* mede te geven. Volgens de wet, mag niemand bij de Hollanders komen, zonder door een' dier ambtenaren, of zoogenaamde Dwarskijkers, vergezeld te wezen, hoewel er oogluikend niet stiptelijk aan deze wet wordt voldaan; deze Dwarskijkers zijn echter niet zeer moeijelijk, en hun gezelschap is weinig hinderlijk aan de kleine geheimen, welke men voor hen zou moeten verbergen. Behalve de twee Dwarskijkers der tolken verstaan zij niet eens het Hollandsch, en vallen dikwijls in slaap bij het gesprek, waarvan zij niets begrijpen, en dat zij als steenen poppen aanhooren.

De tolken zijn zeer talrijk; zij hebben hun collegie op het Eiland, alwaar nacht en dag een of twee hunner de wacht houden. Jaarlijks wordt er een van de Oppertolken als Opper-, en een van de Ondertolken als Onder-rapporteur aangesteld, die de zaken over en weder tot de Regering brengen en het bestuur over de werkzaamheden hebben. Een Dwarskijker, die tevens de Hollandsche taal verstaat, maakt met de vier Opper- en vier Ondertolken het collegie uit, of liever sjappen of zegelen de echte vertalingen der orders, briefwisseling, afrekeningen en andere stukken. Meermalen is echter dit getal overcompleet, en er zijn, behalve deze, nog wel een vijftigtal tolken, die in verscheidene rangen zijn afgedeeld, als provisioneele, temporaire, Vice-Ondertolken, leerling-tolken, particuliere tolken, enz., welke in den negotietijd meest allen hunne vaste dienst hebben.

Des nachts is er nog eene wacht op het Eiland van vijf man, die, met de *Ottona's*, één- of tweemaal de ronde doet, en wij zijn door al die bewaking zoodanig voor gevaar verzekerd, dat men gerust met open deuren en vensters naar bed kan gaan.

Wanneer er op het Eiland iets met lossen of laden, of wel in de pakhuizen te verrigten valt, komt er een Opperbanjoost of gemagtigde van

den Gouverneur op het Eiland, met een gevolg van lijfwachten en eenige tolken; zijne aankomst wordt aan de tolken en andere bedienden, die op het Eiland aanwezig zijn, aangekondigd door het schreeuwen van: »*Oeidi di goezarimasi*," hetwelk beteekent: »hij komt!" De *Ottona's* en tolken scharen zich, volgens rang, nevens elkander aan den ingang van het lokaal, waar de Opperbanjoost plaats neemt, en buigen zich wanneer de genoemde beambte voorbijgaat. Deze geeft verlof om de werkzaamheden te beginnen, verleent pasbrieven en zegels, en zendt zijne bedienden, om de sloten der pakhuizen te doen ontzegelen, altijd vergezeld van Onderbanjoosten en schrijvers, die de wacht moeten houden, zoo lang er in het pakhuis wordt gewerkt, totdat hetzelve weder gesloten en op nieuw verzegeld is. Wanneer wij verlangen iets van boord naar onze woning te nemen, moet zulks met verlof van den Opperbanjoost geschieden, en hetgeen als handelsartikel kan worden aangemerkt, gaat in een afzonderlijk of het zoogenaamde *Kambang*-pakhuis, alwaar de ambtenaren en schepelingen hunne goederen bergen, welke publiek verkocht moeten worden. Het is verboden contant geld te bezitten en met de Japansche kooplieden te handelen. Er zijn bepaalde leveranciers voor de Faktorij, die, zoo zij alles niet zelve maken, het verlangde aanbesteden, en op het Eiland bezorgen: voor alles, wat levensmiddelen betreft, hebben wij eenen leverancier, die in de stad, doch even over de brug, woont, en die aan de landpoort, door twee plankjes tegen elkander te kleppen, op het Eiland wordt geroepen. Deze leveranciers hebben een bepaald tarief van alle prijzen, hetwelk wel eens zoo hoog is als de stadsprijzen, ten einde daardoor de kosten hunner inrigting en het onderhoud van zoo vele noodwendige bedienden goed te maken. In het leveren van negotiegoederen of Japansche kramerijen zijn de *Compradoors* zeer billijk, en leveren de beste artikelen. Boejemon en sasaya zijn de twee leveranciers voor lak- en verguldwerk; voor oude modèllen hebben zij een vast en billijk tarief,

maar bij de geringste verandering, die men hun opgeeft, zijn zij schreeuwend duur, en men behoort in de bestellingen zeer naauwkeurig te zijn, dewijl zij zich geene de minste moeite geven in het navolgen van Europesche modèllen, waardoor het stuk, dat aan hunnen smaak wordt overgelaten, doorgaans bedorven wordt. In het algemeen kan men nimmer verwachten, dat de Europesche modèllen, die men hun opgeeft, zoo goed en deugdzaam worden afgewerkt als hunne eigene uitvindingen, even als waren zij jaloersch, dat hunne pracht in de handen van vreemdelingen blinken mogt. Even zoo zijn ook de leveranciers van stoffen, porselein, aarde- en koperwerk. Wil men iets van zilver of goud gemaakt hebben, dan moet men er dat metaal bij geven, want het is verboden hetzelve uit te voeren. Wij zijn ook gebonden aan den timmerman, dien de Opperrapporteur-tolk jaarlijks op het Eiland laat werken. Alle deze lieden zijn voorzien van een sjap of zegel, waarmede zij voor hunnen persoon vrijheid hebben de poort door te gaan. Er zijn ook Japansche Geneesheeren en Naaldstekers, die voor de dienst van het Eiland zijn aangesteld, ingeval de Hollandsche Doctor afwezig is, of zelf hulp noodig heeft, en deze worden te allen tijde aan de poort doorgelaten, zoowel als de tuinlieden, wasschers, enz., welke van de Compradoors een sjap of zegel krijgen, ten blijke van vergunning om op *Decima* te werken. Maar alle deze lieden moeten met hun bloed sjappen, of de voorschriften beëedigen, welke hun ten aanzien van den omgang met de Hollanders worden voorgelegd. Een vreemdeling, die het Eiland verlangt te zien, gaat aan de poort als bediende van een' der tolken of ambtenaren door, of wel bekomt hij daartoe in het geheim verlof van den poortwachter, hoezeer het eigenlijk verboden is. Geen Hollander kan het Eiland verlaten, zonder de goedkeuring van de Japansche Regering door middel der rapporteur-tolken te hebben verkregen; deze wordt nimmer geweigerd, doch hij wordt altoos vergezeld van eenige tolken, banjoosten, klerken en verdere Japansche bedien-

den, die hem als op de hielen volgen, en naarmate het aantal Hollanders grooter of kleiner is, ook in grooter of kleiner getale medegaan.

Eene wandeling in of buiten de stad is altijd eene wezenlijke uitspanning, welke echter, om de kosten, niet dikwijls, althans zelden meer dan één- of tweemaal in de maand, voorvalt, dewijl de wandelaar verpligt is, den trein van Japanners, die hem vergezelt, te onthalen. Men heeft in de omstreken van *Nagasakki* de heerlijkste gezigten en wandelingen, en men bepaalt gewoonlijk op zulk een' dag een vast punt ter vereeniging, hetzij in of buiten de stad, alwaar zich de Hollandsche en Japansche keuken laat vinden, en de vrienden zich onderling vermaken. Bij dergelijke gelegenheden zijn de Banjoosten zeer inschikkelijk, om onze nieuwsgierigheid te bevredigen, en laten ons zelfs, door een' enkelen tolk vergezeld, commissiën verrigten; dit geschiedt ook meestendeels, omdat zij ruim van alles voorzien worden, en zich op hun gemak te goed doen, en welligt meer, dan wij zelve van het onthaal genieten. Het wordt wel oogluikend toegelaten, dat men de winkels binnentreedt, en, door tusschenkomst van den Compradoor, iets koopt; maar voor het overige mag men in geene burgerhuizen komen; de éénigste gebouwen, welke de vreemdeling mag binnen treden, zijn de tempels en beroemde *Tjaya's* of theehuizen, die zoo goed en luimig in de vijfde afdeeling van het Werkje van den Heer MEYLAN zijn beschreven, dat ik daarvan niets meerder zeggen kan, dan dat dezelve ten hoogste geschikt zijn, om een gezelschap van vrolijke gasten op te wachten. Wanneer men in den tempel zijnen intrek neemt, wordt men door den kaalgeschoren' priester in zijn plegtgewaad ontvangen; doch naderhand, nadat de eerste statige opwachting is afgeloopen, is hij de man, die, zwaar beschonken, met zang en dans de meeste potsen aanrigt, en zijne geboden overtreedt, door ham, vleesch, boter, en wat hem meer verboden is, boetvaardig te nuttigen. Alle verteringen, welke in de stad worden gemaakt, betaalt de Compradoor, en brengt

dezelve met twintig pCt. winst in rekening. Ieder heeft zijne loopende rekening met dien leverancier, welke dagelijks wordt bijgeschreven, waarvan men met het einde van elke maand een bewijs afgeeft; even zoo wordt ook gehandeld met alle de goederen, welke van de overige leveranciers gekocht worden. Deze bewijzen worden door het Tolken-collegie geverifiëerd, en vervolgens door de Crediteuren bij de Geldkamer ingeleverd.

Deze loopende rekeningen worden vereffend met de opbrengst der bijzondere *Kambang*-goederen, welke ten overstaan van de Geldkamer verkocht en afgeleverd worden; zij ontvangt het geld van de kooplieden, en opent ons voor dat bedrag een crediet, echter met korting van vijf en dertig pCt., hetwelk dus de belasting op de bijzondere verkoopen uitmaakt. Bij het vertrek der schepen heeft iedereen te zorgen, dat zijne rekening sluit, en de Japanners zijn te dien opzigte zeer naauwkeurig, zoodat er zelfs na de groote drokte, welke bij het vertrek der schepen plaats vindt, en de omslagtige wijze van liquidatie, zelden eene fout wordt gevonden.

De Japanners zijn verzot op al wat vreemd is, en betalen de eene of andere zeldzaamheid, welke in hunnen smaak valt, en voor ons soms van zeer weinig waarde is, dikwijls zeer duur. Indien het nieuwtje er afgaat, stellen zij den prijs daarentegen zoo laag, dat men dergelijke zaken dikwijls terugvoert. De artikelen, waarvoor zij doorgaans een' redelijken prijs besteden, en welke in den bijzonderen Handel geoorloofd zijn, bestaan in sandelhout, bindrotting, klapperolie, kajoepoetilie, drop, saffraan, kinabast, kreeftsoogen, theriae, muskus, aloë, duivelsdrek, arabische gom, ginzengwortel, ijslandsche mos, en meer andere geneesmiddelen; zoo ook horologies, mechaniek of muzijkwerken, oud perziaansch en ander leder, fijn geslepen glaswerken, allerhande bijouteriën en snuisterijen, Hollandsche genees- en sterrekundige Werken, doch vooral vreemde vogels of gedierten. Vele dezer artikelen komen niet op *Kambang*, of worden niet publiek verkocht; maar de tolken zijn de onderhandsche kooplieden, om

zulks bij ruiling met Japansche stoffen, enz. te verhandelen. Er zijn afzonderlijke beambten, onder de benaming van *kennislieden*, die men bij ons schatters zoude noemen, welke alle goederen sorteeren, en aan iedere soort eenen naam geven, naar welke rangschikking de publieke verkoop plaats heeft. Vooraf moet van alles een monster van het artikel zelf aan den Gouverneur vertoond worden, en deze schijnt het voorregt te hebben, om tot den prijs, welken de koopman biedt, zich eene zekere hoeveelheid, en wel het beste, uit te kiezen; hetzelfde heeft plaats met de Burgemeesters der stad *Nagasakki*, en dit is zeer ten nadeele van de kooplieden. Het is daarenboven meer dan waarschijnlijk, dat de Geldkamer alsdan niet de vijf en dertig pCt. regten bekomt, maar dat die Heeren zoo veel minder betalen.

Op den 20en der negende maand moeten de schepen, volgens een keizerlijk bevel, naar de buitenreede of den *Papenberg* vertrekken, en het is wel zonderling, dat dit nog nimmer gemist heeft, hoe moeijelijk het ook dikwijls door weêr en wind geweest is, om de schepen van de stad te brengen. Zij bekomen alsdan het kruid en de kleine amunitie terug, en het eerst aangekomen schip geeft 's morgens en 's avonds het gewone wachtschot. Gewoonlijk krijgt men kort vóór dit vertrek op het Eiland en aan boord der schepen een bezoek van den aftredenden en aankomenden Gouverneur, die elkander in deze maand vervangen. De toebereidselen en de pligtplegingen bij dergelijke gelegenheden zijn niet gering: de straten en de gebouwen worden schoongemaakt, en de grond met een pad wit zand bestrooid. De huizen moeten gesloten blijven, en niemand mag zich op straat begeven. Genoemde Heeren worden bij het Opperhoofd onthaald, en brengen eenen geduchten stoet van gevolg mede. Bij dergelijke gelegenheden moet men zich getroosten, om het Japansch compliment op de matten af te leggen, en zoo lang men hen verwelkomt of hun den afscheidsgroet geeft, op den grond te zitten, op dezelfde wijze, als de Japanners zulks gewoon zijn.

Hoeveel deze wijze ook verschilt van het Europeesch gebruik, zoude

het van vreemdelingen, vooral in hun eigen Land, in het zeldzame geval dat zij met ons spreken, te veel gevergd zijn, indien men begeerde, dat zij zich geheel en al, bijzonder in hunne zeden en gewoonten, naar onze gebruiken zouden schikken; dit ware zelfs met hunne inrigtingen onmogelijk. Indien men daarentegen voor eenen Japanner, die zich op den grond zet, eene Europesche buiging maakte, en hem in eene staande houding wilde toespreken, zoude dit voor beiden zeer oneigenlijk zijn; de een ziet naar boven en de andere naar beneden, terwijl men daarenboven den Japanner op die wijze immer beleedigen moet, omdat deze, zich buigende, tegen de beenen zoude zien, en men in geen geval elkander iets kan aanbieden of een' beker van vriendschap ledigen, zonder alle goede manieren te kwetsen of te verzaken. Het is dus geenszins eene onderdanigheid, die wij aan de Japanners betoonen, door hun bij die gelegenheid een compliment tegen de matten te maken; men volgt het landsgebruik, en het is onbetwistbaar, dat men, bij vreemde volkeren zijnde, derzelver vriendschap wint door hunne gebruiken zoo veel mogelijk te eerbiedigen.

Buiten genoemde plegtige gelegenheden ontvangen wij de Japanners, in den dagelijkschen omgang, naar onze wijze; zij zetten zich op stoelen, en de tolken zijn gaarne aan onzen disch. Zij krijgen tweemaal 's jaars eene partij of gastmaal bij het Opperhoofd, ter gelegenheid van 's Konings Verjaardag en bij het Nieuwejaar, en hebben alsdan de gewoonte, om, behalve dat zij zich zelve ruim te goed doen, al het overschietende mede te nemen; de meesten pakken het eten in papier, en verbergen het in hunne wijde mouwen.

De tolken zijn over het algemeen weinig in de Hollandsche taal bedreven; zij spreken dezelve buiten den negotietijd weinig, en schrijven nog minder die taal; ook wordt van hen niet meer gevergd, dan de Gouvernementsorders verstaanbaar over te leveren, en door hunne tus-

schenkomst de behandeling der zaken te bespoedigen, waartoe geene groote taalkennis vereischt wordt. Al het wetenschappelijke wordt door de Japansche Geneesheeren in *Jedo* oneindig beter verstaan, omdat deze er zich met meer belangstelling op toeleggen; doch niettemin moet ik regt laten wedervaren aan eenige onzer tolken, als de Heeren JOZIWO GONOSKE, SINSAYMON, SAKFSABRO, TJUZERO, TITSNOSKE en KINSAYMON, die te ijverig en in de taal te kundig zijn, om niet als geschikte taalmannen bijzonder vermeld te worden.

Het gansche beheer der Hollandsche en Chinesche zaken is aan den Gouverneur van *Nagasakki* toevertrouwd. Hij is met zijn leven voor onze personen en handelingen verantwoordelijk, en van daar, dat men meer beperkt is, dan anders het geval zoude zijn; want het Hof kan zich op dien grooten afstand niet met huishoudelijke inrigtingen inlaten. Hetzelve doet zijn gezag alleen in bijzondere gevallen gelden, als in het bepalen van den *kopertax*, de verhooging der prijzen, of dergelijke gewigtige gevallen; doch is overigens in geen geval met ons in aanraking, dan door tusschenkomst van genoemden Gouverneur, die wederom zijne burgemeesters en Geldkamer-Commissarissen met het Tolken-Collegie gebruikt, om de zaken onmiddellijk met ons te regelen en af te doen. Het is genoegzaam bekend, dat onze vroegere, zoo voordeelige handel op Japan, die aan de fabrijken op de kusten van *Bengalen* en *Koromandel* zoo veel vertier gaf, en ons daartegen van groote hoeveelheden goud en zilver voorzag, zich thans bepaalt tot een' eenvoudig jaarlijkschen uitvoer van 7 à 11000 pikols koper en 500 pikols kamfer, zijnde dit de éénige artikelen, welke voor rekening van het Indisch Bestuur uitgevoerd worden. De Japanners bekomen van ons, op hun verlangen, poedersuiker, sapanhout, tin, olifantstanden, kruidnagelen, *poetjoek*, *katjoe*, zwarte peper, kwikzilver, lakens, chitsen, goud- en zilverstoffen, fijne hamans, *Taffachelassen*, polemieten, alsmede *ducatons*, welke artikelen alle tot vast bepaalde prijzen

worden verhandeld, en met welker opbrengst het koper, de kamfer en de lasten van den handel moeten worden betaald. Men noemt deze rekening *Kompagnies*, omdat dezelve, geheel afgescheiden van alle andere rekeningen van bijzondere personen, uitsluitend van Gouvernementszaken wordt gehouden. Hoezeer de prijzen der goederen bij een contract zijn vastgesteld, behoort er jaarlijks vrij wat geduld en overreding, om dezelve te bedingen; want bij het geringste verschil, dat er in het aangebragte met hunne oude monsters en stalen bevonden wordt, trachten zij de prijzen te verminderen, hetgeen, eenmaal ingestemd, eene onherroepelijke wet voor het vervolg zoude worden. Het is waar, dat wij dikwijls reden hebben, ons over de tolken te beklagen, welke de éénigen zijn, die onze belangen kunnen voorstaan en overbrengen, en dikwijls van achterhoudendheid moeten worden verdacht; doch hunne betrekking is zeer moeijelijk, daar zij, aan den anderen kant naast hunnen Heer en Meester geplaatst, aangespoord worden, om het belang van hun eigen Gouvernement voor te staan. Somtijds komt men eerst na verloop van eene maand, welke onafgebroken met debatten over den prijs wordt doorgebragt, met elkander overeen, en doorgaans stemmen zij dan eindelijk in eene billijke schikking.

Het Opperhoofd heeft jaarlijks twee vast bepaalde audientiën bij den Gouverneur, de eerste, om de zoogenaamde fassak of recognitie aan te bieden; en de tweede tot afscheid, voordat de schepen naar den *Papenberg* vertrekken. De pakhuismeester vergezelt hem bij die gelegenheden derwaarts, als ook bij de pligtplegingen bij den Rentmeester, bij den Busschieter-meester, bij de twee Opper-Opper-Commissarissen der Geldkamer, en bij de negen Opperburgemeesters der stad *Nagasakki*. Het Opperhoofd is alleen bevoegd een' degen te dragen, en heeft in zijn gevolg, naar de Japansche wijze, twee *hassambakko's*, *Kappa Kago's* en een groot zonnescherm, terwijl de dragers van zijn' *norimond* versierd zijn met het cijfer der Oost-Indische Compagnie, en een' grooten waaijer, dien zij op den rug

in den band dragen, met de kleuren der Nederlandsche vlag. Wanneer de Hollanders in de stad ergens vertoeven, wordt ook de nationale vlag voor het huis gehangen. Zij lokt van alle kanten de nieuwsgierigen, en zal in dit Rijk, zoo lang Japan deszelfs naam behoudt, geëerd blijven, zoo als dezelve tot nu toe aanhoudend geacht werd en ongeschonden gebleven is.

Het eiland *Decima* verliest zich aan den voet van den berg, waartegen de stad *Nagasakki* gebouwd is, doch wordt van de meeste punten ontwaard door de Nederlandsche vlag, die zich boven hetzelve verheft. Ofschoon in het schoonste klimaat, en de gematigde luchtstreek van 32°, 45′ N. B. en 130°, 15′ Ooster lengte van *Greenwich* gelegen, is *Decima* echter niet zeer gezond, doordien hetzelve van grachten en modderbanken is omringd, en sterke hette, zoowel als de vochtigheid, aan de lage ligging eigen is.

De stad *Nagasakki* telt ongeveer eene bevolking van zestig duizend zielen, en is zeer regelmatig gebouwd. Als de éénige plaats, waar vreemdelingen hun verblijf houden, is dezelve zeer welvarend, te meer nog, doordien zij bewoond wordt door eene menigte beambten en voorname kooplieden, en daarenboven een' toeloop van vreemdelingen heeft, die jaarlijks naar *Nagasakki* komen, om hun voordeel te doen, en hunne commissiën voor de grooten des Rijks uit te voeren.

Men telt in en om de stad, zoo ik meen, zestig tempels van verschillende secten, van welke die van den God SUWA de voornaamste is. Deze Godheid is de patroon der stad, waarvan het feest, gelijk ik bladz. 194 heb aangemerkt, op den 9en dag der 9e maand wordt gevierd.

Op zeker plein in de stad wordt eene groote hut van stroo gebouwd, van voren open, en met schanskleeden versierd, waarin de rijkdommen van den tempel, nadat de processie is afgeloopen, worden ten toon gesteld.

De omdragt van het afbeeldsel van SUWA, in eene prachtig verlakte en vergulde kast, deszelfs menigvuldige kostbare wapens en heilige ornamenten, geschiedt door geestelijke bedienden, vergezeld door de Opperpriesters in

palankijns en te paard, de afgevaardigden der Gouverneurs te paard, met een gevolg beambten van allerlei rang, allen in plegtgewaad, en schitterend gekleed, die in de statigste orde optrekken, nadat zij de plegtigheden in den tempel verrigt hebben. Deze bestaan in het overreiken van eenen eenvoudigen beker met Sakki gevuld, tot herinnering aan den stichter, en aan den bekrompenen staat hunner voorouders.

De groote tempel is versierd met vlaggen, en wordt door elk op deze dagen in plegtgewaad bezocht, waarbij hunne offeranden niet vergeten worden. Daarna beginnen de spelen en vertooningen, welke bij beurten door tien of elf wijken der stad jaarlijks worden bekostigd, en waarbij niets ontzien wordt, van hetgene eenigermate tot pracht, luister of vermaak kan bijdragen. Bijzonder zijn het kinderen van zeven tot veertien jaren, welke daarbij de hoofdrol spelen. Iedere straat vormt drie of vier jonge tooneelspelers en geoefenden, om den trein te vergezellen en te besturen. Vooraf gaat een groot gevaarte of eene kap van laken, die, om een' hoepel vastgemaakt, rondom nederhangt. Van den man, die hetzelve op een' bamboes draagt, worden niets dan de voeten gezien, en hij heeft daaraan eene geduchte vracht, vooreerst door het zwaar geborduurd lakensch kleed, dat wel twaalf ellen doek bevat, en vervolgens door de versierselen van het bovenste gedeelte van dit pronkstuk. Hiervoor wordt een zinnebeeldig voorwerp gekozen, bestaande uit vogels of dieren, die bijzonder geacht zijn; een vermaard man of eene beroemde vrouw; ook wel ambachtsgereedschappen; een bosch met sneeuw bedekt, of iets, dat op de welvaart van het Land of zulk eene straat zinspeelt, of ook wel den roem of de eenvoudigheid van het Voorgeslacht herinnert. Daarna volgen vele muzikanten, die met trommels, bekkens en fluiten op het vreemdst uitgedost, en, met den *Ottona* aan het hoofd, door een aantal bedienden, tot de straat behoorende, vergezeld zijn. Hierna vertoont zich een trein van kinderen, die den optogt van een' hunner *Dayries* of groote helden voorstellen. Dit gevolg verdient

inderdaad bewondering; gekleed en gewapend naar de wetten van dien tijd, gaan zij in den statigsten optogt voort, gevolgd van alle dienaren van het Hof, zoowel mannen als vrouwen, die alle pronk van een Japansch Hof en eene pracht en weelde ten toon spreiden, en alle denkbeeld van keurige netheid overtreffen. Bij iederen trein zijn een aantal kleine norimonds en bedienden, om de kinderen, als zij vermoeid worden, op te nemen. Na dit gevolg komen de tooneelkunstenaars; in een oogenblik plaatst men twee à drie banken, elk van eene mat grootte, naast elkander, en daarop eenige schermen en decoratiën, en de Acteurs vertoonen, onder het geluid van *samsies*, trommels en andere muzijkinstrumenten, hun schouwspel, hetwelk niet langer dan een half kwartier uurs duurt, doch, zoowel in spraak, gebarenspel als gevoel, zeer ongedwongen en met geestdrift wordt voorgesteld. Dit afgeloopen zijnde, volgen er eene menigte muzikanten, norimonds, bedienden en familiebetrekkingen, bij de kinderen behoorende, die den trein sluiten, en weder plaats voor de volgenden maken.

De eerste vertooning geschiedt vóór de stroohut, waarvan hiervoren is gesproken, ter eere van den God SUWA, en rondom dat plein zitten eene menigte aanschouwers, onder welke ook de leden der Regering en de Hollanders elk afzonderlijke stellaadjes hebben, om dit feest bij te wonen. De vertooningen geschieden op onderscheidene punten der stad, en de elf of twaalf treinen volgen elkander altijd geregeld, zonder dat er ergens eenige wanorde plaats vindt, niettegenstaande de groote menigte van menschen, welke dit feest bijwonen.

Wanneer de eerste stoet of optogt te zeven ure des morgens opkomt, is het gewoonlijk twaalf ure op den middag, voordat de laatste heeft gespeeld, en tot laat in den avond ontmoet men nog dezelfde treinen aan een ander gedeelte der stad, zoodat men niet behoeft te vragen, of de krachten en vermogens dezer kinderen op de proef gesteld worden.

Het feest duurt verscheidene dagen, maar de 9de en 11de dag der maand *Kfoeguats* zijn de plegtigste, en staan alle bedrijven stil. De geringste *Koelie* is dan als een Heer, en in plegtgewaad gekleed, en alle huizen worden met schutsels en tapijten versierd, en van buiten met schanskleeden behangen, waar achter de vrienden elkander onthalen, en van 's morgens tot 's avonds zich met eten, drinken en muzijk verlustigen. Het valt gewoonlijk iederen inwoner om de vijf of zes jaren te beurt, dat zijne straat in dat kostbare feest moet deelen, en het is onbegrijpelijk, hoe er zulke groote verteringen kunnen goedgemaakt worden, daar er slechts enkele stukken van het vorige jaar worden gebruikt, doch overigens al wat kleeding en opschik betreft, nieuw en van de beste stoffagie, wordt aangekocht. Deze godsdienstige plegtigheid wordt dus, even als alle andere, in Japan met algemeen vreugdebedrijf gevierd, doch zóó eenstemmig en met onderlinge verdraagzaamheid, lust en orde, dat men met de Japanners moet instemmen, dat de Goden niet aangenamer kunnen worden vereerd of gediend; en ik mag er bijvoegen, dat het *Matsurifeest* zoo veel bijzonderheden en verscheidenheid bevat, dat eene uitvoerige en naauwkeurige beschrijving van hetzelve de beknoptheid van dit Werk zoude overschrijden.

Voordat wij het eiland *Decima* verlaten, moeten wij nog een ander plekje gronds bezoeken, waarop de Hollanders veel betrekking hebben; het is: de rustplaats hunner dooden, of de begraafplaats, op *Inassa*, aan de overzijde van de Baai bij den tempel van dien naam gelegen. Dikwijls nemen wij onze wandelingen derwaarts, en komen nimmer op die plaats, zonder bevreemd en getroffen te zijn door de herinnering aan de nagedachtenis onzer vrienden, welke hier door fraaije grafzerken en monumenten, met Hollandsche opschriften, onder zulk eene menigte van Japansche graven, in aandenken worden gehouden. Men vindt wel de meeste onzer graven niet ver van elkander, maar toch tusschen Japansche vermengd, en dit is al weder een bewijs, dat de Japanners niet zoo klein-

geestig zijn als zij schijnen, daar zij evenzeer zouden kunnen vergen, deze overblijfselen van vreemden naar eene ver afgelegene plaats te voeren, of, gelijk men hen van vroegere tijden nageeft, in zee te werpen. In tegendeel, de priester van dien tempel, welke een naauwkeurig register van de aldaar begravenen houdt, doet zijne dienst voor de overledene Hollanders, even zeer als voor de afgestorvene Japanners. Men vindt op de graven dikwijls bloemen, rijst en water geofferd; ook worden dezelve zindelijk onderhouden, waarvoor jaarlijks eene kleine gift aan den genoemden tempel geschiedt. Wanneer een Hollander op Japan sterft, wordt hij door den Opperbanjoost vóór de begrafenis geschouwd, en in tegenwoordigheid van de Onderbanjoosten gekist. Het Eiland rondgedragen zijnde, gevolgd door de aanwezende Europeanen, zet men het lijk in eene sloep, hetzij aan de waterpoort, of in de stad aan den zoogenaamden Mosseltrap, en twee of meer vaartuigen vergezellen de begrafenis. De priester, met twee zijner onderpriesters, ontvangt het lijk aan den ingang van den tempel, en geleidt den trein naar het graf, alwaar een tafeltje in gereedheid is gebragt, op hetwelk zich twee vazen bevinden, in welke welriekende pitten ontstoken zijn, alsmede twee borden banket, met een klein bekken. De kist op den rand van het graf gebragt zijnde, plaatst zich de priester vóór dezelve en vóór het genoemde tafeltje, en doet een luid gebed; de jonge priesters slaan tusschen beide op het bekken, en eindelijk geeft hij met den staf, dien hij in de hand houdt, drie slagen op de kist, onder het herhaald uitroepen van *Namoe Amida outs!* hetwelk beteekent: »God AMIDA! bid voor hem." Hiermede eindigt de plegtigheid, en de priester neemt de twee flesschen arak, twee lange pijpen, en het zwart satijnen kleed, waarmede de kist gedekt was, en welk een en ander hem, volgens oud gebruik, wordt aangeboden, in dank aan.

REIS NAAR JEDO.

De Hollanders, die in Japan hun verblijf houden, worden daar niet zoo zeer als kooplieden beschouwd, maar veeleer als Beambten, of, gelijk de Japanners hen noemen, *Jakfnins*, om de vriendschapsbetrekkingen tusschen de beide Natiën te onderhouden. Het is in die betrekking, dat zij toegang hebben tot het Hof, werwaarts zij dan ook vroeger als zoodanig jaarlijks eene reis deden. Sedert 1790 echter heeft dit slechts om de vier jaren plaats, terwijl in de tusschenjaren de bepaalde geschenken door eene Commissie van tolken en andere bedienden worden opgevoerd, als wanneer de in *Jedo* blijvende Gouverneur van *Nagasakki*, in hunnen naam, de pligtpleging ten Hove onder het aanbieden van die geschenken aflegt.

Wanneer de tijd voor deze reis nadert, wordt er vrij wat toestel gemaakt, en zijn de Japanners nog meer bezorgd, dan de Hollanders zelve, om met het gansche gevolg in de uiterste orde en netheid te verschijnen. Voor deze laatste, die zelden in het geval komen, om zulk eene belangrijke reis ten tweedenmale te doen, is het inwinnen van berigten, omtrent het belangrijkste wat hun kan voorkomen, en omtrent de gebruiken, welke zij in acht te nemen hebben, alsmede het kennismaken met de reisgenooten, en het aanschaffen van benoodigdheden, de voornaamste bezigheid. Men is gewoon zich tot deze reis meer dan naar gewoonte uit te dosschen, als een overblijfsel der in oude tijden bestaan hebbende Indische gebruiken;

men voorziet zich ook in het bijzonder van kleinigheden, als: kralen, glazen, pennetjes, ringetjes, spelden, knoopjes en andere Neurenberger bijouteriën, om op de reize onder de geringe lieden uit te deelen, die er eene bijzondere waarde aan hechten, om het een of ander uit de handen van een' Hollander of eenigen anderen vreemdeling te ontvangen; waarom zij zich ook alle moeite geven, om de Hollanders te zien, en nog meer, om eene gedachtenis van hen te bekomen.

Toen ik het genoegen had de Hofreis mede te doen, was de Heer J. COCK BLOMHOFF, Ridder der Orde van den Nederlandschen Leeuw, en Opperhoofd van onzen Handel op *Decima*, de Nederlandsche Gezant, welke dezelve ten tweedenmale deed, en dien ik als *Scriba* of Secretaris, met den Geneesheer N. TULLINGH, vergezelde.

De Japansche beambten bestonden uit eenen Opperbanjoost, die het hoofd is van den trein, en, doordien hij met een' Keizerlijk gezant reist, overal wordt geëerbiedigd en ten trouwste gediend. Zijne onderhoorigen zijn drie Onderbanjoosten, en wij hadden verder tot onze hulp en gezelschap den Oppertolk ZOEJENAGA SINSAYMON, den Ondertolk NAKAJAMA SAKFSABRO en den Vice-Ondertolk SIGE TOKIZERO. Om een denkbeeld van den grooten omslag dezer Reis te geven, zal ik in het kort eene schets laten volgen van den geheelen optogt der geschenken en bagaadje, naar de volgorde, zoo als die langs de wegen worden vervoerd.

De zoogenaamde Hofreisbark, waarvan wij voor ons zelve alleen gebruik maken van *Simonosekij* naar *Osacca*, vertrekt eenige dagen vroeger van *Nagasakki*, alleen beladen met de mondbehoeften, bestaande in een dertigtal kisten, en van de overige bedienden eenige bagaadje, die men vooreerst niet noodig heeft. Al het overige gaat over land, beginnende met tien of twaalf lange koffers, volgepakt met lakens, chitsen, polemieten, lakenrassen, kroonrassen, perpetuanen, Taffachelassen, Armozijnen, goudstoffen en wat meer voor geschenken bestemd is, alles naauwkeurig

afgemeten en ten zorgvuldigste in geolied papier gepakt, vervolgens met eene fijne mat, en daarna met eene stroomat, die allen op eene bepaalde maat en vorm zijn vervaardigd, omwonden, terwijl men eindelijk de kast of den koffer met zwart touw digt bindt, verzegelt, en op eene slede of berrie vastsjort, welke laatste tevens aan den langen stok of boom is vastgemaakt, waaraan die last door twee of drie man wordt gedragen.

Twaalf tot vijftien gezadelde paarden, ieder beladen met twee à drie knasters, of dozen van stroo gevlochten, welke uit- en inwendig met sterk papier beplakt, en, even als de koffers, allerhande stoffen tot geschenken bevatten, en voorzeker niet minder goed verzorgd zijn.

Wij hadden ook ditmaal twee extra-koffers, met pendules, tot buitengewone geschenken bestemd, die onder de andere geschenken werden opgevoerd, en te zamen eenen afzonderlijken trein uitmaken, welke altoos eenige uren vooraf gaat, onder het beheer van een' treinmeester, twee schrijvers of klerken der tolken, een' koeliemeester, en nog een paar gouvernements-bedienden, die, behalve de koeliemeester, gedurende deze reis altijd twee sabels dragen; sommigen hebben een *norimond* of palankijn, en de anderen huren beurtelings een' *Cango* of draagstoel, om uit te rusten, en elkander ter bewaking dier goederen te vervangen.

Daarna volgen onze groote bagaadjekoffers, welke ook ingepakt zijn, en niet dan in groote steden worden geopend. Het Opperhoofd heeft twee zeer groote kasten of koffers, en vier knasters, en de *Scriba* en doctor hetzelfde met hun beiden. Opperbanjoost, tolken, Onderbanjoosten, alle zijn in hunne bagaadje bepaald, doch het een met het andere genomen is eene vracht, waartoe ten minste honderd menschen en twintig paarden worden vereischt, dewijl ook onder deze bagaadje het beddegoed van al de bedienden is begrepen, hetwelk op paarden wordt vervoerd. Eenmaal met de bark in *Osacca* aangekomen, moeten alle de goederen, welke tot dus verre van *Nagasakki* in de bark geladen waren, ook over den groo-

ten landweg worden gedragen, hetgeen den hiervorengemelden trein alsdan met een veertigtal goed voorziene kisten en koffers vermeerdert.

De mondbehoeften, welke door het Opperhoofd worden medegenomen, bestaan in wijnen en andere dranken, boter, kaas, gerookt en gezouten vleesch, koffij, suiker, specerijen, banket, confituren en wat meer van dien aard en in Japan niet te bekomen is; doch wild, gevogelte, vooral goede hoenders, groenten, visch, enz. vindt men overal genoegzaam, en dit weten de koks zich zeer goed aan te schaffen, om ons dagelijks eene goede tafel te bereiden. De twee Japansche koks, die ook op het Eiland bepaald in dienst van het Opperhoofd zijn en ons vergezellen, hebben altijd twee stel tafelgereedschap voor drie of vijf personen bij zich, hetwelk in een daartoe ingerigt buffet wordt geborgen, met eene kleine provisie van hetgeen zij voor weinige dagen denken noodig te hebben; de eene bestelt het eten in de middagherberg, en de andere zorgt voor 's avonds; zij reizen des nachts of vroegtijdig genoeg vooruit, om alles in te rigten, en vinden in de bepaalde logementen, keuken en verdere noodwendigheden ter hunner beschikking, zoodat wij het genoegen hebben, des middags en 's avonds altijd de tafel gedekt te vinden; zelfs draagt men bij ieder buffet drie stoelen en eene tafel mede, en men wordt in den beginne zeer verrast, van zich, zoo geheel afgescheiden van al wat Europeesch is, eensklaps in een vertrek te vinden, waar de tafel, met welbereide spijzen voorzien, het denkbeeld van zich in zulk een vreemd Land te bevinden geheel wegneemt. Ons beddegoed wordt ook in groote kisten medegevoerd; doch behalve het tot dus verre vermelde is er niets in ons persoonlijk gevolg, hetwelk afzonderlijk eene meer volledige beschrijving verdient.

Vooraf gaat een Treinmeester, met een' Koeliemeester, waarna de twee jongste Onderbanjoosten in *norimonds* volgen, elk met zijn' bediende bij zich, en vergezeld van twee *hassambakkodragers*.

Ook is er doorgaans een schrijver van de tolken, welke dezen trein in

zijn' *Cango* of draagstoel voorafgaat, daarna de Vice-Ondertolk en Ondertolk, ieder met zijnen bediende, en twee *Hassambakkodragers*.

De Hollandsche Geneesheer in zijn' *norimond*, een der vaste Japansche bedienden van het Opperhoofd op *Decima*, en een bediende, die het Japansch Gouvernement hem gedurende de reis toevoegt, welke laatste tevens eene soort van Dwarskijker is.

De medicijnkist, door twee man gedragen wordende, met kleeden overdekt.

De *Scriba* in zijn' *norimond* met twee bedienden, even als de Doctor, door drie of vier man gedragen wordende.

Een *norimonds*-oppasser.

Twee Koeliemeesters.

Het Hollandsch Opperhoofd in zijn' *norimond* met acht dragers, welke op hunne kabaaijen met het cijfer der Oost-Indische Compagnie versierd zijn, en die elkander van tijd tot tijd aflossen; tevens aan weerszijden twee bedienden, welke elkander, even als die van de twee andere Hollanders, 's morgens en 's middags vervangen.

Een bediende, welke de schoenen en muilen in eene lederen doos bewaart.

Een *Tjabinto* of twee kasjes (die aan een' stok gedragen worden), welke vuur en kokend water bevatten, om te allen tijde thee te kunnen maken, en die voorts tot berging van eenige versnaperingen dienen.

Een drager met eenen stoel of een krukje.

Het zoogenaamde Opperhoofdskantoor, of eene ladetafel tot berging van papieren, enz.; dezelve is zwart verlakt, en met een rood lakensch overkleed bedekt, waarop het gouden cijfer van de Oost-Indische Compagnie. Hetzelve wordt door drie man gedragen.

Twee paar *Hassambakkos*, kleine koffertjes met kleederen voor dagelijksche behoefte, van het Opperhoofd en twee paar van den *Scriba* en Doctor.

Twee dragers met *Kappa Cago's*, zijnde manden, waarin de lantarens en regenkleeden worden geborgen.

De Oppertolk in zijn' *norimond*, met twee bedienden, gevolgd van zijn kantoor; en twee *hassambakko's* en *Kappa Cago;* deze ambtenaar houdt de kas en de administratie der ongelden, welke hij aan de geldkamer moet verantwoorden, en daarna volgt:

De Opperbanjoost met twee bedienden, achter welke een Piekendrager.

De Harnaskast, inhoudende zijne oorlogstoerusting.

Twee *Hassambakko's*.

Twee *Kappa Cago's*, en eindelijk:

De oudste Onderbanjoost, met eenige bedienden, die te voet of in draagstoelen den trein volgen; en met eenige dragers van *Hassambakko's* en ander reistuig den trein sluiten.

Men merkt in deze volgorde op, dat in de Japansche optogten altijd de hoogste in rang den mindere laat voorafgaan; de linkerzijde is bij de Japanners de hoogerhand, en men ontmoet dikwerf in hunne gebruiken dergelijke tegenstrijdigheden met onze gewoonten.

A°. 1822, den 6en Februarij. Heden, den 15en der Japansche eerste maand (*Sioguats*), den vastgestelden dag voor ons vertrek, kwamen reeds vroegtijdig de Japansche bedienden op het Eiland, om de geschenken en de bagaadje af te halen, en wij vertrokken te half negen ure van het Eiland, uitgeleid wordende door de overblijvende Hollanders tot aan den Mosseltrap. Het gezag op het Eiland bleef aan den oudst aanwezenden ambtenaar aanbevolen, en wij gingen in den *norimond* onder den toeloop van eene menigte volk en vrienden, die ons reeds hier wachtten, om ons uit te geleiden. Volgens gebruik vertoefden wij buiten de stad in den Tempel *Tenzin*, alwaar de Opperbanjoost ons ontving, en wij gezamenlijk met een aantal Japansche vrienden afscheid moesten drinken. Van hier vertrekkende tegen twaalf ure, vonden wij aan de grensscheiding der stad, en op verschillende andere plaatsen, Tolken, Leveraneiers en eene menigte Japanners, die ons hunnen laatsten groet bragten, waarna wij te

Jagami kwamen, waar wij het middagmaal hielden, en eindelijk 's avonds te 10 ure in *Isahai*, alwaar wij in den Tempel logeerden, en veel hinder hadden van de koude en slechte rookende kolen.

In *Omura*, de hoofdplaats van het Landschap van dien naam, hielden wij den volgenden dag, 7 Februarij, het middagmaal; aan de grensscheiding stonden een paar soldaten, om ons te begroeten, en de toeloop van volk was hier zoodanig, dat er zelfs in het logement geweld gebruikt moest worden, om hetzelve te keeren, hoezeer zij alleen uit nieuwsgierigheid elkander verdrongen, om ons te zien, zonder ons of elkander met die woestheid en onbescheidenheid te bejegenen, welke men dikwijls bij soortgelijke gelegenheden onder de lagere klassen der Europeërs aantreft. Wij hielden het nachtverblijf in *Sonogi*, en overal, waar wij 's avonds aankwamen, werd gewoonlijk met den Opperbanjoost en de tolken overlegd, welken afstand men den volgenden dag zoude afleggen. Dit geschiedt echter meer volgens oud gebruik, dan uit noodzakelijkheid, en dient ook tevens om de goede vriendschap te onderhouden, en de gelegenheid te hebben die Heeren op een glas punch te onthalen, want de reis is reeds zoo menigmalen gedaan, dat de verdeeling der middag- en nachtherbergen gewoonlijk dezelfde blijft.

Den 8en. Buiten *Sonogi* gingen wij wandelen, en hielden ons een oogenblik op bij de hut van een' grijsaard, die van zijne jeugd af altijd genoegen had geschept in het zien voorbijtrekken der Hollanders. Hij was bijna 90 jaren oud, en hier met een groot gedeelte van zijn geslacht vergaderd; meer dan veertig malen had hij nu reeds onzen trein zien opreizen, en scheen regt gelukkig dien dag weder te beleven; hij kreeg van het Opperhoofd eenen drinkpenning, om zijn gezin te onthalen. Wij ontmoetten heden een transport van eenige *Coreërs*, die in het landschap *Nagats* schipbreuk hadden geleden, en thans naar *Nagasakki* vervoerd werden.

In *Oresino* bezigtigden wij het warme bad, en waren reeds hier in de

verpligting, eenige kleinigheden uit te deelen aan de Japansche Dames, die verzochten ons onder het middagmaal te mogen bezoeken.

Des avonds bezagen wij in *Takywo* een zeer fraai badhuis van den Landsheer, alwaar insgelijks eene warme bron gevonden wordt.

Den 9en vroor het sterk; alle rijstvelden waren met ijs bedekt. Wij waren des morgens met lantarens afgereisd, en kwamen nu onder het gebied van *Fizeeng*, alwaar wij eenige soldaten ten geleide kregen. Wij gingen den grooten kamferboom in het gehucht *Odan* voorbij; deszelfs stam is beneden geheel hol, en men rekent, dat er twaalf menschen in kunnen zitten te *sackineren.* Men vindt van buiten tegen den stam den God KWANON zeer groot uitgehouwen, en van alle kanten aan dien boom prentjes en namen geplakt.

Wij namen het middagmaal in *Oetsoetsoei*, en kwamen 's namiddags door *Saga*, de hoofdstad van het Landschap *Fizeeng;* deze plaats is meer dan een uur gaans lang en beroemd wegens de schoone vrouwen. Des avonds kwamen wij te *Kansaki*, en overnachtten aldaar in den Tempel *Sinkosi* van de *Ikosju*-Sekte.

Den 10en reisden wij door eene vlakke streek, en kwamen door verscheidene dorpen, van welke wij in *Tazjiro* het middagmaal hielden. Bij het dorp *Harda* begint het grondgebied van *Tsikwiseeng.* Wij kwamen vroegtijdig in *Jamaij*, alwaar een kabinet van steenen te bezigtigen is, welker beschouwing ons echter zeer uit de hand viel en der moeite niet waardig is. De oude Onderbanjoost, die ons vergezelde, had, vóór veertig jaren, ook de Hofreis met het Opperhoofd TITSINGH gemaakt, en insgelijks bij die gelegenheid dit zelfde kabinet van steenen moeten bezigtigen.

Den 11en hadden wij eenen moeijelijken togt over het *Fiamistogie's*-gebergte, dewijl de wegen zwaar beregend en alzoo voor de dragers zeer glibberig waren. Volgens gebruik bleven wij een paar uren in de plaats van dien naam, om de vrienden op *Sakki*, enz. te onthalen, hetwelk

geschiedt, om den trein van geschenken en andere zware bagaadje tijd te geven, om vooruit te komen, daar wij denzelven anders zouden inhalen, en, gelijktijdig op eene plaats komende, om van dragers en paarden te verwisselen, er verwarring in die beschikkingen ontstaan zoude.

In *Oesino*, aan den voet van het gebergte, moesten wij weder eenigen tijd vertoeven, alwaar de hospes faizanten, eendvogels en eijeren ter verwelkoming aanbood.

Na in *Jetska* het middagmaal te hebben gehouden, kwamen wij 's avonds met donker voor de rivier *Setogawa*, alwaar dertig vaartuigen gereed lagen, die in tien minuten den ganschen trein overvoerden. De menigvuldige lantarens en flambouwen maakten dezen overtogt zeer gunstig en fraai. Wij hielden het nachtverblijf te *Kayanossa*.

Den 12^{en}. Hoezeer men overeengekomen was, om vroegtijdig te vertrekken, was er op het bepaalde uur niemand gereed, waarschijnlijk door de groote vermoeijenissen van gisteren. Wij gingen te voet, met een paar dienaars vooruit, en legden den ganschen weg tot *Kokura*, hetwelk vijf uren gaans is, te voet af, alwaar wij de eersten van den trein waren. De weg liep eerst door fraaije sparrebosschen, en naderhand, langs een bergachtig gedeelte, naar den zeekant, alwaar men de heerlijkste gezigten op het groote eiland *Nipon* heeft. *Kokura*, de zetel van den Landsheer, is eene groote stad, met een kasteel, zeer fraai gelegen aan het kanaal, dat de Eilanden *Nipon* en *Kiusju* van een scheidt, op eenen afstand van ongeveer 60 mijlen of uren gaans van *Nagasakki*. De inwoners zijn gewoon, den Hollandschen geneesheer hier over hunne ziekten te raadplegen; en inderdaad, 's namiddags was het huis opgevuld met allerhande lijders, die zoo veel mogelijk verpleegd en met geneesmiddelen begiftigd werden.

Den 13^{en} staken wij over naar *Simonoseky*, het westelijkste punt van het groote Eiland *Nipon*, alwaar wij tot den 22^{en} vertoefden, om onze Bark te laden en op eenen goeden wind te wachten.

Men ziet op genoemden overtogt in het verschiet de stad *Dayrie*, in vroegere tijden de zetel van den geestelijken Keizer, en midden in het vaarwater de klip, waarop de vermaarde TAYKO SAMA schipbreuk leed, hetgeen den gezagvoerder van zijn vaartuig het leven kostte. Men heeft op dezelve eene zuil of een tempeltje gebouwd, zoowel ter gedachtenis aan dit voorval, als aan het sneven van eenen jongen Prins uit het geslacht van HEYKE, ANTOKFTENNO genaamd, die, in de armen van zijne minne of voedster, zijn leven opofferde, om niet aan zijne vijanden uitgeleverd te worden. De minne namelijk verdronk zich met den zevenjarigen Prins.

Simonoseky is eene handelplaats, alwaar buitengemeen veel scheepvaart is. Men drijft hier een' grooten handel in rijst, tarwe en andere granen, gedroogden visch en houtskolen, en werkt er ongemeen fraai in steen, waarvan wij eenige kleinigheden kochten. De stad ligt aan de zee, en telt, onder verscheidene andere, den vermaarden tempel *Amidais*, welke ter gedachtenis aan den jongen held, van wien hiervoren is gewag gemaakt, gesticht werd. Hij is bij dezen tempel met deszelfs voornaamste dienaren begraven, en men vertoont hier zijne wapens, afbeelding en ook deszelfs beeld levensgrootte in brons gegoten.

Voor de Japanners is de bezigtiging van dezen tempel allerbelangrijkst, daar zij er het gansche verhaal van dien oorlog, in schilderijen met opschriften en uitleggingen, vinden. Wij kregen gelegenheid, om dikwijls in deze stad te wandelen, en de omstreken te bezigtigen, welke inderdaad in den zomer verrukkelijk zijn. Ook waren de Opperbanjoost, de tolken en de herbergier, welke laatste tevens Burgemeester was, zeer inschikkelijk, om ons in alle vermaken te doen deelen, en zij waren des avonds meestal bij ons met vrolijk gezelschap, om ons verblijf aldaar zoo aangenaam mogelijk te maken. Genoemde hospes had den bijnaam gekregen van VAN DEN BERG, en, hoezeer geen woord Hollandsch sprekende, vond hij genoegen, om alle Hollandsche manieren te leeren, en zich aller-

hande goederen aan te schaffen, welke in een geheim kamertje werden bewaard, en waaronder zich zeer oude, en sedert onheugelijke tijden bijeengebragte dingen bevonden, die soms allerzonderlingst gerangschikt waren. Niettemin had hij den eersten middag, toen ons buffet met tafelgereedschap wat lang uitbleef, genoeg van deze voorwerpen, om ons van het noodige te voorzien, en als hij 's avonds regt luimig wilde zijn, kwam hij in Hollandsche kleeding te voorschijn, welke niet minder koddig was dan zijne Hollandsche verzameling.

Den 23en. Hoezeer den vorigen dag reeds ingescheept, moesten wij door tegenwind tot heden blijven liggen. Onze groote bark, die het grootste gedeelte van den trein aan boord had, was met de Hollandsche vlag versierd en van schanskleeden voorzien; ook was er nog een tweede vaartuig aangelegd, om het overige gevolg in te nemen. Wij werden door eenige kleine vaartuigen uit de haven geboegseerd, en vonden, buiten komende, eene ontelbare menigte zeilen, die ook eenige dagen door tegenwind waren terug gehouden. De wind was N. N. W. met frissche koelte; te drie ure 's namiddags voeren wij voorbij den uithoek van *Bungo* en te zeven ure waren wij reeds voorbij *Iwozima*. Wij lieten alle andere vaartuigen achter ons, en waren eindelijk verpligt, door de sterk aanschietende zee en den hevigen wind het zeil te minderen.

Den 24en woei er een noordewind; wij waren des morgens vroeg bij *Kamiro*, en hadden een heerlijk gezigt op het Eiland *Saikokf*, van hetwelk de toppen der bergketenen alle met sneeuw bedekt waren. Tegen den middag liep de wind naar het westen, en waren wij vervolgens genoodzaakt voor *Mitarya* ten anker te komen, alwaar wij nachtverblijf hielden, na er alvorens eene Japansche *Sakki*-partij bijgewoond te hebben, bij welke gelegenheid wij eenige samsiespeelsters van het beroemde *Firozima* hoorden. Ik moet echter bekennen, dat wij in die muzijk, evenmin als in al hetgeen wij tot dus verre van dien aard in Japan gehoord hadden, behagen

schepten; doch wij bewonderden daarentegen de stipte orde en onderscheiding, die men ons bewees, daar ieder op de straat zich bukte totdat wij voorbij waren, en twee menschen met bezems den trein voorafgingen, om door het roepen van *Stay! Stay!* het volk van onze aankomst te verwittigen, en de geringste steenen of vuiligheid van den weg op te ruimen.

Den 25en. Weêr en wind toelatende om te vertrekken, scheepten wij reeds vroegtijdig alles in, en kwamen voorbij *Miwara*, hetwelk van een groot Kasteel met verscheidene torens voorzien is. Wat hooger, tegen den berg, ziet men eenen grooten tempel. De Japanners wierpen meest alle een klein tonnetje, met *Sakki* gevuld, en dertien *pitjes* of duiten daarbij gebonden, over boord, om aan den God *Kompira* te offeren. De visschers, die deze tonnetjes opvangen, verzuimen niet, dezelve aan hunnen patroon of beschermheer in den tempel van dien naam, daar kort bij gelegen, te bestellen. Wij zagen aan bakboord het dorp *Tasima* en het landschap *Firozima*, en lieten den

26en, 's morgens ten zeven ure, het anker vallen te *Moero*, hebbende, in vijf en veertig uren tijds, 117 mijlen afgelegd. Wij werden uitgenoodigd in het Landsheers vertoefhuis onzen intrek te nemen, en deden vervolgens eene wandeling naar den tempel *Moero no Miosin*, welke zeer schoon tegen den berg gelegen is, en onderscheidene schoone gebouwen bevat, waaronder zich vijf tempeltjes of kapellen, naast elkander gelegen en van een' prachtigen gevel van snij- en verguldwerk voorzien, bijzonder onderscheidden. Vóór elk derzelve stond eene offerkist, en de deuren waren kostbaar met koper beslagen en van een groot slot voorzien, hetwelk, zoo men voorgaf, van wege den *Dayrie* was verzegeld, terwijl deze kapellen de overblijfselen van voorname heiligen zouden bevatten. Men vindt in eene der galerijen van den tempel, onder vele andere pronkstukken, eene groote schilderij van twee Hollandsche schepen in volle zee, welke door zekeren Koeliemeester, JISKI genaamd, in het jaar 1804, aan denzelven vereerd werd.

Voorts bezochten wij den tempel *Zjowoenzi*, alwaar men het graf aantoont van zekere TOMOGIMI, de eerste onkuische Japansche vrouw, en deden nog eene groote wandeling in de nabijheid van en door *Moero*, eene plaats, welke tevens beroemd is wegens het fraaije lederwerk, dat dezelve en de omstreken opleveren.

Den 27en Februarij vertrokken wij van *Moero*, en hielden het middagmaal in *Sozio*, alwaar wij met vaartuigen de rivier van dien naam overstaken. In deze omstreken zijn vele leertouwers, of zoogenaamde beulsstraten, waarvan in vorige hoofdstukken melding is gemaakt, en welke onder de afstanden niet geteld worden. Des avonds kwamen wij in *Fimezi*, eene Stad met een fraai Kasteel, en kregen eenige kramers, die ons eenig lederwerk aanboden, hetwelk zij ongemeen kunstig weten te bewerken.

Den 28en trokken wij de rivier *Itsigawa* over, en gingen ter zijde van den grooten weg af, om eenige vermaarde tempels te bezigtigen. De eerste was die van *Sone no Tenzin;* men wees ons hier eenen sparreboom van 983 jaren, welke als een groote schat wordt aangemerkt, met nog eenen anderen, minder oud, doch van eenen zeer grooten omvang, en eene ontzettende oppervlakte beslaande, beiden in een zindelijk en smaakvol plantsoen van fraaije boomen en gewassen. Het inwendige van den tempel bevatte fraaije zalen, welke door schilder-, verguld- en beeldhouwwerk zeer bezienswaardig zijn.

In den Tempel *Onoje* zagen wij eene groote klok, en bij den tempel *Itsnohoden* eenen vierkanten steen van veertig voeten hoog en dertig voeten breed, loopende van onderen spits toe en rustende op een klein voetstuk, dat in een vijvertje stond; het zonderlinge van dit gevaarte was, dat hetzelve boven tegen den berg lag, zonder dat men kon bespeuren, dat het op die plaats uit den berg zelven was gehouwen; eene dergelijke zwaarte naar boven te werken, zoude in Japan ondoenlijk zijn, en dit is reden genoeg in dit Land, om er een bijgeloovig denkbeeld aan te hech-

ten: de Japanners zeggen namelijk, dat zekere Godheid dien steen aldaar in éénen nacht tot een gedenkteeken heeft geplaatst.

Wij trokken de rivier *Ary* over en bezagen nog eenen *Budsdo*-tempel te *Takisago*, met fraai beeldwerk, en eenige, bij hen, zeer kostbare oudheden. Des avonds kwamen wij in *Kagasawa*, alwaar wij overnachtten, en

Den 1en Maart reisden wij door tot *Fiogo*, eene zeehaven, alwaar de hofreis-bark de overige goederen ontscheepte, welke niet in *Moero* gelost waren. Wij trokken heden aanhoudend door steden en dorpen, van welke onder anderen *Ookfboe* in eene vallei zeer schoon gelegen is. Bij *Akasi*, mede eene fraaije stad, trokken wij de rivier over, langs eene brug, welke op zeven en vijftig hardsteenen zuilen is gebouwd. 's Namiddags vertoefden wij in een Theehuis, *Soeba* genaamd, beroemd wegens zekere soort van vermicelli, waarvan alle de Japanners eene portie namen. Regt tegenover dit huis is het gedenkteeken en de begraafplaats van zekeren SIGISMAY, een' kroon-generaal en zoon van den *Dayrie* ADSMOYNOTENNO, die hier in den oorlog tegen HEYKE sneuvelde. Wij kregen hier een' jongeling mede, die in deze omstreken de plaatsen aanwees, en de bijzonderheden verhaalde, welke dezen in de Japansche geschiedenis zoo zeer beroemden veldslag betroffen.

Den 2en en 3en reisden wij door vele koornvelden en zagen vele *Sakkie*-brouwerijen, en in het algemeen een groot vertier langs de wegen. Ook ontdekten wij eene zekere soort van kleine wagentjes met ossen bespannen, en trokken, onder vele andere plaatsen, door de steden *Nisnomie*, *Amagasakki*, *Kanakki*, alsmede over de rivier *Josogawa*, waarna wij des avonds ten zes ure in de groote koopstad *Osacca* aankwamen. De straten waren zoodanig met nieuwsgierigen opgevuld, dat de Policie met moeite de orde kon bewaren. Men had gaarne de intrede in deze stad te voet gedaan, doch om den oploop moesten wij in den *norimond* blijven, en zagen dus ook weinig van de menigvuldige en fraaije winkels. In het voorbijgaan

ontwaarden wij ook het groote Kasteel met deszelfs hooge torens, en omringd van muren en breede grachten. Het is bovendien geen gebruik, dat men in de opreis deze stad bezigtigt; want het belangrijke voornemen, om den Keizer het Hof te maken, laat niet toe, dat men zich aan vermaken overgeeft, voordat deze plegtigheid is afgeloopen. Niettemin kregen wij in ons logement vele bezoeken van Ambtenaren, Geneesheeren en andere geleerden, of nieuwsgierigen, die zich eerst lieten aanmelden, en, naar gelang van hunnen staat, werden ontvangen en onthaald.

Den 6en Maart vertrokken wij uit *Osacca*, door de stad *Jodo*, en over de rivier van dien naam, langs eene houten brug, op zes en dertig bogen gebouwd. De stad zelve is voorzien van een goed kasteel, met breede grachten. Des avonds kwamen wij in *Foezimie*, alwaar vele kramerijen worden gemaakt, en waar wij door een aantal koopvrouwen werden overvallen, die zeer goed haar belang kennen, en zelden den reiziger laten voorbijgaan, zonder hem iets van hare waren op te dringen.

Den 7en. Van *Foezimie* tot *Miako*, een afstand van meer dan twee uren, wandelt men aanhoudend door eene straat met winkels en fabrijken. Ontelbaar zijn de menigte magazijnen van aardewerk, zaadwinkels, wild, gevogelte, theehuizen, brouwerijën en wat dies meer is; terwijl de levendigheid, veroorzaakt door talrijke reizigers, dezen weg tot eene alleraangenaamste wandeling maakt.

In *Miako* waren wij beter gehuisvest, dan in *Osacca*, en hadden niet minder ontelbare bezoeken; waaronder ook de gewone pligtplegingen, welke de Gouverneurs dezer steden door hunne Secretarissen doen vervullen. *Miako*, ook wel *Kioto* genaamd, is de zetel van den *Dayrie*, en bevat, volgens opgave, eene bevolking van 600,000 zielen. Heerlijk zijn de tempels, zoowel als de ligging van de rivier, welke door de stad stroomt, en de vruchtbare omstreken. Men houdt de vrouwen in deze stad voor de schoonste van Japan, en stelt de kunsten en

wetenschappen hier in den eersten rang. Hier is het vereenigingspunt der vreemdelingen uit alle oorden des Rijks, die hunne bedevaarten naar *Isi* doen, of zich van de fijne fabrijkwaren komen voorzien. Men houdt deze stad voor het Paradijs van Japan en vooral van zeer gezond te zijn, en hoezeer wij hier evenmin als te *Osacca* buiten de deur kwamen, hadden wij den ganschen dag het huis opgevuld met kramers, of vrienden, die ons bezochten, en wij hadden dus gaarne hier het verblijf nog wat verlengd.

Den 11en Maart kwamen wij te *Oots*, eene plaats, voortreffelijk gelegen aan het meer van dien naam, hetwelk in deze omstreken in den zomertijd wemelt van speelvaartuigen, en door de inwoners van *Miako* als hunne lustplaats wordt aangemerkt. Wij hielden hier het middagmaal en overnachtten in *Kfoezats*.

Den 12en kwamen wij in *Minakfoets*, alwaar zeer fraai werk van bezemdraad wordt vervaardigd. Wij hadden gelegenheid, om ons van hetzelve iets aan te schaffen, daar het weder te slecht was, om langs deze bergachtige wegen vroegtijdig genoeg het bestemde nachtverblijf te *Seki* te bereiken.

Den 13en. Wij reisden langs bosch- en bergachtige wegen, die vooral bij het dorp *Soesockatogi* zeer steil zijn, en kwamen door verscheidene kleine plaatsjes, onder anderen door *Sakkanosta*, alwaar bijna huis aan huis tot herbergen zijn ingerigt. Te *Seki* komende, kreeg het Opperhoofd, even als in alle andere nachtherbergen, een geschenk van eijeren en groenten, hetwelk gemeenlijk datgene is, hetwelk de Japanners ter verwelkoming aanbieden, waartegen men hun wederkeerig een paar flesschen arak of likeuren ten geschenke geeft.

Den 14en. Wij vertrokken met lantarens en hadden moeite, om door de zware sneeuw te komen, hetgeen in deze maanden in dit Land iets zeldzaams is. In *Camijama* duurde het omtrent een half uur, eer wij die plaats ten einde waren. Men treedt dezelve binnen door zware poorten, met eene sterke wacht bezet en met vlaggen en wapenen versierd.

De Oppertolk onthaalde ons 's namiddags te *Tomida* in een welgelegen vertoefhuis, op schelpvisch; voorts trokken wij de rivier *Matsiagawa* over langs eene houten brug, van 450 oude ellen lang, en kwamen eerst laat in den avond te *Kwane*, eene stad met een kasteel, en welke zeer gunstig voor den handel is gelegen. *Kwane* en *Mia* zijn beroemd wegens derzelver goede fabrijken in ijzerwaren.

Den 15[en] roeiden wij de rivier op, tusschen vlak land, en ontscheepten ons te 12 ure in *Saya*, trokken over de rivier *Nikogawa*, en menige dorpen en kleine plaatsjes. Bij de rivier *Foetatsdegawa* zagen wij eene groote schutsluis, en bij het dorp *Momba* werden wij met platbodemde vaartuigen over de rivier *Mambagawa* gezet. In *Mia* komende, werden ons uit de keurige ijzerfabrijken allerhande koopwaren aangeboden, welke, hoezeer juist niet voor ons gebruik berekend, echter, om derzelver nette bewerking, aanleiding gaven, dat er veel van gekocht werd.

Den 16[en] kwamen wij in *Naromie*, eene stad beroemd door hare katoenfabrijken. Des avonds trokken wij bij *Jahaki* over de rivier van dien naam langs eene brug van 208 *ikjes* of zes honderd Amsterdamsche ellen lang. De wegen waren hier, over het algemeen, zeer breed en zindelijk, aan weerszijden met ceder- en sparreboomen beplant. Wij ontmoetten thans vele optogten van Japansche Grooten. Slechts voor zeer hooge personaadjes hielden wij een' oogenblik op, doch alle de overige ruimden den weg voor onzen trein; de geringe lieden stegen zelfs van het paard, of hielden in hunnen draagstoel stil, om het compliment te maken. In de nachtherberg te *Ocasakki* bestond het present van den hospes uit een bord met hazelnoten en gedroogden *hamagori* of schelpvisch.

Den 17[en] bemerkten wij, dat *Ocasakki* eene groote plaats was; wij werden bijna een half uur gedragen, eer wij de stad ten einde waren. Dezelve heeft een kasteel met hooge torens, en is de geboorteplaats van den Keizer GONGEN. De wegen waren afwisselend vlak en bergachtig,

38

achtig, overal met rijst, koren, soms ook boekweit, kool en ander gewas bebouwd. Wij hielden het middagmaal in *Goju*, ook eene groote plaats, en overnachtten in *Josida*, mede eene fabrijkstad, vooral in allerhande tempelversiersels, als afgodbeeldjes, bloemen en andere aardigheden, waarmede de Japanners hunne huizen bij zekere gelegenheden, als het Poppen- of Hinafeest, oppronken.

18en Maart. Des middags kwamen wij in *Aray*, eene plaats, gelegen aan een ondiep, doch vrij uitgestrekt meer, hetwelk niet te vermijden is, wanneer men langs dezen weg naar *Jedo* reist. Aan den oever van het kanaal, alwaar de vaartuigen ter overvaart liggen, is eene groote Keizerlijke Wacht, welke niemand laat doorgaan, zonder eenen pas van den Opperregter van *Miako* te vertoonen, hetwelk een staatkundig doel schijnt te hebben, om namelijk te beletten, dat de Prinsen en andere Grooten van het Rijk niet naar eigene verkiezing de hoofdstad zouden kunnen verlaten, noch zich derwaarts begeven. Deze wacht heeft het regt, om alle goederen en bagaadje te onderzoeken, en daarom gaat men altijd te voet voorbij dezelve. Het Opperhoofd ging ook bij den Commandant een *compliment* afleggen, om hem te bedanken voor het verlakte landsheersvaartuig, hetwelk met Hollandsche vlaggen voor onzen overtogt gereed lag. Na anderhalf uur roeijens kwamen wij aan de overzijde te *Maysakka*, en overnachtten in *Hamamatsi*, alwaar wij een groot gevolg vonden van den Landsheer of Prins van *Owari*, des Keizers bloedverwant, welke alhier verwacht werd.

Den 19en passeerden wij, gelijktijdig met een gedeelte van dien fraaijen optogt, de snelstroomende rivier *Tenriogawa*, waartoe platbodemde vaartuigen worden gebezigd. Na eenen sterken regen glinstert de oever, of het zand, van stofgoud, hetwelk de Japanners nog niet gemakkelijk weten af te scheiden. In *Mitski* komende, vonden wij meer dan de helft van die plaats verbrand; alleen de zoogenaamde brandvrije pakhuizen waren hier en daar nog vrij gebleven. 's Middags aten wij in *Ookfoerai*, en

kwamen vervolgens door *Nagorie*, alwaar vele gekleurde matten worden gemaakt; en door *Kakigawa*, alwaar het Opperhoofd G. HEMMY op zijne Hofreis in het jaar 1798 is overleden; zijn lijk werd bij den tempel *Tennenzi* ter aarde besteld. Wij hielden het nachtverblijf te *Nitisakka*, eene geringe plaats, die althans geene bijzondere melding zoude verdienen, ware het niet door de bij uitstek minzame en vriendschappelijke wijze, waarop wij door de huisgenooten van ons verblijf werden ontvangen en bezig gehouden. Zij zagen ons den volgenden dag met aandoening vertrekken, en de hospes vergezelde met zijn' zoon een' halven dag reizens den trein, om toch zoo lang mogelijk ons bijzijn te genieten.

Den 20[en] reisden wij door eene zeer bergachtige streek, en langs steile en zeer moeijelijke wegen. Het is eene des te aangenamer verrassing voor den reiziger, om op dezen vermoeijenden togt vertoefhuizen te vinden, van waar de zoo lieve als mooije dienstmeisjes komen toesnellen, om hem bronwater, thee en andere verfrissching aan te bieden, en hem uit te noodigen, eenige oogenblikken bij haar uit te rusten. Wij bleven boven op den berg in een der Theehuizen, *Sintsjaya* genaamd, alwaar ons hetzelfde voorregt als anderen reizigers te beurt viel, en wij moesten onze Japansche vrienden instemmen, dat de roem der schoone sekse in dit oord zich bewaarheidt: reden genoeg, om aan deze meisjes, zoo als doorgaans, ook een aandenken van een ringetje, haarpennetje of andere dergelijke kleinigheid tot een aandenken te vereeren. Het is van deze plaats, dat men het eerste gezigt heeft op den vermaarden *Foezjieberg*, die zijne witte kruin boven de anderen uitsteekt, en dezelve in de wolken verliest.

De volgende vertoefplaats was te *Kamija* en juist op den middag kwamen wij voor de rivier *Ojegawa*. Het bed van dezelve was ruim eene vierde mijl breed; doch de snelvlietende stroom zelf slechts omtrent vijftig voeten, en de bodem is met zware ongelijke steenen bedekt, die het

doorwaden moeijelijk en gevaarlijk maken. De *norimonds* werden op berriën met lange boomen gebonden, en elk op die wijze door twaalf of zestien menschen overgedragen; anderen zaten op de schouders der dragers. Het water kwam de dragers tot omtrent aan de borst, en zij werden met alle kracht door eenige hunner medgezellen ondersteund en tegengehouden, om te beletten, dat de stroom hen van de waadbare plaats deed afwijken. Deze lieden ontvangen voor hunnen moeijelijken arbeid een hoog loon, doch niet in vergelijking van de gevaren en ongemakken, welke zij hebben uit te staan; zij moeten zelfs in de felste koude te allen tijde gereed zijn, om zich tegen den bepaalden prijs tot dit werk te laten gebruiken. Met hoog water en zeer slecht weder worden de reizigers door seinen van den tegenovergestelden oever verwittigd, dat de rivier niet waadbaar is, en menigmalen ziet men alsdan den overtogt dagen achtereen gestremd.

Reeds vroegtijdig kwamen wij in *Sumada*, alwaar wij berigt ontvingen, dat wij in de plaats onzer bestemming, *Foezjie Jeda*, niet konden overnachten, hetgeen veroorzaakt werd door eenen brand, welke omtrent drie honderd huizen in de asch had gelegd, hetwelk zich inderdaad den volgenden dag, 21 Maart, toen wij er doorkwamen, bevestigde. Wij reisden aanhoudend door steden en dorpen, als *Oemesima*, *Okabé*, *Mariko*, en werden, even als bij de *Ojegawa*, over de rivier *Abegawa* gedragen, waarna wij in *Foetjoe* aankwamen; deze stad is eene zeer vermaarde fabrijkplaats van alle soorten van fijne vlecht-, draai- en lakwerken; alsmede van kunstig in bamboes en hout vervaardigde mandjes, doosjes, of Japansch gereedschap. De kooplieden overstelpten het vertrek met de keurigste verzamelingen, welke men zich van dien aard kan voorstellen; doch nadat er eene keus gedaan was, konden wij het over den prijs niet eens worden, te meer, daar wij van vorige gelegenheden wisten, dat men veel overeischte, en dit gaf aanleiding, dat zij zeer laat in den nacht genoegzaam onverrigter zake vertrokken.

Den 22en Maart hielden wij het middagmaal te *Okietz*, en vertoefden

naderhand in *Kfoerasawa*, heerlijk aan de zee en den voet van het *Satatogies*-gebergte gelegen. De ondertolk onthaalde hier het gezelschap volgens een oud gebruik, en wij reisden naderhand voort langs het strand en zeer vruchtbare rijst- en korenvelden. In het voormelde gebergte vonden wij ook den papierboom zeer menigvuldig en in vollen bloei.

Den 23en. Heden hielden wij het middagmaal te *Josiwara* en kwamen daarna in *Harra*, alwaar wij een bezoek aflegden bij een' der voornaamste ingezetenen, om deszelfs fraaije tuinen, bloemen, planten, vogels, enz. te zien. Dit overtrof verre weg al hetgeen wij tot dus verre van dien aard hadden ontmoet; maar in het bijzonder was het zomerhuis verrukkelijk, hetwelk in den tuin stond, waarover zelfs onze Japansche reisgenooten verstomd waren. De zindelijkheid, de smaak en de verscheidenheid van plantsoen, als ook de zoo kostbare verscheidenheid van heesters en hunne geliefkoosde dwergboomen, rots- en grotwerken, vijvers, enz. maakten dit plekje gronds tot eenen lusthof. Wij werden in het zoo liefelijk zomerhuisje op vruchten en banket onthaald, en moesten naderhand in de groote woning *Sakki* en Japansch eten gebruiken, hetwelk bij dergelijke gelegenheden niet dan met tegengeschenken kan worden beantwoord.

Het weder was buitengemeen schoon, en de *Foegieberg* was nu geheel vrij voor ons gezigt, reizende wij gestadig langs deszelfs voet, in de heerlijkste en vruchtbaarste oorden, en nog schooner ligging, dan ik mij had kunnen voorstellen. Het is geen wonder, dat de Japanners dien berg door menigvuldige teekeningen en afbeeldingen voorstellen. Men wordt niet verzadigd van dit gezigt, en herhaalde malen bleven wij staan, om die schoone en trotsche Natuur te bewonderen. De omstreken worden vooral sterk bewoond en zijn bijzonder vruchtbaar. Voorts heeft genoemde berg in zoo langen tijd geen vuur gebraakt, dat men vermeent, met alle veiligheid dien grond te kunnen bewonen en geene uitbarstingen meer te vreezen te hebben.

Den 24en vertrokken wij zeer vroegtijdig van *Noemasoe* en voorbij

Mesima, en begonnen te 7 ure 's morgens het *Fakonies*-gebergte te beklimmen; het weder was vochtig, en de wolken dreven langs den grond: dit maakte de wegen, die buitendien steenachtig en zeer ongelijk zijn, hoogst moeijelijk voor de dragers. Alle die schoone gezigten, welke zich in andere gebergten opdoen, vertoonen zich hier niet minder bekoorlijk, door de vruchtbaarheid, zoowel der woeste natuur als der bebouwde akkers. De wegen zouden voor rijtuigen ontoegankelijk wezen, en worden op sommige plaatsen zelfs te gevaarlijk, om in den *norimond* te blijven zitten. Te half één ure kwamen wij in het dorp *Fakonie*, hetwelk zeer fraai, en digt aan het vischrijke meer *Togiets* gelegen is. Het is in deze plaats en in dit gebergte, waar de schoonste kunststukken in lak-, snij- en draaiwerk worden vervaardigd; en niemand kan den kooplust weêrstaan, wanneer hij derzelver magazijnen binnentreedt. Een paar mijlen voorbij *Fakonie* komt men bij een' der voornaamste kooplieden van *Hatta*, en naderhand bij die van *Imotto*, welke tevens bijzonder zijn ingerigt, om de groote Heeren, die hier langs reizen, te ontvangen, en, naar landsgebruik, van thee, banket en andere versnaperingen door schoone meisjes te laten bedienen. Wij vonden de prijzen hier billijker dan in *Foetjoe*, en kochten verscheidene *mozaïk*- en ook fraai bewerkte Japansche mand- en lakwerken, en kwamen eerst 's avonds te tien ure in ons logement te *Odawara*.

Bij dergelijke moeijelijke togten ontvangen de dragers altijd buitengewoon drinkgeld, en ik moet tot lof dier geringe lieden zeggen, dat, hoezeer hun post dikwijls zeer moeijelijk was, zij nimmer de minste ontevredenheid betoonden of het geringste oponthoud veroorzaakten, niettegenstaande wij, gedurende de geheele reis van *Miako* tot *Jedo*, altoos dezelfde dragers voor de *norimonds* behielden.

Den 25en. Wij reisden heden tot *Foezjie Sawa*, door verscheidene steden, dorpen en welvarende omstreken, en den

26en tot *Kawasaky*. Wij ontwaarden hoe langer hoe meer, dat wij in

de nabijheid eener groote stad kwamen; beweging langs de wegen; groote optogten, groote vertoefhuizen, en zelfs een weinig verschil in kleeding en sommige gebruiken kenmerkten dit duidelijk, en 's avonds werden wij verrast door den in *Jedo* blijvenden tolk SAZJURO, met een' zijner vrienden, die ons hier kwamen verwelkomen. Ook kwam de hospes van *Nagasakkya*, het lokaal, waar de Hollanders in *Jedo* hun verblijf houden, zijnen groet brengen.

Op den 27en was met het aanbreken van den dag alles in rep en roer; elk was even drok bezig; de beste kleederen werden aangetrokken en wij verlieten te negen ure *Kawasaky*, trokken over de rivier *Rokfgogawa*, en kwamen te half twaalf ure in *Sinagawa*, de voorstad van *Jedo*, onder een' verschrikkelijken toeloop van menschen, hebbende van *Miako* tot hier eenen afstand van 133 Japansche mijlen, welke men op zoo vele uren gaans kan rekenen, afgelegd. Wij waren genoodzaakt, hier eenigen tijd te vertoeven, en een aantal bezoeken op te wachten van vrienden en kennissen, welke ons, zoowel als den Opperbanjoost en de tolken, kwamen verwelkomen. Te twee ure vertrokken wij van hier, en wandelden tot voorbij het paleis van den Prins van *Sadzuma*, die in 1818 in persoon bij het Opperhoofd een bezoek had afgelegd. De trein werd voorafgegaan en begeleid door eenige stadssoldaten, hoofdzakelijk om de orde te bewaren; de straten waren zoodanig vol menschen, dat men naauwelijks iets van de huizen zien kon; en hoezeer onze geleiders op eene vrij gevoelige wijze het volk afweerden, belette zulks niet, dat men de dragers der *norimonds* bijna verdrong. Doorgaans gingen wij door breede straten, aan beide zijden met steenen geplaveid, en, even als in andere steden, regelmatig met huizen bebouwd. Men ziet hier zeer groote gebouwen en winkels, de laatsten met schanskleeden behangen. Voor dergelijke winkels en vooral dáár, waar stoffen verkocht worden, staan eenige jongens, die de waren aanprijzen en om het hardst schreeuwen, ten einde de aandacht der voorbij-

gangers op dezelve te vestigen. Men houdt hier, even als in Engeland, veel van groote uithangborden en opschriften voor die magazijnen, en ofschoon hier geene rijtuigen het gedruisch en de drukte vermeerderen, kan ik de beweging in die stad niet beter dan met die van Londen vergelijken.

Reeds lang voordat wij te *Sinagawa* kwamen, trokken wij, onder het gewoel van eene talrijke schare, door breede straten, welke alle tot de stad *Jedo* mogen worden gerekend, en van de laatstgenoemde plaats tot aan ons verblijf, waren wij nog ruim twee uren onder weg, houdende eenen gestadigen en meer dan gewonen tred. *Nagasakkya* of onze herberg ligt digt bij het Keizerlijk paleis, dat het middelpunt der stad uitmaakt, en volgens opgave eene halve mijl diameter zoude beslaan, volgens welke rekening de gansche stad *Jedo* op vijf à zes uren gaans in diameter mag worden gesteld.

Het denkbeeld, de nieuwsgierigheid, die bij de intrede binnen zulk eene groote stad wordt opgewekt, niet te kunnen bevredigen, maakt natuurlijkerwijze eenen onaangenamen indruk, want alleen bij gelegenheid der audientiën, komt men op straat, en er schiet dus niets over, dan zijn heil te zoeken in den omgang met vrienden en nieuwsgierigen, die ons komen bezoeken, en zich tevreden te stellen met de berigten, welke men van hen inwint. Omtrent te half vijf ure 's namiddags kwamen wij in *Nagasakkya* aan, alwaar wij vier vertrekken hadden, die, uitgezonderd twee ramen, welke op eene naauwe straat uitzien, alle aan de binnenplaats zijn gelegen. Het Opperhoofd betrekt twee vertrekken; de *Scriba* en de Doctor hebben eene vrije kamer, en de vierde is de algemeene zaal en tot ontvangen van bezoeken ingerigt, terwijl dezelve door de Hollandsche stoelen, tafels, tapijt en eenige kleine meubelen weldra een Europeesch aanzien verkrijgt. De bedienden hebben hunne vertrekken op dezelfde verdieping, en de Opperbanjoost en de tolken, zoowel als de andere bedienden van den trein, aan de andere gedeelten van dit gebouw, terwijl de geschenken in een daartoe ingerigt brandvrij pakhuis worden verzekerd. Er is geen

twijfel, dat het onder de menigvuldige bedienden, die ons omringden, aan dwarskijkers of spionnen heeft ontbroken. Deze dwarskijkers doen zich, vooral te *Jedo*, onder allerlei vermommingen voor, hetzij als kooplieden, geestelijken of beambten, en men is derhalve altijd op zijne hoede, om niemand eenig vertrouwen te schenken, dan dien, welken men eenigermate heeft leeren kennen; hoezeer ik niets zoude weten te verzinnen, hetwelk door drie Europeanen in den korten tijd, dien zij in *Jedo* doorbrengen, ten nadeele, of tot gevaar van den Staat, zoude kunnen ondernomen worden. De geheimen bepalen zich dus hier voornamelijk tot het aanschaffen van eenige goederen en zeldzaamheden, welke op *Decima* nooit te verkrijgen zijn, en tot het houden van een' meer ongedwongen' omgang, dan de wet voorschrijft, met eenige Japanners, die men als zijne vrienden beschouwt. Aan de poort van ons gebouw is eene dubbele wacht, die altijd rondom het huis gaat, en den voorbijganger verbiedt, zich hier op te houden; eigenlijk zoude niemand tot ons mogen worden toegelaten dan degenen, die ambtshalve iets bij ons te verrigten hebben, en zou daarvan nog eerst kennis moeten gegeven worden aan den in *Jedo* verblijvenden Gouverneur van *Nagasakki;* maar de Japansche *Nayboen* of binnenkant is zoo heilzaam in dit opzigt, dat ieder, door eene kleine aanbeveling aan den hospes of aan onze bedienden, wordt toegelaten, en wij dikwijls meer dan ons lief is met bezoeken worden overladen. Het spreekt van zelf, dat de bedienden ons eerst de personen moeten aanmelden, voordat zij dezelve binnen leiden; meestal zijn zij van eenige aanbeveling voorzien, en daar het moeijelijk is hierin eenige uitzondering te maken, loopt het menigwerf zoo drok, dat de kamer te klein wordt, en men, om eens weder vrij te zijn, of van het gezelschap ontslagen te raken, de zaal voor eenige oogenblikken moet ruimen. In *Jedo* aangekomen zijnde, kregen wij een plegtig bezoek van den Gouverneur MAMYA, vergezeld van onzen Opperbanjoost. Bij dergelijke gelegenheden, en wanneer er hooge beambten ambtshalve komen, maakt

men hun wederkeerig het eerste compliment op de Japansche wijze, maar daarna bedient men zich van stoelen, en wordt overigens ieder op de Europeaansche wijze ontvangen. Ons voornaamste gezelschap was de genoemde Ondertolk SAIZJURO, de geneesheeren CASTRAGAWA, ook genaamd BOTANICUS, GENTAK, WOEDAGAWA, TJOAN, de Keizerlijke sterrekundige, bijgenaamd GLOBIUS, die allen Hollandsch verstonden, en dagelijks omtrent een of ander opheldering kwamen vragen. Ook waren er verscheidene dienaren van den Landsheer van *Nagats*, die, even als hun Heer, eenen Hollandschen naam gevraagd hadden, en gaarne bij ons waren, al ware het slechts om onze gebruiken te leeren kennen.

Zoo lang de audientiën bij den Keizer nog niet afgeloopen waren, had men veel te doen met de sorteering en schikking der geschenken. De extra-geschenken werden afgeteekend, elke lap laken werd aan weerszijden gezegeld, en iedere portie op zindelijke toonborden geplaatst, en aldus naar de paleizen in de vertoefzalen gebragt op den dag, dat onze gezant dezelve kwam aanbieden. De menigvuldige bezoeken van de Secretarissen en Gouverneurs-gecommitteerden deden ook blijken, dat zij vol zorg waren voor den aangekondigden dag; vooral joeg hun de geringste ongesteldheid van het Opperhoofd eene groote vrees aan, want het verzuimen van deze plegtigheid, of eenige fout tegen de *étiquette*, wordt aan den Gouverneur van *Nagasakki* geweten, en het zoude dezen zeer moeijelijk vallen zich te verschoonen, of zich van de verantwoording deswege te zuiveren.

Het ontbrak niet aan kooplieden of kramers, die ons de schoonste waren aanboden, zelfs tot veel billijker prijzen, en oneindig beter, dan wij in *Nagasakki* gewoon waren; en hoezeer men nimmer zoogenaamde verbodene goederen medebragt, kostte het echter weinig moeite, om dezelve te verkrijgen. Daar nu de hospes, en de beambten op hunne beurt, derzelver vrienden of kennissen bij ons bragten, konden zij evenmin die kennissen van ons weren, welke wij gaarne zagen, en dit

maakte, dat wij dikwijls tot laat in den nacht bezoeken ontvingen; vooral de groote personaadjen, die niet dan in het geheim, of aan den binnenkant, belet vroegen, kwamen altijd des avonds laat; zelden gebeurde het, dat hierbij niet eenig geschenk vooraf ging, meestal bestaande in stoffen, lakwerk, fijn papier, waaijers, brieventasschen, tabaksdoozen en pijpen, of *Miseratie's*, (de verbasterde Japansche naam van het woord zeldzaamheden,) omdat zij weten, dat de Hollanders op dergelijke zaken gesteld zijn. Wanneer het geschenk van waarde of belang was, werd hun door het Opperhoofd iets als tegengeschenk aangeboden, hetwelk echter met alle omzigtigheid door eene tweede hand moest geschieden, en in het bijzonder was onze gezant bedacht, om op deze wijze de vriendschap van den Gouverneur en andere beambten, welke onze zaken behandelen, te winnen. Hoezeer, volgens de order, bij ons geene vrouwen mogen worden toegelaten, was de toeloop der schoone sekse in deze plaats dikwijls nog menigvuldiger dan ergens elders. Soms bragt een enkel Heer zes Dames mede, vooral des avonds, waardoor de aanzienlijke voorraad van banket en likeuren, dien wij hadden medegebragt, sterk verminderde.

Bij deze bezoeken pakten zij menigmaal de koffers met kleêren uit, zagen met verwondering hoe alles gemaakt was, en waren zeer nieuwsgierig, om te weten, hoedanig die kleederen aan het lijf gingen. Wij bemerkten duidelijk hare groote belangstelling en verwondering, en waren dikwijls genoodzaakt, om haar het een of ander te geven, of, door bemiddeling van hare dienaren, die zij er op uitzonden, eenige artikelen van waarde over te doen. In allen gevalle moesten zij iets tot gedachtenis medenemen, al waren het ook slechts een paar Hollandsche woorden op haren waaijer, kabaai of een stuk papier geschreven; doch, genoegzaam op deze bezoeken voorbereid, konden wij meestal de uitverkorenen met eenige ringetjes of andere kleinigheden gelukkig maken. De Opperhoofds-dienaren van *Decima*, die allen Hollandsch verstaan, zijn meestal onze onderhandsche tolken, en bij zoodanige gelegen-

heid groote Heeren, daar de Landsheeren en andere hooge personen, die aan den binnenkant komen, zich eerder van onze dienaren dan van de Gouvernements-tolken bedienen. Meestal komen die groote Heeren laat in den avond, en maken zich niet altoos bekend vóór den volgenden dag, wanneer zij een' hunner Secretarissen zenden met eenig geschenk, om voor de ontvangst te bedanken. Men maakt dan ook bij dergelijke gelegenheid geene de minste pligtpleging, en zij komen dikwijls in linnen- of gemeene burgerkleederen, zoo als ook hun gevolg, die, wanneer de Prins regt vergenoegd en vrolijk is, zeer gemeenzaam worden, en alles opschrijven, wat zij van ons verhaal, of de inlichtingen, die zij ons vragen, verlangen te onthouden. Zij zijn altijd minzaam, onderhoudend en onvermoeid in het doen van allerhande vragen, meestal onze Europesche kunsten, wetenschappen, zeden en gebruiken, of de ligging en regering van Holland en onze Indische bezittingen, betreffende; maar zij reppen nooit van hunne eigene staatkunde. Wij ontvingen op die wijze bezoeken van de Secretarissen van den Landsheer van *Sadsuma*, welke een geschenk bragten van twaalf fraaije vogels, vijftien zeldzame planten, een paar kleine hoenders, een paar konijnen, een paar waaijer-eenden, en eenige stukken zijden stof, doch alles zoo keurig in kooijen en doozen, dat de waarde en de kosten daarvan zeker meer beliepen, dan de inhoud zelf. Wij ontvingen ook bezoeken van de Landsheeren van *Matsmay* en van *Tamba*, van den Secretaris des Keizers, MINAGAWA SAGAMI genaamd, van den Landsheer van *Mito*, broeder van den Keizer, en voorts een aantal Secretarissen van de Landsheeren van *Nakats*, *Firakatta*, *Owari*, *Caga*, enz., zoodat wij over eenzaamheid of verveling niet te klagen hadden.

Den 6en April. Heden was de bestemde dag voor de plegtige audientie bij den Keizer van Japan. Den vorigen avond ontvingen wij nog een statig bezoek van den Opperbanjoost, om ons dit te herinneren, met aanbeveling, om des morgens te zes ure in het paleis te zijn. Wij gingen inderdaad tegen

dat uur van huis in groot costuum, en met ons gevolg in complimentgewaad. Het Opperhoofd is bij deze gelegenheid alleen in het fluweel gekleed, en heeft, onder zijn gevolg, den grooten *Pajong*, een' degen, twee *hassambakko's*, met dikke koorden en kwasten, en wij (*Scriba* en *Doctor*) elk een' *hassambakko*, welke aan eenen langen steel door een' man gedragen wordt, en naast de *norimonds* gaat het dubbel getal der bedienden, die men gewoonlijk heeft. Na weinige minuten gaans kwamen wij aan eenen hoogen muur en over eene brug door de eerste poort van het gebied van het Keizerlijk paleis, alwaar wij eene groote wacht vonden, terwijl wij aan wederszijde der breede wegen groote gebouwen zagen, welke uitwendig even eenvoudig als andere Japansche huizen, doch hooger opgetrokken waren.

Aan de tweede brug komende, gingen wij uit de *norimonds* en te voet tot aan de derde brug en kwamen voorts door eene groote poort en langs eene staatsiewacht. Van deze laatste poort af moesten wij blootshoofds gaan, waarom wij de hoeden aan onze bedienden gaven; verder kwamen wij nog door verscheidene breede straten, tot aan de zoogenaamde wacht van *honderd man*, regt over de laatste poort van het eigenlijk verblijf des Keizers. In deze wacht kregen wij een vertrek om te vertoeven, totdat de Rijksgrooten, welke op dezen audientie-dag verwacht werden, binnen zouden gekomen zijn. Middelerwijl ontvingen wij hier bezoeken van den Gouverneur van *Nagasakki*, van de Commissarissen der vreemdelingen en van den kommandant der wacht, welke ons op de Japansche wijze complimenteerden. Gedurende een paar uren, die wij hier vertoefden, zagen wij de optogten, die herwaarts stroomden, elk voorafgegaan door eenige bezemdragers, die aanhoudend schreeuwden *Stay! Stay!* en de steenen of onreinheid van den weg ruimden. Aan de poort van het paleis stil houdende, gaat alleen de Landsheer of hooge beambte, wie hij ook zijn moge, met zijnen Secretaris binnen, gevolgd door een paar bedienden, welke den

pajong boven het hoofd dragen, en bij het paleis de sabel en de muilen bewaren. Eindelijk werd het ook onze beurt, en daar het juist regende, kwam het ook te pas, dat onze gezant den grooten *pajong* gebruikte. Wij vonden achter het eerste plein nog een tweede, en daarna een groot voorplein, met eivormige steenen belegd. De drokte en oploop heeft mij in deze oogenblikken weinig meer doen opmerken, dan het groote portaal met eene luifel overdekt, welke tot ingang naar het paleis verstrekt. Het gebouw zelf ligt op eene hoogte, en is, even als andere huizen, eenige voeten uit den grond gebouwd, waardoor men waarschijnlijk van eenige punten een fraai gezigt over de stad moet hebben. Men geleidde ons hoeksgewijze langs eenige breede galerijen, waarvan de regterzijde met groote vertrekken was betimmerd, en de linkerzijde gemeenschap had met de opene lucht. Men zeide ons, dat deze vertrekken de vertoefplaatsen waren der dagelijks aan het Hof verkeerende Rijksgrooten, en ook ons werd eene dergelijke zaal aangewezen, die allersierlijkst was betimmerd, en met heerlijk verlakte en vergulde schuiven, matten en zolder pronkte. Wij plaatsten ons in eenen der hoeken van dit vertrek, nu eens staande, en dan weder op de Japansche wijze op de matten nederzittende, doch werden onophoudelijk bespied door degenen, die dit vertrek voorbij gingen; want de schuiven, welke hetzelve van de galerij afschutten, waren weggenomen. Hier zaten ook twee of drie Keizerlijke dwarskijkers, die op zekere afstanden door het gansche paleis schijnen de wacht te houden. Afwisselend kregen wij hier bezoeken van onzen Nagasakkischen Gouverneur, van de Commissarissen der vreemdelingen, de Keizerlijke bozen, of kamerpagies, en onder anderen ook van den Landsheer van *Fizeeng*, die allen zeer wellevend waren; maar ook waren er een aantal vrijpostigen, vooral jonge lieden, die dikwijls zeer onbeschaamd voor ons kwamen staan, en na ons van nabij beschouwd en van het hoofd tot de voeten opgenomen te hebben, zonder de minste groet of buiging heen-

gingen, en welke men dan ook niet beter kan straffen, dan door, zonder eenigen schijn van ontevredenheid, den langen mantel, welken men draagt, tot aan den hals toe voor hen te sluiten. Na een uur in dit vertrek te hebben doorgebragt, vergezelden wij het Opperhoofd naar de Audientiezaal, alwaar hem aan den derden pilaar de plaats werd aangewezen, waar het compliment moet gemaakt worden. Dit vertrek was zeer groot, doch eenvoudig, zonder pracht; de geschenken, door ons medegebragt, stonden hier op zindelijke toonborden gerangschikt; men wees ons regt tegenover den ingang eene eenigzins verhevene plaats, alwaar de Keizer verscheen, aan de linkerzijde van dezelve de plaatsen van de bloedverwanten en Rijksraden, en zoo vervolgens naar rang. Hoezeer al hetgeen men in dit paleis ziet, uitmunt door keurige en zindelijke betimmering, zoowel als door een meer grootsch voorkomen dan alle andere gebouwen, is dit gedeelte, dat wij zagen, eigenlijk te veel aan de openbare dienst toegewijd, dan dat men aldaar pracht of weelde zoude kunnen aantreffen. De sloten en het beslag van deuren en schuiven was colossaal, en het lak-, verguld- en snijwerk rijk, doch eenvoudig. Wederom in de vertoefzaal teruggekomen, kwam er een zwaar onweder opzetten, hetwelk gelukkiger wijze maar eene bui van eenige oogenblikken was, daar anders welligt de audientie zoude zijn uitgesteld, omdat Zijne Majesteit zeer bevreesd was voor den donder. Omstreeks elf ure werd het Opperhoofd ter audientie geroepen, welke, na een kwartier afwezig te zijn geweest, bij ons in de vertoefzaal terugkeerde. De gansche plegtigheid bestond in het compliment op de Japansche wijze, bij de aangewezene plaats, te maken, en in die houding eenige seconden met het hoofd op de matten te leggen, totdat er geroepen werd: *Capitan Holanda!* Behalve een zacht gesuis, waarmede de Japanners diepen eerbied inboezemen, heerschte er eene doodsche stilte. De Gouverneur van *Nagasakki* en de Oppertolk waren de éénigen, die het Opperhoofd vergezelden, en hem het teeken gaven,

dat hij vertrekken konde, hetgeen, even als bij het inkomen, in eene gebogene houding geschiedt, zoodanig, dat men wel een aantal menschen ziet, maar, zonder de Japansche wellevendheid te kwetsen, niet kan rondzien naar hetgeen anders de bijzondere aandacht en nieuwsgierigheid zoude wekken.

Van hier vertrokken wij naar het paleis van den Kroonprins, alwaar dezelfde ceremonie plaats vond, doch niet voor den Kroonprins zelven, maar voor drie daartoe benoemde Rijksraden. Het paleis van den *Nisnomar* of Kroonprins is fraai gelegen op eenen heuvel, alwaar men eenigermate een denkbeeld van de uitgestrektheid van het Keizerlijk paleis kan vormen, doch geenszins van de stad, waarvan ons oog het einde niet kon bereiken. Wij hadden ons heden zeer wel met de afgelegde complimenten kunnen tevreden stellen; maar toen begon eerst de lastige en zeer vermoeijende audientie bij dertien Rijksraden, die ook allen binnen de muren van het paleis wonen. Zij lieten ons overal door hunne *Gokaro's* of Secretarissen ontvangen, met de verschooning, dat die Heeren nog in het paleis waren; doch het is meer waarschijnlijk, dat zij achter de schuiven zaten te gluren, om ons des te vrijer te kunnen opnemen; althans er was achter die schermen zoo veel beweging en gedrang, dat wij met regt moesten vooronderstellen, dat hier een aantal menschen verscholen zaten, om ons te zien. Bij een dier bezoeken werd dit vermoeden tot zekerheid gebragt, daar eensklaps eene schuif bezweek, en er een gansche hoop vrouwen voor den dag kwam, die ook even schielijk wisten te vlugten, en zeker veel op hare rekening hebben gekregen van op deze wijze de *étiquette* van onze ontvangst te hebben geschonden. Bij ieder werd elk onzer pijpen, tabak, groene gemalen thee en groote borden met banket voorgezet; het laatste werd door de Japanners zorgvuldig ingepakt, en in onze *hassambakko's* medegenomen. Men vroeg op verscheidene plaatsen om den hoed en den degen van het Opperhoofd en onze horlogiën te mogen bezigtigen; terwijl ik den onaangenamen post had,

om bij ieder bezoek eenige vellen papier met roodaarde te beschrijven, hetgeen mij, behalve door de vermoeijenissen van den dag, ook door de zittende houding op de matten, ten laatste vooral zeer moeijelijk, ja bijkans ondoenlijk werd. Het was 's avonds half tien ure, toen wij van deze eervolle pligtplegingen te huis kwamen, en toen moesten wij nog een aantal bezoeken en gelukwenschingen afwachten, als ware het, of men door complimenten onze krachten en gezondheid op de proef wilde stellen; want het werd op het laatst eene koortsachtige beweging, onder welke menig een zoude bezweken zijn.

Den volgenden dag werd op gelijke wijze als bij de Rijksraden eene begroeting bij den Gouverneur van *Jedo* afgelegd, alwaar wij ook door den Secretaris ontvangen, en op de Japansche wijze op *Sakki* en warm eten onthaald werden; waarna wij nog eene audientie hadden bij de twee Tempelheeren. De Gouverneur van *Nagasakki* konde ons niet afwachten, waarschijnlijk, omdat hij zeer eenvoudig is gehuisvest, en hier, onder het menigvuldig getal van groote Heeren, zijnen geringen staat voor ons wilde verbergen. Inderdaad zagen wij in het paleis van den Keizer denzelfden man, die zich in *Nagasakki* zoo sterk doet gelden, hier als een bediende ronddraven, waardoor zich hoe langer hoe meer mijne vroeger gemaakte aanmerking bevestigde, dat werkelijk alleen de hoogere standen in Japan, waaronder ik voornamelijk reken degenen, die aan eene hoofsche dienst zijn gebonden, als slaafsch beschouwd moeten worden.

Den 9en gingen wij in dezelfde orde als op den 6en, uitgezonderd dat wij nu in het zwart gekleed waren, ter afscheidsaudientie bij den Keizer en den Kroonprins, alwaar het Opperhoofd de gewone geschenken van zijden geschenkrokken ontving, en bovendien een buitengewoon geschenk van honderd twintig schuitjes zilver, houdende nagenoeg eene waarde van vijf honderd *theilen*. Ook werden aan onzen gezant bij den Keizer eenige reglementen voorgelezen, die wij in ons verkeer met de Japansche natie

moeten nakomen, en nadat dit plegtig gehoor was afgeloopen, ontving het Opperhoofd in het logement de gezanten van de Rijksraden, Tempelheeren, Gouverneurs, enz., welke in naam hunner Heeren en Meesters afscheid kwamen nemen, en voor de aangebodene geschenken bedanken; terwijl zij ons daarentegen elk eenige zijden kabaaijen aanboden, welke echter van eene mindere hoedanigheid waren dan die, welke door den Keizer worden geschonken.

Bij het afleggen der audientie hadden wij nog gelegenheid, om een gedeelte der stad te zien, onder anderen de *Nipon basi* of brug van Japan, van waar alle de afstanden des Rijks worden gerekend; dezelve ligt over eene smalle rivier, welke door de stad loopt, en heeft verders niets merkwaardigs, dan dat zij is ingewijd door eenen grijsaard van 143 jaren oud, genaamd SAMASAKIE SJESAYMON, die deze brug het eerst overging, als eene zinnebeeldige voorspelling der duurzaamheid van die stichting. Zijne vrouw was 139; zijn zoon, ZESO genaamd, 112, en deszelfs vrouw 109 jaren; de zoon van deze laatste was 92 en derzelver schoondochter 89 jaren; deze hadden weder eenen zoon van 70 jaren, terwijl deszelfs vrouw 69 jaren oud was; welke laatste wederom eenen zoon hadden van 41 en eene behuwddochter van 39 jaren. Dit alles was zeker een buitengewone zamenloop, hoewel het anders niet vreemd is, in Japan menschen te vinden, die den ouderdom van honderd jaren bereikt hebben.

Den 12[en] April. Wij hielden heden eene zitting voor het Collegie van Keizerlijke Artsen, welke altoos eenmaal aan den buitenkant, in tegenwoordigheid van den Opperbanjoost, worden ontvangen. Zij waren zestien in getal, en hielden ons circa vijf uren bezig met allerhande vragen, meestal hun vak betreffende, en over het algemeen zóó beredeneerd, en met wederleggingen op de antwoorden, die onze Doctor hun gaf, dat deze met regt moest toestemmen, dat zijne kunde op de proef was gesteld.

Den 13[en] en 14[en] kwamen, op dezelfde wijze als den vorigen dag, de

Keizerlijke sterre- en natuurkundigen, met eenige geneesheeren. Het Opperhoofd, door onpasselijkheid dit bezoek niet kunnende afwachten, moest ik zijne plaats vervullen, en kon niet anders dan hun ten antwoord staan, hoe moeijelijk het ook ware, om in die door mij onbeoefende vakken aan de weetgierigheid van zoo vele kundige menschen te voldoen. De punten van onderzoek liepen voornamelijk over de uitvinding en de werking van den controleur, barometer en thermometer, de tijdrekening, het kompas, de lengte op zee, den loop van zon, maan en sterren en andere physische en mathematische onderwerpen, waaromtrent ik, minder door eigen kunde, dan wel door de toevlugt tot eenige boeken, te dien einde medegenomen, hun eenigermate kon voldoen; gelukkig waren deze geleerden ook groote liefhebbers van het ondermaansche, en toen het mij gelukte, om hunne aandacht op de liqueuren en confituren te bepalen, liep de bijeenkomst eervol voor mij af.

Hoe lastig ook deze dienstpligtige bezoeken zijn, moet ik bekennen, dat wij ons verblijf in *Jedo* alleraangenaamst onder het afwisselend gezelschap van de zoogenaamde Hollandsche vrienden, tot welke in het bijzonder die geleerden behoorden, doorbragten; ook de familie van onzen hospes GENNEMON, en de Opperbanjoost zoowel als de tolken SINSAYMON en SAKFSABRO, droegen veel daartoe bij, dewijl zij zeer oogluikend en inschikkelijk waren omtrent alles, wat bij ons omging, terwijl wij, in het tegenovergestelde geval, zeer vervelende dagen in *Jedo* zouden hebben moeten doorbrengen.

De Opperbanjoost en de Hospes onthaalden ons op een buitengewoon keurig gastmaal, waaraan geene kosten noch zorg gespaard waren, om een denkbeeld van de Jedosche weelde en *étiquette* ten toon te spreiden. Vele der zoogenaamde Hollandsche vrienden verschenen bij die gelegenheid in Hollandsche kleeding, die van oude tijden allengkens was bijeen gebragt, en, te zamen genomen, een alderkoddigst geheel opleverde. Zij gaven ons door dit alles, zoowel als door menige bereidwillige diensten, de ondub-

belzinnigste blijken van vriendschap en genegenheid, en ik geloof zelfs, dat men wel iemand zoude hebben kunnen overhalen, om ons in Japansche kleeding des avonds de stad rond te leiden, indien men het niet voor ongeoorloofd had gehouden, zulke brave lieden aan de gevaren bloot te stellen, die het ontdekken van zulk eene overtreding der wet voor hen ten gevolge zoude kunnen hebben; want zonder dat men eenig geweld of de minste mishandeling te vreezen had, zoude de oploop van menschen, in zulk eene groote stad als *Jedo*, de grootste verwarring en moeijelijkheid kunnen veroorzaken. Wij ondervonden dit reeds, wanneer wij ons aan de ramen, die op de straat uitzagen, vertoonden, als wanneer men, noch door policie, noch door geweld, de menigte kunnende keeren, toevlugt moest nemen tot het vriendelijk verzoek, om ons niet langer te vertoonen. Gedurende ons verblijf gebeurde het onderscheidene malen dat er brand ontstond, en op zekeren avond had dit onheil op drie punten van de stad gelijk plaats, hetgeen wij van een platje, dat boven op het dak van ons huis was, zeer duidelijk konden zien. Eene der brandende straten was niet ver van ons verwijderd, doch nadat men berekend had, dat door de streek van den wind de brand aan ons gebouw niet kon schaden, bekreunde men zich niet verder om de gevolgen, en men verhaalde den volgenden dag, dat er slechts eene straat was afgebrand, hetgeen men als vrij wel afgeloopen beschouwde.

Gedurende de laatste dagen van ons verblijf ontvingen wij aanhoudend bezoeken, tot zelfs aan den morgen van ons vertrek, al hetwelk eindelijk besloten werd door de afscheidsgroeten van de Secretarissen der Nagasakkische en Jedosche Gouverneurs.

Den 21en April. Het werd vier ure in den namiddag eer wij uit de drokte geraakten. De beweging in en buiten 's huis was boven alle beschrijving, en toen wij op de straat kwamen, waren wij verpligt de *norimonds* voor den grooten toeloop van menschen te sluiten, die, niettegenstaande de

harde middelen, welke de wacht, die ons geleidde, tot afwering van het gemeen gebruikte, elkander verdrongen, om de Hollanders te zien. Digt bij het paleis van den Vorst van *Sadsuma* gingen wij uit de *norimonds* en wandelden hetzelve voorbij, om de familie van dien achtingwaardigen grijsaard te groeten, welke zich, zoowel als de Landsheer, tot dat einde aan de ramen vertoonde; en omstreeks half zeven ure kwamen wij in de voorstad *Sinagawa*, alwaar wij opgewacht werden door onze Jedosche vrienden, die den avond hier bij ons doorbragten en afscheid kwamen nemen.

Den 22en April onze reis voortzettende, ontmoetten wij, een paar mijlen verder in *Omoer*, de twee zoons van den Landsheer van *Nagatz*, die zich herwaarts begeven hadden, om ons aan den binnenkant te ontmoeten, waartoe zij welligt in *Jedo* geene geschikte gelegenheid hadden gevonden. De oudste beantwoordde ons compliment zeer minzaam, daarbij de Hollandsche woorden uitende: »*Eerstemaal gezien*," hetwelk bij de Japanners in hunne taal een term is, dien zij meestal gebruiken, wanneer men elkander voor den eersten keer ontmoet. Genoemde jonge Prins had ook den Hollandschen bijnaam van MAURITS, en scheen, even als zijn vader, veel met onze natie en gebruiken op te hebben. Zij hadden een aantal dienaren bij zich, die ons dikwijls in *Jedo* kwamen zien, en thans ook afscheid van ons namen.

Wij vervolgden onze terugreis langs denzelfden weg, dien wij gekomen waren, doch vonden nu de schoone omstreken en de milde Natuur met het heerlijke kleed versierd, dat alleen aan den zomer eigen is. In *Harra* bezochten wij nog eens het fraaije verblijf en den tuin, welke in de opreis reeds zoo veel schoons beloofde, hetgeen thans door eene verscheidenheid van fraaije bloemen en door een heerlijk lommer werd verwezenlijkt.

Te *Kakigawa* bezigtigden wij het graf van het Nederlandsche Opperhoofd HEMMY, bij den tempel *Tennenzi*, zijnde eene fraaije zerk met een Hollandsch opschrift, omringd door een steenen hek, hetwelk, zoowel als de grond,

was vervallen, en waarvoor onze gezant eene jaarlijksche bijdrage tot onderhoud levert.

Den 30en April bezigtigden wij eenen vermaarden tempel te *Gozozi*, alwaar ons verscheidene reliquiën van den Keizer GONGEN, die in dit Landschap geboren en opgevoed is, werden vertoond. Toevallig werd hier juist het feest van den patroon van dezen tempel gevierd, door feesten en vreugdebedrijven, in den omtrek of het grondgebied van dit gebouw, hetwelk rondom met vlaggen en kransen was versierd. De oudheden van GONGEN SAMA, als zijne wapenen, kleeding, muzijktuig, geschriften, afbeelding en andere heilige voorwerpen, werden ons met de meeste zorg en voorzigtigste behandeling vertoond, en dit werd ons als eene uitstekende eer toegerekend, die aan de hooge geestelijken met complimenten en buigingen, en aan de mindere bedienden met eenige *itsjiboe's*, of stukjes goud van circa drie gulden waarde, werd beantwoord.

Den 6en Mei kwamen wij in *Miako* en hadden den achtsten daaraanvolgende audientie bij den Opperregter en de Gouverneurs van *Miako*, die ons even als de Rijksraden te *Jedo*, doch in persoon, ontvingen.

Het vertrek uit deze stad verhaast wordende, hadden wij slechts een' dag, om den beroemden tempel *Tsjiwonjo*, en dien van *Giwon* en *Daywits* te bezigtigen, welke laatste met 33333 afgodsbeelden pronkt, en in het Werk van KAEMPFER beschreven is.

Volgens gebruik gingen wij ook naar de *Nikin-Tjaya*, een beroemd theehuis, alwaar wij, in eene geheel opene tent, beleefd ontvangen en goed onthaald werden; er waren hier zoo vele bezoeken en gezelschappen bijeen, dat wij niet zonder reden vooronderstelden, dat wij hier enkel genoodigd waren, om aan de Miakosche inwoners gelegenheid te geven, de vreemdelingen uit verre Landen te kunnen opnemen.

Den 13en Mei gingen wij ter audientie bij den Gouverneur van *Osacca*, die ook jaarlijks eenige geschenken ontvangt. Wij werden hier onthaald,

en bezigtigden eenige tempels, en tevens al wandelende ook deze voorname koopstad zelve. Den volgenden dag gingen wij naar den schouwburg, een zeer groot lokaal, alwaar men voor ons en den trein de beste plaatsen had ingeruimd. Men gaf bij afwisseling treurspelen, gevechten en tooneelspelen, waarvan het onderwerp meestal op de oude geschiedenis des Lands betrekking had. De decoratiën en kleedingen waren zeer schoon, maar de vrouwenrollen werden ook door mannen vervuld, en de muzijk was vervelend: dit zijn de éénige aanmerkingen, welke wij op de anders zoo voldoende, als ongekunstelde voorstelling te maken vonden, en welke overigens in allen opzigte onze verwachting overtrof.

Van *Ôsacca* vertrokken wij naar *Fiogo*, alwaar wij weder vele belangrijke tempels bezigtigden, en den 22en Mei scheepten wij ons in, en gingen den volgenden dag onder zeil, landdden den 25en in *Tomo*, om wat drinkwater en ververschìng in te nemen, en kwamen den 28en Mei in *Simonoseky*. Van hier vertrokken wij naar *Kokura* met vaartuigen, en vervolgden toen de terugreis over land naar *Nagasakki*, terwijl het grootste gedeelte der bagaadje, en de goederen, die wij onder weg gekocht hadden, met de Hofreisbark vertrokken en eenige dagen na ons op de bestemde plaats aankwamen.

Den 4en Junij kwamen wij 's avonds in *Jagami*, ruim twee mijlen van *Nagasakki* gelegen, alwaar ons verscheidene tolken, enz. met de behoudene terugreis kwamen geluk wenschen. Reeds hadden wij den vorigen avond in *Omura* met onze reisgenooten een afscheidsmaal gehad, en zij ontvingen van het Opperhoofd eenige geschenken tot aandenken. In *Jagami* werden alle koffers en bagaadje gevisiteerd en verzegeld, doch dit geschiedde met zoo veel bescheidenheid en oogluiking, dat, al waren er ook verbodene goederen in geborgen geweest, men nogtans alles ongehinderd zou hebben laten doorgaan. Den 5en Junij 's morgens vroeg vertrekkende, kwamen ons van tijd tot tijd tusschen *Jagami* en *Nagasakki* alle onze kennissen

te gemoet, en eindelijk ook onze op *Decima* achtergeblevene landgenooten, welke wij na eene afwezigheid van honderd twintig dagen, die wij zoo geheel onder een vreemd volk hadden doorgebragt, met veel genoegen weder zagen. Niet minder waren wij, na deze belangrijke reis, die in de laatste dagen door de sterke hette zeer vermoeijend was, verblijd, dat wij wederom de vrije en stille rust op het eenzame *Decima* konden smaken.

De spoed en de drokte, waarmede deze reis geschiedt, zoowel als de beperking, waaraan men onderworpen is, veroorzaakt, dat de nieuwsgierigheid slechts gedeeltelijk voldaan wordt; doch ook behalve dat is het toch nog bezwaarlijk, om, zonder de trouwe hulp en medewerking van eenen kundigen en bereisden Japanner, eene slechts middelmatige kennis op te doen en partij te trekken van de groote verscheidenheid van voorwerpen, alsmede van de bewijzen van maatschappelijke welvaart en beschaving, welke van alle kanten de aandacht van den reiziger, vooral van den vreemdeling, moeten trekken. Als eene bijzonderheid mag hier worden aangemerkt, dat er onder de bevolking der gansche overige wereld tegenwoordig slechts acht Hollanders bestaan, die de Hoofdstad van Japan, misschien de grootste der wereld, hebben bezocht. Gaarne had ik in een later tijdvak mij eene tweede reis naar Jedo ten nutte gemaakt, nadat ik met de aangelegenheden van dat Rijk meer bekend was geworden; doch alstoen den post van Pakhuismeester (eersten ambtenaar na het Opperhoofd) bekleedende, was mij, bij zijne afwezigheid, de directie op *Decima* aanbevolen. In het jaar 1829 heb ik in deze betrekking afscheid van Japan genomen, en de herinneringen aan mijn langdurig verblijf in hetzelve, zoowel als mijne aanhoudende pogingen, om eenigermate tot de kennis van dat Land en Volk bij te dragen, zullen mij des te aangenamer zijn, wanneer dit Werk de toegevende goedkeuring mijner Landgenooten mag ondervinden.

THE LIBRARY OF CONGRESS

LIBRARY OF CONGRESS
0 020 107 926 3